

690658303.

esther.vivas@debtwatch.org

**ORGANITZACIONS, CAMPANYES I MOVIMENTS
D'OPOSICIÓ AL DEUTE EXTERN**

Esther Vivas i Esteve

ÍNDEX

1. Introducció	5
2. Campanya Deute Extern, Deute Etern?	8
2.1. Definició	8
2.2. Orígens i evolució	9
2.3. Comunicació interna i externa	10
2.4. Objectius i demandes	12
2.5. Mobilització social	14
2.6. Calendari de mobilització social a l'Estat	15
2.7. Pressió política institucional	19
2.8. Calendari de pressió política institucional i accions del Govern espanyol	22
2.9. Estratègia de mobilització internacional	29
2.10. Calendari de mobilització internacional	30
3. Intermón Oxfam	33
3.1. Definició	33
3.2. Orígens i evolució	34
3.3. Comunicació interna i externa	35
3.4. Objectius i demandes	36
3.5. Mobilització social	37
3.6. Calendari de mobilització social a l'Estat	40
3.7. Pressió política institucional	41
3.8. Calendari de pressió política institucional	42
3.9. Estratègia de mobilització internacional	43
3.10. Calendari de mobilització internacional	45
4. Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern	46
4.1. Definició	46
4.2. Orígens i evolució	47
4.3. Comunicació interna i externa	49
4.4. Objectius i demandes	53
4.5. Mobilització social	54

4.6. Calendari de mobilització social a l'Estat	57
4.7. Pressió política institucional	62
4.8. Calendari de pressió política institucional	65
4.9. Estratègia de mobilització internacional	66
4.10. Calendari de mobilització internacional	67
5. Jubileu 2000	69
5.1. Definició	69
5.2. Orígens i evolució	70
5.3. Comunicació interna i externa	74
5.4. Objectius i demandes	75
5.5. Mobilització social	77
5.6. Calendari de mobilització internacional	79
5.7. Pressió política institucional	84
6. Jubileu Sud	87
6.1. Definició	87
6.2. Orígens i evolució	88
6.3. Comunicació interna i externa	91
6.4. Objectius i demandes	92
6.5. Mobilització social	95
6.6. Calendari de mobilització internacional	97
6.7. Pressió política institucional	100
7. Conclusions	102
8. Bibliografia	115
9. Annexos	118
9.1. Annex 1	119
9.2. Annex 2	130
9.3. Annex 3	141
9.4. Annex 4	160
9.5. Annex 5	163
9.6. Annex 6	170
9.7. Annex 7	172

9.8. Annex 8	175
9.9. Annex 9	179
9.10. Annex 10	194

1. INTRODUCCIÓ

En el transcurs dels anys 90, el moviment de crítica a l'endeutament extern ha aparegut amb força a l'escena pública internacional, centenars de campanyes estatals s'han organitzat arreu del món i la demanda de cancel·lació (total o parcial) del deute s'ha visualitzat amb força tant a nivell estatal com internacional. La constitució, l'any 1996, de la campanya Jubileu 2000 a Gran Bretanya i la seva posterior internacionalització esdevenint una coalició integrada per organitzacions de més de 60 països va tenir un paper fonamental en la creació de debat social i polític entorn la necessitat de condonar el deute extern.

Jubileu 2000 va ser la precursora de les grans mobilitzacions en motiu de les cimeres del G8 i de les Institucions Financeres Internacionals reclamant la condonació del deute i endegant un període de protestes que a posteriori els col·lectius antiglobalització prendrien amb força en una estratègia de deslegitimació dels artífexs de la globalització neoliberal.

Amb la internacionalització de la campanya del deute, una nova coalició integrada únicament per organitzacions del Sud va constituir-se l'any 1999. Es tractava de Jubileu Sud, un moviment que anava més enllà en les demandes realitzades per Jubileu 2000 i denunciava la il·legitimitat del deute i reivindicava un deute històric, ecològic i social, alhora que vinculava de ple la campanya del deute a la lluita contra el model de globalització. Mentre, Jubileu 2000 mostrava reticències i es desmarcava de les protestes i accions dels col·lectius antiglobalització.

A l'Estat espanyol, la Campanya Deute extern, Deute Etern? (Campanya DEDE), promoguda per les organitzacions catòliques (Càrites, Justícia i Pau, Mans Unides i Confer) i constituïda l'any 1998 seguint l'exemple de la campanya internacional de Jubileu 2000 fins a meitats del 2001, va portar el debat i la mobilització entorn el tema del deute a Catalunya i a l'Estat. La Campanya DEDE va promoure una recollida de firmes a favor de la condonació del deute dels països més empobrits, la qual va aconseguir quasi un milió de signatures.

En el transcurs de l'any 1998, la Plataforma 0,7, que treballava entorn la cooperació al desenvolupament, va incloure entre els seus principis d'acció el deute extern i va donar suport a la Campanya DEDE. A l'octubre de 1999, la Plataforma 0,7 i la Plataforma ADEU, la qual treballava a Catalunya el tema del deute, van constituir, juntament amb d'altres persones i col·lectius, la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE). La XCADE va endegar una important

mobilització de denúncia de l'endeutament, que anava més enllà de les demandes de la Campanya DEDE, i reivindicava nous espais de democràcia. La XCADE va organitzar el 12 de març del 2000, coincidint amb el dia de les eleccions generals, la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, la qual va recollir a 458 municipis més d'un milió de vots, tot i ser il·legalitzada per la Junta Electoral Central.

Intermón va promoure entre les seves línies de treball el tema del deute vinculat a la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*. La seva estratègia internacional s'adheria a la d'Oxfam Internacional, de la qual n'era membre. A l'Estat va col·laborar amb la Campanya DEDE en l'estratègia de pressió política institucional, prioritzant la tasca de lobby polític per sobre de la mobilització als carrers. Alhora que va endegar una operació de conversió de deute per desenvolupament, amb l'objectiu de condonar el deute que Moçambic mantenia amb l'Estat tot i substituint-lo per un fons de projectes de desenvolupament en aquest país.

Aquest estudi té com objectiu presentar i caracteritzar els principals actors col·lectius que a Catalunya, a l'Estat espanyol i a nivell internacional han treballat el tema del deute en el transcurs dels anys 90. L'estudi identifica tres actors a Catalunya i a l'Estat: la Campanya DEDE, Intermón Oxfam i la XCADE, i en planteja l'anàlisi de forma cronològica. En l'àmbit internacional, s'identifiquen dues importants coalicions que aglutinen col·lectius de diferents països. Es tracta de Jubileu 2000 i Jubileu Sud. Per bé que hi ha d'altres organitzacions com CADTM i Eurodad que treballen el tema del deute a nivell internacional, s'ha considerat que Jubileu 2000 i Jubileu Sud eren les dues xarxes de referència en l'àmbit internacional. L'estudi analitza els actors fins a les importants mobilitzacions contra el G8 a Gènova, juliol del 2001, que van suposar la fi de moltes campanyes estatals que treballaven el deute i un replantejament d'objectius de futur.

L'estudi analitza diferents aspectes aplicats a cada un d'aquests actors: orígens i evolució; comunicació interna i externa; objectius i demandes; mobilització social; pressió política institucional; estratègia de mobilització internacional. Alhora es realitza un calendari de les accions de mobilització i de pressió política que dibuixa els períodes de màxima activitat. Les accions governamentals entorn el deute queden recollides en l'apartat de pressió política institucional de la Campanya DEDE. A les conclusions, es vinculen les estratègies, les accions i les demandes realitzades pels diferents actors i s'observa la complementarietat o la tensió que generen. A la vegada que es constata el treball de pressió política institucional i la resposta donada des d'instàncies governamentals.

La realització del treball ha partit de l'anàlisi de material documental elaborat pels propis actors en relació al tema, de fonts diverses (manifestos, dossiers, llibres, pàgines web) i d'entrevistes a algunes de les persones que han participat activament en el marc d'aquests col·lectius. L'experiència de l'autora com a membre de la XCADE, ha permès d'incorporar informacions de primera mà, fruit de l'experiència en la participació en mobilitzacions tant a Catalunya, a l'Estat com a nivell internacional.

Finalment agrair a totes aquelles persones que amb les seves idees, comentaris i reflexions han col·laborat a realitzar aquest treball: Josep M. Antentas, Juan Martínez, David Llistar, Gemma Tarafa, Jaime Atienza, Arcadi Oliveres, Guillem Galofré, Marta Arias, Beverly Keene, Liana Cisneros, Eric Toussaint i Salvador Martí.

Sabadell, juny del 2002

2. CAMPANYA DEUTE EXTERN, DEUTE ETERN?

2.1. Definició

La Campanya Deute Extern, Deute Etern? (DEDE)¹ va ser la primera campanya constituïda formalment a l'Estat espanyol per tal de exigir la condonació dels deutes impagables dels països més pobres del planeta. La Campanya era liderada per quatre organitzacions catòliques: Mans Unides, Càrites, Justícia i Pau i Confederació de Religiosos (CONFER). En un segon terme, unes 400 organitzacions de caràcter molt divers ratificaven la Campanya donant-li suport i difusió.

La Campanya DEDE, que va ser presentada públicament el 30 de setembre de 1998 a Madrid, seguia el model de la campanya britànica Jubileu 2000, la qual des de 1996 aglutinava a centenars d'organitzacions, principalment religioses, que exigien la condonació del deute a partir d'uns posicionaments concrets, que posteriorment la campanya espanyola va recollir i va incloure en el seu discurs.

La Campanya, tal i com quedava reflectit en el seu *Documento Base*², tenia com objectius: alliberar de la càrrega del deute extern a més de mil milions de persones de tot el món per l'any 2000; aconseguir la condonació o renegociació dels deutes impagables dels països pobres de la terra, vinculant-la a la inversió en desenvolupament humà; estudiar la situació de cada país en particular per tal d'endegar processos independents i transparents. Es tractava, segons el mateix *Documento Base*, d'una campanya de sensibilització, mobilització ciutadana i pressió política.

L'any 2000, com a any jubilar, inspirava tota la Campanya. Com quedava expressat en el *Documento Base II*³, el Jubileu de l'any 2000 permetia un nou començament per a les nacions pobres, una oportunitat per a la justícia i donar una solució al problema de l'endeutament. La tradició de l'any jubilar era d'origen jueu i consistia en el perdó dels deutes, els esclaus, els presoners i la repartició per igual de les terres.

La campanya del Jubileu va ser promoguda inicialment per les esglésies protestants a Anglaterra, a partir de l'any 1996. L'any 1997, amb l'arribada del nou mil·lenni, el Papa Joan Pau II va sumar-se a la idea del perdó amb la promulgació de l'encíclica *Tertio Millennio Adveniente*, on afirmava que una de les maneres de celebrar l'arribada de l'any Jubilar, any 2000, era amb la condonació del

¹ Pàgina web de la Campanya DEDE: www3.planalfa.es/deudaexterna

² Campaña DEDE. *Documento Base*. Madrid, Campaña DEDE, 1998a.

deute. A partir d'aquest pronunciament públic del Vaticà, l'església catòlica va assumir els principis de la campanya Jubileu 2000 i va instar a les diferents organitzacions catòliques d'arreu a que en formessin part⁴.

2.2. Orígens i evolució

L'any 1996, la xarxa internacional d'organitzacions catòliques CIDSE, entre les quals es trobava Càrites Internacional, convocava, des del seu document base *La vida abans que el deute*, a treballar per la condonació amb l'horitzó comú del Jubileu Cristià de l'any 2000. Un Jubileu que s'entenia com: un nou principi per a les nacions pobres; un replantejament dels paràmetres socials des de la justícia; una ratificació de les relacions entre el Nord i el Sud. Justícia i Pau, Mans Unides, Càrites i CONFER van sumar-se a la crida i van endegar la Campanya DEDE a l'Estat espanyol, amb la seva presentació pública el 30 de setembre de 1998 a Madrid.

En els inicis de la Campanya, el pronunciament públic del Papa Joan Pau II, l'any 1997, a través de l'encíclica *Tertio Millennio Adveniente* exigint la cancel·lació del deute extern va ser un element determinant per la Campanya. En un dels paràgrafs de l'encíclica, el Papa Joan Pau II assegurava que els cristians tenien que aixecar la seva veu en nom de tots els pobres del món, proposant el Jubileu com una ocasió apropiada per tal de reduir considerablement o fins cancel·lar per complet el deute extern que amenaçava greument el futur de moltes nacions.

A partir del seu llançament fins la seva clausura el juny del 2001, la Campanya va desenvolupar-se en el transcurs de tres cicles: educatiu i de sensibilització, de mobilització i de rendiment polític. Pel coordinador tècnic de la Campanya, Jaime Atienza⁵, es tractava d'un procés de conscienciació social que permetria, en última instància, exigir demandes polítiques: "La campanya va començar plantejant-se un primer objectiu educatiu i de presa de consciència, el qual hauria de portar a una major capacitat de mobilització i de resposta ciutadana perquè en un últim moment es traduís en decisions polítiques".

Prèviament a l'inici de la Campanya, els tècnics, alliberats per les organitzacions promotores, van portar a terme anàlisis i investigacions sobre la qüestió del deute i la política del Govern espanyol

³ Campaña DEDE. *Documento Base II*. Madrid, Campaña DEDE, 1999a.

⁴ CIDSE; Atienza, J. *Se paga, se paga y nunca se acaba*. Madrid, Manos Unidas, 1998.

⁵ Les cites del coordinador tècnic de la Campanya, Jaime Atienza, que apareixen en el text són fruit d'una entrevista realitzada per l'autora.

en relació a la matèria. L'objectiu era documentar i tirar endavant, i amb probabilitats d'èxit, una estratègia d'incidència política més enllà de la denúncia de l'endeutament.

La Campanya va endegar-se amb un procés de sensibilització i educació social, a través de la promoció de material explicatiu sobre la problemàtica de l'endeutament, realització de xerrades i seminaris de formació. En un segon terme, i en un procés continu de sensibilització, va endegar-se una estratègia de mobilització, amb accions que permetien projectar i fer visible a l'opinió pública les denúncies concretes a l'endeutament. L'activitat més important realitzada en el marc de la campanya va consistir en una recollida de firmes que exigia al Govern espanyol la condonació del deute extern dels països més empobrits. Una acció que va permetre mobilitzar, educar i sensibilitzar. En darrer terme, la Campanya va promoure una estratègia de pressió política establint contacte amb els partits polítics i representants al Congrés i elaborant propostes assumibles pels grups parlamentaris.

2.3. Comunicació interna i externa

En el marc de la Campanya, existien tres nivells de coordinació: estatal, regional i local, que implicaven fluxos de comunicació des de la coordinació estatal a l'àmbit de treball local, passant per les coordinadores regionals.

La coordinació estatal, integrada per representants de les quatre organitzacions promotores, establia els objectius, l'estratègia i les accions unitàries de la Campanya. La coordinació estatal es reunia cada mes i comptava amb l'assessorament d'un equip tècnic, integrat per la coordinadora general de la Campanya, el coordinador tècnic i la responsable de comunicació. Les decisions preses en les reunions de coordinació es comunicaven a través de circulars a les delegacions de les entitats promotores i a la resta d'organitzacions adherides a la Campanya. Aquestes últimes van ser convocades molt poques vegades a reunions conjuntes, i es limitaven a assumir els plantejaments generals de la Campanya i participaven molt puntualment en les activitats organitzades.

En l'àmbit regional, s'establien mecanismes de coordinació més informals, en funció de cada àrea geogràfica, amb representants de cada una de les entitats promotores (presidents, secretaris, voluntaris i alliberats).

La proximitat de l'àmbit regional i el local permetia fluxos de comunicació més directes, que facilitaven la transmissió d'informació a les delegacions i comitès locals de Mans Unides, Càrites, Justícia i Pau i CONFER. En concret es van crear comitès locals en trenta capitals de l'Estat, i

d'altres comitès en poblacions més petites, els quals van endegar activitats pròpies i contactes amb els polítics locals que van permetre que nombrosos ajuntaments i parlaments autonòmics de l'Estat aprovessin mocions de recolzament a les demandes de la Campanya. Per la coordinadora general de la Campanya, Eva San Martín⁶, els grups locals van jugar un paper determinant en la difusió dels principis de la Campanya: "A través d'aquestes xarxes locals s'ha desplegat la creativitat de moltíssima gent, i amb molt pocs recursos hem estat capaços de formar i consolidar plataformes que han continuat en cada ciutat i província. És important destacar el treball d'aquestes xarxes locals que han permès incidir en ajuntaments i comunitats locals".

Pel que fa a la projecció externa de la Campanya, en destacariem dos àmbits. Per una banda, la tasca de sensibilització i difusió dels principis de la Campanya i, d'altra banda, la relació amb els mitjans de comunicació, la relació establerta i la capacitat d'incidència social a través del seu ús.

En l'àmbit de la sensibilització, la Campanya va difondre el seus objectius i posicionaments en relació a la condonació del deute a partir de diferents materials elaborats, principalment, per la coordinació estatal i, en segon terme, per les coordinacions regionals⁷. Es van editar tríptics, manuals, quaderns i butlletins. El *Boletín de la campaña por la condonación* va ser el mitjà de comunicació intern oficial per donar a conèixer les notícies de les mobilitzacions a nivell estatal i internacional, amb un calendari d'activitats i d'altres informacions. A Catalunya, cada dos mesos, se'n editava una versió pròpia, *Butlletí de la campanya per la condonació*, amb notícies principalment d'àmbit català. A més, la campanya catalana comptava amb l'edició de quaderns que a partir d'un llenguatge senzill analitzaven la problemàtica de l'endeutament i les seves conseqüències. Els títols publicats van ser *Deute extern, deute etern?*, *Sempre s'ha de pagar els deutes?*, *Els cristians i el deute extern?* i *Preguntes i respostes entorn del deute extern*.

Amb els mitjans de comunicació es va optar per una estratègia de degoteig d'informació: informant puntualment de les conseqüències de l'endeutament vinculant-les a notícies d'actualitat. El deute extern, al tractar-se d'un problema estructural, no generava freqüentment notícies d'impacte mediàtic, en conseqüència es va optar per vincular el tema a fets noticiables com l'huracà Mitch a Centramèrica o les inundacions a Moçambic, les quals tenien una relació directa amb la qüestió del deute i permetien projectar i visualitzar amb tota la seva cruesa les conseqüències de l'endeutament en les societats empobrides.

⁶ Les cites de la coordinadora general de la Campanya, Eva San Martín, que apareixen en el text són extretes de la conferència realitzada en les jornades d'avaluació *Deute Extern. Balanç i perspectives d'acció per la societat civil*, Madrid, juny del 2001.

El treball previ realitzat per la campanya britànica Jubileu 2000 i la projecció internacional que va tenir a través dels mitjans de comunicació va facilitar l'entrada en els mitjans de les notícies elaborades per la Campanya a l'Estat. Per Eva San Martín, la vinculació entre el treball realitzat per la campanya internacional i la repercussió mediàtica era directe: "Malgrat senyalar que els mitjans s'han fet poc ressò de la Campanya és important reconèixer que si abans de 1998 el tema no hauria ocupat pràcticament cap espai, a partir d'aquell moment i arrel també del Mitch, Moçambic i Veneçuela i de la repercussió internacional de Jubileu, els mitjans sí que s'han fet ressò del tema."

2.4. Objectius i demandes

La Campanya perseguia tres objectius específics: sensibilitzar, mobilitzar i exercir pressió a les institucions polítiques. Pels promotors de la Campanya, la divulgació de la problemàtica de l'endeutament, unida a la formació en aquest tema, generaria una conscienciació social amb una conseqüent mobilització que hauria de permetre l'exercici d'una pressió política en aquells que prenen les decisions o tenien capacitat d'incidència en les decisions preses en matèria de deute extern, com eren els governs locals, els autonòmics i el central.

Com explicava Eva San Martín: "Fins la Campanya DEDE cap ciutadà de peu sabia què era el deute extern, ni la repercussió que tenia en determinats països, ni què significava en relació als països desenvolupats". En aquest sentit, la Campanya va assolir l'objectiu de sensibilització. Però més enllà de sensibilitzar, la Campanya buscava un posicionament ètic i moral de la ciutadania. El caràcter catòlic de la Campanya exigia prendre una postura personal enfront aquesta qüestió. El *Documento Base*⁷ de la Campanya ho recollia amb les següents paraules: "Prendre consciència de les dimensions i la significació del problema del deute ha de produir-se en cada persona, conjuntament amb un seriós examen dels nostres comportaments individuals i socials i del nostre estil de vida ja que, amb freqüència, estan relacionats amb el destí del milions de persones empobrides que viuen en d'altres llocs, encara llunyans. La solidaritat amb l'altre ha de traduir-se en una presa de postura crítica respecte a nosaltres mateixos i a la nostra societat". La Campanya exigia una corresponsabilitat Nord – Sud, tant respecte les causes de l'endeutament com en les solucions.

Les demandes específiques de la Campanya al Govern espanyol es centraven en quatre punts⁹:

⁷ Campaña DEDE. *Manual de campaña*. Barcelona, Campaña DEDE, 1998b.

⁸ Campaña DEDE. 1998a. *Op. Cit.*

⁹ Campaña DEDE. "La Campaña Deuda Externa, ¿Deuda Eterna? pone fin a sus actividades después de tres años de intensa andadura". 25 d'abril de 2001. Comunicat de premsa.

- La condonació total del deute del grup dels països més pobres amb deutes vigents amb l'Estat espanyol, incloent països exclosos de la Iniciativa PPAE.
- La vinculació de l'ús dels recursos del deute condonat a inversions en la promoció del desenvolupament social bàsic.
- La transparència en la informació i en la presa de decisions relacionades amb el tema del deute.
- Forçar al Govern espanyol a assumir un paper actiu en els fòrums multilaterals, recolzant una reforma de la iniciativa PPAE.

Per tal d'avançar en la consecució d'aquests objectius, els tècnics de la Campanya demandaven la necessitat de constituir una política de condonació per part del Govern espanyol que establís l'estratègia oficial de condonació del deute.

La Iniciativa Països Pobres Altament Endeutats (PPAE) era un altre dels focus de crítica de la Campanya. En el *Documento Base*¹⁰, es posaven de manifest les deficiències de la Iniciativa i s'instava a la seva reforma. Per la Campanya, els temes que es qüestionaven eren els següents:

- 1) El nombre de països elegits en el marc de la Iniciativa. Països com Txad, Libèria o Myanmar quedaven d'entrada al marge de la Iniciativa, mentre que dels 41 països classificats com a altament endeutats, tan sols uns pocs es beneficiaven del projecte.
- 2) L'escàs alleugeriment del deute. Els països membres del G8 i d'altres de renda mitjana i alta no van comprometre suficients recursos per alleugerir el deute bilateral.
- 3) El concepte restringit de sostenibilitat del deute. La Iniciativa PPAE planteja com a sostenibles nivells molt elevats de deute exterior.
- 4) Les polítiques d'ajustament estructural. La Iniciativa exigia l'aplicació d'aquestes polítiques en els països, les quals implicaven una retallada en els sectors de la sanitat, l'educació, la vivenda...
- 5) L'arbitrarietat en les normes per l'alleugeriment del deute per part del Club de París.

Des de la Campanya DEDE es criticava el tractament exclusivament econòmic i financer que es donava a la problemàtica de l'endeutament des del sistema internacional, tal i com afirmava Jaime Atienza: "L'absència d'un tractament polític, que tingui en compte consideracions sobre les necessitats bàsiques dels països deutors i que situï el problema en la seva dimensió de relacions internacionals entre estats (...) ha suposat un greu perjudici pels països deutors. En la mesura que

¹⁰ Campaña DEDE. 1998a. *Op. Cit.*

el deute extern sigui tractat exclusivament com una qüestió entre dos parts vinculades per uns contractes, no podran aconseguir-se solucions que vagin més enllà del curt termini"¹¹.

2.5. Mobilització social

L'estratègia de mobilització social en el marc de la Campanya comprenia bàsicament dos tipus d'accions amb objectius diferents però complementaris entre si. En primer lloc es trobaven activitats de sensibilització: seminaris, conferències i xerrades, que aprofundien en l'anàlisi de la problemàtica del deute, conscienciaven la ciutadania i creaven massa crítica. En segon lloc, es portaven a terme accions de carrer com manifestacions, recollida de signatures, realització de cadenes humanes, enviament de postals que buscaven visualitzar la resposta ciutadana, fer-la pública, i crear un sentiment d'unitat entre totes aquelles persones que participaven en la Campanya.

En el *Documento Base*¹², la Campanya considerava que els objectius principals de la mobilització eren:

- 1) Sensibilitzar, mobilitzar i informar a la població espanyola.
- 2) Sumar moviments socials a la Campanya.
- 3) Recollir signatures per tal de demanar al Govern i al Congrés dels Diputats la condonació del deute públic dels països més empobrits.
- 4) Realitzar accions de pressió política a les administracions públiques (bàsicament l'estatal i l'autonòmica), per tal d'influir en la presa de decisions (prioritzant la presa de decisions a nivell internacional que determinaven les polítiques vinculades al deute).
- 5) Organitzar un seminari sobre deute extern, on organitzacions del Nord i del Sud analitzessin el problema del deute i les perspectives de futur.
- 6) Col·laborar en campanyes internacionals i amb organitzacions del Sud.
- 7) Demanar a esglésies i sindicats que recolzessin la Campanya, i elaboressin documents que reflexionessin entorn les conseqüències de l'endeutament.

L'acció més emblemàtica, i que va ser una constant en el transcurs de tota la Campanya, va ser la recollida de signatures on es demanava al Govern i al Parlament espanyol la condonació del deute públic dels països més empobrits, vinculant-la a inversions en desenvolupament humà, l'assumpció d'un paper més actiu en els fòrums multilaterals i la pràctica d'una política transparent en la

¹¹ Atienza, J. *La deuda externa y los pueblos del Sur*. Madrid, Campanya DEDE, 1998.

¹² Campaña DEDE. 1998a. *Op. Cit.*

matèria¹³. Malgrat que la legislació espanyola no permetia endegar una Iniciativa Legislativa Popular en matèria de deute extern, a partir d'una recollida de firmes, els coordinadors de la Campanya van tirar endavant amb la iniciativa, al considerar que complia amb els objectius de sensibilitzar, mobilitzar i pressionar políticament.

La Campanya va sumar, a tot l'Estat, quasi un milió de signatures i es va convertir en la primera iniciativa de recollida de firmes que, en el marc de la democràcia espanyola, aconseguia reunir una quantitat tan elevada. A Catalunya, la Campanya va recollir 120.000 firmes.

Altres accions de carrer es van organitzar a mesura que s'acostava l'arribada de l'any jubilar. A 400, 300, 200 i 50 dies per l'any 2000 la Campanya va portar a terme actes arreu de l'estat, per tal de pressionar el Govern espanyol a prendre un posicionament rotund a favor de la condonació del deute.

La Campanya va apostar per la formació i la sensibilització a través de l'organització de nombrosos seminaris i conferències. Alguns dels més importants es van realitzar a Madrid i a Barcelona: *Deute Extern: realitat i alternatives*, març 1999 a Madrid; *Jornades Internacionals sobre Deute Extern*¹⁴, novembre 1999 a Barcelona; *Conversió de deute extern: una inversió en desenvolupament humà*, maig 1999 a Madrid; *Deute Extern. Balanç i perspectives d'acció per la societat civil*, juny 2001 a Madrid. Les accions de sensibilització anaven dirigides a membres d'Organitzacions No Governamentals, centres educatius, polítics i públic en general.

2.6. Calendari de mobilització social a l'Estat

30 setembre 98. Madrid

La Campanya DEDE es va presentar públicament a Madrid. A l'acte hi van participar testimonis del Sud com l'economista i rector de la Universitat Centramericana de Managua, Xabier Gorostiaga, la periodista argelina, Leila Boukli, i la sociòloga brasilera Andrea Damacena.

2 novembre 98. Barcelona

La Campanya DEDE es va presentar en públic a Catalunya a la sala el Vienès de Barcelona. L'acte va coincidir amb la inauguració de l'exposició sobre deute extern.

Novembre 98. A diferents punts de l'Estat

¹³ Full de signatures de la Campanya DEDE.

A 400 dies per l'any 2000, es van celebrar actes de recordatori a diferents indrets de l'Estat. A Màlaga, Logronyo, Santiago de Compostela i Bilbao es van fer concentracions, lectura de manifestos i recollida de signatures. A León, al migdia, les campanes de les esglésies van sonar durant tres minuts.¹⁵

Novembre 98. A diferents punts de l'Estat

A causa del devastador pas de l'huracà Mitch pels països centramericans de Nicaragua, Hondures, Guatemala i El Salvador es va promoure un enviament multitudinari de cartes al Govern, exigint la condonació del deute extern que els països afectats mantenien amb el Govern espanyol.

Desembre 98. Madrid

Trobada de les organitzacions que recolzaven la Campanya. En total van participar vuitanta representants, en una reunió que va facilitar l'intercanvi d'idees i propostes per tal d'organitzar actes, estratègies de pressió política, elaboració d'estudis i producció de materials.

7 març 99. A diferents punts de l'Estat

A 300 dies per l'any 2000, es van realitzar nombroses manifestacions i actes arreu de l'Estat. A Madrid, més de dos mil persones van participar en una marxa que exigia al Govern espanyol un compromís real en la condonació del deute extern. A Palència es va instal·lar un rellotge comptador amb el que es recordava quants dies faltaven per l'arribada de l'any 2000.

11 – 12 març 99. Madrid

La Campanya va organitzar el Seminari Internacional *Deute Extern: realitat i alternatives*. A les jornades van intervenir ponents d'Amèrica Llatina, Àfrica i Europa.¹⁶

Abril 99. Bilbao

La Plataforma de Bilbao va convocar, a partir d'aquesta data, cada últim dijous de mes fins l'any 2000, a que els ciutadans i ciutadanes es concentrassin davant dels principals bancs de la ciutat amb bosses de deixalles carregades a les espatlles amb l'objectiu de denunciar, informar i recollir firmes.¹⁷

16 maig 99. Barcelona

¹⁴ Campaña DEDE. *Jornades Internacionals sobre el deute extern. Barcelona*. Campaña DEDE. 2000a.

¹⁵ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 1, 1999b.

¹⁶ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 2, 1999c.

¹⁷ Campaña DEDE. 1999c. *Op. cit.*

La Campanya va convocar conjuntament amb la Plataforma per l'Abolició del Deute Extern Usurer (ADEU) i d'altres coordinadores i ong's de Catalunya la Marxa per l'Abolició del Deute Extern, a Barcelona, on van participar unes tres mil persones.

14 – 20 juny 99. A diferents punts de l'Estat

A 200 dies per l'any 2000, i coincidint amb les mobilitzacions prèvies a la cimera del G8 a Colònia, es va realitzar una setmana de protesta i actes al carrer sota la consigna *Corta con la deuda*. A Sevilla, Salamanca, Santander, Oviedo, Valladolid, Madrid, Castelló, Múrcia, Lleó i les Palmes es van organitzar manifestacions, concerts, recollides de signatures i cadenes humanes. Les mobilitzacions van mostrar la demanda ciutadana perquè els països més rics del planeta reunits a Colònia prenguessin mesures a favor de la condonació del deute.¹⁸

4 – 5 octubre 99. Madrid

La Campanya va organitzar una trobada d'avaluació per analitzar les mobilitzacions realitzades fins el moment i valorar les perspectives de futur i les accions a portar a terme.

13 – 14 novembre 99. A diferents punts de l'Estat

A 50 dies per l'any 2000. A Càceres, Bilbao, Salamanca, Madrid, Plasència, Córdoba i moltes d'altres localitats, milers de persones van constituir cadenes humanes per tal de protestar per la situació que patien les poblacions més pobres dels països del Sud a causa del deute extern. Els activistes van utilitzar el símbol de la cadena humana per tal d'unir les delegacions provincials d'hisenda amb les seus dels governs municipals o autonòmics i deixar clar que els estaments polítics haurien de passar dels discursos als compromisos. A Madrid la cadena humana va ser la més nombrosa congregant a més de quatre mil persones.¹⁹

18 – 20 novembre 99. Barcelona

La Campanya DEDE va organitzar les *Jornades Internacionals sobre el Deute Extern*, a Barcelona, amb la participació de representants de les campanyes de Perú, Argentina, Regne Unit i Filipines. Les Jornades van constatar la importància de la campanya de Jubileu 2000 a nivell internacional.²⁰

15 desembre 99. A diferents punts de l'Estat

¹⁸ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 3, 1999d.

¹⁹ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 6, 2000b.

²⁰ Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 2, 2000c.

El termini per la recollida de signatures va finalitzar. Les plataformes locals van presentar les signatures recollides a les institucions locals i regionals, com a instrument de pressió política cara les eleccions de març del 2000.

12 març 00. A diferents punts de l'Estat

Plataformes locals de la Campanya van participar a la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, organitzada per la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE). Entre els promotors de la Campanya DEDE van sorgir divergències importants sobre la participació i el recolzament a aquesta Consulta.

Abril 00. A diferents punts de l'Estat

En motiu de la cimera del G8 a Japó, el juliol del 2000, la Campanya DEDE va promoure un enviament massiu de postals a l'ambaixador de Japó a l'Estat, Kiyohiko Arafune, i al president del Govern, José M. Aznar, exigint la solució definitiva del problema del deute. En total es van distribuir 85 mil targetes. D'altra banda, des de la Campanya es va fer una crida perquè tots els ciutadans de l'Estat enviessin correus electrònics als presidents dels països membres del G8 per sol·licitar la inclusió del tema del deute en l'ordre del dia de la propera reunió.

8 – 9 maig 00. Madrid

La Campanya va organitzar el seminari *Conversió de deute extern: una inversió en desenvolupament humà*, amb l'objectiu d'analitzar la viabilitat de la conversió del deute. A la trobada van assistir més de 130 participants, on es va posar de manifest la importància creixent que, gràcies a la pressió popular, estava adquirint la problemàtica del deute en les agendes de treball dels grans fòrums econòmics internacionals. El seminari va servir per debatre com aportar noves contribucions al procés de reducció del deute. En el document de conclusions s'insistia en que la condonació del deute no hauria d'implicar una reducció de l'ajuda al desenvolupament.

24 juny 00. Madrid

En motiu de la propera cimera del G8, els mes de juliol a Okinawa, Japó, la Campanya DEDE va realitzar una concentració davant l'Ambaixada japonesa a Madrid per reclamar al G8 la condonació immediata del deute.

16 – 17 gener 01. Madrid

La Coordinadora d'ONGD de l'Estat espanyol (CONGDE) va organitzar el seminari *Centramèrica dos anys després de l'huracà Mitch. Fòrum d'anàlisi i debat sobre el procés de reconstrucció i transformació de Centramèrica*. La Campanya va participar en l'organització del taller *Deute i*

Ajustament, en el qual van intervenir també membres de la XCADE i d'Intermón Oxfam. El Seminari s'havia d'organitzar en paral·lel a la reunió del Grup Consultiu per Centramèrica, però aquesta reunió finalment va ser posposada al 9 i 10 de març del 2001, a causa, segons fonts oficials, dels terratrèmols a El Salvador.

4-5 juny 01. Madrid

La Campanya va organitzar el 3r Seminari Internacional sobre Deute Extern: *Deute Extern. Balanç i perspectives d'acció per la societat civil*. Les jornades d'avaluació i anàlisi del treball portat a terme en el transcurs de més de dos anys de mobilitzacions van suposar una activitat més de tancament de la Campanya. Al seminari van participar representants de plataformes internacionals Jubileu 2000 i Jubileu Sud i de diverses organitzacions de l'Estat com Intermón i l'XCADE.

20 juny 01. A diferents punts de l'Estat

La Campanya DEDE va proposar un enviament de correus electrònics al Ministeri d'Assumptes Exteriors i d'Economia, així com als portaveus dels diferents grups parlamentaris perquè en el debat sobre l'Estat de la Nació, del 26 i 27 de juny, s'abordés la discussió sobre la cooperació al desenvolupament i el deute extern.

2.7. Pressió política institucional

L'estratègia de pressió política institucional va avançar paral·lelament a la mobilització ciutadana. De fet, determinades accions de mobilització tenien una conseqüència directa en l'estratègia de pressió política institucional. Un clar exemple va ser la recollida de signatures exigint al Govern espanyol la condonació del deute dels països més empobrits. En aquest cas, els centenars de milers de signatures recollides van ser utilitzades a finals de 1999 per forçar als partits polítics a incloure la demanda de condonació del deute en els programes electorals, cara les eleccions generals de març del 2000. El 18 de febrer de 2000, la Campanya va lliurar al president del Congrés dels Diputats, Federico Trillo, el quasi milió de signatures recollides en el conjunt de l'Estat per la Campanya i el 7 de novembre de 2000 el president de Justícia i Pau, Joan Gomis, va comparèixer davant la Comissió per la Unió Europea, Afers Estrangers, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya per presentar els resultats de la Campanya. A la mateixa compareixença, membres de la XCADE van presentar els resultats de la Consulta Social del 12 de març de 2000. Malgrat l'èxit de les mobilitzacions, els representants institucionals no van prendre accions reals a favor de l'abolició del deute.

En l'estratègia de pressió política institucional, la Campanya va optar per realitzar demandes de mínims, tal i com explicaven els promotors de la Campanya²¹: "Realitzàvem propostes que fossin assumibles pels partits i que no rebessin un cop de porta al posar-les sobre la taula per quedar-se massa allunyades". En aquest sentit, cal destacar l'elaboració i presentació al Govern del document tècnic *Un tractament estratègic del deute extern a Espanya*²², desembre de 1999, i la proposta de llei *Per una llei que reguli el tractament del deute extern*²³ a Espanya, març del 2001.

En el document tècnic *Un tractament estratègic del deute extern a Espanya*, la Campanya proposava la creació d'un fons autònom de desendeutament, dotat amb un pressupost propi de 50 mil milions de pessetes, independent del pressupost de cooperació al desenvolupament i exigia que els assumptes relacionats amb el deute extern fossin competència del Ministeri d'Exteriors i el Ministeri d'Economia, i no tan sols del d'Economia, com fins aleshores²⁴. El Govern no va executar les demandes.

El març del 2001, la Campanya treballava, en contacte amb grups parlamentaris, en l'elaboració d'una proposta de llei que portava per nom *Per una llei que reguli el tractament del deute extern a Espanya*²⁵. L'objectiu de la proposta consistia en dissenyar polítiques a llarg termini que contemplessin el deute des d'una visió integral, incloent la política respecte el deute extern en el marc de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD). El 6 d'abril de 2001, el Partit Popular, de forma inesperada, va presentar al Congrés una Proposició No de Llei sobre Deute Extern per ser debatuda i votada el 17 d'abril. La Proposició No de Llei presentada pel PP va ser considerada, des dels col·lectius que treballaven a favor de la condonació del deute, com una estratègia del Govern per tal d'apartar del Congrés el debat sobre l'endeutament.

Una de les problemàtiques amb les quals es van trobar els promotors de la Campanya alhora d'establir un diàleg amb els representants institucionals i de partits polítics va ser la falta de coneixements que aquests tenien sobre la problemàtica de l'endeutament. Com explicava Jaime Atienza: "Els polítics tenien un profund desconeixement i desinterès en la matèria", malgrat l'existència d'alguns diputats que havien treballat en profunditat la qüestió. Aquesta situació va dificultar encara més la de per si difícil tasca de pressió política, ja que a l'hora de discutir

²¹ Aquestes declaracions van ser fetes pels promotors de la Campanya a les jornades d'avaluació *Deute Extern. Balanç i perspectives d'acció per la societat civil*, a Madrid, juny del 2001.

²² Veure annex 1: Campaña DEDE. *Un tratamiento estratégico para la deuda externa en España*. Madrid, Campaña DEDE, 1999e.

²³ Veure annex 2: Campaña DEDE. *Por una ley que regule el tratamiento de la deuda externa en España*. Madrid, Campaña DEDE, 2001.

²⁴ Veure annex 1: Campaña DEDE. 1999e. *Op.cit.*

²⁵ Veure annex 2: Campaña DEDE. 2001. *Op.cit.*

propostes de condonació els polítics no comptaven amb uns coneixements sòlids suficients. Aquest fet va anar evolucionant a mesura que la Campanya es consolidava en el temps. En el període transcorregut entre la primera ronda de visites als grups parlamentaris (1999) i les eleccions de març del 2000 es va produir un canvi important en el coneixement i la implicació de la major part dels grups parlamentaris.

En l'estratègia de pressió política, la Campanya va establir interlocució amb el Ministeri d'Economia i el Parlament. Amb el Ministeri es va contactar amb el subdirector i el director general, als quals se'ls van lliurar les propostes concretes de condonació i de conversió. Amb el Parlament es va treballar amb els diferents grups parlamentaris: formació dels diputats i presentació d'iniciatives, algunes d'elles amb un cert èxit com la creació d'una Subcomissió en el Senat. Els parlamentaris de la Comissió de Cooperació del Congrés van ser un dels principals destinataris de l'estratègia de pressió política que va transcendir en un cert interès al voltant de les propostes de condonació del deute extern.

Malgrat que públicament tots els partits van afirmar estar d'acord amb els principis de la Campanya, les diferències i el tancament en banda del Partit Popular per tal de prendre mesures serioses en matèria de condonació va fer impossible comptar amb un mecanisme institucional que establís les línies mestres de la política exterior espanyola en aquesta matèria²⁶. El Ministeri d'Economia des d'un primer moment va mostrar-se en desacord en acceptar un pla ampli de condonació del deute dels països més pobres amb l'Estat espanyol. El Ministeri tan sols va mostrar certa obertura per dialogar sobre els casos d'alguns països. De fet, en el transcurs de 1999, el Govern d'Aznar va aprovar els primers programes de conversió de deute per desenvolupament a Perú i Costa Rica.²⁷ Tot i així, com s'afirmava des de la Campanya DEDE, es va constatar "una forta reticència a entendre les solucions del deute en el marc de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament²⁸".

A nivell local i regional, les plataformes ciutadanes van forçar els respectius ajuntaments a recolzar públicament la demanda de condonació del deute i instar al Govern central a manifestar-se en la mateixa direcció. A nivell regional, la Campanya va pressionar políticament als parlaments d'Extremadura, Illes Balears, País Basc, Madrid i Catalunya a expressar en públic la seva posició entorn la problemàtica del deute.

²⁶ Campaña DEDE. 1999a. *Op.cit.*

²⁷ Veure més dades sobre les accions endegades pel Govern a www.debtwatch.org

2.8. Calendari de pressió política institucional i accions del Govern espanyol

Novembre 98. Demanda de condonació del deute dels països afectats per l'huracà Mitch

Els promotors de la Campanya van proposar la cancel·lació total del deute extern que els països centramericans afectats pel pas de l'huracà Mitch (Nicaragua, Hondures, Guatemala i El Salvador) mantenien amb el Govern espanyol. Es proposava la condonació unilateral del deute d'Ajuda Oficial al Desenvolupament i la cancel·lació completa del deute comercial públic amb el Club de París. El Govern espanyol fruit, entre d'altres, d'aquesta acció coordinada de pressió institucional, va elaborar un programa d'ajudes que representava un total de 40.780 milions de pessetes repartides en programes de cooperació no reemborsables (31%), crèdits (39%) i condonació del 30% del deute extern.

Marc 99. Proposta de Subcomissió sobre Deute dins de la Comissió de Cooperació del Congrés

El parlamentari de CIU, Carles Campuzano, va realitzar una proposta de creació d'una Subcomissió sobre Deute Extern dins de la Comissió de Cooperació del Congrés dels Diputats. El Ministeri d'Economia no va col·laborar en la materialització de la proposta

Abril 99. Proposta de criteris de condonació de deute

La Campanya va presentar al Ministeri d'Economia i Hisenda un seguit de propostes concretes on s'establien criteris de condonació de deute i d'inversió en desenvolupament humà, en països concrets. En la llista de països s'inclouen: Bolívia, Costa de Marfil, Mauritània, Hondures, Nicaragua i Senegal, entre d'altres.

Juny 99. Debat sobre l'Estat de la Nació

En el Debat sobre l'Estat de la Nació, el president del Govern, José M. Aznar, va senyalar que "Espanya acceptaria i posaria en marxa les mesures acordades en matèria de deute extern pel G8 a Colònia".

1 juliol 99. Parlament de Catalunya recolza la Campanya

El Ple del Parlament de Catalunya va aprovar, per unanimitat, una Proposició No de Llei (PNL) que donava "ple suport a la Campanya Deute Extern, Deute Etern? per tal d'aconseguir la condonació del deute extern dels països del Tercer Món". En aquesta PNL, el Parlament de Catalunya assumia totes les propostes de la Campanya.²⁹

²⁸ Campaña DEDE. "El Gobierno español obstaculiza iniciativas que pretenden abrir un debate en el Parlamento sobre la deuda externa". 10 de juny de 1999. Comunicat de premsa.

²⁹ Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 1, 1999f.

15 de juliol 99. El Govern anuncia avançar en la condonació del deute

Després de tot un any d'absolut silenci en matèria de deute extern, el Ministre d'Economia i Vicepresident del Govern, Rodrigo Rato, va exposar per primera vegada en nom del Govern espanyol una sèrie de premisses sobre les que basar una futura política de tractament del deute extern dels països pobres³⁰. Rodrigo Rato va anunciar que el Govern estaria disposat a condonar uns 80 mil milions de pessetes de deute als països més pobres.

23 de setembre 99. Seguiment dels objectius del Grup Consultiu

L'Agència Espanyola per la Cooperació i el Desenvolupament a Iberoamèrica (AECI) va convocar a representants d'Intermón, Mans Unides, ACSUR - Les Segovies, Creu Roja, Solidaritat Internacional i Càrites Espanyola, per tal d'informar-los sobre el seguiment dels objectius marcats pel Grup Consultiu (països donants i receptors d'ajuda destinada a pal·liar els efectes del pas de l'huracà Mitch per Centramèrica) a la reunió del 25 al 28 de maig a Estocolm (Suècia).

28 Setembre 99. Anunci condonació de 150.000 milions de pessetes

En el marc de l'assemblea anual de tardor del Fons Monetari Internacional (FMI) i del Banc Mundial (BM), a Washington, el Ministre d'Economia, Rodrigo Rato, va anunciar: "Els països desenvolupats tenim l'obligació moral i la responsabilitat global d'ajudar a aquestes altres nacions que lluiten per sortir del pou de la pobresa". El Govern es va comprometre a aportar 830 milions de dòlars (uns 130.000 milions de pessetes) per intentar cobrir el forat negre en el que es trobaven els 33 països més pobres del planeta^{31 32}.

29 setembre 99. La Campanya felicita el compromís anunciat per Rodrigo Rato

La Campanya DEDE va felicitar l'anunci realitzat pel vicepresident del Govern i ministre d'Economia, Rodrigo Rato, el 28 de setembre a Washington, segons el qual l'Estat espanyol es comprometia a aportar uns 150 mil milions de pessetes per l'alleugeriment del deute que mantenien amb l'Estat algunes de les nacions més empobrides el planeta.

8 octubre 1999. El Parlament Basc s'adhereix a la Campanya

El ple del Parlament Basc es va adherir a la Campanya DEDE i va assumir el compromís de promoure els principis i objectius de la Campanya.

³⁰ (1)El tractament del deute formarà part d'una estratègia àmplia i coherent i no serà un exercici aïllat. (2)S'analitzarà cas per cas la situació dels països endeutats. (3)La reducció del deute no significarà la supressió d'altra finançament pels països PPAE. (4)Es buscarà la col·laboració amb les ong. (5) S'impulsarà la posada en funcionament de fons de contavalor per l'execució d'accions de conversió de deute per inversions en desenvolupament.

³¹ Campaña DEDE. 1999a. *Op.cit.*

27 octubre 99. Sol·licitud de condonació del deute a la Cimera Iberoamericana de L'Havana

La Campanya va enviar una carta al president del Govern en motiu de la cimera de caps d'estat d'Iberoamèrica a L'Havana (Cuba), per tal que liderés una iniciativa d'alleugeriment del deute dels països més pobres de la zona, que permetés una major inversió, en salut, educació i serveis socials. En aquesta cimera van participar quatre dels països més endeutats del món: Nicaragua, Hondures, Bolívia i Guayana.³³

16 desembre 99. La Campanya exigeix passar dels compromisos als fets

En un comunicat fet públic, la Campanya DEDE va exigir al ministre d'Economia i Hisenda, Rodrigo Rato, passar de la fase dels compromisos de reducció del deute als fets. Aquesta sol·licitud es va realitzar després que el Govern espanyol es comprometés, a la cimera del FMI i del BM, el setembre de 1999 a Washington, a condonar el deute que 26 països del Sud mantenien amb l'Estat espanyol.

16 desembre 99. Document *Un tractament estratègic pel deute extern a Espanya*³⁴

La Campanya va fer arribar al president del Govern espanyol, José M. Aznar, al ministre d'Economia i vice-president del Govern, Rodrigo Rato, i a d'altres dirigents polítics el nou document de propostes, elaborat per l'equip tècnic de la Campanya, i que s'inclouïa en el recent dissenyat *Programa 2000 de desendeutament pel desenvolupament. Un tractament estratègic del deute extern a Espanya*. L'element més novedós d'aquest document era la proposta de creació d'un fons autònom de desendeutament, dotat amb un pressupost propi de 50 mil milions de pessetes, sense que això impliqués una disminució del pressupost de cooperació pel desenvolupament. El document exigia al Govern que dels assumptes relacionats amb el deute recaiguessin de forma col·legiada en el Ministeri d'Exteriors i el Ministeri d'Economia, i no tan sols en el d'Economia com fins aleshores.

Desembre 99. La Conferència Episcopal a favor de la Campanya

La Conferència Episcopal Espanyola va fer públic, com avançament de l'any jubilar, una declaració on recolzava la Campanya DEDE. En la declaració, la Conferència Episcopal demanava la desaparició del deute extern dels països empobrits i condemnava l'endeutament com a situació "moralment inacceptable", tot i urgint a les autoritats a prendre mesures per eliminar el deute, ja

³² Veure annex 1: Campaña DEDE. 1999e. *Op.cit*

³³ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 5, 1999g.

³⁴ Veure annex 1: Campaña DEDE. 1999e. *Op.cit*

que "la condonació és una condició prèvia perquè els països pobres puguin lluitar contra la misèria".³⁵

Desembre 99. Ajuntaments catalans adherits a la Campanya

En els darrers mesos de 1999 els plens municipals d'alguns ajuntaments catalans van aprovar resolucions d'adhesió a la Campanya DEDE. Es tractava dels ajuntaments d'Arbúcies, Bigues i Riells, Calella, Cassà de la Selva, Girona, la Bisbal de l'Empordà, les Preses, Llavorsí, Malgrat de Mar, Massanes, Molins de Rei, Mollet del Vallès, Polinyà, Sant Feliu de Codines, Sant Sadurní d'Anoia, Terrassa, Torelló, Valls, Vilafranca del Penedès, Vilobí del Penedès (20 pobles) i el Consell Comarcal del Vallès Occidental³⁶.

Desembre 99. Demandes de condonació en els programes electorals

La Campanya va promoure la incorporació d'estratègies de reducció i condonació del deute en els programes electorals dels partits polítics, cara les eleccions generals de març del 2000. Partits com el PSOE, CiU i IU van incloure aquestes demandes en els seus programes electorals.

Desembre 99. Constitució en el Senat de la Subcomissió per l'anàlisi del deute

Constitució en el Senat de la Subcomissió per l'anàlisi del deute extern, que va ser promoguda pel diputat de CiU, Carles Campuzano. La constitució d'aquesta Subcomissió va ser resultat del rebuig per part del Grup Popular a la creació d'una altra anàloga, però que hauria aconseguit una major rellevància, en la Comissió de Cooperació del Congrés, i que havia estat proposada per CiU. Davant la convocatòria d'eleccions generals, la Subcomissió del Senat va concloure el seus treballs sense haver elaborat l'informe final preceptiu.

³⁵ Campaña DEDE. 2000b. *Op. cit.*

³⁶ Els plens municipals van acordar els següents punts: (1) Donar suport a la Campanya Deute extern, Deute Etern? (2) Adreçar-se al Govern de l'Estat espanyol i a la Generalitat de Catalunya per tal que adoptin les mesures necessàries per a contribuir a resoldre la situació que es denuncia d'acord amb les següents propostes: a) Que condonin el deute extern públic espanyol i el vinculin a inversions en desenvolupament humà als països deutors. b) Que assumeixin un paper més actiu a favor dels països pobres i endeutats en els fòrums multilaterals (Fons Monetari Internacional, Banc Mundial, Club de París). c) Que practiquin una política de transparència en les decisions i en el maneig de les dades en l'àmbit espanyol i la promoguin en l'àmbit internacional. (3) Traslladar aquest acord a les entitats del municipi perquè puguin adherir-s'hi, fent arribar el full de recollida de signatures. (4) Invitar les altres institucions públiques catalanes: diputacions, consells comarcals i ajuntaments. (5) Traslladar aquest acord a les organitzacions promotores, al Govern i al Parlament espanyols, així com al Govern i Parlament de Catalunya, a la Unió Europea, a les Nacions Unides, a la Federació de Municipis de Catalunya, a l'Associació Catalana de Municipis i al Fons Català de Cooperació. Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 3, 2000d.

1 febrer 00. Demanda de condonació del deute a Veneçuela

La Campanya va enviar una carta al president del Govern, José M. Aznar, demanant la condonació del deute extern que Veneçuela mantenia amb l'Estat espanyol, en motiu de les inundacions que va patir la zona nord del país el desembre del 2000.

15 febrer 00. Peticions de la Campanya cara les eleccions de març

El president de Justícia i Pau, Joan Gomis, en nom de la Campanya va trametre cartes als caps de llista a Catalunya de CIU, ERC, IC-V, PPC i PSC, demanant el recolzament de la seves formacions polítiques a les peticions de la Campanya, cara les eleccions de març del 2000³⁷.

18 febrer 00. Lliurament de les signatures recollides al Congrés

Representants de la Campanya van lliurar al President en funcions del Congrés dels Diputats, Federico Trillo, les caixes que contenien els prop d'un milió de signatures que s'havien recollit entre la ciutadania espanyola com a recolzament a les demandes de la Campanya. Previament, simpatitzants de la Campanya es van concentrar davant del Congrés mostrant la seva alegria per l'èxit de la mobilització.³⁸

3 març 00. El Consell de Ministres va aprovar ajudes a Moçambic

El Govern va aprovar en el Consell de Ministres un programa d'ajudes a Moçambic de sis mil milions de pessetes per pal·liar els efectes de les inundacions que patia el país africà. Per una banda es condonaria el total del deute derivat dels crèdits de Fons d'Ajuda al Desenvolupament (FAD), que ascendia a 3.400 milions de pessetes. D'altra banda, es va aprovar un crèdit de reconstrucció per import de 2.600 milions de pessetes per tal de finançar els projectes que es posessin en marxa una vegada es superés la fase d'emergència. El Govern espanyol va afirmar que preveia la condonació del deute comercial de Moçambic si el Club de París decidia prendre aquesta mesura.

8 març 00. Més generositat amb Moçambic

La Campanya DEDE va exigir al Govern espanyol que demostrés una major generositat amb Moçambic. Malgrat que la Campanya va valorar positivament la decisió presa pel Consell de Ministres del 3 de març de condonar 3.400 milions de pessetes del deute FAD de Moçambic, s'animava al Govern a que també condonés els 4.100 milions de pessetes corresponents al deute comercial que deu el país africà.

³⁷ Carta, del 15 de febrer de 2000, de Joan Gomis, president de Justícia i Pau, als caps de llista dels partits polítics a Catalunya a les eleccions del 12 de març.

³⁸ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 7, 2000e.

4 abril 00. Pronunciament a favor de la cancel·lació del deute africà

En el marc de la 1a Cimera de la Unió Europea amb Àfrica, al Caire. El president José M. Aznar va anunciar la condonació del 100% del deute de Moçambic, tant el públic com el comercial, i la condonació de 200 milions de dòlars de crèdits oficials d'Ajuda Oficial al Desenvolupament als països de l'Àfrica Subsahariana. El president va anunciar també la duplicació, en els pròxims quatre anys, de l'ajuda no reemborsable al desenvolupament dirigida als països africans.

7 novembre 00. Compareixença al Parlament de Catalunya

El president de Justícia i Pau, Joan Gomis, en nom de la Campanya, va compareixer davant la Comissió per la Unió Europea, Afers Estrangers, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya per tal de presentar les demandes de la Campanya i els resultats de la mobilització. En la mateixa compareixença, representants de la XCADE van presentar els resultats de la Consulta Social del 12 de març de 2000.

24 novembre 00. Consell Ministres aprova Pla Director de Cooperació

El Pla Director de Cooperació va ser aprovat pel Consell de Ministres, després de múltiples reunions amb les ONG i el Consell de Cooperació. El Pla Director establia les línies de la cooperació espanyola de l'any 2001 al 2004, i evidenciava un clar retrocés de la política de cooperació del Govern enfocada a la promoció del comerç espanyol. En matèria de condonació de deute tan sols es va preveure una cancel·lació de l'1% anual en els propers quatre anys i no es comptava amb mecanismes per garantir que els diners cancel·lats fossin destinats a desenvolupament humà. El monto de condonació es comptabilitzava com Ajuda Oficial al Desenvolupament i no en d'altres partides del pressupost³⁹.

12 desembre 00. Nou intent per formar la Subcomissió de Deute al Congrés

En el marc de la reunió de la Comissió de Cooperació Internacional al Congrés es van presentar tres proposicions per tal de crear una Subcomissió Parlamentària al Congrés sobre Deute a iniciativa del Grup Parlamentari Mixt, Convergència i Unió i PSOE. Es tractava de crear una Subcomissió per l'estudi del Deute Extern dins de la Comissió Parlamentària de Cooperació que permetria als propis parlamentaris convocar a experts i societat civil per tal d'exposar directament els plantejaments,

³⁹ En el Pla Director de la Cooperació es traçaven les línies de la cooperació espanyola en els pròxims quatre anys, amb un clar retrocés i orientacions a fins comercials. La AOD es reduïa al 0,25% (lluny del 0,7%). (2) Només es preveia una cancel·lació del deute extern del 4% (lluny del 100% que van reclamar més d'un milió de persones, el març del 2000, a la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern) i no es preveïen mecanismes per garantir que els diners cancel·lats serien destinats a desenvolupament social. (3) S'augmentava el volum de crèdits FAD (condicionats a la compra de productes espanyols), esdevenint el principal instrument de la cooperació, quan en realitat tenien objectius clarament comercials. (4) Es preveia una partida de 48.000 milions de pessetes per a l'Exèrcit, amb l'excusa que realitzarien missions humanitàries.

demandes i alternatives. Els informes i les propostes es portarien a la Comissió de Cooperació i s'elevarien al Congrés. El PP amb la seva majoria absoluta va votar en contra de crear la subcomissió enfront el recolzament de la resta dels partits de l'espectre polític. Enfront d'aquesta negativa, diversos grups parlamentaris van proposar la compareixença d'experts i moviments socials a la Comissió de Cooperació del Congrés amb l'objectiu que, almenys, s'escoltés la seva veu al Parlament. Aquesta iniciativa, altre cop, va comptar amb el rebuig del grup popular.

23 març 01. Per una llei que reguli el tractament del deute extern

La Campanya va iniciar una sèrie de contactes amb els representants dels diferents grups parlamentaris del Congrés i el Senat per tal de presentar-los el text d'una proposta de Proposició de Llei per un tractament integral del deute extern a Espanya. El projecte tenia com objectiu superar el llinar de les actuacions concretes en matèria de tractament de deute i dissenyar polítiques a llarg termini que contemplessin el deute des d'una visió integral. Es tractava d'elaborar una política respecte el deute extern, planificada, coherent i plenament integrada a l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD)⁴⁰.

6 abril 01. El PP va presentar una Proposició No de Llei sobre Deute Extern al Congrés

El Partit Popular va presentar al Congrés una Proposició No de Llei sobre Deute Extern per ser debatuda i votada el 17 d'abril, en tan sols 11 dies i amb la Setmana Santa enmig. La Proposició No de Llei va ser presentada mediàticament com un avenç, quan en realitat no suposava cap canvi respecte els acords que havia subscrit el Govern ara feia dos anys a la cimera del G8 a Colònia, juny de 1999, i a l'assemblea del FMI i del BM, setembre de 1999. A la Proposició No de Llei s'afirmava que el Govern espanyol seguia els dictats internacionals sobre deute extern i no podia avançar més del que ja estava fent. Des dels col·lectius que treballaven el tema del deute a l'Estat, es va considerar aquest Proposició com una reacció del Govern a la Proposició de Llei presentada per la Campanya DEDE unes setmanes abans. Pels col·lectius, la Proposició No de Llei del PP tenia com objectiu apartar el debat sobre el deute extern del Congrés.

17 abril 01. S'aprova la Proposició No de Llei sobre Deute Extern presentada pel PP

La Proposició No de Llei sobre Deute Extern presentada pel Partit Popular és debatuda i votada en aquesta data, i suposa la ratificació i la continuïtat de la política marcada per la Iniciativa PPAE II. En el debat al congrés, tots els partits polítics, a excepció del PP, van demanar la creació d'una Subcomissió de Deute Extern.

⁴⁰ Veure annex 1: Campaña DEDE. 1999e. *Op.cit.*

20 juny 2001. Debat sobre l'Estat de la Nació

La Campanya DEDE va demanar que el debat sobre l'Estat de la Nació, del 26 i 27 de juny, abordés la problemàtica de l'endeutament. Per la Campanya era fonamental que el Parlament, a banda de tractar les qüestions de política domèstica, reflexionés i assumís un paper actiu en la resolució de les desigualtats Nord-Sud: "No es tracta que en el proper debat es repassin les actuacions puntuals que el Govern hagi pogut realitzar durant aquest últim any en el camp de la condonació del deute extern, sinó d'iniciar un debat en profunditat sobre les bases d'una política de futur en aquesta matèria, amb vocació de permanència i que, de manera planificada i coherent, pugui ser integrada en l'Ajuda Oficial al Desenvolupament"⁴¹.

2.9. Estratègia de mobilització internacional

L'estratègia de mobilització internacional de la Campanya DEDE es va integrar al moviment internacional de Jubileu 2000, campanya liderada per Jubileu 2000 Gran Bretanya i present a més de seixanta països. La campanya britànica va proveir de publicacions, informació i estratègia de pressió política a la Campanya estatal, la qual va adaptar aquest material al context de l'Estat. En menor mesura, la Campanya DEDE es va vincular a la Xarxa Europea pel Deute i el Desenvolupament (Eurodad)⁴² i a la xarxa CIDSE, de la qual Càrites Internacional en formava part.

En l'àmbit de treball internacional, la Campanya DEDE va participar a les reunions convocades per Jubileu 2000, el novembre de 1998 a Roma, i per Jubileu Sud, el desembre del 2000 a Dakar.

Pel que fa a mobilitzacions internacionals, es va assistir, a través d'alguns dels seus representants, a importants protestes com les que van tenir lloc en contra dels líders del G8 a Colònia, el juny de 1999, on Jubileu 2000 n'era un dels seus màxims impulsors i un dels principals reclams era la condonació del deute. El setembre del 2000, la Campanya DEDE va participar a les activitats de protesta en motiu de l'assemblea del FMI i del BM a Praga sumant-se a la manifestació convocada per Jubileu 2000, el 24 de setembre, i la qual es centrava bàsicament en la problemàtica del deute. En les accions directes no violentes convocades pels col·lectius antiglobalització el 26 de setembre a la capital brega, i en les quals van participar els membres de la XCADE, la Campanya DEDE no s'hi

⁴¹ Campanya DEDE. "La Campaña de la deuda pide que el debate sobre el Estado de la Nación aborde el problema de la deuda externa". 20 de juny de 2001. Comunicat de premsa.

⁴² La Xarxa Europea sobre Deute i Desenvolupament (EURODAD) és una xarxa d'ONG europees de 16 països que treballen temes de deute, ajustament estructural i seguiment de les institucions de Bretton Woods. El seu objectiu és augmentar la coordinació del treball de les ONG sobre la crisi del deute i realitzar una tasca de pressió política institucional, principalment, a nivell europeu a partir de l'elaboració d'informes i documents d'anàlisi. Pàgina web d'EURODAD: www.eurodad.org.

va sumar. Coincidint amb la celebració d'aquestes cimeres, l'equip de la Campanya elaborava comunicats de premsa informant de les polítiques del G8, el FMI i el BM i dels avenços produïts en la matèria. En motiu de la reunió del G8 a Gènova, el juliol del 2001, la Campanya DEDE va elaborar un comunicat de premsa que, a banda de criticar la política del G8 en matèria de deute extern, considerava que els moviments antiglobalització mobilitzats a Gènova havien estat "víctimes, d'una banda, de l'acció organitzada d'una minoria de grups violents i, de l'altra, de la repressió indiscriminada de les forces d'ordre públic"⁴³.

En relació als països del Sud, Mans Unides, una de les organitzacions promotores de la Campanya DEDE, va recolzar econòmicament d'altres campanyes a Amèrica Llatina i l'Àsia. En concret es va donar suport a l'organització del Tribunal del Deute a Brasil, a la reunió constitutiva de la Plataforma Jubileu 2000 Llatinoamericana a Hondures i es van recolzar d'altres projectes a Perú, Filipines i Bolívia.

2.10. Calendari de mobilització internacional

15 - 17 Novembre 98. Roma (Itàlia)

La Campanya va participar a la trobada del moviment internacional Jubileu 2000 a Roma, amb l'objectiu de definir les línies d'acció política i mobilització ciutadana que van quedar recollides en el *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*⁴⁴.

25 -28 maig 99. Estocolm (Suècia)

Sis representants de la Campanya (Mans Unides, Càrites, Intermón, Acsur - Las Segovias, Solidaritat Internacional i la CONGDE) van acompanyar la delegació oficial espanyola a la reunió a Estocolm del Grup Consultiu de països donants i receptors d'ajuda per pal·liar els efectes de l'huracà Mitch a Centramèrica. L'objectiu dels representants de la Campanya era defensar, entre d'altres criteris, la necessitat d'alleugerir el pes del deute que suporten nacions com Hondures o Nicaragua. En aquesta trobada no es van prendre grans decisions, a l'espera de la cimera del G8 de Colònia.

19 juny 99. Colònia (Alemanya)

⁴³ Campaña DEDE. "La campaña de la deuda califica como 'pura retórica' las promesas de condonación lanzadas por el G8 desde Génova". 23 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.

⁴⁴ Veure annex 6: Jubileu 2000. *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*. Roma, Jubileu 2000, 1998a.

Una delegació de la Campanya, amb onze representants de Barcelona, Madrid, Salamanca i Sevilla, van participar a les mobilitzacions contra la cimera del G8 a Colònia. L'acte més destacat de les mobilitzacions va ser el lliurement al canceller Gerhard Schröder d'un gran sac amb 17 milions de signatures a favor de la condonació del deute. A la comitiva que es va reunir amb Schröder hi havia el cantant d'U2 Bono, l'arquebisbe de Tegucigalpa Óscar Rodríguez, el cantant senegalès Yossou N'dour, Bob Geldof i cinc dones representant de les campanyes de cada un dels continents, entre elles la coordinadora de la Campanya a l'Estat, Eva San Martín. Les mobilitzacions van reunir a seixanta mil activistes, els quals va constituir una llarga cadena humana de 10 km.⁴⁵

21 juliol 00. Okinawa (Japó)

La Campanya DEDE va fer públic un comunicat instant als líders del G8 reunits a Okinawa, Japó, del 21 al 24 de juliol, a assumir compromisos reals i condonar el 100% del deute dels 52 països més pobres. La Campanya va destacar que la pressió ciutadana a nivell internacional –500 actes a setanta països diferents- havia forçat al G8 a introduir el tema del deute a l'agenda de treball de la cimera.

20 – 26 setembre 00. Praga (República Txeca)

Un representant de la Campanya DEDE va participar a les mobilitzacions, convocades per la campanya Jubileu 2000, en motiu de l'assemblea anual del BM i del FMI a Praga. La Campanya DEDE va assistir a la manifestació convocada el 24 de setembre per Jubileu 2000. En un comunicat de premsa, la Campanya va denunciar la falta de mesures concretes dels organismes financers internacionals per solucionar el problema del deute i l'empobriment dels països del Sud.

11 – 16 desembre 00. Dakar (Senegal)

Un representant de la Campanya va participar a la trobada internacional *Consulta Sud – Nord*, convocada per Jubileu Sud coincidint amb el final de l'any 2000 i l'acabament d'algunes campanyes estatals. L'objectiu de la reunió pretenia intensificar els vincles entre les organitzacions que treballaven la problemàtica del deute arreu del món i discutir sobre el futur del moviment internacional.

23 juliol 01. Gènova (Itàlia)

La Campanya DEDE va elaborar un comunicat de premsa qualificant de "pura retòrica" les promeses de condonació fetes pels líders del G8 a Gènova. Els responsables de la Campanya van considerar que la cimera havia suposat una "derrota" dels moviments antiglobalització, "al ser

⁴⁵ Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 4. 1999h.

víctimes, d'una banda, de l'acció organitzada d'una minoria de grups violents i, de l'altra, de la repressió indiscriminada de les forces d'ordre públic"⁴⁶.

⁴⁶ Campaña DEDE. "La campaña de la deuda califica como 'pura retórica' las promesas de condonación lanzadas por el G8 desde Génova". 23 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.

3. INTERMÓN OXFAM

3.1. Definició

Intermón Oxfam és una Organització No Governamental (ONG) que treballa des de 1956 en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i l'ajuda humanitària, especialment en els països del Sud. Intermón impulsa més de 500 projectes de cooperació en 30 països a Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia, actua en situacions d'emergència, promou campanyes de sensibilització i elabora informes i estudis d'anàlisi de la realitat.

A partir de l'any 1997, Intermón va entrar a formar part del grup Oxfam Internacional, integrat per 11 organitzacions de diferents països⁴⁷, amb l'objectiu de millorar la cooperació que portaven a terme. A l'Estat espanyol, Intermón Oxfam compta amb una oficina central a Barcelona, 9 seus territorials i 26 comitès locals, un total de 154.000 socis i persones col·laboradores⁴⁸ i un pressupost anual de 6.706 milions de pessetes⁴⁹.

Intermón Oxfam considera, tal i com explica en el seu *Dossier de presentación. Cada día más cerca de los pobres*⁵⁰, que les causes i les conseqüències de la pobresa necessiten d'una resposta global que vagi més enllà de la realització de projectes concrets. En aquest sentit, promou una estratègia de pressió política, juntament amb les seves contraparts, dirigida als governs del Nord i del Sud i a les institucions internacionals com el Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional i les Nacions Unides. Oxfam Internacional compta amb una oficina de pressió política a Washington que coordina les estratègies polítiques conjuntes de tots els seus membres.

A l'Estat espanyol, Intermón desenvolupa una estratègia de pressió política des de l'any 1996, quan es va constituir el Departament d'Estudis i Relacions Institucionals. A través d'aquest departament, Intermón canalitza els estudis i l'estratègia de pressió en relació a la problemàtica de l'endeutament.

⁴⁷ Oxfam compta amb seus a l'Estat espanyol, Holanda, EUA, Austràlia, Bèlgica, Canadà, Gran Bretanya, Hong Kong, Irlanda, Nova Zelanda i Quebec.

⁴⁸ Dades corresponents a finals de l'any 2000. Intermón. *Dossier de presentación. Cada días más cerca de los pobres*. Barcelona, Intermón, 2001a.

⁴⁹ Pressupost corresponent a l'exercici 2000 – 2001. Intermón. *Memòria 2001*. Barcelona, Intermón, 2001b.

⁵⁰ Intermón. 2001b.

3.2. Orígens i evolució

Els orígens històrics d'Intermón Oxfam es remunten a l'any 1956 quan la Companyia de Jesús va crear una organització per tal de donar suport als missioners jesuïtes espanyols que treballaven a Amèrica Llatina i a l'Àfrica. A partir de l'any 1986 la Companyia de Jesús va promoure la constitució de la Fundació Intermón orientada a la cooperació i educació pel desenvolupament, amb un caràcter plural i independent, en la qual la Companyia va seguir col·laborant activament. En el transcurs dels anys 80 la Fundació Intermón va ampliar la base social i el seu equip tècnic, esdevenint una de les ONG de referència a l'Estat espanyol.

L'any 1997, la Fundació Intermón va integrar-se al grup Oxfam Internacional adquirint les noves sigles d'Intermón Oxfam. El grup Oxfam Internacional que va ser fundat inicialment l'any 1995 està format per 11 organitzacions ubicades a l'Estat espanyol, Holanda, EUA, Austràlia, Bèlgica, Canadà, Gran Bretanya, Hong Kong, Irlanda, Nova Zelanda i Quebec, les quals van unir-se per tal de millorar la tasca de cooperació al desenvolupament que portaven a terme a través d'una coordinació més estreta. El resultat de la constitució d'aquest conglomerat va fer que l'any 2001, el grup Oxfam Internacional comptés amb un milió i mig de socis i persones col·laboradores, amb un pressupost anual de 468 milions de dòlars (al voltant de 85.000 milions de pessetes), i realitzés projectes de cooperació i ajuda humanitària a 107 països.⁵¹

L'entrada de la Fundació Intermón a Oxfam Internacional va suposar integrar el treball d'estudis i de pressió política al del grup internacional. En aquells moments un dels temes claus era la qüestió del deute extern i va ser així com Intermón va assumir més activament un treball de sensibilització, investigació i pressió política a favor de la condonació del deute. Prèviament, la Fundació Intermón havia publicat llibres com *El Boomerang de la deuda*⁵² i *La religión del crédito*⁵³.

La responsable del Departament d'Estudis i Relacions Institucionals, Marta Arias⁵⁴, valora molt positivament l'entrada a Oxfam Internacional en l'estratègia de pressió política: "La influència que podem exercir aquí a Espanya perquè el Govern espanyol condoni el deute és un fet aïllat i amb poc impacte global. En canvi al ser membres d'una organització forta que a diferents països planteja unes mateixes propostes permet tenir un major impacte. A més, cal tenir present que un bon nombre dels països que integren Oxfam Internacional són membres del G 7 i això augmenta la capacitat d'incidència".

⁵¹ Intermón. 2001a. *Op. cit.*

⁵² George, S. *El bumerang de la deuda*. Barcelona, Deriva Editorial, 1993.

⁵³ George, S. *La religión del crédito*. 2a edició. Barcelona, Intermón. 2001.

⁵⁴ Les cites de la responsable del Departament d'Estudis i Relacions Institucionals d'Intermón, Marta Arias, que apareixen en el text són fruit d'una entrevista realitzada per l'autora.

3.3. Comunicació interna i externa

La Fundació Intermón Oxfam es regeix a nivell intern per un Patronat, que té la funció de vetllar pel compliment dels objectius de l'organització. El Patronat, que es renova cada quatre anys i realitza les seves funcions de manera voluntària, està integrat per 15 persones de diferents sectors professionals i regions de l'Estat. En l'elecció del Patronat, 5 dels seus membres són proposats per la Companyia de Jesús i 10 pel propi Patronat, que vota i nomena de manera sobirana a tots els seus membres⁵⁵. La direcció tècnica d'Intermón Oxfam és executada pel Consell de Direcció sota la responsabilitat del director general⁵⁶. El Consell de Direcció determina les línies estratègiques a seguir i la política que ha d'aplicar l'ONG. En matèria de deute extern, les grans línies de treball es discuteixen en el Consell de Direcció⁵⁷ vinculant-les a les prioritats establertes en el marc d'Oxfam Internacional.

Oxfam Internacional compta amb un Departament d'Estudis i Relacions Institucionals, el director del qual és membre del Consell de Direcció, i on treballen els tècnics alliberats per aquestes funcions i es prenen les decisions del dia a dia en matèria de deute extern. El Departament tracta la problemàtica de l'endeutament des de tres perspectives concretes: l'anàlisi rigorós, l'elaboració de documents i el contacte amb els mitjans de comunicació.

A Intermón la comunicació interna flueix de forma vertical. El Departament d'Estudis i Relacions Institucionals traspasa el material elaborat als equips de campanya que el difonen a les seus i els comitès locals de l'organització, els quals s'encarreguen de realitzar xerrades, participar a fires i executar activitats per tal d'acostar les problemàtiques dels països del Sud a la societat civil.

La seu social d'Intermón Oxfam es troba a Barcelona, malgrat que dos dels seus departaments centrals es situen a d'altres localitats: el Dept. d'Estudis i Relacions Institucionals és a Madrid i el de Comerç Just a València. Intermón compta amb seus situades arreu de l'Estat (Corunya, Barcelona,

⁵⁵ Els membres del Patronat d'Intermón Oxfam a gener de 2001 són: President, José Miralles; Vicepresident, Jorge Rosell; Secretari, Xavier Alegre; Tresorer, Josep M. Surís; Vocals, Agustín Alonso, Julia González, Antonio Guillén, Jaime Loring, Carlos Losada, Lluís Magriñá, Nativel Preciado, Victoria Prego, Manuel Ríos, Yolanda Yustas.

⁵⁶ A gener de 2001, el director general d'Intermón Oxfam és Ignasi Carreras.

⁵⁷ El Consell de Direcció l'integren el director general, l'adjunt al director, el director del Dept. de Cooperació Internacional, el director del Dept. de Gestió Interna, el director del Dept. de Comunicació i Educació, el director del Dept. de Comerç Just, la directora del Dept. Territorial i el director del Dept. d'Estudis i Relacions Institucionals.

Bilbao, Madrid, Múrcia, Palma de Mallorca, Sevilla, València i Zaragoza) i té una trentena de comitès de voluntaris.

3.4. Objectius i demandes

El Departament d'Estudis i Relacions Institucionals d'Intermón Oxfam estableix tres grans objectius alhora de treballar la qüestió de l'endeutament:

- 1) Sensibilitzar a l'opinió pública sobre què significa el deute extern en l'empobriment dels països en vies de desenvolupament.
- 2) Exercir pressió perquè el tema del deute sigui present en les agendes dels principals països creditors i aportar propostes per tal d'alleugerir la situació d'endeutament en els països del Sud.
- 3) Fer pressió perquè el Govern executi noves vies per solucionar el problema de l'endeutament. Intermón va endegar una operació de conversió de deute per desenvolupament, amb l'objectiu de condonar el deute que Moçambic mantenia amb l'Estat tot i substituint-lo per un fons de projectes de desenvolupament en aquest país.⁵⁸

En el marc de reivindicacions concretes, Intermón reclama la reforma de la Iniciativa Països Pobres Altament Endeutats (PPAE), la seva vinculació a la lluita contra la pobresa i una participació més activa per part del Govern espanyol a les Institucions Financeres Internacionals (IFIs). A l'informe *L'alleugeriment del deute segueix fallant als pobres*⁵⁹, Intermón Oxfam exigeix els següents punts de reforma de la Iniciativa:

- Ratificació per part de l'assemblea del BM i del FMI que a cap país integrant de la Iniciativa se li neguin els recursos necessaris per tal d'aconseguir les fites de desenvolupament proposades per l'any 2015.
- Acord per tal d'establir una nova Iniciativa PPAE-3.
- Anàlisi urgent sobre la sostenibilitat del deute en els països d'ingrés baix i ampliació de la Iniciativa a més països com Haití, Nigèria, Geòrgia o Bangladesh.
- Acord d'una cancel·lació del 100% del deute del FMI i del BM per aquells països integrants de la Iniciativa PPAE que hagin demostrat poder utilitzar els recursos per tal d'avançar en la reducció de la pobresa i en els que el llindar del 10% dels ingressos destinats al servei del deute siguin insuficients per alliberar els recursos necessaris.
- Vincular la reducció del deute a la lluita contra la pobresa. En aquests moments el màxim que un país pobre altament endeutat ha de destinar al pagament del deute ha de ser un 10% dels seus ingressos, però sovint aquesta xifra és molt superior. Encara avui en la

⁵⁸ Fanjul, G. (coord.). *La Realidad de la Ayuda 1998/1999*. Barcelona, Intermón, 1998.

Iniciativa reforçada hi ha 16 països dels 22 països PPAE que segueixen pagant més d'aquest 10%.

Malgrat les crítiques, Intermón Oxfam identifica alguns elements positius de la Iniciativa PPAE, tal i com s'explica en *L'alleugeriment del deute segueix fallant als pobres*⁵⁹: "La Iniciativa PPAE propicia alguns canvis positius. A Uganda, el Govern ha utilitzat l'alleugeriment del deute per tal de finançar l'educació primària gratuïta i els índex d'assistència a classe a les escoles primàries han passat de 2,5 milions el 1997 a uns 6,5 milions el 2000. A Tanzània, el recent alleugeriment del deute ha permès aprovar l'educació primària gratuïta. Els països integrants de la Iniciativa estan fent grans esforços per millorar el seu entorn polític i la gestió dels seus recursos, incloent una major transparència i participació de la societat civil. Un recent document conjunt del FMI i del BM destaca certs progressos en la gestió de la despesa pública que podria garantir que l'augment de recursos s'utilitzés d'una manera correcta en els esforços per combatre la pobresa".

En el marc estatal, Intermón exigeix al Govern espanyol que compleixi amb els acords establerts i que vagi més enllà, tal i com han fet d'altres governs, anul·lant el 100% del deute posterior a la data de tall i exercint un paper més actiu en la seva participació en les institucions financeres internacionals. Tal i com afirma Marta Arias: "Espanya no ha tingut mai una participació activa ni en l'elaboració ni en la modificació de la iniciativa PPAE, el Govern accepta el que s'acorda, però no participa activament ni en la iniciativa PPAE en concret, ni en les Institucions Financeres Internacionals en general".

3.5. Mobilització social

La mobilització al carrer va tenir sempre un aspecte secundari en el marc de les campanyes d'Intermón. En l'àmbit de treball del deute extern, la prioritat era l'anàlisi de la problemàtica i l'estratègia d'incidència en els organismes governamentals i els partits. No va ser fins l'adhesió d'Intermón a la Campanya DEDE i la vinculació a Oxfam Internacional que l'organització va començar a participar i impulsar activitats de sensibilització en matèria d'endeutament. Prèviament Intermón havia elaborat publicacions d'anàlisi sobre deute extern i institucions internacionals.

Una de les primeres campanyes de sensibilització que pretenia donar a conèixer la problemàtica del deute va ser la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*. La campanya iniciada l'abril de 1999 per Oxfam Internacional tenia com objectiu principal denunciar la no escolarització

⁵⁹ Veure annex 3: Intermón. *L'alleugeriment del deute segueix fallant als pobres*. Madrid, Intermón, 2001c.

de 125 milions d'infants arreu del món i exigir als governs que fessin efectiu el seu compromís de garantir l'escolarització universal bàsica abans de l'any 2015. Com elements secundaris, la campanya vinculava la no escolarització al pagament del deute extern, les polítiques de les institucions financeres internacionals com els Plans d'Ajustament Estructural i l'ajuda al desenvolupament.

La sensibilització al voltant del deute es va integrar plenament a la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa* i es van plantejar qüestions com la barrera que suposava l'endeutament a l'hora de destinar recursos suficients a l'educació, entre d'altres sectors fonamentals. La campanya denunciava les polítiques de les institucions financeres internacionals, especialment la del BM i del FMI, i l'aplicació del Programes d'Ajustament Estructural com instrument de reducció de la despesa social, provocant, entre d'altres, una important caiguda de l'alfabetització dels sectors més vulnerables de la població en els països del Sud. La campanya establia els vincles entre l'ajuda al desenvolupament dels països i la inversió en educació en les regions empobrides.

Quan a l'abril de 1999 va iniciar-se la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa* a nivell internacional, ja existia una campanya que tractava específicament la problemàtica del deute extern liderada per Jubileu 2000. Per aquest motiu Oxfam va optar per una campanya que tingués com a tema central: el dret a l'educació, un qüestió fàcil d'explicar i comprensible per a tothom i que inclogués d'altres temes fonamentals com el deute extern.

A l'Estat, Intermón va integrar-se a la campanya sobre educació d'Oxfam, de manera informal, a partir d'abril del 2000, quan l'organització va participar en el Fòrum Mundial d'Educació a Dakar (Senegal). El llançament oficial de la campanya es va produir el setembre del 2000, coincidint amb l'inici del curs escolar. *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa* era la primera campanya que Intermón realitzava conjuntament amb la resta de membres d'Oxfam i es caracteritzava per utilitzar l'estratègia de mobilització social i de sensibilització, a banda de la tradicional pressió política institucional.

En el marc de la campanya educativa, una de les accions més importants va consistir en l'enviament de postals al Govern espanyol exigint l'adopció d'un pla a favor de l'educació universal que inclogués l'alleugeriment del deute com a via per tal de destinar més recursos a aquest sector. Les cartes van ser enviades en dues etapes. L'any 2000 les cartes es van dirigir al president del

⁶⁰ Veure annex 3: Intermón. 2001c. *Op. cit.*

Govern José Mª Aznar i l'any següent al ministre d'economia Rodrigo Rato. En les edicions anuals de la festa emblemàtica d'Intermón *Un dia per l'esperança*, el deute extern va tenir un lloc entre les diferents activitats programades.

En l'estudi específic de la problemàtica de l'endeutament, Intermón va elaborar documents d'anàlisi sobre la reforma de la Iniciativa PPAE, de casos específics com el de Rwanda, Moçambic i Tanzània i informes en motiu de les assemblees del BM i del FMI i de la cimera del G8. Un dels títols específics publicats en matèria de deute va ser *Conversión de Deuda por Proyectos de Desarrollo*⁶¹, un estudi sobre les possibilitats de portar a la pràctica una reducció efectiva del deute extern dels països empobrits. A partir de l'any 1998, el tema del deute va aparèixer regularment en els informes anuals que Intermón realitzava sobre l'ajuda al desenvolupament de l'Estat espanyol i a nivell internacional, sota el títol de *La Realidad de la Ayuda*. A *La Realidad de la ayuda 1998/99*⁶² Intermón dedicava un apartat a analitzar la política de l'Estat espanyol en temes de deute, alhora que detallava la proposta que Intermón realitzava de conversió de deute per educació bàsica a Moçambic.

En el marc de la Campanya DEDE, Intermón va participar en iniciatives de pressió política com l'elaboració de la proposta per un tractament estratègic del deute extern i la Proposició de Llei. Els tècnics d'Intermón formaven part del Departament d'Estudis de la Campanya DEDE, un àmbit de treball obert a individus de diferents col·lectius els quals elaboraven informes sobre deute i dissenyaven l'estratègia de pressió política liderada des de la secretaria de la Campanya.

Amb la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE), Intermón va participar molt puntualment en activitats conjuntes. En el cas de la Consulta Social organitzada el 12 de març de 2000, Intermón se'n va mantenir totalment al marge. Posteriorment, el gener del 2001, en motiu de la reunió prevista del Grup Consoltiu per la Reconstrucció de Centramèrica, reunió finalment cancel·lada, la Coordinadora d'ONGD a l'Estat espanyol (CONGDE) va organitzar unes jornades de debat sobre els efectes del Mitch a Amèrica Central i les polítiques d'emergència aplicades. A les jornades van participar diferents organitzacions centramericanes i de l'Estat, entre les quals hi havia la Campanya DEDE, la XCADE i Intermón. La Xarxa havia iniciat una campanya de denúncia de l'orientació comercial de la política del Govern espanyol en la reconstrucció de Centramèrica⁶³ i Intermón va donar suport a la iniciativa. Aquest fet va suposar que Intermón rebés pressions governamentals, per tal que es desvinculés dels plantejaments de la XCADE.

⁶¹ Tamarit, I. *Conversión de Deuda por Proyectos de Desarrollo*. Barcelona, Intermón, 2000.

⁶² Fanjul, G. (coord.). *Op. cit.*

3.6. Calendari de mobilització social a l'Estat

98. A diferents punts de l'Estat

Intermón es va adherir a la Campanya DEDE i va donar suport a les mobilitzacions convocades participant principalment en l'estratègia de pressió política a través del Departament d'Estudis de la Campanya.

25 abril 99. A diferents punts de l'Estat

La celebració emblemàtica d'Intermón, *Un dia per l'esperança*, va dedicar la 5a edició de la trobada a Àfrica. La festa, que es va celebrar en paral·lel a diferents ciutats de l'Estat, va donar conèixer entre d'altres temes la problemàtica de l'endeutament.

9 abril 00. A diferents punts de l'Estat

Intermón va organitzar una nova edició de la festa anual *Un dia per l'esperança* a 30 ciutats de l'Estat. La trobada es va aprofitar per difondre la feina d'Intermón i les campanyes que s'estaven portant a terme com *Educació ara*, *Adèu a les armes* i *Patents, a quin preu?*. En aquesta ocasió el manifest va reivindicar l'accés a l'educació per tots els infants l'any 2015.

Setembre 00. A diferents punts de l'Estat

Intermón va presentar oficialment la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*. En aquesta campanya treballava com a eix central la qüestió de l'educació i com a temes secundaris el deute extern, les institucions financeres internacionals i les polítiques de cooperació a nivell de pressió política i sensibilització.

16 – 17 gener 01. Madrid

La Coordinadora d'ONGD de l'Estat espanyol (CONGDE) va organitzar el seminari *Centramèrica dos anys després de l'huracà Mitch. Fòrum d'anàlisi i debat sobre el procés de reconstrucció i transformació de Centramèrica*. Intermón va participar en l'organització del taller *Deute i Ajustament*, en el qual van intervenir també membres de la XCADE i de la Campanya DEDE. El Seminari s'havia d'organitzar en paral·lel a la reunió del Grup Consultiu per Centramèrica, però aquesta reunió finalment va ser posposada al 9 i 10 de març del 2001, a causa, segons fonts oficials, dels terratrèmols a El Salvador. En el marc de les activitats de denúncia, Intermón va donar suport al manifest de la XCADE que criticava l'orientació comercial de l'ajuda d'emergència del

⁶³ XCADE. *Campaña de sensibilización ante el "II Foro para la reconstrucción de Centroamérica"*. Madrid,

Govern espanyol a Centramèrica. Aquest fet va suposar que Intermón rebés pressions governamentals, per tal que es desvinculés dels plantejaments de la Xarxa.

6 maig 01. A diferents punts de l'Estat

Es va celebrar la 7a edició d'*Un dia per l'esperança* a 40 ciutats de l'Estat amb informació sobre cooperació al desenvolupament, projectes i campanyes executades.

Juliol 01. A diferents punts de l'Estat

Intermón va realitzar el lliurament de més de 30 mil postals al ministre d'Afers Estrangers, Josep Piqué, en un acte que va suposar el final simbòlic de la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*.

3.7. Pressió política institucional

La pressió política és una de les principals línies estratègiques d'Intermón des de l'any 1996. En aquells inicis, com explica Marta Arias, es tractava d'una tasca molt complicada "sobretot entrar al Ministeri d'Economia, on et deien que les ONG ja tenien el seu àmbit de treball en el marc dels assumptes socials i exteriors i que l'economia era una qüestió 'seriosa'".

En el marc del deute extern, Intermón, com a organització integrada en la Campanya DEDE, va treballar coordinadament amb la Campanya en la tasca de lobby al Govern espanyol. L'estratègia d'Intermón va partir sempre de l'elaboració de propostes factibles per tal de negociar amb els partits polítics. En aquest sentit, es realitzava un seguiment minuciós de la participació del Govern en la Iniciativa PPAE, instant a que els compromisos adquirits es complissin i pressionant perquè s'anés més enllà i es seguissin les passes d'altres governs que havien anul·lat el 100% del deute posterior a la data de tall. Alhora s'exigia al Govern una posició més activa en la participació en les Institucions Financeres Internacionals, en general, i en qüestions de deute, en particular. Intermón va elaborar també anàlisis de la situació d'emergència a Amèrica Central amb el pas de l'huracà Mitch i les inundacions a Moçambic, vinculant-les a demandes de cancel·lació de deute.

Intermón treballava l'estratègia de pressió política institucional enfocada a tres actors: ministeris, presidència del Govern i partits polítics. Amb els ministeris, Intermón treballava amb el Ministeri d'Economia. Amb la presidència del Govern, s'establia contacte amb els assessors d'economia i

d'exterior del gabinet de José M. Aznar. Amb els partits polítics es comunicava amb els que comptaven amb representants al Senat i principalment al Congrés.

Amb els partits de l'oposició les demandes fàcilment trobaven ressò, ja que l'oposició era la principal interessada en elaborar propostes alternatives i contràries a la política defensada per l'executiu. Segons Marta Arias, "fins a cert punt era bastant fàcil aconseguir que els partits elaboressin una proposta parlamentària, aconseguir que s'aprovés ja era més difícil i un cop aprovada fer que es posés en funcionament encara ho era més". En aquest sentit, malgrat que s'aprovaven un alt nombre de proposicions no de llei sobre diferents temàtiques, aquestes no eren vinculants. A partir d'aquí, des del Departament d'Estudis i Relacions Institucionals es va proposar una revisió de l'estratègia i en lloc de centrar-se en la demanda de proposicions no de llei es va apostar perquè els partits exigissin compareixences concretes o plantegessin preguntes al Govern, les quals obliguessin a un posicionament públic per part de l'executiu.

En el context polític 2000 - 2004, amb un Partit Popular amb majoria absoluta, Marta Arias explica la dificultat per tal d'aconseguir avenços: "el nostre treball parlamentari i les reunions que portem a terme són complicades, ningú et diu directament que no vol fer allò, però el cas és que res és mou. En aquest marc, si s'aconsegueix alguna cosa serà més per la mobilització i la pressió al carrer que no pas pel joc polític, perquè de joc polític no n'hi ha".

3.8. Calendari de pressió política institucional

18 maig 99. Compromisos de l'Estat en desenvolupament social

Intermón, juntament amb Càrites, va presentar l'informe *España y el desarrollo social. Balance y propuestas ante los compromisos de la Cumbre de Copenhague 95*, un estudi que analitzava el compliment dels compromisos assumits per l'Estat a la Cimera Mundial de Desenvolupament Social celebrada el 1995 i proposava les mesures necessàries per arribar a les fites acordades. Intermón va publicar aquest estudi quan faltava un any per la celebració a Ginebra de la Cimera Mundial Copenhague +5. En matèria de deute extern, Intermón i Càrites, proposaven al Govern l'aprovació d'un Pla Estratègic per l'Alleugeriment del Deute Extern.

23 setembre 99. Informació seguiment dels objectius del Grup Consultiu

L'Agència Espanyola per la Cooperació i el Desenvolupament a Iberoamèrica (AECI) va convocar a representants de varies ONG, entre les quals es trobava Intermón, per informar-los de l'estratègia de seguiment dels objectius fixats pel Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica, a la reunió a Estocolm del 25 al 28 maig de 1999.

Octubre 99. Informe propostes electorals

A l'informe anual *La Realidad de la Ayuda 1999-2000*⁶⁴, Intermón dedicava un capítol a les reformes que el govern hauria d'aplicar en matèria de cooperació internacional. Les suggerències anaven destinades a la formació política que guanyés les eleccions generals del 12 de març. En aquest sentit, Intermón es va reunir amb els representants dels diferents partits per tal de presentar-los les propostes.

14 febrer 00. Comunicat als partits polítics

En un comunicat de premsa, Intermón Oxfam demanava que el govern escollit en les eleccions generals del 12 de març donés més pes a l'ajuda al desenvolupament i creés un nou Ministeri d'Assumptes Exteriors i Cooperació.

2 març 00. Demanda condonació de deute a Moçambic

Arran de la greu situació que vivia Moçambic, com a conseqüència de les pluges torrencials que havien inundat el país, Intermón plantejava al Ministeri d'Economia i Hisenda la condonació del gruix del deute que Moçambic tenia amb l'Estat espanyol.

11 abril 00. Participació de l'Estat espanyol al Banc Mundial.

Intermón va presentar l'informe *El Banco Mundial y la política española de cooperación al desarrollo*, en el qual analitzava el paper de l'Estat en aquesta institució. Intermón demanava al Govern una participació més activa en el Banc Mundial orientada a la lluita contra la pobresa.

8 març 01. Reorientació de les polítiques del BM i del FMI

En motiu de la reunió de primavera del BM i del FMI, Intermón va fer arribar una carta al ministre d'economia, Rodrigo Rato, instant-lo a treballar a favor d'una reorientació de les polítiques d'aquestes institucions vers la reducció de la pobresa, a fi d'aconseguir els objectius de desenvolupament fixats pel 2015. Al final de la carta, Intermón expressava el seu desig de reunir-se amb el ministre i discutir personalment aquestes qüestions.

3.9. Estratègia de mobilització internacional

En l'àmbit internacional, Intermón s'integra a la xarxa d'Oxfam Internacional, de la qual forma part des de l'any 1997. En el marc d'aquest conglomerat, Intermón estableix una estratègia coordinada

⁶⁴ Fanjul, G. (coord.). *La Realidad de la Ayuda 1999/2000*. Barcelona, Intermón, 1999.

amb especialistes d'altres Oxfam en l'àmbit de la pressió política, la sensibilització i la mobilització social. Oxfam Internacional compta amb una oficina de pressió política a Washington que coordina les estratègies conjuntes. Alhora Intermón, com Oxfam Internacional, s'integra a d'altres xarxes internacionals especialitzades en deute extern com és la Xarxa Europea pel Deute i el Desenvolupament (EURODAD)⁶⁵.

A partir d'abril de 1999, Oxfam Internacional va iniciar la campanya conjunta *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*, per tal d'avançar en una estratègia de sensibilització i mobilització coordinada a nivell internacional. Intermón va sumar-se a aquesta campanya l'abril del 2000, quan va participar en el Fòrum Mundial de l'Educació a Dakar.

La participació d'Intermón en protestes internacionals va ser molt puntual i sovint prioritzava les reunions amb les institucions internacionals i deixava en un segon terme la mobilització. En motiu de la conferència de l'Organització Mundial del Comerç (OMC), a Seattle, novembre de 1999, un representant d'Intermón va formar part de la delegació d'Oxfam Internacional a la conferència oficial. Mentre, al carrer milers de persones es manifestaven contra les polítiques de la institució, en unes mobilitzacions que van suposar un punt d'inflexió i un llançament internacional de les protestes contra el model de globalització neoliberal. En un comunicat⁶⁶, l'organització considerava que "és un fet molt positiu que Intermón participi en fòrums com aquest ja que ens aporta reconeixement a l'hora d'establir negociacions posteriors amb el Govern espanyol a favor de les poblacions desfavorides i ens permet proporcionar informació directa als mitjans de comunicació".

El setembre del 2000, Intermón va participar a les mobilitzacions contra l'assemblea del BM i del FMI a Praga, en el marc de les activitats organitzades per Jubileu 2000, en el que va ser la primera mobilització conjunta amb d'altres organitzacions membres d'Oxfam Internacional com Oxfam Bèlgica, Gran Bretanya, Alemanya i Itàlia. En un comunicat fet públic després de les manifestacions Intermón criticava les accions violentes d'alguns dels manifestants⁶⁷: "Malgrat ser molt crítics amb l'actual funcionament de les organitzacions financeres internacionals, Intermón considera que els actes violents protagonitzats per alguns dels manifestants antiglobalització el passat 26 de setembre no estan, en cap cas, justificats. L'ONG creu que és molt important pel desenvolupament dels països del sud que els ciutadans del nord protestin pacíficament per les polítiques

⁶⁵ La Xarxa Europea sobre Deute i Desenvolupament (EURODAD) és una xarxa d'ONG europees de 16 països que treballen temes de deute, ajustament estructural i seguiment de les institucions de Bretton Woods. La pàgina web d'EURODAD: www.euroad.org.

⁶⁶ Intermón. *Intermón Fundació per al Tercer Món. Especial Oxfam Internacional*, núm. 444, 2000.

⁶⁷ Intermón. "Intermón denuncia el inmovilismo de las políticas del Banco Mundial y el FMI en materia de deuda externa y educación básica". 29 de setembre de 2000. Comunicat de premsa.

internacionals que perjudiquen a les poblacions més pobres del planeta". Un cop finalitzada la manifestació, representants d'Oxfam Internacional es van reunir amb la ministre de desenvolupament de Canadà i amb el vicepresident de desenvolupament del Banc Mundial, Eduardo Doryan.

3.10. Calendari de mobilització internacional

30 Novembre 99. Seattle (EUA)

Un representant d'Intermón va participar a la Conferència Ministerial de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) a Seattle. En un comunicat fet públic per l'organització, instava al Govern espanyol a recolzar la reforma de la normativa comercial internacional.

Abril 00. Dakar (Senegal)

Intermón va participar en el Fòrum Mundial de l'Educació, en el marc de la campanya d'Oxfam Internacional *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*.

24 setembre 00. Praga (República Txeca)

60 voluntaris d'Intermón van participar a la manifestació organitzada per la coalició Jubileu 2000 a Praga, el 24 de setembre, per exigir la condonació del deute, en el marc de les protestes contra l'assemblea del BM i del FMI. Després de les mobilitzacions i en un comunicat fet públic, Intermón va criticar les accions violentes d'alguns manifestants en les protestes del 26 de setembre. El 24 de setembre a la tarda, representants d'Oxfam Internacional, com a entitats impulsores de la campanya educativa, es van reunir amb la ministre de desenvolupament de Canadà i amb el vicepresident de desenvolupament del Banc Mundial, Eduardo Doryan.

4. XARXA CIUTADANA PER L'ABOLICIÓ DEL DEUTE EXTERN

4.1. Definició

La Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE) és un moviment social que va sorgir a mitjats de l'any 1999 amb l'objectiu d'organitzar la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, que es va portar a terme el 12 de març de 2000, coincidint amb les eleccions generals. La XCADE reivindica l'abolició del deute extern que els països empobrits han contret amb el Govern espanyol, amb les entitats financeres privades i amb les institucions financeres internacionals. La Xarxa agrupa a individus i col·lectius de procedència molt diversa amb una filosofia de treball anònima i sense jerarquies.

Tal i com s'explica a la *Presentación internacional de la RCADE*⁶⁸, la XCADE és un moviment participatiu, horitzontal i polític: "La Xarxa és un moviment social, una corrent ciutadana que fomenta la participació activa de les persones. De fet, és un moviment horitzontal, sense jerarquies, i en el que les bases són la part fonamental. La Consulta Social ha estat una demostració pràctica de la metodologia organitzativa, participativa i d'acció que defineix la seva identitat. La Xarxa és una xarxa política, democràtica, horitzontal, plural, oberta, apartidista i aconfessional. Política des del punt de vista de la ciutadania: la gent que es preocupa pels problemes, es posiciona sobre ells i actua per arreglar-los o exigir que es solucionin".

La XCADE va sorgir inicialment a Catalunya vinculada a la Comissió 0,7 de Lleida i a la Plataforma per l'Abolició del Deute Extern Usurer (ADEU) de Barcelona. La Campanya Deute Extern, Deute Etern? (Campanya DEDE) iniciada a finals de 1998 va establir les bases per la sensibilització i la mobilització a Catalunya i a l'Estat a favor de la cancel·lació del deute dels països més empobrits, però la Xarxa va anar més enllà. En el seu discurs va establir la demanda incondicional d'abolir el deute de tots els països del Sud a l'hora que exigia un model autèntic de democràcia participativa. En el seu funcionament intern la XCADE va basar-se en un model plenament assembleari.

Partint dels discursos de moviments anteriors de solidaritat, grups cristians i col·lectius internacionals com els zapatistes, el discurs de la XCADE insta a prendre una posició personal i de vida enfront la problemàtica de l'endeutament i les injustícies internacionals, tal i com queda recollit en *El dret a somniar*⁶⁹: "Avui més que mai la nostra societat està necessitada de projectes i

⁶⁸ XCADE. *Presentación internacional de la RCADE*. Barcelona, XCADE, 2000a.

⁶⁹ XCADE. *El dret a somniar*. Barcelona, XCADE, 1999.

d'il·lusions. La democràcia no serà un producte acabat mentre la justícia, la participació i el sentit social no prevalguin sobre les ambicions egoistes, la mesquinesa i l'apatia. Mentre es confongui benestar amb justícia i desenvolupament amb creixement, mentre la nostra ètica no ens rebel·li contra la pobresa i les causes que la produeixen, mentre des de els nostres privilegis ens dediquem a aixecar muralles contra els i les desposseïdes del planeta. Mentre la diversitat i la solidaritat no siguin les nostres formes de vida. Es per tant aquesta proposta, abans que res, una manera de lluitar per la justícia i en defensa del dret a "somniar".

4.2. Orígens i evolució

La XCADE es va constituir oficialment el 27 de novembre de 1999 a Madrid en el marc del 1r Encontre, però els seus orígens es remunten més enllà en el temps. La Plataforma ADEU (implantada a les quatre capitals catalanes) i la Comissió 0,7 de Lleida van donar lloc al naixement de la Xarxa, quan les dues organitzacions van trobar-se en l'espai i en el temps perseguint un objectiu comú: justícia entre els pobles i democràcia radical. La Plataforma 0,7, per la seva banda, va tenir un paper determinant en l'expansió de la XCADE a tot l'Estat.

La Plataforma per l'Abolició del Deute Extern Usurer (ADEU) va constituir-se el març de 1999 fruit de les *Jornades de debat sobre el Deute Extern* organitzades, el febrer de 1999 a Barcelona, per l'Assemblea Solidària De poble a poble i en col·laboració amb la Plataforma 0,7 i la Campanya DEDE. L'Assemblea De poble a poble havia sorgit arrel del pas de l'huracà Mitch per Centramèrica, l'octubre de 1998, i com a plataforma de suport als damnificats, realitzant una rotunda crítica a l'ajuda d'emergència realitzada pels governs dels països rics.

La Plataforma ADEU va recollir de l'Assemblea De poble a poble el qüestionament del sistema de relacions internacionals i la reivindicació de l'abolició del deute extern com un primer pas per a una major justícia social. L'acció més important de la Plataforma va ser l'organització, el 16 de maig de 1999, juntament amb d'altres organitzacions com la Campanya DEDE, de la Marxa per l'Abolició del Deute Extern a les quatre capitals catalanes amb un important èxit de participació.

En una de les assemblees postmarxa, la Comissió 0,7 de Lleida hi va assistir per tal d'informar de l'organització d'una Consulta Popular per l'Abolició del Deute Extern que pensaven realitzar a Lleida el 13 de juny de 1999 aprofitant la celebració de les eleccions municipals i seguint el model de la Consulta pel Reconeixement dels Drets Indígenes i Contra la Guerra d'Extermini organitzada per l'EZLN a Mèxic i al món, el març de 1999. Setmanes després de l'organització de la Consulta a Lleida, membres de la Comissió 0,7 de Lleida van participar de nou a l'assemblea de la Plataforma

ADEU per tal de presentar els existosos resultats de la iniciativa, 8.400 persones havien votat a la Consulta, i amb una nova proposta: promoure l'organització d'una Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern a tot l'Estat espanyol coincidint amb les eleccions generals a principis de l'any 2000. A l'assemblea del 18 d'octubre de 1999 la Plataforma ADEU va acceptar el repte⁷⁰.

La Plataforma 0,7 va sorgir l'any 1994 arran de les acampades a tot l'Estat per tal de protestar contra el model de cooperació del Govern espanyol amb els països del Sud i la reivindicació del 0,7 del PNB per ajuda al desenvolupament. La Plataforma exigia una millor cooperació al desenvolupament, la desaparició dels crèdits FAD i una més justa distribució de recursos. La Plataforma va impulsar una important campanya a favor d'una llei de cooperació i posteriorment, l'octubre de 1998, a l'assemblea de comissions de la Plataforma 0,7 a Getafe⁷¹ va acordar donar suport a la Campanya DEDE, sense concretar-ne la intensitat, i realitzant una sèrie de crítiques constructives. Per la Plataforma 0,7, la Campanya DEDE havia d'exigir també la condonació del deute a les institucions privades, ampliar els motius ètics reivindicant un deute històric, vincular el deute a d'altres demandes com la reducció de la despesa militar i l'impost Tobin i lligar la Campanya a la lluita global per una democràcia econòmica mundial.

A partir d'aquí la Plataforma, va començar a treballar en una campanya pròpia sobre el tema del deute *Contra la deuda externa, por un desarrollo humano*⁷², i en la qual es preveia la realització d'una consulta social sobre el deute extern que inicialment es portaria a terme a nivell local, com a prova pilot, i més endavant s'impulsaria a tot l'Estat. Aquesta prova pilot va ser la que finalment es va realitzar a Lleida, el 13 de juny de 1999, coincidint amb les eleccions municipals. Els bons resultats de l'experiència van animar la Comissió 0,7 de Lleida a promocionar la iniciativa de Consulta estatal i a buscar organitzacions afins com la Plataforma ADEU per tal de tirar endavant el projecte.

L'octubre de 1999, la Plataforma 0,7 va decidir tirar endavant el projecte de Consulta Social i integrar-se i impulsar la XCADE. La Plataforma 0,7 va aportar la seva estructura i grups de treball a la Xarxa, fins el punt que després de l'organització de la Consulta, a l'assemblea de Getafe de juliol del 2000⁷³, es va constatar com pràcticament la Plataforma 0,7 s'havia dissolt a la Xarxa i el treball com a Plataforma 0,7 era quasi inexistent.

⁷⁰ XCADE. *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*. Barcelona, Editorial Mediterrània, 2001b.

⁷¹ Plataforma 0,7. *Acta de la asamblea estatal de comisiones de la Plataforma 0,7. Pasos de futuro*. Getafe, Plataforma 0,7, 1998.

⁷² Plataforma 0,7. *Campaña Contra la deuda externa, por un desarrollo humano*, Plataforma 0,7, 1999.

⁷³ Plataforma 0,7. *Acta de la asamblea de la Plataforma 0,7*. Getafe. 2000.

A partir d'octubre de 1999 es van començar a realitzar les primeres reunions de coordinació a Catalunya, i les ciutats de Lleida i Terrassa es van convertir en centres de coordinació a nivell estatal i català respectivament. El 1r Encontre de la XCADE, el 27 de novembre de 1999 a Madrid, va suposar la constitució oficial del moviment. A partir d'aquí s'iniciava una etapa d'expansió de la proposta.

El 29 i 30 de gener quan es va portar a terme el 2n Encontre, a Madrid, es comptava amb un centenar de poblacions adherides, la meitat de Catalunya, i representant quasi totes les regions de l'Estat. En aquests mesos es va elaborar material de sensibilització sobre el deute extern i de difusió de la Consulta Social. Xerrades, conferències, seminaris, exposicions es van portar a terme arreu i les setmanes prèvies al 12 de març totes les activitats en l'àmbit de la cooperació i la solidaritat van girar al voltant de la iniciativa.

El moment més àlgid del moviment va ser el 12 i el 19 de març del 2000 quan en unes 500 localitats de tot l'Estat, la meitat de Catalunya, es va portar a terme la Consulta Social amb la participació de més de 25.000 persones i una recollida de vots de 1.087.792, entre el 97 i el 98% a favor de l'abolició del deute, en una experiència sense precedents de mobilització social, de sensibilització i de democràcia participativa.

En el període de la post consulta, i a partir del nou context la XCADE va plantejar-se la continuïtat del moviment i la necessitat de redefinir-se. En el 3r Encontre, 29 i 30 d'abril de 2000, a Barcelona, els seus integrants van apostar per seguir endavant amb les mobilitzacions reivindicant l'abolició del deute, emmarcant aquestes demandes amb l'exigència d'un nou model de globalització econòmica amb unes relacions més justes entre països del Sud i del Nord. Aquesta etapa de continuïtat i de redefinició va comptar amb mobilitzacions com: la participació a les protestes contra l'assemblea anual del Banc Mundial (BM) i dels Fons Monetari Internacional (FMI) a Praga, setembre 2000; la campanya de denúncia contra la política del govern espanyol en la reconstrucció de Centreamèrica en el marc de la reunió del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centreamèrica, gener 2001; la presentació de mocions a favor de la cancel·lació del deute extern a 203 municipis de l'estat, entre d'altres.

4.3. Comunicació interna i externa

La XCADE es caracteritza per un model de coordinació descentralitzat i assembleari. Les decisions es prenen en assemblees locals, regionals i estatals i es compta amb una oficina tècnica estatal.

Els col·lectius locals, anomenats nodes, s'organitzen a partir d'assemblees periòdiques on estableixen les seves prioritats i les accions a portar a terme, en funció de les característiques del seu entorn. El node local és la base política i organitzativa de la XCADE i es defineix com un espai autodefinit, autogestionat i autorganitzat.

Els nodes locals es coordinen entre si en els nodes regionals, els quals són un espai de coordinació format i definit per un grup de nodes locals que respon a un territori pròxim i específic, però que no necessàriament coincideix amb la divisió administrativa de l'Estat. El node regional pren les decisions en el marc d'assemblees regionals i estableix calendaris conjunts d'accions descentralitzades i unitàries. A l'Estat es compta amb nodes regionals a Andalusia, Aragó, Astúries, Balears, Canàries, Castella-La Mancha, Castella i Lleó, Catalunya, Euskadi, Extremadura, Galícia, La Rioja, Madrid, Múrcia, Navarra i País Valencià.

Les assemblees estatals, anomenades Encontres, són el màxim òrgan de decisió de la XCADE i consisteixen en assemblees generals estatals obertes a l'assistència i participació de tots els seus membres, les quals permeten l'intercanvi d'informació entre col·lectius, a l'hora que estableixen les estratègies d'acció conjuntes a curt, mig i llarg termini. Els Encontres es realitzen dos cops l'any en diferents indrets de l'Estat i la seva organització és rotativa passant, en la mesura de les possibilitats, per totes les regionals. El node regional organitzador és escollit en l'Encontre anterior. El primer Encontre de la XCADE es va celebrar el 27 de novembre de 1999 a Madrid i va suposar la constitució oficial del moviment.

En situacions d'emergència, quan es necessari prendre una decisió immediata, es convoquen reunions estatals, anomenades nodes estatals, amb l'assistència de representants de les assemblees regionals. Cada regió defineix el nivell de representativitat que dóna als seus delegats que pot ser total o limitar-se a informar del sentir de la regional en la qüestió a tractar. Les principals funcions del node estatal són: elaborar el programa dels encontres estatals i garantir que l'oficina compleixi amb les seves funcions.

A nivell estatal, la XCADE compta amb comissions de treball sobre àmbits concrets relacionats amb les activitats del moviment. Es tracta d'equips descentralitzats, integrats per membres de diferents nodes que es coordinen a través de la xarxa telemàtica o a partir de trobades específiques. La comissió té un caràcter autònom i treballa seguint les línies d'acció i les decisions preses en els Encontres. Les comissions que integren la XCADE són: pressió política institucional, democràcia

participativa, accions, educació i sensibilització, internacional, deute privat, comunicació, deute ecològic, finances i legal.

La XCADE compta amb una oficina estatal de coordinació, de caràcter purament tècnic i operatiu i no de presa de decisions. Un equip de voluntaris i una persona alliberada integren l'equip de l'oficina. L'Encontre aprova i designa a una regional com a responsable de la gestió i la ubicació de l'oficina estatal pel període màxim de dos anys, a partir dels quals la ubicació de l'oficina canvia.

A nivell intern, la comunicació entre individus i col·lectius que integren la XCADE es porta a terme bàsicament a través de: la xarxa telemàtica, les reunions de comissions i les assemblees. Tal i com explica el membre de la XCADE, Juan Martínez⁷⁴, la comunicació via internet és un model que s'estén entre els col·lectius que integren el moviment i és una canal fonamental d'organització: "Cada cop més es creen xarxes, que permeten la coordinació i la trobada de grups i organitzacions diverses que coincideixen en el desenvolupament d'accions concretes. Aquesta coordinació s'efectua a partir de llistes de distribució obertes, webs que centralitzen la informació de l'acció i algunes trobades de coordinació, tot lligat per una amalgama de links per on flueixen opinions, contactes, informació".

Les noves tecnologies van resultar determinants per l'èxit organitzatiu i de participació en la Consulta i per la constitució del moviment. La Consulta Social va ser la primera gran mobilització social organitzada i coordinada a través d'Internet en l'àmbit estatal, tal i com s'explica a *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*⁷⁵: "Internet va ser un element clau en l'èxit de la Consulta ja que va permetre que qualsevol, allà on fos, tingués accés al procés organitzatiu i el pogués aplicar al seu entorn, sense necessitar res. Tot i així, aquestes tecnologies no tenen valor sense un teixit associatiu i unes persones al darrere".

En el període d'organització de la Consulta, la pàgina web www.consultadeuda.org va resultar determinant per la constitució de multitud de nodes locals que a través de la pàgina van assabentar-se del projecte i van poder accedir a tota la informació per tal de portar a terme la iniciativa: guia d'organització, model d'instància d'ocupació de via pública, papereta de votació, pancarta de les taules de votació, acreditació de l'entitat observadora local, full de responsables de taula i incidències, full d'acreditació de vot, full d'escrutini, balanç de vots per urna, acta final de resultats per localitat, guia del voluntariat. A partir de la Consulta Social, la XCADE va obrir una

⁷⁴ Text elaborat inicialment per Juan Martínez, membre de la XCADE, pel llibre *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*.

⁷⁵ XCADE. 2001b. *Op. cit.*

nova pàgina web www.rcade.org que donava informació sobre les campanyes, les comissions i els objectius del moviment.

Les llistes de distribució van ser un altre dels elements fonamentals de la Xarxa tant en l'organització de la Consulta com en el període posterior. Les llistes van permetre una comunicació constant i fluida entre els diferents integrants del moviment i van fer més àgil el treball de les comissions. Tot i així les llistes de distribució comptaven amb importants mancances com la saturació pel nombre de correus electrònics rebuts, uns cinquanta els dies previs a l'execució de la Consulta, o bé el fet que no tothom estava subscrit a les llistes ni tenia accés a internet. Per aquest motiu les reunions i assemblees periòdiques eren un instrument indispensable per tal de portar a terme la iniciativa.

En l'àmbit de la comunicació externa va ser molt important el treball realitzat per les comissions de premsa en els diferents nodes locals, regionals i estatals, les quals s'encarregaven d'establir les relacions amb els mitjans. Els grups locals fàcilment contactaven amb els medis i aconseguien col·locar les seves notícies, però a les comissions regionals i estatals se'ls feia molt més difícil a causa de les rutines de producció dels mitjans que treballen en aquest àmbit. Les comissions de premsa tenien com objectiu, en el període previ a l'organització de la Consulta Social, tal i com es recull en *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*⁷⁶: "Penetrar en els mitjans de comunicació per aconseguir bombardejar suficientment la societat amb la notícia que es faria la Consulta i amb algunes pinzellades sobre el tema del deute i la pobresa".

La relació amb el medis però no va ser sempre exitosa. Inicialment es va obtenir molt poc ressò mediàtic, però a mesura que va anar avançant l'organització de la Consulta i sobretot en la recta final, especialment quan la iniciativa va ser il·legalitzada, aquesta va obtenir una gran difusió a través dels mitjans nacionals i estatals. Aquest fet va ser molt important per tal d'expandir la proposta en localitats que fins aleshores no coneixien la iniciativa o no li donaven prou credibilitat, tal i com es recull en *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*⁷⁷: "Calia ser conscients que l'extensió territorial de la Xarxa pel boca a boca, per bé que va ser el mètode més fidedigne i efectiu, no podia arribar a centenars de municipis de Catalunya i de l'Estat espanyol per l'òbvia limitació temporal i de falta de mitjans humans. Perquè, tot i que només alguns pobles van decidir endegar espontàniament la Consulta a partir d'una notícia puntual, sí que va ser fàcil convèncer les organitzacions dels municipis un cop van saber que la Consulta era un fet tan voluminós que, fins i

⁷⁶ XCADE. 2001b. *Op. cit.*

⁷⁷ XCADE. 2001b. *Op. cit.*

tot, era reconegut 'oficialment' pels mitjans de comunicació de masses, i això li donava garanties d'èxit".

4.4. Objectius i demandes

La XCADE va sorgir inicialment amb la voluntat d'organitzar la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, una Consulta que no era un objectiu en si mateix sinó un instrument per tal d'aconseguir l'objectiu de fons, explicitat en el *Document Tècnic de Pressió Política Institucional*⁷⁸: "L'anul·lació del deute extern que els països empobrits tenen contret tant amb el Govern espanyol com amb les entitats financeres privades, així com amb les Institucions Financeres Multilaterals". La XCADE realitza, tal i com s'especifica en el *Document Tècnic de Pressió Política Institucional*⁷⁹, una demanda de màxims: "Tots els països empobrits tenen dret a l'anul·lació immediata del deute del que és acreedor l'Estat espanyol".

La demanda específica d'abolició del deute extern s'emmarca en un conjunt de demandes molt més àmplies, per part de la XCADE, com: la reforma i democratització de les institucions i organismes internacionals, la inversió en desenvolupament social dels diners alliberats de les cancel·lacions, la fi de les condicionalitats en la concessió de crèdits, l'obertura de processos participatius en els mecanismes de cancel·lació del deute⁸⁰.

En el 3r Encontre, a Barcelona, celebrat després de la realització de la Consulta Social, la Xarxa va apostar per una major denúncia de les causes estructurals de la pobresa i de l'exclusió, citant *La Declaración del Tercer Encuentro Estatal de la RCADE*⁸¹: "Hem tractat profundament si la Xarxa ha de limitar-se al deute extern o té més transcendència. Va haver consens en què la Xarxa transcendeixi el problema del deute extern. És a dir, a la vegada que es treballa per l'abolició del deute, s'ha de treballar en més aspectes. De fet, el problema del deute no és una errada del sistema, sinó un producte del mateix, i per tant per solucionar el problema del deute es completament necessari per promoure un canvi d'estructures. Si el deute és abolit però no es canvien les estructures polítiques, econòmiques, socials i culturals, el problema es tornarà a repetir. Així, l'abolició del deute porta implícit un canvi d'estructures".

⁷⁸ Veure annex 5: XCADE. *Document Tècnic de Pressió Política Institucional*. Barcelona, XCADE, 2000b.

⁷⁹ Veure annex 5: XCADE. 2000b. *Op. cit.*

⁸⁰ Veure annex 5: XCADE. 2000b. *Op. cit.*

⁸¹ Veure annex 4: XCADE. *Declaración del Tercer Encuentro Estatal de la Red Ciudadana para la Abolición de la Deuda Externa*. Barcelona, XCADE, 2000c.

Per tal d'aconseguir l'objectiu d'abolició del deute, la XCADE va portar a terme la Consulta Social. Aquesta Consulta, com a campanya específica, perseguia alhora tres objectius: la sensibilització de la societat, la seva mobilització i exercir, a través d'aquesta mobilització, pressió política en aquells que prenen les decisions en matèria de deute extern. La Consulta, a banda de ser un instrument per tal d'exigir l'abolició del deute, era en si mateix una eina d'exercici de democràcia participativa. En aquest sentit, la Consulta buscava aprofundir en el sistema democràtic vigent i reivindicava un model de democràcia radical.⁸²

4.5. Mobilització social

L'estratègia de mobilització social impulsada per la XCADE en el període d'organització de la Consulta alternava des de les accions espectaculars com penjades i escalades a edificis emblemàtics, per tal de captar l'atenció de la ciutadania i dels mitjans de comunicació, fins a l'organització de seminaris i conferències que permetessin la sensibilització dels membres de la XCADE i el públic interessat en la matèria, passant per la convocatòria d'importantes manifestacions de protesta i reivindicació per la cancel·lació del deute.

La mobilització social impulsada per la Xarxa parteix de dues línies d'actuació concretes: la sensibilització i les accions de carrer. Per la XCADE el treball de sensibilització i educació ha d'anar vinculat a la protestes i a les demandes que es porten a terme. Tant en el període previ com després de l'organització de la Consulta es van elaborar tríptics, documents de treball i informes que permetien divulgar les demandes de la Xarxa i analitzar la problemàtica de l'endeutament. A banda dels materials escrits, les conferències van ser el principal vehicle per difondre l'organització de la Consulta i els objectius que perseguia. Conferències que no només van ser realitzades per experts en economia internacional, sinó també per molts joves que, a través de l'autoformació, realitzaven les seves primeres xerrades. Aquesta tasca de sensibilització i formació no es limitava tan sols a la matèria del deute extern, sinó que incloïa anàlisi d'institucions financeres internacionals, globalització econòmica, cooperació al desenvolupament, entre d'altres temes.

En referència a les accions de carrer, caldria destacar les realitzades abans, durant i després de la Consulta Social. En el període previ a l'organització de la Consulta, els membres de la XCADE van organitzar diverses accions que pretenien cridar l'atenció dels mitjans de comunicació, en particular, i a la societat, en general, per tal de difondre l'organització de la Consulta. En aquest sentit caldria destacar l'acció que es va portar a terme a l'Arc de Triomf, Barcelona, quan sis activistes de la

⁸² XCADE. "Consulta social para la abolición de la deuda externa". A: *Anuario de movimientos sociales*.

Xarxa es van penjar del monument amb pancartes instant a anar a votar el dia de la Consulta Social; el mural gegant realitzat a pl. Catalunya, Barcelona, amb una tela de set mil metres quadrats amb el logo "Deute Extern, Adèu!" i la participació de 300 voluntaris; l'acció de dos activistes de la Xarxa penjant-se de les Torres Kio a Madrid durant unes 24h; o l'acció d'un membre de la XCADE penjant-se de la Sagrada Família a 80 metres d'altura amb la pancarta: "Consulta Social 12 març".

La Consulta Social del 12 de març del 2000 va ser l'acció més important de la XCADE des de la seva creació i va suposar una de les mobilitzacions socials més importants de la història recent de Catalunya i l'Estat. Una experiència que va tornar la confiança a la ciutadania, al creure, per un moment, que el rumb de la història podia estar en les seves mans, que la mobilització i l'organització social podien ser determinants i aconseguir un impacte social i polític rellevant.

El 12 de març de 2000, el mateix dia de les eleccions generals, la XCADE va realitzar la Consulta Social. Una acció que va fer sortir al carrer, entre els dies 12 i 19 de març, a més de 25 mil persones, en 458 municipis de tot l'Estat, i va aconseguir un total de 1.087.792 vots, entre el 97 i el 98% dels quals a favor de la cancel·lació del deute. Les setmanes prèvies a l'execució de la Consulta, la iniciativa va mobilitzar a 3.000 persones i a 1.400 entitats en una experiència sense precedents d'organització de diferents col·lectius en una mateixa acció. La Consulta va ser prohibida dies abans de la seva execució per la Junta Electoral Central i el 12 de març del 2000 les forces policials van actuar per tal de reprimir-la. Catalunya va ser un dels indrets on la iniciativa va ser menys reprimida, de les 210 localitats acreditades 188 van poder obtenir resultats i en 27 municipis es va tornar a sortir amb les taules de votació el dia 19 de març. A la resta de l'Estat, de les 276 localitats acreditades, tan sols 76 van poder recollir resultats, en molts casos parcials, i les 200 localitats restants no van arribar a muntar les taules de votació o van ser desmuntades quasi sense haver obtingut resultats significatius. En conseqüència, la Consulta es va repetir el 19 de març a la major part de l'Estat.

Les preguntes que van realitzar-se a la ciutadania en el marc de la Consulta van ser:

1. ¿Està a favor que el Govern espanyol cancel·li totalment el deute extern que mantenen amb ell els països empobrits?
2. ¿Està a favor que l'import del pagament anual del deute cancel·lat es destini per part de les poblacions dels països empobrits per al seu propi desenvolupament?

3. ¿Està a favor que els tribunals investiguin l'enriquiment il·lícit que els poderosos del Nord i del Sud vénen fent dels fons prestats, i que aquesta quantitat sigui retornada als seus pobles?

La Consulta Social va suposar una reafirmació de la democràcia participativa, una presa de consciència col·lectiva de les relacions Nord - Sud i un acte de desobediència civil massiu.

Però la realització de la Consulta va generar una sèrie de conflictes amb les organitzacions que a l'Estat treballaven el tema del deute extern. Intermón, per una banda, va optar per no pronunciar-se entorn la iniciativa i es va mantenir al marge del procés, mentre que les organitzacions més conservadores de la Campanya DEDE i la Conferència Episcopal al capdavant, quan la Consulta va ser prohibida per la Junta Electoral Central, es van posicionar públicament en contra. Malgrat aquest fet, Justícia i Pau sempre es va mostrar al costat de la XCADE i va donar suport a la proposta, tot i les pressions rebudes. De la mateixa manera, la major part dels grups locals de les organitzacions que integraven la Campanya DEDE van participar activament en la iniciativa i van fer cas omís dels pronunciaments oficials. Un cop celebrada la Consulta, i després de l'èxit de mobilització, les organitzacions, que inicialment s'havien pronunciat en contra, ara es felicitaven dels resultats, en donaven difusió i fins en determinats comunicats presentaven el nombre de signatures recollides per la Campanya al costat del milió de vots aconseguits per la Consulta, com si la Campanya DEDE hagués promogut per igual ambdues iniciatives.

Posteriorment a la celebració de la Consulta la XCADE va seguir organitzant activitats de denúncia de l'endeutament extern com l'acció al Congrés dels Diputats per exigir la cancel·lació del deute, novembre del 2000; les accions realitzades a Madrid en motiu de la reunió del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica, gener del 2001; activitats en motiu del 1r aniversari de la Consulta, entre d'altres.

Les accions promogudes per la XCADE es caracteritzen per dos elements: desobediència civil i descentralització. Si bé, no totes les activitats organitzades en el marc de la Xarxa compten amb aquestes característiques, sí que les mobilitzacions més emblemàtiques del moviment inclouen aquests elements.

La mobilització més important de la XCADE, la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, el 12 de març del 2000, es va convertir en un acte de desobediència civil massiu, quan malgrat la prohibició per tal de realitzar l'acte milers de ciutadans van sortir al carrer i van reivindicar el seu dret a la llibertat d'expressió participant en la Consulta Social, tal i com es recull en la *Presentación*

*Internacional de la RCADE*⁸³: "L'acció de la Xarxa per la democràcia participativa és part de la seva essència i és una de les formes de lluita pel canvi d'estructures. Vista l'experiència viscuda en la Consulta Social del 12 de març en quant a prohibicions i accions repressives, expressa que la seva referència és la justícia, no la legalitat. Per això, reconeix la validesa de les formes de desobediència civil, objecció de consciència i d'altres que oportunament es consideren com a mitjans per posar de manifest les injustícies."

L'acció directa realitzada en el Congrés dels Diputats per reivindicar l'abolició del deute, el novembre del 2000, va resultar ser un altre dels punts àlgids de repercussió mediàtica després de la Consulta. L'acció en el Congrés inspirada en l'estratègia de desobediència civil va ser reprimida durament per la policia i es va saldar amb vuit detinguts i desenes de ferits. Les imatges recollides per les càmares de televisió i retransmeses pels diversos canals evidenciaven la brutalitat policial envers persones amb una actitud de protesta totalment pacífica.

La descentralització és l'altre element característic en les accions de la Xarxa. Un mes abans de la realització de la Consulta, grups promotors de la Consulta en diferents localitats van organitzar penjades de cartells, ball de gegants i lectura de manifest per tal de donar-li difusió. La mateixa Consulta va ser organitzada el 12 de març del 2000 en paral·lel a centenars de municipis, així com la celebració del 1r aniversari.

Amb el temps, l'acció de la Xarxa s'ha estabilitzat i ha donat lloc a mobilitzacions puntuals de denúncia de l'endeutament, alhora que s'ha sumat a protestes més àmplies com la coorganització del viatge a Praga, en motiu de les mobilitzacions contra l'assemblea del BM i el FMI, setembre del 2000, a partir del qual va sorgir el Moviment de Resistència Global (MRG) a Catalunya, i la participació, en menor mesura, a la Campanya contra el Banc Múndial - Barcelona 2001, el juny del 2001.

4.6. Calendari de mobilització social a l'Estat

27 de novembre 99. Madrid

La XCADE es va constituir oficialment en la celebració del 1r Encontre a Madrid. A partir d'aquí es va llançar oficialment la convocatòria de la Consulta Social coincidint amb les eleccions generals, de data encara no concreta, i es van establir els acords generals sobre què havia de ser la Consulta.

⁸³ XCADE. 2001b. *Op. cit.*

30 gener 00. Madrid

Es va organitzar a Madrid el 2n Encontre de la Xarxa. La Consulta Social era ja un projecte consolidat i imparable amb presència a quasi totes les regions de l'Estat. Es va confirmar que la consulta seria el dia 12 de març i es van acordar les preguntes i els aspectes tècnics i organitzatius.

12 febrer 00. A diferents punts de l'Estat

La XCADE va organitzar accions descentralitzades, just un mes abans de la Consulta, en aquelles localitats on es portaria a terme: penjada de pancartes, ball de gegants, lectura de manifestos.

20 febrer 00. Barcelona

En el marc de la manifestació de protesta contra les accions racistes produïdes a El Ejido, la XCADE es va adherir a la mobilització reivindicant l'abolició del deute i donant a conèixer la celebració de la Consulta amb la lectura d'un manifest i un enterrament simbòlic del deute.

21 febrer 00. Madrid

La Junta Electoral Central, a petició de moltes juntes electorals provincials i de zona, es va pronunciar sobre la Consulta Social, i va considerar que "aquesta no podrà realitzar-se en les proximitats o immediacions dels col·legis electorals"⁶⁴. Aquest posicionament venia precedit per innumerables acords contradictoris de juntes zonals i provincials. La Consulta havia estat il·legalitzada. Aquest missatge no va ser comunicat oficialment a la XCADE fins el dia 13 de març del 00, un dia després de la Consulta.

Febrer 00. A diferents punts de l'Estat

En aquest període es va iniciar l'expansió massiva de la Consulta. Els materials es van acabar de penjar a la pàgina web www.consultadeuda.org i es van habilitar els processos d'acreditació automàtica per tal de participar a la iniciativa. Municipis d'arreu s'hi van adherir i van buscar entitats perquè realitzessin la tasca d'observadors legals en el procés. Centenars de xerrades es van portar a terme per tal de donar a conèixer la problemàtica de l'endeutament i l'organització de la Consulta. Es van celebrar jornades de formació de voluntaris per participar el dia 12 de març en l'execució de la proposta.

2 març 00. Barcelona

⁶⁴ Acord emès per la Junta Electoral Central: "ACORD. Traslladar a la Direcció General de Política Interior i, mitjançant circular, a totes les Juntes Electorals provincials, que, amb independència del judici que mereixi una iniciativa com la que motiva la consulta, aquesta Junta Electoral Central entén que els principis de reflexió i de regularitat que han de presidir l'acte de votació, impedeixen que en el dia senyalat per aquest acte de votació puguin celebrar-se actes públics o portar-se a terme activitats públiques com la que és objecte la consulta".

Sis activistes de la XCADE van realitzar una acció espectacular a l'Arc de Triomf de Barcelona penjant-se del monument i desplegant pancartes a favor de l'abolició del deute.

4 març 00. Barcelona

La pl. Catalunya va quedar coberta per una tela gegant de set mil metres quadrats amb el logotip de la XCADE: un stop i les lletres gegants "Deute Extern Adéu!". Unes 300 persones van participar en l'extensió dels cinquanta rotlles de tela. L'acció es va exportar a posteriori al País Valencià.

5 març 00. A diferents punts de l'Estat

Aprofitant la celebració del Carnestoltes es van organitzar comparses i activitats per donar ressò a la problemàtica de l'endeutament.

5 març 00. A diferents punts de l'Estat

A causa del pronunciament de la Junta Electoral Central il·legalitzant la Consulta, la XCADE va celebrar una reunió d'urgència a Madrid i va ratificar la seva voluntat d'organitzar la Consulta Social el 12 de març del 2000.⁸⁵

7 març 00. Madrid

Dos membres de la XCADE van escalar les torres Kio de Madrid. Un d'ells va ser retingut just quan començava l'ascensió, l'altre es va enfil·lar fins a 30 metres on va romandre prop de 24h, en una nova acció per tal de donar visibilitat a la Consulta i aconseguir el ressò mediàtic necessari.

11 març 00. Barcelona

Un membre de la XCADE es va penjar durant 24h, a 80m d'altura, entre dues torres de la Sagrada Família amb la pancarta "Consulta Social 12 març". L'acció es va difondre àmpliament pels mitjans, fent difusió de la Consulta i protestant contra la decisió d'última hora de la Junta Electoral Central d'il·legalitzar la iniciativa.

12 març 00. A diferents punts de l'Estat

A 458 municipis de l'Estat, 212 a Catalunya, va organitzar-se la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern amb la participació de més de 25.000 voluntaris i 1.400 col·lectius. La iniciativa però,

⁸⁵ La XCADE es va pronunciar en el sentit de: "A) ratificar el caràcter associatiu i ciutadà de la xarxa, i la seva independència total de les forces polítiques que protagonitzen el procés electoral. B) ratificar el caràcter no electoral de la Consulta Social, la voluntat de no interferència en el procés electoral i el seu caràcter absolutament pacífic. No admetem un tracte diferenciat dels milers d'activitats associatives i culturals que es realitzaran el mateix dia en totes les localitats de l'estat. C) Ratificar el caràcter profundament ètic i humà de la

va ser durament reprimida per les forces de seguretat, a ordres de la Junta Electoral Central, i va obligar a moltes localitats a traslladar o repetir la Consulta el següent diumenge 19 de març. A Catalunya la major part de municipis van resistir a l'acció intimidatòria policial i van mantenir les taules de votació al peu dels col·legis electorals en el transcurs de tot el dia. A la resta de l'Estat, on la repressió va ser més dura, la major part dels municipis van haver de posposar la iniciativa. Alguns municipis no van arribar a muntar les taules i d'altres van ser desmuntades quasi sense haver obtingut resultats significatius.

18 març 00. Barcelona

La XCADE va realitzar una protesta simbòlica a pl. Catalunya, Barcelona, on un grup d'activistes van lligar-se les mans i tapar-se la boca amb esparadrap davant d'un mur d'urnes de votació de la Consulta, simbolitzant la prohibició de la mateixa en diferents indrets de l'Estat.

19 març 00. A diferents punts de l'Estat

La Consulta Social es va realitzar en aquelles localitats on havia estat reprimida. En el transcurs dels dies 12 i 19 de març es van obtenir 1.087.792 vots, entre el 97 i el 98% a favor de l'abolició del deute.

29 – 30 abril 00. Barcelona

Es va celebrar, a Barcelona, el 3r Encontre de la XCADE, on s'apostava per la continuïtat del moviment més enllà de l'organització de la Consulta, amb l'objectiu de transcendir la problemàtica del deute. Es van establir les línies de treball de la Xarxa en l'àmbit de la sensibilització, internacional, accions, pressió política institucional.

23 – 26 setembre 00. A diferents punts de l'Estat

Col·lectius locals de la XCADE van organitzar activitats de suport a les mobilitzacions de Praga, contra l'assemblea del BM i el FMI, en el marc del recentment constituït Moviment de Resistència Global (MRG). Alhora es van organitzar autocars d'integrants de la XCADE i d'altres col·lectius per participar en les mobilitzacions a la capital txeca.

25 – 26 novembre 00. Madrid

En el marc de la campanya *Un pas més per l'abolició del deute extern*, que integrava diferents accions, es va fer lliurar al registre del Congrés dels Diputats un informe de la Consulta Social dirigit a cada un dels diputats al Congrés, on es demanava el seu posicionament al respecte. Les activitats

nostra reivindicació, de vital importància per a milions de persones. D) Denunciar la situació d'absoluta

van incloure una acampada al passeig de la Castellana, una manifestació i una acció sorpresa a les portes del Congrés dels Diputats. Aquesta acció directe no violenta al Congrés va ser brutalment reprimida per la policia i es va saldar amb vuit detencions i desenes de ferits.

16 – 17 gener 01. Madrid

La Coordinadora d'ONGD de l'Estat espanyol (CONGDE) va organitzar el seminari *Centramèrica dos anys després de l'huracà Mitch. Fòrum d'anàlisis i debat sobre el procés de reconstrucció i transformació de Centramèrica*. La XCADE va participar activament en el taller *Deute i Ajustament*. El Seminari s'havia d'organitzar en paral·lel a la reunió del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica que finalment va ser posposat al 9 i 10 de març de 2001, a causa dels terratrèmols a El Salvador. En motiu d'aquesta reunió la XCADE havia iniciat una campanya d'informació i denúncia de l'orientació comercial de la política del Govern espanyol en la reconstrucció de Centramèrica després del Mitch.

24 – 25 febrer 01. Granada

La Xarxa va celebrar el 4t Encontre a Granada, en el qual es va debatre entorn els objectius, la raó de ser del moviment, la seva estructura i el model de presa de decisions.

6 març 01. Barcelona

La XCADE va rebre el Premi a la Iniciativa Solidaria de *El Periódico de Catalunya*, dotat amb un milió de pessetes.

7 – 10 març 01. Madrid

En motiu de la reunió del Grup Consultiu per la Reconstrucció Centramèrica a Madrid, la XCADE va organitzar actes de protesta: una concentració davant l'Hotel Hespérides on es realitzava la reunió del Grup Consultiu per El Salvador; penjada d'una pancarta enfront l'edifici on es reunia el Grup Consultiu Regional, a la Casa de las Américas; entrada sorpresa de dos activistes i lectura d'un comunicat a la sala de reunió del Grup Consultiu.

11 març 01. A diferents punts de l'Estat

Grups locals de la XCADE van organitzar activitats descentralitzades de commemoració del 1r aniversari de la Consulta Social. Una de les activitats que va tenir més èxit a Catalunya va ser la recollida de postals per demanar al president del Govern, José M. Aznar, la cancel·lació immediata

arbitrarietat que està emparant els pronunciaments de les Junes Electorals.

del deute públic amb els països del sud tal i com havia exigit la ciutadania un any abans en la Consulta Social.

18 març 01. Barcelona

La celebració del 1r aniversari de la Consulta va comptar amb l'organització d'un acte festiu a la pl. Sant Jaume amb espectacle, lectura de manifest i recollida de postals en una urna gegant reivindicant l'abolició del deute. En total es van recollir 14 mil postals que es van enviar conjuntament al Govern espanyol.

27 abril 01. Madrid

La XCADE va organitzar una jornada de debat *El futur dels pobles contra el neoliberalisme* a la Universitat Carlos III, Madrid, amb la participació de representants del moviment antiglobalització de l'Estat i d'àmbit internacional.

Maig 01. A diferents punts de l'Estat

A les comunitats de Nafarroa, Castella Lleó, País Valencià, entre d'altres, es va organitzar la campanya *enREDate*. Es tractava de portar a terme una marxa en cada una de les comunitats autònomes participants que visitaria les principals ciutats de la regió, realitzant xerrades i activitats de sensibilització. La Marxa avançaria en les diferents comunitats i acabaria a Madrid.

22- 25 juny 01. Barcelona

La XCADE es va adherir a la Campanya contra el Banc Mundial - Barcelona 2001. Alguns dels seus membres es van implicar activament a la Campanya, malgrat que com a Xarxa no es tenia clar el paper que s'havia de jugar en el si d'aquesta mobilització.

4.7. Pressió política institucional

La XCADE defineix la pressió política institucional, segons la *Guía de Presión Política*⁸⁶, com "el conjunt d'accions que tenen com a últim objectiu canviar les decisions sobre els aspectes relacionats amb el deute extern dels països empobrits amb l'Estat espanyol". Es tracta d'una estratègia d'empoderament ciutadà, de crear nous espais de democràcia participativa a partir d'una interlocució directe entre les persones que es mobilitzen al carrer i els representants a les institucions. L'estratègia de pressió política de la XCADE es basa plenament en la mobilització social i té com a primer objectiu d'incidència institucional l'àmbit local.

⁸⁶ XCADE. *Guía de Presión Política*. Barcelona, XCADE, 2000d.

Per tal d'incidir en la presa de decisions polítiques, segons la XCADE, és necessari: 1) Sensibilitzar la societat civil en matèria de deute extern i democràcia. 2) Una presència permanent en els mitjans de comunicació. 3) Establir contactes amb les institucions polítiques i els organismes competents en matèria de deute extern: observació i lobby.

Des dels inicis, la XCADE va apostar per una estratègia de pressió política de baix a dalt: de l'àmbit local, al regional fins l'estatal, considerant que la pressió política local revertiria en l'estratègia de pressió als diferents parlaments autonòmics. En darrer terme, es deixava la incidència al Congrés dels Diputats a Madrid, a l'espera d'haver recollit prèviament nombrosos recolzaments locals i regionals.

En l'àmbit local, l'estratègia de pressió política s'exercia a través dels nodes locals. L'acció més important portada a terme en aquest àmbit, just després de la Consulta Social, va ser la presentació de mocions als respectius Plens Municipals, exigint-los el posicionament entorn les preguntes formulades el dia de la Consulta i la promoció de nous espais de democràcia participativa. En total es van aprovar fins a 203 mocions municipals⁸⁷, en un procés que va permetre la formació de la ciutadania entorn el funcionament dels ajuntaments: interlocutors, estructura de presa de decisions, reglament orgànic municipal. Tal i com s'explica en *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*⁸⁸: "L'actuació de cada node va consistir a pressionar el seu ajuntament per tal que adoptés una moció respecte al deute, en què estaria obligat a posicionar-se de forma oficial i pública davant de les tres preguntes de la Consulta: responent afirmativament a les preguntes (fet gens evident tenint en compte l'actuació dels diferents governs pel que fa al cas), o bé responent-hi negativament i havent de donar explicacions. Fins i tot, alguns nodes van decidir afegir a la moció nous punts com ara 'permetre la realització de plebiscits o consultes municipals el dia de les Eleccions Generals, i que aquestes tinguin caràcter vinculant'".

En l'àmbit autonòmic, la XCADE a Catalunya va comparèixer, el novembre del 2000, davant la Comissió d'Afers Estrangers per la Unió Europea, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya. En la compareixença, la XCADE va presentar els resultats de la Consulta Social, va exigir a la Comissió que traslladés al Ple del Parlament les tres preguntes de la Consulta perquè fossin contestades oficialment, que el Parlament elevés una iniciativa parlamentària al Congrés dels Diputats i que la Generalitat no comptabilitzés els crèdits a l'exportació com Ajuda Oficial al

⁸⁷ 203 mocions municipals a tot l'Estat a juny del 2001.

Desenvolupament (AOD). En d'altres parlaments autonòmics, els nodes regionals de la XCADE van realitzar iniciatives similars presentant demandes concretes al Parlament corresponent i realitzant entrevistes amb diferents parlamentaris. A Extremadura, dos membres de la XCADE van comparèixer, el 21 de juny de 2001, a la Comissió de Política i Societat de l'Assemblea d'Extremadura per tal d'exposar els objectius de la XCADE i en especial en l'àmbit de la democràcia participativa. A Andalusia es van realitzar entrevistes, el febrer del 2001, amb el president del Parlament Andalus, Javier Torres Vela, i amb el secretari general del PSOE, Manuel García, per tal d'estudiar vies que permetessin una compareixença en el Ple del Parlament Andalus.

A nivell estatal, el 25 de novembre de 2000, es va lliurar un informe detallat de la Consulta al registre del Congrés dirigit a tots els diputats i diputades, on es criticava, a més, el Pla Director de la Cooperació Espanyola i l'actuació del Govern en la situació d'emergència de Amèrica Central. Un lliurement que va anar acompanyat hores després d'una acció de protesta a les escales del Congrés dels Diputats i que va patir una brutal repressió policial. A mesura que l'estratègia de pressió política institucional arribava a un punt d'interlocució directa amb els diputats i diputades, la XCADE va mostrar una clara reticència a entrar en diàleg amb els partits al Congrés i va aturar l'estratègia. L'escepticisme en la classe política i al treball amb els partits, la por a la cooptació i el record del *Pacto por la Solidaridad*⁸⁹ en el qual va participar la Plataforma 0,7 van ser factors claus a l'hora de prendre aquesta decisió.

En el transcurs del treball en l'àmbit de la pressió política institucional, la XCADE, la Campanya DEDE i Intermón van treballar en contacte intercanviant informacions i dades tècniques. L'any 2000, un conjunt de persones vinculades a la comissió de pressió política institucional van detectar la necessitat d'aprofundir en la investigació entorn el tema del deute en el marc de la globalització actual, per tal d'obtenir dades sobre aquest tema que es poguessin utilitzar des dels moviments socials i la mobilització al carrer per pressionar al Govern en relació les polítiques que executava. Amb aquest objectiu va néixer l'Observatori del Deute en la Globalització, un centre independent d'investigació, de lobby i de control ciutadà del deute extern que posa en contacte universitats, organitzacions i moviments socials, en un format de web de webs (www.debtwatch.org) i centre de recursos. Al projecte, impulsat des de la XCADE, hi col·laboren els tècnics d'Intermón i els que havien treballat en la Campanya DEDE.

⁸⁸ XCADE. 2001b. *Op. cit.*

⁸⁹ Fanjul, G. (coord.). 1999. *Op. cit.*

4.8. Calendari de pressió política institucional

7 novembre 00. Parlament de Catalunya

Dos representant de la XCADE van comparèixer davant de la Comissió per la Unió Europea, Afers Estrangers, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya per presentar els resultats de la Consulta al Principat i exigir tres demandes concretes: 1) Que la Comissió traslladés al Ple del Parlament de Catalunya les tres preguntes de la Consulta Social, per tal que fossin contestades oficialment. 2) Que el Parlament elevés una iniciativa parlamentària al Congrés dels Diputats i exigís que aquest també es posicionés oficialment. 3) Que la Generalitat no comptabilitzés els crèdits a l'exportació com Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD). En la mateixa compareixença, el president de Justícia i Pau, Joan Gomis, va presentar els resultats de la Campanya DEDE.

25 novembre 00. Lliurement de l'informe de la Consulta al Congrés

Es va realitzar el lliurement de l'informe sobre la Consulta Social al registre del Congrés dels Diputats, a Madrid, per tal que es lliurés conseqüentment un exemplar a tots els diputats i diputades. L'informe els demanava el seu posicionament respecte les tres preguntes de la Consulta; s'instava a la creació d'una subcomissió en el Congrés que estudiés en profunditat les possibilitats d'anul·lació del deute extern dels països més empobrits; que es traslladessin les tres preguntes a la sessió plenària del Congrés; es demanava de comparèixer davant la Comissió d'Afers Estrangers; i que es mantingués informats als membres de la XCADE i a d'altres moviments socials que treballaven entorn el deute extern.

5 febrer 01. Entrevistes amb parlamentaris andalusos

El node regional d'Andalusia va realitzar una entrevista amb el president del Parlament, Javier Torres Vela, i amb el secretari general del PSOE, Manuel García, per analitzar les vies que permetessin portar a terme una compareixença pública en el marc del ple del Parlament Andalús.

Març 01. Mocions a ajuntaments

203 ajuntaments a tot l'Estat, 70 a Catalunya, van aprovar mocions a favor de la total cancel·lació del deute extern, un cop realitzada la Consulta Social⁹⁰.

16 abril 01. Crítica a la Proposició No de Llei del PP

La XCADE va elaborar una nota de premsa al Congrés per tal de contestar públicament a la Proposició No de Llei impulsada pel Partit Popular al Congrés dels Diputats. La Xarxa va criticar la

⁹⁰ XCADE. *Informe resumit i avaluació a la feina de pressió política institucional*. Barcelona, XCADE, 2001d.

proposició al considerar que no suposava cap avenç respecte als acords firmats a Colònia, juny de 1999, i els firmats a Washington, setembre de 1999.

21 juny 01. Assemblea d'Extremadura

Dos membres de la XCADE van comparèixer davant la Comissió de Política i Societat de l'Assemblea d'Extremadura per tal d'exposar els objectius del moviment, fent especial èmfasi en la demanda d'una democràcia participativa i el dret de la ciutadania a expressar-se en aquelles qüestions que afecten el bé comú, els drets i les llibertats.

4.9. Estratègia de mobilització internacional

A partir del 3r Encontre de Barcelona, abril del 2000, la XCADE va establir les línies de treball en l'àmbit internacional. Aquestes consistien en donar a conèixer l'experiència de la XCADE i de la Consulta Social, contactar amb d'altres organitzacions i conèixer les demandes dels països del Sud pel que fa l'abolició del deute extern. En relació a les organitzacions amb qui establir contacte, es van prioritzar els moviments del Sud que treballaven el tema del deute extern, en segon lloc, els moviments del Sud com el Movimento Sem Terra de Brasil o la CONAIE d'Equador, en tercer lloc, les organitzacions de pressió a institucions internacionals i, finalment, les organitzacions del Nord que treballaven el tema del deute. En el 3r Encontre es va constituir la comissió internacional encarregada d'executar aquestes tasques.

Seguint les directrius de treball establertes, la XCADE va contactar amb moviments internacionals que treballaven el tema del deute com Jubileu Sud, CADTM i Jubileu 2000, entre d'altres. Integrants de la XCADE van assistir a trobades internacionals convocades per cada una d'aquestes organitzacions com la Consulta Sud – Nord, de Jubileu Sud a Dakar, desembre del 2000, la reunió de treball del CADTM a Brussel·les, maig 2001, o la conferència internacional de Jubileu 2000 a Bamako, abril del 2001. Des de la XCADE sempre es va mantenir la independència en relació les coalicions de deute a nivell internacional i es va participar en totes aquelles trobades que es van considerar importants, independentment de qui en fossin els convocants.

A partir del 3r Encontre, la XCADE va fer especial èmfasi en contextualitzar la seva mobilització en el marc de les protestes internacionals i del moviment antiglobalització. En aquest sentit, i tal i com es defineix en la *Declaración del 3r Encuentro Estatal de la RCADE*⁹¹, el col·lectiu es defineix com a

⁹¹ Veure annex 4: XCADE. 2000c. *Op. cit.*

"part dels moviments socials internacionals en la lluita contra l'exclusió". En el marc del 3r Encontre, la Xarxa va assumir participar activament en les mobilitzacions contra l'assemblea anual del BM i del FMI a Praga, setembre 2000, donar suport a la Marxa Mundial de les Dones i a la campanya d'ATTAC a favor de la taxació dels fluxos especulatius de capital amb la implantació de la taxa Tobin.

L'organització del viatge a Praga va ser una de les activitats més importants d'àmbit internacional que va realitzar la XCADE just després de la Consulta Social. Membres de la XCADE juntament amb d'altres individus i col·lectius van constituir a Catalunya el Moviment de Resistència Global (MRG), a partir del qual es van impulsar dels mobilitzacions a la capital txeca. La XCADE, en el si del MRG, va participar a Praga en les protestes del 26 de setembre, el Dia d'Acció Global, mentre que les organitzacions de deute assistents a Praga (incloent Campanya DEDE i Intermón) es van mobilitzar majoritàriament el dia 24 de setembre en el marc de les protestes convocades per Jubileu 2000.

4.10. Calendari de mobilització internacional

22 maig 00. Ginebra (Suïssa).

En motiu de l'Assemblea General de les Nacions Unides que va tenir lloc a Ginebra, Suïssa, el Centre UNESCO va demanar a la XCADE l'elaboració d'un informe d'avaluació de la Consulta Social, per tal que el relator de drets humans de l'ONU l'adscrigués a la llista de grans idees a compartir amb d'altres països. L'informe va servir per realitzar una declaració davant de tots els integrants de l'ONU i va ser vehiculada per l'organització Pax Romana.

22 – 25 Juny 00. Ginebra (Suïssa).

Un autocar integrat per membres de la XCADE es va desplaçar a Ginebra per tal de participar a la Cimera Social Alternativa organitzada per diferents col·lectius internacionals, principalment ATTAC, coincidint amb l'Assemblea Especial de les Nacions Unides sobre Desenvolupament Social (Copenhaguen +5). L'objectiu de la trobada era, entre d'altres, establir els reptes de futur i una major comunicació en el si del moviment.

23 – 26 setembre 00. Praga (República Txeca).

La XCADE juntament amb d'altres col·lectius va promoure la creació del Moviment de Resistència Global (MRG), impulsor dels mobilitzacions a Praga en contra l'assemblea anual del FMI i del BM. La XCADE va participar activament en les accions tant a la capital txeca com a l'Estat, on cada node i segons les seves forces va organitzar xerrades, actes, manifestacions. A Praga, els membres de la XCADE van participar en el si del MRG en les mobilitzacions del 26 de setembre: el Dia d'Acció

Global. Mentre que les organitzacions integrades a Jubileu 2000 va manifestar-se el 24 de setembre en una convocatòria pròpia. Varis membres de la XCADE van ser detinguts en el marc de les accions directes no violentes.

2 – 3 desembre 00. Barcelona.

La XCADE va realitzar una trobada de treball de les campanyes contra el deute dels països del sud d'Europa, a petició de Jubileu Sud en el marc dels diàlegs Nord Sud que el moviment Internacional promovia. En aquest sentit es va portar a terme un intercanvi d'informació i d'experiències entre membres de les campanyes del deute de França, Catalunya i Argentina.

11 – 16 desembre 00. Dakar (Senegal).

Una representant de la XCADE va participar a la Cimera Panafricana *Àfrica: de les resistències a les alternatives*, que analitzava les causes i les conseqüències de la crisi del deute a l'Àfrica, i a la Consulta Sud - Nord amb representants de moviments internacionals per l'abolició del deute. La trobada va ser organitzada per Jubileu Sud i també van participar representants estatals de les campanyes de Jubileu 2000.

5 – 6 de gener 01. París (França).

Dos integrants de la XCADE van assistir a la reunió de les campanyes europees que treballaven la problemàtica de l'endeutament i d'altra banda a la reunió dels col·lectius europeus en la lluita contra l'OMC, el deute, les IFI's i a favor de la taxa Tobin.

25 – 30 gener 01. Porto Alegre (Brasil).

Dos membres de la XCADE van participar al 1r Fòrum Social Mundial, que va aglutinar a Porto Alegre representants del moviment internacional contra el model de globalització neoliberal.

20 – 23 abril 01. Bamako (Mali).

Un membre de la XCADE va participar com observador a la Conferència Internacional de Jubileu 2000 a Bamako. La trobada perseguia l'objectiu de crear un moviment internacional de deute, heretant la trajectòria i experiència de Jubileu 2000, sota el nom de Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. Aquesta trobada va despertar fortes crítiques per part de Jubileu Sud.

18 – 20 de maig 01. Brussel·les (Bèlgica).

La XCADE va participar a la reunió de treball convocada pel CADTM coincidint amb la Cimera les Nacions Unides dels Països Menys Avançats.

19 – 21 juliol 01. Gènova (Itàlia).

Membres de la XCADE van sumar-se a títol individual a les mobilitzacions contra la reunió del G-8 a Gènova. Els activistes van participar en les diferents manifestacions i a les accions de desobediència civil i acció directa no violenta.

5. JUBILEU 2000

5.1. Definició

Jubileu 2000, constituït oficialment de l'any 1996 fins el desembre del 2001, va ser una coalició internacional, amb presència en més de 60 països, que exigia la cancel·lació dels deutes impagables dels països més pobres del món, coincidint amb l'any 2000, any jubilar. Una de les accions més importants aconseguides per la coalició va ser la recollida de 24 milions de signatures, provinents de 169 països, recolzant la petició de condonació del deute dels països més empobrits.

Jubileu 2000 va sorgir inicialment a Anglaterra en el transcurs de l'any 1994. A partir d'aquí i a través de la vinculació d'esglésies i grups socials d'arreu del món va adquirir una important projecció internacional.

La campanya es va inspirar originàriament en el Levític de la Bíblia, que descrivia l'any del Jubileu o l'any de Gràcia com un any, de cada cinquanta, en el qual les desigualtats socials s'ajustaven, els esclaus s'alliberaven, les terres es tornaven als propietaris originals i els deutes es perdonaven. Sota aquestes premisses la fi de l'any 2000 es concebia com una data clau per fer efectiu el perdó dels deutes impagables dels països més pobres, tal i com explicava la responsable d'Amèrica Llatina i el Carib de Jubileu 2000, Liana Cisneros⁹²: "Als promotors de la campanya els va semblar important rescatar el concepte de justícia del Jubileu bíblic i relacionar-lo amb el final del mil·lenni i del deute extern".

Malgrat que la campanya tenia com a data de cloenda, el desembre de l'any 2000, el moviment internacional va anar més enllà. Quan Jubileu 2000 va dissoldre's, van aparèixer a la Gran Bretanya d'altres organitzacions com Jubilee Plus, Drop the Debt i Jubilee Debt Campaign UK i a nivell internacional el Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social, que van heretar la seva trajectòria.

⁹² Les cites de la responsable d'Amèrica Llatina i el Carib de Jubileu 2000, Liana Cisneros, que apareixen en el text són fruit d'una entrevista realitzada per l'autora.

5.2. Orígens i evolució

Els orígens de la campanya Jubileu 2000 es remunten a l'any 1994, quan els britànics Martin Dent, professor de la Keele University, i Bill Peters, ex- diplomàtic a Malawi, van considerar la importància de rescatar el concepte de justícia del jubileu bíblic i van començar la gestació de la campanya.

L'abril de 1996, tres de les més grans agències de desenvolupament cristianes de Gran Bretanya i el World Development Movement van presentar oficialment la iniciativa.

A partir d'aquí noves organitzacions britàniques van adherir-se a la campanya. De tal manera que l'octubre de 1997 es va constituir la Coalició de Jubileu 2000 a la Gran Bretanya, amb 30 organitzacions nacionals i amb una junta integrada per membres d'església, sindicats, agències d'ajuda, campanyes i grups de comunitats negres.

L'any 2000, Jubileu 2000 Gran Bretanya aglutinava a més de 150 organitzacions, com Christian Aid, CAFOD, Oxfam, Tear Fund, Comic Relief, TUC (Unió Sindical), Federació d'Instituts de la Dona, Ajuda en Acció i Aliança Nacional Negre, entre d'altres, i els grups religiosos i les agències de cooperació més importants del país. La coalició de Jubileu 2000 Gran Bretanya demanava la cancel·lació dels deutes impagables dels països més pobres pel final de l'any 2000 sota un procés just i transparent.

La vinculació de grups socials i de diferents esglésies, juntament amb els pronunciaments públics de l'església catòlica en relació el concepte del jubileu, van ser factors decisius per la propagació del moviment a Europa, Àfrica, Amèrica Llatina i a l'Àsia.

L'abril de 1998 es va constituir formalment el moviment del Jubileu a l'Àfrica en el transcurs del Llançament de la Campanya Africana Jubileu 2000, que va tenir lloc a Accra, Ghana, del 16 al 19 d'abril de 1998, i en el qual van participar activistes i delegats de 20 països africans. A partir de l'anàlisi de la crisi del deute en el continent i els seus efectes en la població, les organitzacions van reivindicar la vinculació del origen de l'endeutament a la història de l'esclavitud i el colonialisme i van qualificar les polítiques d'ajustament estructural i els condicionaments com instruments de control de la població africana. Les organitzacions van definir les Institucions Financeres Internacionals com ineficients, antidemocràtiques i irresponsables. A través de la *Declaración de*

Accra⁹³ els grups participants van exigir "la immediata i incondicional cancel·lació del deute extern de l'Àfrica".

A Europa, les campanyes estatals de Jubileu 2000 i d'altres organitzacions internacionals es van reunir a Roma, Itàlia, del 15 al 17 d'octubre de 1998, per tal d'establir les polítiques i les estratègies a seguir en el transcurs de la campanya, les quals van quedar recollides al *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*⁹⁴.

El gener de 1999, va prendre forma a Tegucigalpa, Hondures, la Campanya Jubileu 2000 Amèrica Llatina i el Carib en el marc d'una trobada regional, en la qual hi van participar 15 països del continent i 10 d'europaus, nordamericans i africans. La Plataforma Llatinoamericana i Caribenya 2000 reivindicava a la *Declaración de Tegucigalpa*⁹⁵ els orígens de l'endeutament fruit de "l'esclavitud i l'explotació a la que han estat sotmesos els nostres pobles". Les organitzacions declaraven el deute, en el marc de la *Declaración de Tegucigalpa*⁹⁶, com il·legítim: "Perquè es va originar en bona mesura per la decisió de governs dictatorials, no elegits pel poble, i per governs formalment democràtics però corruptes. La major part del deute no es va utilitzar en benefici del poble al que avui es pretén obligar a pagar". Alhora que qualificaven el pagament del deute com "immoral perquè en pagar-lo, els governs dels nostres països tenen que destinar un altíssim percentatge del pressupost de l'estat, afectant principalment els programes socials, els salaris dels treballadors, generant desocupació i afectant greument el funcionament de l'economia". Per aquests motius, la campanya llatinoamericana exigia anul·lar, l'any 2000, el deute immoral i il·legítim dels països del Sud.

Les plataformes continentals de Jubileu van avançar envers un discurs i una estratègia comú, a partir de trobades per continents i encontres internacionals. Malgrat tot, van existir diferències en la concepció de l'endeutament i les demandes als governs i a les institucions internacionals. Aquestes discrepàncies que ja es van manifestar en trobades anteriors, com la de Roma l'octubre de 1998, van donar lloc a la creació del moviment internacional de Jubileu Sud, el 1999, impulsat per organitzacions africanes, llatinoamericanes i asiàtiques, les quals reivindicaven una cancel·lació total del deute, sense limitar-se al deute impagable dels països més empobrits, alhora que definien l'endeutament com immoral i il·legítim. Per Jubileu Sud, en el moviment internacional de Jubileu 2000 les campanyes occidentals hi tenien un pes massa rellevant, especialment la campanya

⁹³ Veure annex 7: Jubileu 2000. *Declaración de Accra*. Accra. Jubileu 2000. 1998b.

⁹⁴ Veure annex 6: Jubileu 2000. 1998a. *Op. cit.*

⁹⁵ Veure annex 8: Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileu 2000. *Declaración de Tegucigalpa*. Tegucigalpa. Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileu 2000. 1998.

⁹⁶ Veure annex 8: Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileu 2000. *Op. cit.*

britànica, d'aquí la necessitat de constituir un moviment integrat únicament per organitzacions del Sud.

A partir d'aquest moment i en el calendari internacional de mobilitzacions i trobades, es van reflectir les dues línies de treball, coincidint puntualment en l'espai i en el temps, com en les protestes a Colònia i a Gènova contra la cimera del G8, o impulsant unilateralment activitats de mobilització com la Setmana Mundial d'Acció contra el Deute de Jubileu Sud, el juliol del 2001, o la Conferència Internacional de Jubileu 2000 a Bamako (Mali), l'abril del 2001.

En el transcurs dels quatre anys de campanya, Jubileu 2000 va arribar a aglutinar organitzacions en més de 60 països, des de l'Equador, passant per Alemanya, fins a Espanya, Hondures, EUA, Canadà, Suècia, Brasil, Austràlia, Nova Zelanda, Portugal, Ghana, Zàmbia, Irlanda, França, Perú, Tanzània, Índia, Dinamarca, Itàlia, Filipines, Suïssa, Zimbawe, Bolívia, entre d'altres. Tal i com explicava Liana Cisneros: "El moviment internacional es va formar de facto, no va existir una estructura a seguir o per consultar. No hi va haver una uniformitat de criteris, tot i que Jubileu 2000 Gran Bretanya i d'altres campanyes del Nord van mostrar una presència dominant a nivell internacional".

La Campanya Jubileu 2000 va dissoldre's a finals de l'any 2000, coincidint amb la fi del mil·lenni. Els col·lectius integrants del moviment a la Gran Bretanya van dividir-se en tres campanyes/organitzacions: Jubilee Plus, Drop the Debt, Jubilee Debt Campaign UK. A nivell internacional, els grups membres van constituir, l'abril del 2001 a Bamako, el Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social.

Jubilee Plus és un institut d'anàlisi i investigació, un think tank, vinculat al New Economics Foundation, que té com objectiu elaborar estudis i notícies sobre deute i finances internacionals. El centre és coordinat per l'ex-directora de Jubileu 2000 a la Gran Bretanya, Ann Pettifor, i es defineixen, tal i com afirmen a la seva pàgina web⁹⁷, com "l'organització successora oficial de Jubileu 2000". Jubilee Plus defensa una perspectiva internacional, citant la seva web: "Malgrat estar localitzats a Londres, nosaltres operem independentment de les campanyes britàniques, i donem suport a totes les campanyes de deute. L'equip té una perspectiva internacional i està integrat per nadius d'Àfrica, Amèrica Llatina, Europa, Àsia i Nord Amèrica". Jubilee Plus va ser un dels màxims impulsors de la constitució del Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social.

⁹⁷ Pàgina web de Jubileu Plus: www.jubileeplus.org

Drop the Debt va ser una campanya britànica de curt termini, integrada per grans organitzacions com CAFOD, Christian Aid, Mother's Union, Oxfam, Tearfund, UNISON i the World Development Movement, amb l'objectiu d'aconseguir un nou pacte en deute en motiu de la cimera dels caps d'estats del G8 a Gènova, el juliol del 2001. Tal i com expliquen en la seva pàgina web⁹⁸: "La campanya va ser fundada al creure que hi havia la necessitat i la potencialitat d'un canvi important i substancial en matèria de deute en el context de la cimera del G8 a Gènova". La campanya Dropt the Debt, liderada per l'ex- subdirector de Jubileu 2000 a la Gran Bretanya, Adrian Lovett, es definia com la successora a curt termini de la campanya Jubileu 2000, citant la seva pàgina web: "El gener del 2001, la Coalició Jubileu 2000 va canviar el seu nom i va passar a anomenar-se Drop the Debt, mantenint les mateixes fites i objectius caritatius i el mateix status caritatiu".

The Jubilee Debt Campaign UK (Campanya Jubileu del Deute a Gran Bretanya), constituïda en assemblea el 24 de març de 2001, és una coalició d'organitzacions nacionals, regionals i locals que donen suport a la continuació de la Campanya Jubileu 2000 a Gran Bretanya. En el document fundacional *Jubilee Debt Campaign (UK) Founding Document*⁹⁹, la Coalició estableix que el seu objectiu "continua sent la cancel·lació dels deutes impagables dels països més pobres, sota un procés just i transparent". En primera instància, el projecte immediat de la Coalició va ser la campanya Drop the Debt.

El Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social va constituir-se, en el marc de la Conferència Internacional de Jubileu 2000 a Bamako¹⁰⁰ (Malí), l'abril del 2001. Les campanyes nacionals de Jubileu 2000 van reunir-se a Bamako per analitzar el futur de la Campanya Jubileu 2000 Internacional, i van considerar la necessitat de continuïtat del moviment amb la creació del Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social. En la reunió constitutiva a Bamako, promoguda principalment per Jubileu Plus, importants organitzacions membres de Jubileu Sud no van ser convidades a l'acte. Aquest fet va ser interpretat per les organitzacions com una estratègia per tal de crear un moviment internacional al marge de Jubileu Sud, tal i com s'explicava a la carta que el Comitè Coordinació Internacional de Jubileu Sud va fer pública dies abans de la reunió a Bamako¹⁰¹: "Des dels inicis, és un fet, que la Sra. Pettifor mai ha vist amb bons ulls la constitució de Jubileu Sud. En converses mantingudes, i en reunions que la Sra. Pettifor havia realitzat amb d'altra gent, fins en alguns escrits, havia qüestionat qui érem, a qui representàvem i si teníem el

⁹⁸ Pàgina web de Drop the Debt: www.dropthedeht.org

⁹⁹ Jubilee Debt Campaign. *Jubilee Debt Campaign (UK) Founding Document*. Gran Bretanya. Jubilee Debt Campaign. 2001.

¹⁰⁰ Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. *Declaració del Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social*. Bamako. Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. 2001.

dret de parlar en nom del Sud. En algunes ocasions quan ens vam trobar en encontres internacionals, la Sra. Pettifor va tractar irrespectuosament els nostres representants i injustament ens va acusar de rancúnia i manipulació. En darrera instància, hem verificat que ella va demanar als organitzadors de la trobada internacional -a Bamako- no incloure'ns en el programa. (...) No hi ha dubte que Jubileu Plus Internacional i d'altres organitzacions han intentat d'incloure temes importants a l'agenda de la conferència de Malí. Però esperem que aquesta reunió no servirà com a punt inicial de divisió en el Sud ni minarà Jubileu Sud ni la seva tasca."

5.3. Comunicació interna i externa

Les coalicions estatals i regionals de Jubileu 2000 es coordinaven informalment. Malgrat que cada coalició estatal comptava amb una estructura pròpia, a nivell regional i internacional no existia cap estructura burocratitzada i s'aprofitaven les trobades internacionals, com la de Roma (1999), Colònia (1999), Okinawa (2000) i Gènova (2001), per establir les línies d'acció del moviment. Per Liana Cisneros, la manca d'una estructura de coordinació definida va ser una debilitat: "No es va establir una coordinació clara, potser el temps limitat de la campanya va deixar poc espai per la coordinació i per prendre decisions democràtiques i de forma coherent".

La web de Jubileu 2000, impulsada des de Gran Bretanya, era una eina important de coordinació a l'informar puntualment de les activitats que es realitzaven a tots els continents, divulgar informes d'investigació i promoure idees per a la mobilització. La descentralització del moviment va permetre la realització d'accions simultànies a diferents llocs del món i una expansió del missatge de cancel·lació del deute vinculat a una demanda de justícia econòmica. Arreu del món es van elaborar tríptics, vídeos, postals i es van realitzar conferències i tallers en el marc de la campanya.

Els mitjans de comunicació van jugar un paper fonamental a l'hora de difondre el missatge i d'informar a l'opinió pública de les mobilitzacions i de les raons que portaven als activistes a manifestar-se i actuar. Malgrat la bona acollida mediàtica inicial, amb el temps va resultar cada cop més difícil que els mitjans es fessin ressò dels informes presentats i de les accions, ja que els medis prioritzaven els temes d'actualitat, mentre que el deute era una lluita d'anys. Per atreure l'atenció mediàtica, Jubileu 2000 Gran Bretanya va buscar el recolzament de personatges reconeguts socialment com el cantant d'U2, Bono, el director de cinema Anthony Minghella, el cantant senegalès, Youssou N'Dour i Bob Geldof.

¹⁰¹ Carta del Comitè de Coordinació Internacional de Jubileu Sud, 10 d'abril de 2001.

5.4. Objectius i demandes

La campanya de Jubileu 2000 tenia com objectiu exposar davant l'opinió pública la injustícia de l'endeutament i la desigual relació entre nacions deutores i creditores i crear una consciència creixent en el Nord en referència a l'impacte del deute, profunditzant en la solidaritat Nord - Sud. La campanya tenia voluntat de projecció i incidència política global i va aconseguir unir forces socials de diferents orígens en una mateixa crítica i demanda a governs i institucions financeres internacionals.

En relació a les exigències de cancel·lació de deute, Jubileu 2000 demanava la reducció dels endarreriments dels deutes impagables dels països més pobres del món, incloent el deute privat, el deute bilateral i el deute multilateral. Per la coalició internacional, el procés de reducció del deute havia de portar-se a terme mitjançant un procés just i transparent de consulta amb els creditors i els deutors de cada país. Per Jubileu 2000, tant creditors com deutors havien de fer-se responsables dels alts nivells d'endeutament.

Jubileu 2000 exigia la cancel·lació del deute partint de l'anàlisi de tres elements: deutes impagables dels països pobres, any 2000 i procés just i transparent.

La coalició internacional exigia la cancel·lació dels deutes impagables, aquells que mai podrien ser pagats o serien pagats a través de vies inacceptables, com per exemple retallant els recursos destinats a l'educació, a la sanitat i a la vivenda. En aquest sentit, es proposava reduir el deute a un nivell en el qual els pagaments es poguessin realitzar sense implicar un cost humà inacceptable. Segons Jubileu 2000, en molts països cancel·lar el deute impagable significaria cancel·lar tot el deute, mentre en d'altres tan sols una porció necessària ser cancel·lada. Jubileu 2000 va identificar 52 països en situació urgent de rebre una cancel·lació del deute¹⁰².

L'any 2000 era un altre dels conceptes fonamentals per la coalició, a l'oferir l'oportunitat de cancel·lar els deutes als països més pobres. Sota la inspiració de l'any jubilar, el moviment reclamava establir un nou mecanisme que restaurés un equilibri en la societat.

¹⁰² Aquests països, dels quals 37 són a l'Àfrica, deuen un total de \$376 bilions. La meitat d'aquesta quantitat es deu a governs particulars –majoritàriament a Japó, EUA, Gran Bretanya, Canadà, França, Alemanya i Itàlia– el G-7. L'altra gran part és deute multilateral –que es deu al Banc Mundial i al FMI, que en definitiva són gestionats pels governs del G-7. Només un 10% es deu a bancs privats. El G-7 té el poder de cancel·lar els deutes d'aquests països i assegurar que les seves decisions són efectivament implementades pel BM i el FMI.

Pel que fa al procés de condonació, Jubileu 2000 l'exigia just i transparent, assegurant la plena participació dels deutors en les negociacions. L'actual procés implicava la negociació en secret dels préstecs internacionals entre élites locals i poderosos creditors com el FMI, el BM i les agències governamentals de crèdit a l'exportació. En conseqüència els préstecs s'atorgaven sovint per qüestions i interessos polítics.

En l'estratègia de reestructuració dels pagaments del deute, la iniciativa més important establerta era la Iniciativa Països Pobres Altament Endeutats (PPAE). Jubileu 2000 no es mostrava optimista amb aquest procés, al considerar que la Iniciativa per tal de tenir un impacte significatiu havia de proporcionar una major cancel·lació del deute per a més països, la Iniciativa qualificava 41 països mentre que Jubileu 2000 n'identificava 52 amb necessitat urgent de cancel·lació, i havia de permetre una condonació en un marc temporal més curt.

Enfront la Iniciativa PPAE, Jubileu 2000 proposava, en el seu informe *Desengancharse del hábito*¹⁰³, un nou sistema de préstecs i crèdits internacionals a través d'un model d'arbitratge independent. Aquest model implicaria una nova etapa en el finançament públic global per la cancel·lació del deute i l'aprovació de nous préstecs, negociats de forma justa i transparent. Jubileu 2000 proposava la creació d'un Organisme de Revisió de Deute, supervisat per les Nacions Unides o un organisme independent similar. Aquest nou procés independent i transparent corregiria les errades de la Iniciativa PPAE i asseguraria que els fons alliberats per la cancel·lació es gastessin correctament en les prioritats de desenvolupament i reducció de la pobresa, prèviament acordades. L'Organisme de Revisió de Deute examinaria futures ofertes de préstecs introduint una certa disciplina en la concessió de préstecs, per tal de prevenir noves crisis.

En la recta final de la campanya, en el document *Twenty countries to gain some debt relief in 2000, but cancellation must go deeper. A briefing note on third world debt*¹⁰⁴, Jubileu 2000 establia quatre accions que havien de prendre els creditors per tal d'avançar en la cancel·lació dels deutes impagables dels països més pobres:

1. Parar immediatament de cobrar els pagaments dels països més pobres i assegurar que els diners alliberats seran utilitzats per tal de fer front a la pobresa.
2. Compromís de cancel·lació del 100% per als països pobres per part de tots els creditors, incloent institucions multilaterals, particularment BM i FMI.

¹⁰³ Jubileu 2000. *Desengancharse del hábito*. Londres. Jubileu 2000. 2000a.

¹⁰⁴ Jubileu 2000. *Twenty countries to gain some debt relief in 2000, but cancellation must go deeper. A briefing note on third world debt*. Jubileu 2000. 2000b.

3. Assegurar que els països exclosos de la llista PPAE i fortament endeutats i empobrits, com Nigèria i Haití, esdevinguin elegibles per la cancel·lació.
4. Establir un nou mecanisme de diàleg entre deutors i creditors, un procés just i transparent que ajudi a assegurar que la crisi del deute no es repeteix en el proper mil·lenni.

5.5. Mobilització social

La mobilització social promoguda per Jubileu 2000 va realitzar-se sempre en paral·lel a l'estratègia de pressió política institucional dirigida als governs estatals, especialment dels països rics, i a les institucions financeres internacionals.

L'activitat més emblemàtica del moviment internacional va ser la recollida de signatures, arreu del món, recolzant la petició que demanava als líders dels països rics la condonació dels deutes impagables dels països més pobres del món. Les cimeres del G8 –Canadà, França, Alemanya, Japó, Itàlia, EUA, Gran Bretanya, més Rússia- van ser l'altre punt de referència i de mobilització de Jubileu 2000. El moviment apuntava a la responsabilitat dels països rics en la crisi del deute, al ser els principals creditors i controlar l'accionariat del FMI i del BM. Des de la cimera del G8 a Birmingham, el maig del 98, fins la cimera del G8 a Gènova, el juliol del 2001, milers d'activistes de Jubileu van sortir al carrer exigint la condonació dels deutes impagables.

Aquesta petició va resultar ser la més gran de la història, amb un total de 24.100.000 signatures recollides en 166 països¹⁰⁵. Els formularis de la petició van circular almenys en 20 idiomes i les signatures van ser recollides en papers, pancartes, postals i on line. Milers de persones van involucrar-se en aquesta activitat. El 19 de juny de 1999, en motiu de la cimera del G8 a Colònia, una delegació de la campanya, integrada per cinc dones representants de les campanyes de cada un dels continents, el cantant d'U2, Bono, l'arquebisbe de Tegucigalpa, Óscar Rodríguez, el cantant senegalès, Yossou N'dour i Bob Geldof van lliurar 17 milions de signatures, recollides fins el moment, al canceller alemany Gerard Schröder i als caps d'estat del G8. A la Cimera del Mil·lenni de les Nacions Unides, celebrada a Nova York el setembre del 2000, la campanya va lliurar al president de l'ONU, Kofi Annan, els més de 24 milions de signatures recollides.

Les cimeres del G8 van estar sempre en el punt de mira de Jubileu 2000. La primera mobilització important del moviment per la condonació del deute coincidint amb una cimera del G8 va ser a Birmingham, el 16 de maig de 1998, quan 70 mil persones van realitzar una cadena humana

envoltant el centre de la ciutat. La mobilització va superar les expectatives dels organitzadors que van considerar aquest data com a definitiva per tal de posar el tema del deute en el mapa polític. Malgrat que la cimera de Birmingham va suposar un èxit de mobilització social, els líders del G8 no van realitzar cap pas endavant en les promeses de progrés i de justícia econòmica i social pels països empobrits. La setmana posterior a la cimera, el primer ministre britànic Tony Blair va declarar: "Reconec la campanya Jubileu 2000 i la solemne manifestació de *Trenquem les cadenes* a Birmingham, dissabte. Comparteixo part de la decepció de Jubileu 2000 en la reestructuració del deute. Ens hagués agradat poder arribar més lluny".

A la cimera del G8 a Colònia, el juny de 1999, Jubileu 2000 va organitzar una cadena humana de 10km integrada per uns 50 mil activistes, els quals exigien la condonació dels deutes impagables. Els organitzadors de les mobilitzacions va aprofitar la cimera per presentar als caps d'estat del G8 els 17 milions de signatures recollides recolzant la petició del moviment a favor de la condonació del deute.

La cimera del G8 a Okinawa, del 21 al 23 de juliol del 2000, va centrar les mobilitzacions prenent com a punt de referència el país amfitrió: Japó. Jubileu 2000 va convocar manifestacions regulars davant les ambaixades japoneses, enviament de postals al Govern del Japó i protestes davant els Ministeris de Finances dels països del G8. Una pàgina web de control de la cimera es va posar en funcionament i va servir a diferents grups del món per connectar-se al tema del deute i fer un seguiment minut a minut de les activitats a Okinawa, incloent les darreres informacions oficials comentades i analitzades per Jubileu 2000. Un dia abans de l'inici de la cimera, el 20 de juliol, i gràcies a la tasca de pressió política exercida per Jubileu 2000, el president nigerià Obasanjo (president del G77), el president sud-africà Mbeki (president de la Conferència de les Nacions No Alineades) i el president algerià Bouteflika (president de l'Organització de la Unitat Africana) van reunir-se a Tokio amb els caps d'estat del G8 per discutir sobre la problemàtica del deute.

El 24 de setembre a Praga, en motiu de l'assemblea del FMI i del BM, Jubileu 2000, juntament amb una àmplia coalició d'ONG, va convocar una manifestació pels carrers de la capital txeca, que va reunir a unes tres mil persones, per exigir, en paraules de la directora de Jubileu 2000, Ann Pettifor "que les institucions financeres assumeixin les seves responsabilitats amb als països del Sud, i sobretot, amb les persones¹⁰⁶". En el marc de les mobilitzacions, membres de Jubileu 2000 es van reunir amb representants del FMI i del BM. A la mateixa ciutat, el 26 de setembre, col·lectius

¹⁰⁵ La petició va quedar recollida en el Llibre Guinness de Rècords 2001 com la petició més internacional de la història.

antiglobalització van convocar marxes i accions directes no violentes per mostrar el seu desacord amb les polítiques del BM i el FMI, Jubileu 2000 no va participar en aquests actes.

A les protestes contra la cimera del G8 a Gènova, juliol del 2001, la campanya internacional de Jubileu 2000 havia posat punt i final a la seva trajectòria i van ser les organitzacions i campanyes sorgides de la seva experiència (Drop the Debt, Jubilee Debt Campaign UK, Jubileu Plus i el Moviment Internacional de Jubileu per la Justícia Econòmica i Social) les que van sumar-se als actes de protesta. Drop the Debt, que era una campanya que es fixava com a data de cloenda les mobilitzacions a Gènova, i que integrava coincidint amb aquesta mobilització a Jubilee Debt Campaign UK, va sumar-se a la campanya unitària del Genova Social Forum (integrada per sindicats, ONG, partits polítics, col·lectius d'església i una gran diversitat d'organitzacions) Drop the debt i Sdebitarsi, la campanya italiana vinculada al que havia estat el moviment internacional de Jubileu 2000, van negar-se a participar i fins va rebutjar les accions de desobediència civil i d'acció directa no violenta organitzades per la campanya unitària. Jubileu Plus va participar a les mobilitzacions seguint la línia d'acció de Drop the Debt, alhora que va mantenir diferents reunions amb tècnics i representants dels països rics units en motiu de la cimera. Pel que fa al Moviment Internacional de Jubileu per la Justícia Econòmica i Social, malgrat que en cap moment va ser visible com a tal en les protestes, sí que va fer públic un comunicat a posteriori, difós a través de la pàgina web de Jubileu Plus, en el qual es posicionava en relació a la cimera.

5.6. Calendari de mobilització internacional

1994. Londres (Gran Bretanya)

Martin Dent, professor a la Keele University, juntament amb Bill Peters, ex-diplomat a Malawi, i Isabel Carter, de la Community News Editor Tearfund, van promoure la campanya Jubileu 2000 a Gran Bretanya.

Abril 96. A diferents punts de Gran Bretanya

Les tres agències més importants d'ajuda cristiana britàniques, juntament amb el World Development Movement, van presentar públicament la campanya de Jubileu 2000 a la Gran Bretanya.

¹⁰⁶ Intermón. "Las ONG se manifiestan en Praga contra la deuda externa y por la educación". 24 de setembre de 2000. Comunicat de premsa.

Abril 97. Al sud de l'Índia

Organitzacions de dones a l'Índia van realitzar un tour pel sud de l'Índia, realitzant trobades i recollint al voltant d'unes 30 mil signatures a favor de la condonació del deute dels països més empobrits.

Octubre 97. A diferents punts de Gran Bretanya

Jubileu 2000 Gran Bretanya va esdevenir una coalició de més de 30 organitzacions estatals. La junta l'integraven membres d'església, sindicats, ONG, campanyes i grups de comunitats negres.

Febrer 98. Londres (Gran Bretanya)

Les campanyes d'Alemanya i Gran Bretanya van celebrar el 45è aniversari del *London Debt Agreement*, gràcies al qual Alemanya va aconseguir un important perdó del deute després de la 2a Guerra Mundial. La celebració va consistir en una acció festiva davant l'ambaixada alemanya a Londres i l'enviament de milers de postals a la mateixa ambaixada.

16 - 19 abril 98. Accra (Ghana)

La Campanya Africana Jubileu 2000 es va constituir oficialment a la trobada de Ghana, amb la participació de delegats i activistes de 20 països del continent. Es van establir les bases de la coalició que quedaven reflectides a la *Declaración de Accra*¹⁰⁷.

16 maig 98. Birmingham (Gran Bretanya)

En motiu de la cimera del G8 a Birmingham es van convocar mobilitzacions de protesta. L'acció més important va consistir en la realització d'una cadena humana que va envoltar simbòlicament l'indret on els caps d'estat del G8 es trobaven reunits. El primer ministre britànic, Tony Blair, es va reunir amb els organitzadors de la campanya Jubileu 2000.

15 - 17 novembre 98. Roma (Itàlia)

Representants de 38 campanyes estatals i 12 organitzacions internacionals que treballaven entorn la problemàtica de l'endeutament es van trobar a Roma per tal d'establir polítiques i estratègies conjuntes en el marc de la campanya del Jubileu. Els acords van quedar recollits al *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*¹⁰⁸.

27 gener 99. Tegucigalpa (Hondures)

¹⁰⁷ Veure annex 7: Jubileu 2000. 1998b. *Op. cit.*

¹⁰⁸ Veure annex 6: Jubileu 2000. 1998a. *Op. cit.*

Es va constituir formalment la Campanya Jubileu 2000 Amèrica Llatina i el Carib en la trobada regional que es va portar a terme a Tegucigalpa amb la participació de 15 països del continent i 10 d'europaeus, nordamericans i africans. Els principis de la campanya regional van quedar reflectits a la *Declaración de Tegucigalpa: Sí a la vida, no a la deuda*.¹⁰⁹

30 abril 99. Manila (Filipines)

Activistes de la campanya de Filipines van formar una cadena humana al voltant del Banc Asiàtic de Desenvolupament a Manila.

13 maig 99. Cebu (Filipines)

Es va celebrar la trobada regional de la Campanya Jubileu Àsia i Filipines. Les conclusions de l'encontre van quedar recollides en la *Declaració de Cebu: Trencar el cercle del deute!*

19 – 21 maig 99. Lusaka (Zàmbia)

Organitzacions i campanyes africanes van celebrar una trobada continental, sota el nom de Consens Africà, per tal de debatre solucions sostenibles a la crisi del deute. Les conclusions van quedar recollides a la *Declaració de Lusaka i Àrees d'Acció*.

13 juny 99. Londres (Gran Bretanya)

Unes 50 mil persones van realitzar una cadena humana al voltant del riu Thames, per tal de demanar al primer ministre britànic Tony Blair la condonació del deute extern.

19 juny 99. Colònia (Alemanya)

En motiu de la cimera del G8 a Colònia, Jubileu 2000 va convocar a una gran cadena humana per exigir la condonació del deute. 50 mil persones van participar en aquesta acció. En el marc de la cimera del G8, representants de la campanya de Jubileu 2000 van lliurar al canceller alemany, Gerard Schröder i als caps d'estat del G8, els 17 milions de signatures recollides per les diferents campanyes Jubileu arreu del món exigint la condonació dels deutes impagables dels països més pobres. A la comitiva que es va reunir amb Schröder hi havia el cantant d'U2 Bono, l'arquebisbe de Tegucigalpa Óscar Rodríguez, el cantant senegalès Yossou N'dour, Bob Geldof i cinc dones representant de les campanyes de cada un dels continents, entre elles la coordinadora de la Campanya a l'Estat, Eva San Martín.

23 setembre 99. Roma (Itàlia)

¹⁰⁹ Veure annex 8: Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000. *Op. cit.*

Quan faltaven cent dies per concloure el mil·leni, el Papa Joan Pau II va rebre una delegació de Jubileu 2000 liderada per Ann Pettifor i integrada per artistes com Bono, Bob Geldof, Jeffrey, Sachs i Quincy Jones. En el marc de la trobada, el Papa Joan Pau II va fer una crida a les nacions més poderoses a no deixar passar l'oportunitat del Jubileu i endegar accions que resolguessin la crisi del deute.

9 abril 00. Washington (EUA)

La coordinadora d'EUA per la condonació del deute extern, membre de Jubileu 2000, va convocar una Jornada nacional de mobilització pel deute extern. En el transcurs de la jornada es va constituir una multitudinària cadena humana que va recórrer l'avinguda que unia el Capitol amb l'Obelisc.

16 maig 00. A diferents punts de Bolívia

La societat civil boliviana va fer una crida perquè la població s'involucrés en l'estratègia de reducció de la pobresa impulsada pel Govern, com a conclusions d'una consulta massiva sobre reducció de la pobresa realitzada al país.

22 – 25 juny 00. Ginebra (Suïssa)

Jubileu 2000 va promoure conjuntament amb d'altres organitzacions, com ATTAC, la Cimera Social Alternativa coincidint amb l'Assemblea Especial de les Nacions Unides sobre Desenvolupament Social (Copenhaguen +5). A la trobada, en la qual hi van participar representants de lluites socials de 60 països, es van establir una sèrie de línies de treball recollides en la resolució final *Construïm un camí cap a un altre món: mundialitzem les resistències*.

20 juliol 00. Tokio (Japó)

El president nigerià Obasanjo (president del G77), el president sud-africà Mbeki (president de la Conferència de les Nacions No Alineades) i el president algerià Bouteflika (president de l'Organització de la Unitat Africana) van reunir-se a Tokio amb els caps d'estat del G8 per discutir sobre la problemàtica del deute. Jubileu 2000 va pressionar els líders del G8 per tal de fer possible aquesta reunió.

21 – 23 juliol 00. Okinawa (Japó)

Es van realitzar mobilitzacions prenent com a punt de referència el país amfitrió de la reunió del G8: Japó. Jubileu 2000 va convocar manifestacions regulars davant les ambaixades japoneses, enviament de postals al Govern del Japó i protestes davant els Ministeris de Finances dels països del G7. Una pàgina web de control de la cimera es va posar en funcionament i va servir per

connectar-se al tema del deute i fer un seguiment minut a minut de les activitats a Okinawa. El G8 va rebre crítiques d'arreu per la important despesa realitzada en la celebració de la cimera i no fer cap pas endavant en la condonació del deute.

15 agost 00. Lima (Perú)

Es va celebrar a Lima la conferència sobre *Deute extern i procés d'arbitratge internacional. Experiències i propostes pels nostres països.*

Agost 00. Abuja (Nigèria)

La capital Abuja es va omplir de cartells demanant la cancel·lació del deute, fruit de la visita del president d'EUA Bill Clinton. Nigèria va afegir un milió de signatures a la petició de Jubileu 2000.

24 setembre 00. Praga (Rep. Txeca)

En motiu de l'assemblea del FMI i del BM a Praga, Jubileu 2000 va convocar una manifestació pròpia pels carrers de la capital txeca que va reunir a unes tres mil persones, al marge de la convocatòria dels col·lectius antiglobalització del 26 de setembre. Els dies de les mobilitzacions representants de Jubileu 2000 van reunir-se amb líders del FMI i del BM.

Setembre 00. Nova York (EUA)

Jubileu 2000 va fer lliurement de més de 24 milions de signatures recollides, recolzant la petició de condonar els deutes impagables dels països més pobres, al president de l'ONU, Kofi Annan, en el marc Cimera del Mil·leni de les Nacions Unides amb la presència de 130 caps d'estat.

2 desembre 00. Londres (Gran Bretanya)

Es va celebrar la fi de la campanya Jubileu 2000 a la pl. Trafalgar de Londres, amb unes cinc mil persones vingudes de tota Gran Bretanya i de Finlàndia, França, Nigèria i Uganda. L'ocasió va servir per presentar les noves iniciatives per treballar la problemàtica de l'endeutament a partir de l'any 2001. El ministre d'economia britànic, Gordon Brown, va parlar al costat dels representants de Jubileu 2000, Ann Pettifor i Adrian Lovett, de l'estrella de pop italiana, Jovanotti, i del representant del Vaticà, el bisbe Diarmuid Martin, entre d'altres.

11 – 16 desembre 00. Dakar (Senegal)

Representants de diferents campanyes de Jubileu 2000 van participar a la Cimera Panafricana *Àfrica de les resistències a les alternatives* i a la Consulta Sud – Nord, organitzada pel moviment internacional Jubileu Sud, amb l'objectiu de sumar esforços en la lluita per l'abolició del deute extern més enllà de l'any 2000.

25 – 30 gener 01. Porto Alegre (Brasil)

El Fòrum Social Mundial es va reunir per primer cop a Porto Alegre, Brasil, en paral·lel al Fòrum Econòmic Mundial de Davos, Suïssa. Representants de campanyes de Jubileu 2000 van participar a aquesta trobada.

20 – 23 abril 01. Bamako (Malí)

Es va celebrar la Conferència Internacional de Jubileu 2000 a Bamako, amb l'objectiu de crear un nou moviment internacional de deute, hereu de la campanya internacional de Jubileu 2000, sota el nom de Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. A la reunió constitutòria de Bamako no hi van ser convidades les organitzacions més representatives de Jubileu Sud. Pels integrants de Jubileu Sud, aquest fet va ser interpretat com una estratègia per tal de crear un moviment internacional de deute al marge de Jubileu Sud.

19 - 21 juliol 01. Gènova (Itàlia)

Drop the Debt, Jubilee Debt Campaign UK i Jubilee Plus van sumar-se a les mobilitzacions contra la reunió del G8 a Gènova, prenent posicions moderades i sense participar el divendres 20 de juliol en el setge a la zona roja, on es trobaven reunits els líders dels països més rics. Les organitzacions vinculades al que havia estat Jubileu 2000 es van mostrar crítiques i van rebutjar l'estratègia de desobediència civil i d'acció directa no violenta impulsada des de la campanya unitària de la qual eren integrants.

5.7. Pressió política institucional

El moviment internacional de Jubileu 2000 va centrar l'estratègia de pressió política institucional en els caps d'estat dels països rics, en primer lloc, i en les institucions financeres internacionals, en segon terme.

Canadà, França, Gran Bretanya, EUA, Alemanya, Japó, Itàlia, més Rússia, com integrants del G8, són els països creditors més importants del deute dels estats empobrits, alhora que compten amb l'accionariat majoritari del FMI i el BM. En conseqüència, les reunions dels G8 van ser a partir de la cimera de Birmingham, el maig del 98, cites claus de mobilització i de presentació de propostes de millora de l'actual sistema d'alleugeriment del deute, la Iniciativa PPAE.

La cimera del G8 a Birmingham, a banda de suposar un èxit sense precedents de mobilització ciutadana, va marcar un punt d'inflexió. Mai abans la problemàtica del deute havia estat discutida

en una cimera del G8. Fins tres mesos abans de l'encontre el tema tampoc era a l'agenda política, mentre que el cap de setmana de la cimera el deute havia entrat a formar part de l'agenda oficial.

En el marc de la cimera del G8 a Colònia, el juny de 1999, els caps d'estat dels països més rics van prometre la cancel·lació de \$100 bilions de deute i la revisió de la Iniciativa PPAE. Es tractava d'una xifra important, però els governs creditors sabien que no rebrien bona part d'aquests \$100 bilions, i en conseqüència havien previst la cobertura de les pèrdues. Tot i tractar-se d'un bon començament, en molts països aquesta condonació no va tenir un impacte significatiu en els seus pagaments.

El setembre de 1999 el president d'EUA Bill Clinton va reconèixer implícitament que el pacte de Colònia era inadequat i va anunciar que EUA condonaria el 100% dels deutes que li devien els països inclosos en la Iniciativa PPAE. Uns mesos més tard a Gran Bretanya, seguint els passos del president nordamericà, el ministre d'economia, Gordon Brown, va anunciar, en la vigília del nou mil·lenni, la cancel·lació dels pagaments del deute a la Gran Bretanya per part dels 41 països inclosos en la Iniciativa PPAE.

Però a principis del 2000, el procés PPAE s'havia clarament aturat, en bona part perquè el Congrés dels EUA, dominat pels republicans, es negava a contribuir a un procés de condonació del deute. Després d'una tasca important de lobby, van acordar tirar endavant el procés coincidint amb el final de l'any 2000.

En el marc de la cimera d'Okinawa, el juliol del 2000, Jubileu 2000 va plantejar als països rics el seguiment de tres mesures concretes a favor dels països empobrits:

- Aturar immediatament el cobrament del deute dels països pobres i restituir aquests diners a les poblacions respectives.
- Comprometre tots els creditors, incloent el BM i el FMI, en la cancel·lació del 100% del deute dels països pobres.
- Cercar un nou procés per tal que els diners alliberats de la cancel·lació del deute s'utilitzin per tal d'evitar noves crisis.

Malgrat els esforços, els resultats fruit de la mobilització i de l'estratègia de pressió política en la cimera d'Okinawa van ser decebedors. Tal i com va quedar reflectit en el comunicat final de la cimera elaborat per Jubileu 2000 i signat per Ann Pettifor, *The Squandered Summit*¹¹⁰: "Aquesta

¹¹⁰ Pettifor, A. *The Squandered Summit*. Londres. Jubileu 2000 UK. 2000.

serà coneguda com la cimera desaprofitada. Mentre els líders del G-8 han disfrutat dels \$750 milions de dòlars d'hospitalitat japonesa, han deixat passar una oportunitat històrica per cancel·lar els deutes impagables dels països pobres. El G-8 ha desaprofitat la il·lusió d'un nou principi en aquest mil·lenni per les poblacions dels països pobres". La cimera va evidenciar senyals importants de divisió entre els líders del G8 en relació a la cancel·lació del deute.

A Gènova, els eixos fonamentals de la cimera dels caps d'estat dels països rics van ser l'anàlisi de la conjuntura econòmica internacional i la reducció del deute dels països més pobres. Malgrat l'agenda, els resultats van ser decebedors, tal i com s'afirma en el comunicat¹¹¹ fet públic pel Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social un cop finalitzada la cimera: "Gènova va suposar una oportunitat única després del fracàs d'Okinawa. Malgrat tot, un cop més el G7 no ha fet cap intent per reflexionar sobre la tan desacreditada Iniciativa HIPC, la qual des del seu llançament a Colònia ha fracassat en el compliment de la promesa d'oferir una sortida als problemes del deute".

¹¹¹ Movimiento Internacional Jubileo para la Justicia Económica y Social. "Declaración sobre el comunicado final del G7". 21 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.

6. JUBILEU SUD

6.1. Definició

Jubileu Sud és un moviment internacional a favor de l'abolició del deute extern integrat per unes 80 campanyes, moviments socials, organitzacions, comunitats, ONG i formacions polítiques de més de quaranta països del Sud. El moviment es va constituir el novembre de 1999 en la cimera Sud – Sud que va tenir lloc a Johannesburg, Gauteng, a Sud Àfrica i té per objectiu confrontar les arrels històriques del deute i les seves causes estructurals, alhora que promoure alternatives duradores de justícia econòmica, social i ecològica.

Per Jubileu Sud, el fet d'erigir-se com una veu unitària des dels països del Sud, amb demandes i propostes pròpies, és un dels elements claus del moviment, com es recull en el document *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*¹¹²: "Valorem l'oportunitat d'ajuntar-nos per iniciativa pròpia com a moviments, organitzacions i coalicions amb base en els països del Sud. A la vegada expressem un enteniment comú del concepte 'Sud', que reflecteix criteris polítics, ideològics i geogràfics i engloba els oprimits i exclosos de tot el món, en la seva lluita contra el paradigma neoliberal predominant, i reconeixent l'existència de sectors del 'Nord' en mig del 'Sud', així com al revés".

Jubileu Sud es vincula al moviment internacional del Jubileu, però reivindica una concepció pròpia d'aquest terme que va més enllà de la definició religiosa i exigeix justícia social, com s'especifica en els punts següents del document *Aporte a la discusión. Documento 1. Hacia un Nuevo Convenio de Jubileo: Una contribución desde los movimientos y campañas que conforman Jubileo Sur*¹¹³:

- La nostra esperança no és tan sols resultat de la inspiració i la fe. Jubileu sorgeix de l'anàlisi derivat de la proximitat del patiment dels pobles i de les diverses formes de resistència que avui presenciem en la globalització del domini del gran capital. Jubileu significa reflexió ètica, a partir de cada un de nosaltres sobre el paper a portar a terme com a éssers humans i socials.
- L'esperit de Jubileu no es nodreix d'una data màgica ni de crides de cúpules sinó de l'energia d'aquells que el seu compromís no és d'avui ni desapareix demà.
- La noció del Jubileu no es restringeix al deute ni al calendari. Interpretem el símbol i crida del Jubileu en un context material com una acusació a totes les estructures injustes, que

¹¹² Veure annex 9: Jubileu Sur. *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*. Gauteng, Jubileu Sur, 1999.

permetrà donar peu a la indispensable alliberació, començant amb els més oprimits i oprimides del Sud que viuen en tots els països.

- Els marginats de totes parts exigeixen i necessiten d'un esquema polític i de solidaritat. (...) Jubileu representa les aspiracions d'ells i d'elles o, senzillament, no és Jubileu, és a dir es traeix el seu compromís ètic i bíblic. Són els moviments i els sectors en lluita els que condueixen, a partir de la seva història i exemple, el procés de Jubileu Sud.

6.2. Orígens i evolució

La constitució formal de Jubileu Sud va tenir lloc el novembre de 1999 a la cimera Sud – Sud a Johannesburg, Gauteng, Sud Àfrica. La cimera va reunir a 119 líders i representants de campanyes de deute, moviments socials, organitzacions populars, religioses, professionals i polítiques de 35 països d'Àfrica, Àsia i el Pacífic i Amèrica Llatina i el Carib. Però els orígens de Jubileu Sud es remunten als anys 1997 i 1998, quan varies iniciatives i intercanvis van començar-se produir entre grups de les tres regions d'Àfrica, Amèrica Llatina, i Àsia. La voluntat, com s'afirma a *Jubilee South. An Overview. Background Paper 1: Dakar South-North Consultation*¹¹⁴, era: "El somni d'un procés Sud - Sud que permetria a campanyes, moviments i grups del Sud articular i unir perspectives, posicions i agenda sobre deute i construir campanyes globals basades en aquests principis". Jubileu Sud va sorgir fruit de les discrepàncies en el discurs, en les demandes realitzades i en el model organitzatiu de Jubileu 2000. Per Jubileu Sud, les campanyes occidentals tenien un paper preponderant a Jubileu 2000, que en determinava l'estratègia. Per aquest motiu, van considerar necessari crear un moviment pròpiament del Sud, integrat per campanyes i organitzacions asiàtiques, africanes i llatinoamericanes que reclamaven la il·legitimitat del deute i la reivindicació d'un deute històric, ecològic i social.

En el transcurs de l'any 1998 es va produir la convergència de diferents iniciatives que, el novembre de 1998 en el marc de la reunió internacional de campanyes de Jubileu a Roma¹¹⁵, van desembocar en la decisió de crear un comitè convocant d'una cimera Sud – Sud, prèvia a la constitució del moviment. El comitè es va crear i va tenir la primera reunió el març de 1999 a Gauteng, Sud Àfrica. Aquesta va ser una raó addicional perquè la cimera Sud – Sud es realitzés finalment en aquesta històrica ciutat africana.

¹¹³ Jubileo Sur. *Aporte a la discusión. Documento 1. Hacia un Nuevo Convenio de Jubileo: Una contribución desde los movimientos y campañas que conforman Jubileo Sur*. Jubileo Sur, 2000a.

¹¹⁴ Jubileo Sur. *Jubilee South. An Overview. Background Paper 1: Dakar South-North Consultation*. Jubileo Sur, 2000b.

¹¹⁵ Veure annex 6: Jubileu 2000. 1998a. *Op. cit.*

En l'estratègia per fer de Jubileu Sud una xarxa àmplia, el comitè convocant va aprofitar les mobilitzacions contra la cimera del G8 a Colònia, al tractar-se d'un punt significatiu de trobada de campanyes, moviments i col·lectius d'arreu. En aquest sentit, el comitè va treballar per portar a terme diverses activitats en el marc de les accions contra la cimera del G8 com: l'organització d'un Fòrum Tot Sud de campanyes de deute a Bad Honnef, previ a les activitats a Colònia; el muntatge d'un Fòrum Públic; la realització d'una roda de premsa; la mobilització llampec el primer dia de la cimera del G8; la participació com a col·lectius del Sud en la cadena humana i la reunió de col·lectius de països del Sud, just abans de la trobada internacional de les campanyes Jubileu 2000 a Walbeberg. El Fòrum Tot Sud, a Bad Honnef, va ratificar la proposta d'organització d'una cimera Sud – Sud i va fixar com a data de celebració el novembre de 1999 i com a lloc la ciutat de Gauteng, a Sud Àfrica.

El treball intensiu de preparació de la cimera Sud – Sud no va començar fins la reunió del comitè convocant a Washington DC, el setembre de 1999, aprofitant la invitació que alguns dels seus membres van rebre per assistir com a persones de referència en activitats relacionades amb l'assemblea anual del Banc Mundial (BM) i el Fons Monetari Internacional (FMI). Tan sols faltaven dos mesos per la celebració de la cimera, però el comitè va prendre la determinació de tirar endavant malgrat la proximitat de la data.

Del 18 al 21 de novembre de 1999 va celebrar-se la primera cimera Sud – Sud de Jubileu a Gauteng, Sud Àfrica, que va reunir a diversos col·lectius de més de 35 països d'Àfrica, Amèrica Llatina i Carib, i d'Àsia i Pacífic, en una trobada que va permetre avançar en una anàlisi, una visió i una estratègia conjunta des dels països del Sud. Com a resultat de la cimera es va aprovar *la Declaración de la Cumbre Sur - Sur*¹¹⁶ que establia el marc conceptual i la perspectiva en relació la problemàtica del deute extern, un posicionament sobre les iniciatives "d'alleugeriment" del deute i una estratègia, una plataforma, una agenda i un programa d'acció del moviment. Els acords de la cimera Sud – Sud van establir com a temes prioritaris:

- La consolidació del moviment en l'àmbit estatal, regional i internacional.
- La promoció de l'anàlisi, les demandes i les propostes de Jubileu Sud en les institucions i marcs de debat nacionals i internacionals pressionant en la problemàtica del deute extern i prenent un rol actiu en la definició constant i la sustentació del moviment internacional de deute més enllà de l'any 2000.

¹¹⁶ Veure annex 9: Jubileu Sur. 1999. *Op. cit.*

A partir de la cimera de Gauteng, es va iniciar una tasca de construcció del moviment amb el desenvolupament d'estructures regionals que van permetre aprofundir en la participació, tot i estimulant la coordinació i el contacte entre les regions asiàtica, africana i llatinoamericana. En relació a les organitzacions del Nord, Jubileu Sud va convocar una sèrie de reunions, anomenades diàlegs, per tal d'establir contacte amb campanyes Jubileu, moviments socials, esglésies i ONG del Nord, per tal de construir partenariats Sud – Nord en campanyes de deute més enllà de l'any 2000. Els diàlegs es van realitzar a Nord Amèrica amb membres de la coalició Jubileu EUA i amb la Canadian Ecumenical Jubilee Initiative; als països nòrdics amb les campanyes Jubileu de Noruega, Finlàndia, Suècia i Dinamarca; als Països Baixos i Bèlgica; a Alemanya i Àustria; al sud d'Europa amb col·lectius de França i l'Estat espanyol (Campanya DEDE i la XCADE) i va quedar pendent el diàleg amb els grups de Gran Bretanya, Irlanda i Escòcia. Aquests diàlegs van culminar amb la celebració de la Consulta Sud – Nord a Dakar, del 11 al 16 de desembre de 2000, en la qual van participar representants de les campanyes de deute d'arreu del món.

Entre els col·lectius del Nord amb qui Jubileu Sud va establir un contacte i treball més permanent en el temps va ser el CADTM¹¹⁷ (Comité pour l'Annulation de la Dette du Tiers Monde) de Bèlgica, amb Eric Toussaint al seu capdavant, i els quals van organitzar, amb la participació de representants de Jubileu Sud, les jornades de treball coincidint amb la celebració de la Cimera de les Nacions Unides pels Països Menys Avançats a Brussel·les, el maig del 2001. El CADTM es va vincular, des del Nord, al moviment internacional de Jubileu Sud, amb qui coincidia àmpliament en el discurs i les demandes i va mantenir distàncies respecte la coalició internacional de Jubileu 2000.

El CADTM, creat l'any 1990 i amb seu a Brussel·les, és una xarxa internacional amb grups de treball a Amèrica Llatina i a l'Àfrica. L'eix de treball principal del CADTM és el deute extern, del qual en reivindica l'anul·lació i la fi de les polítiques d'ajustament estructural imposades als països de la perifèria. D'altres reivindicacions del Comitè són: l'expropiació dels béns dipositats en el Nord pels rics del Sud i la devolució al seus pobles, l'impost sobre les fortunes, el rebuig a l'Acord Multilateral d'Inversions, l'impost sobre les transnacionals financeres i el dret dels països de la perifèria al proteccionisme. El CADTM és una xarxa d'investigació, sensibilització i mobilització, integrada per individus i col·lectius, i participa de l'extensió d'ATTAC i del procés de Fòrum Social Mundial¹¹⁸.

¹¹⁷ Pàgina web del CADTM: www.cadtm.org

¹¹⁸ Toussaint, E. *La bolsa o la vida*. Donostia, Gakoa Liburuak, 2002.

6.3. Comunicació interna i externa

A Jubileu Sud, la comunicació interna es produeix en dos nivells: l'internacional i el regional, que alhora s'interconnexionen entre ells.

En l'àmbit internacional, el marc decisorí són les reunions internacionals en les quals participen els integrants del moviment i s'estableixen els objectius, les línies estratègiques, les mobilitzacions i els grups de treball. La primera d'aquestes reunions, la cimera Sud – Sud, va suposar la constitució formal del moviment, novembre de 1999. A partir d'aquesta cimera es va establir l'estructura global de xarxa, amb un comitè de coordinació internacional (CCI) i un secretariat.

El comitè de coordinació, l'integren nou membres, tres representants d'organitzacions de cada una de les tres regions, els quals són elegits per les seves respectives àrees geogràfiques. Els membres del CCI treballen a partir del voluntariat i compten amb responsabilitats en les seves organitzacions i campanyes nacionals. El CCI compta, per tal de liderar i facilitar la feina, amb un coordinador i dos co-coordinadors. El CCI s'encarrega de promoure els principis de Jubileu Sud, basats en els acords de la Declaració de la Cimera Sud – Sud, i representar a Jubileu Sud en trobades i reunions internacionals. Membres del comitè prenen responsabilitats específiques per projectes i impulsen els plans d'acció de Jubileu Sud buscant els recursos necessaris per tal de portar-los a terme. El comitè difon regularment la informació rellevant a la xarxa i demana respostes en temes claus per tal d'executar projectes importants de major envergadura. El CCI ha d'assegurar processos interns transparents i democràtics i preparar la següent cimera.

El comitè compta amb un òrgan de suport: el secretariat. El secretariat es responsabilitza del dia a dia administratiu, manté i sistematitza arxius, prepara les actes, assisteix al CCI en la transmissió d'informació, assegura la comunicació entre els grups que integren Jubileu Sud i difon les crides a les xarxes i mitjans de comunicació internacionals. En la primera reunió internacional es va acordar que el secretariat es localitzava a Filipines, a partir de la segona reunió Consulta Sud - Nord, desembre 2000, a Dakar va passar a establir-se a Sud Àfrica.

En l'àmbit regional es desenvolupen estructures de coordinació per àrees geogràfiques, les quals pretenen aprofundir en la participació de les organitzacions membres i des d'on s'elabora un discurs i es plantegen unes mobilitzacions adequades a l'àmbit específic. Cada una d'aquestes estructures regionals convoca assemblees pròpies alhora que compten amb comitès de coordinació regionals. A l'Àsia i el Pacífic es va crear un comitè de coordinació integrat per 12 organitzacions, 10 estatals i 2 regionals, i els seus membres representen totes les subregions de l'àrea. A l'Àfrica es va treballar en la construcció d'estructures subregionals: del sud, el centre i el nord d'Àfrica. A Amèrica Llatina

es va constituir el gener de 1999, a Tegucigalpa, la Campanya Jubileu 2000 Amèrica Llatina i el Carib, que, a partir d'abril del 2001, va passar a anomenar-se Jubileu Sud Amèriques.

6.4. Objectius i demandes

Jubileu Sud defensa unes demandes de màxims a l'hora d'exigir l'anul·lació total del deute extern. Per Jubileu Sud, el deute és il·legítim i immoral, i considera que aquest ha estat pagat en escriu i en rebutja el cobrament i el pagament. Tal i com s'afirma en *Aporte a la discusión. Documento 1. Hacia un Nuevo Convenio de Jubileo: Una contribución desde los movimientos y campañas que conforman Jubileo Sur*¹¹⁹: "El deute del Sud ha estat àmpliament pagat una i altra vegada. No hi ha deute, almenys en termes morals i fins i tot en el marc legal vinculat als drets humans i reparacions. Seguir parlant d'alleugerir la càrrega del deute no té sentit social de cap mena si es segueix emmarcant la discussió en un context d'acceptació d'altres mecanismes de dominació, com són els programes d'ajustament estructural i la mal anomenada liberalització del comerç i les finances". Jubileu Sud considera, per contra, que els pobles i els països del Sud són creditors d'un deute històric, social i ecològic i n'exigeix la seva restitució.

Per Jubileu Sud, l'endeutament extern no es limita a ser un problema econòmic, sinó que es tracta d'un problema ètic, polític, social, històric i ecològic. En conseqüència, implica responsabilitats a diferents nivells i exigeix d'una solució permanent i definitiva de canvi del sistema capitalista global cap a estructures socioeconòmiques i polítiques alternatives centrades en els interessos del poble.

Jubileu Sud considera el deute com un instrument de dominació ideològic i polític que permet l'explotació i el control dels pobles i dels seus recursos, un instrument en mans de les grans corporacions, països i institucions que concentren la riquesa i el poder en el sistema capitalista global. Jubileu Sud reclama l'eradicació d'aquest sistema. Tal i com s'afirma a la *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*¹²⁰: "El sistema econòmic global neoliberal és destructiu i genocida en el funcionament i en els efectes. Les dones pateixen desproporcionadament les seves conseqüències, com també els nens, les nenes, les persones grans i el medi ambient. Una solució duradora al 'problema del deute' no pot ser trobada per les mateixes institucions i el sistema responsable de la seva creació. Aquest sistema ha de ser canviat i pot ser canviat".

A partir de la cimera Sud – Sud, novembre de 1999, Jubileu Sud va establir una sèrie d'objectius que havien de servir a les plataformes regionals, estatals i globals per desenvolupar programes

¹¹⁹ Jubileo Sur. 2000a. *Op. cit.*

d'acció. Aquests objectius es concretaven, tal i com figura en el document *Declaración de la Cumbre Sur – Sur. Gauteng*¹²¹, en:

- Repudi col·lectiu dels governs del Sud a tots els deutes il·legítics, odiosos, onerosos, criminals i fraudulents. Formació d'una aliança estratègica per aconseguir l'anul·lació del deute extern i el reconeixement dels pobles i països del Sud com a creditors legítics d'un deute històric, social i ecològic.
- Redirigir els fons públics, destinats al pagament del servei del deute, a inversió en benestar, serveis bàsics i desenvolupament equitatiu i sostenible.
- Anul·lació total del deute sense condicionaments.
- Plena restitució i reparació, per part dels creditors, dels danys humans, socials i ambientals provocats per les polítiques econòmiques i els programes d'ajustament estructural aplicats i per l'explotació dels pobles i dels recursos del Sud.
- Posar fi als programes d'ajustament estructural i tancar el FMI, el BM i l'OMC així com d'altres institucions multilaterals similars que promouen polítiques econòmiques neoliberals.
- Eliminació de la concentració de la riquesa i la desigualtat d'ingressos com a passos necessaris cap a l'eradicació de la pobresa, la violència, l'exclusió i la destrucció ecològica.
- Canvi de sistema, d'estructures, de polítiques i de programes per tal d'alliberar els països del Sud de la trampa del deute, evitant la repetició d'aquests problemes i promovent la democràcia i l'equitat política i econòmica, el poder popular i el desenvolupament sostenible.
- Transformació del sistema econòmic capitalista global i construcció d'un nou ordre econòmic mundial equitatiu, sostenible, democràtic, just en matèria de gènere i centrat en el poble.

Jubileu Sud vincula el cobrament del deute extern a l'aplicació d'una estratègia imperialista dirigida per Estats Units i els països del G7, per tal d'imposar economies i cultures a la seva imatge. En el document *Aporte a la discusión. Documento 1. Hacia un Nuevo Convenio de Jubileo: Una contribución desde los movimientos y campañas que conforman Jubileo Sur*¹²², senyala la traïció del grup del G7 als compromisos acordats: "El G-7 parla d'alleugerir la condició dels pobles, però a la pràctica camina en direcció contrària. Sabem bé que no hi ha hagut compliment seriós dels compromisos assumits a Colònia sobre deute, com no hi ha hagut compliment seriós dels compromisos sobre medi ambient (a Rio de Janeiro), sobre desenvolupament social (a Copenhaguen), sobre població i desenvolupament (al Caire) i sobre la dona (a Beijing). Per tant, distingim entre polítiques fracassades i el fracàs de la política. Perquè el no compliment no ens ha

¹²⁰ Veure annex 9: Jubileu Sur. 1999. *Op. cit.*

¹²¹ Veure annex 9: Jubileu Sur. 1999. *Op. cit.*

¹²² Jubileu Sur. 2000a. *Op. cit.*

de portar a la no exigència política, sinó tot el contrari, fonamentant, això sí, a l'exigència d'una anàlisi cada vegada més integral i polític".

Jubileu Sud estableix un conjunt de demandes a les institucions globals i regionals, tal i com recull el text de *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*¹²³:

Als governs i creditors del Nord:

1. Anular els deutes bilaterals de tots els països del Sud.
2. Acabar amb als préstecs i ajuda oficial al desenvolupament dirigits a règims autoritaris, dictatorials, opressius i militars.
3. Posar fi als intents d'enfortir i ampliar el mandat del BM i del FMI.

Al Banc Mundial, Fons Monetari Internacional i Institucions Financeres Internacionals i Regionals:

1. Anular el deute multilateral de tots els països del Sud.
2. Posar a disposició pública la informació completa i fer transparent les transaccions i els acords amb els governs del Sud.
3. Acabar amb la imposició de programes d'ajustament estructural i d'altres polítiques similars com a condicionants per obtenir subsidis i préstecs. Posar fi als programes d'estabilització en països que estan passant per una crisi econòmica i financera.
4. Exigir al FMI que deixi de banda les pretensions d'implementar objectius de reducció de la pobresa.
5. Abandonar els intents per tal d'emmenar els articles de l'Acord del FMI per exigir que els països membres liberalitzin els seus comptes de capital.

A les Nacions Unides:

1. Formar una comissió integrada en més del 50% per representants de la societat civil i la resta per governs i Nacions Unides. Aquesta comissió hauria de ser convocada immediatament per revisar les operacions del FMI i d'altres Institucions Financeres Internacionals i determinar si han de continuar existint.
2. Aprovar un conveni internacional referent a la riquesa robada.
3. Realitzar una investigació internacional sobre les responsabilitats dels governs i les institucions financeres internacionals en relació a préstecs il·legítims, odiosos, onerosos, fraudulents i criminals.
4. Establir un instrument internacional que permeti regular el flux internacional de capital especulatiu.

¹²³ Veure annex 9: Jubileu Sur. 1999. *Op. cit.*

5. Adoptar una Declaració i/o Convenció Internacional per criminalitzar les polítiques governamentals que porten al genocidi i a l'empobriment de les poblacions, ja sigui a través d'accions dels governs local o dels governs i institucions creditores.
6. Assegurar que els estats i les institucions internacionals compleixin amb la normativa que exigeix respecte als drets humans, fent especial èmfasi en la definició de deute com a sistema de violació massiu i sistemàtic dels drets humans civils, culturals, econòmics, polítics i socials, incloent el dret a l'autodeterminació i al desenvolupament.

Als països del Sud:

Articular-se i formar una aliança estratègica per unir-se entorn a polítiques i accions comuns sobre:

1. Repudi del deute extern.
2. Restitució, reparació i pagament del deute social, històric i ecològic que es deu al Sud.
3. Rebuig als Programes d'Ajustament Estructural i a les polítiques econòmiques neoliberals.
4. Eradicació de la concentració de riquesa i de la desigualtat d'ingressos.
5. Desmantellament de les Institucions Financeres Internacionals.
6. Regulació dels fluxos internacionals de capitals especulatius.

Jubileu Sud rebutja tota forma de suposat alleugeriment del deute (Iniciativa PPAE, Iniciativa PPAE II, bons brady, recompra del deute...) al considerar que pressuposen la legitimitat dels deutes del Sud vers al Nord, perquè imposen programes d'ajustament estructural i criteris de reducció de la pobresa que forcen la liberalització, privatització i desregularització i perquè perpetuen l'endeutament a l'assegurar que els països endeutats podran pagar el servei dels deute per mitjà de l'accés renovat al crèdit internacional.

6.5. Mobilització social

Jubileu Sud compta amb dos nivells de mobilització: l'estatal i el global/regional. En l'àmbit estatal busca enfortir les campanyes estatals contra el deute, involucrant a moviments socials, organitzacions de base, institucions i líders influents. A nivell global i regional promou campanyes unitàries entre les organitzacions que treballen a favor de la cancel·lació del deute, i es vincula a moviments afins que s'enfronten a problemàtiques connexes com el comerç, les finances, la inversió, els patrons de consum, la seguretat alimentària, la degradació ambiental, la intervenció i la repressió militar, entre d'altres.

A l'àmbit estatal, els col·lectius plantegen l'estratègia de mobilització en funció de la realitat del país. Algunes característiques comuns a les organitzacions integrades a Jubileu Sud són la realització d'estudis que quantifiquen el deute social, històric i ecològic i l'organització de Tribunals Populars del Deute. A Brasil, el 1999, es va organitzar el Tribunal Popular del Deute Extern, i a l'Argentina, el 2000, es va portar a terme el Tribunal Ètic sobre el Deute Extern i les Polítiques d'Ajustament Neoliberal. L'organització de consultes populars és una altra de les activitats promogudes per part dels grups que integren Jubileu Sud. L'any 2000, a Brasil, es va celebrar el Plebiscit del Deute Extern¹²⁴ que va recollir sis milions de vots a favor del no pagament del deute, i a l'Argentina, l'any 2001, va tenir lloc la Consulta Popular per una Feina Segura, Formació i Assignació Familiar per un Fill Menor de Divuit Anys.

Per Jubileu Sud és fonamental vincular els esforços de les campanyes contra el deute a aquelles que tracten temes relacionats, com la lluita contra l'Organització Mundial del Comerç (OMC), contra l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA), a favor de la imposició de controls sobre els fluxos internacionals de capital i els col·lectius de cooperació internacional. Alhora que es planteja la mobilització com una estratègia d'incidència mediàtica i política. Tal i com explica la integrant del CCI, Beverly Keene¹²⁵, "la lluita del deute és la lluita contra el model de globalització neoliberal". En aquest sentit, Jubileu Sud participa en xarxes internacionals que van més enllà de la problemàtica de l'endeutament extern. En concret, Jubileu Sud forma part de la campanya contra l'ALCA, en coordinació amb l'Aliança Social Continental i la Coordinadora Sindical del Cono Sur, i té com objectiu aprofundir en l'eix de deute i sistema financer internacional. Jubileu Sud participa molt activament en el Fòrum Social Mundial, organitzat anualment des de l'any 2001 a Porto Alegre (Brasil).

A nivell regional i global, Jubileu Sud busca ampliar el nombre de membres, difondre els principis d'actuació i aprofundir en els acords presos, alhora que facilita i promou intercanvis entre experiències regionals al Sud i cerca complicitats amb col·lectius del Nord.

Jubileu Sud, a nivell internacional, s'ha caracteritzat per una participació molt activa en les protestes organitzades en motiu de les cimeres del G8 a Colònia, Okinawa i Gènova; de les assemblees del BM i el FMI a Washington i Praga; de l'OMC a Seattle; del ALCA a Quebec, entre d'altres. Aquest dinamisme internacional, vinculat a lluites contra el model de globalització neoliberal, es reafirma amb la participació de Jubileu Sud al Fòrum Social Mundial a Porto Alegre, organitzant activitats i conferències sobre la problemàtica de l'endeutament.

¹²⁴ Pàgina web de la Campanha do Plebiscito da Dívida Externa: www.jubileu2000.hpg.ig.com.br

6.6. Calendari de mobilització internacional

15 – 17 novembre 98. Roma (Itàlia)

Es va organitzar una trobada de campanyes nacionals de Jubileu 2000, amb l'objectiu de decidir polítiques i estratègies comuns. L'encontre va servir per tal que organitzacions del Sud creessin un comitè organitzador del que seria la cimera constituent de Jubileu Sud, amb el nom de Cimera Sud – Sud. Els acords de la trobada van quedar reflectits en el *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*¹²⁶.

27 gener 99. Tegucigalpa (Hondures)

La campanya Jubileu 2000 Amèrica Llatina i el Carib es va constituir formalment a la trobada regional que es va portar a terme a Tegucigalpa amb la participació de quinze països del continent i deu d'europaus, nordamericans i africans. En els principis de la campanya regional, que van quedar reflectits a la *Declaración de Tegucigalpa: Sí a la vida, no a la deuda*¹²⁷, s'establien diferències de contingut i de demanda respecte la campanya mare de Jubileu 2000.

Març 99. Gauteng (Sud Àfrica)

Es va realitzar a Gauteng, Sud Àfrica, una reunió per tal de constituir el comitè convocant de Jubileu Sud. Des d'aleshores el comitè va treballar de cara la trobada constitutiva i va impulsar definitivament el projecte aprofitant els events del mes de juny contra el G8 a Colònia que suposaven un punt de trobada pels col·lectius del Sud.

26 - 28 abril 99. Rio de Janeiro (Brasil)

Es va celebrar el Tribunal del Deute Extern a Rio de Janeiro, amb la participació de 1.200 persones. El Tribunal tenia com objectiu denunciar i jutjar el deute extern, senyalar els culpables de l'endeutament i sensibilitzar a la societat brasilera sobre el tema. Personalitats polítiques, econòmiques, jurídiques, artistes i intel·lectuals van participar en aquest judici.

13 maig 99. Cebu (Filipines)

Les campanyes de Jubileu a l'Àsia es van reunir a Filipines. Les conclusions de la trobada van quedar recollides en la *Declaració de Cebu: Trencar el cercle del deute!*

¹²⁵ Entrevista realitzada per l'autora a la integrant del CCI de Jubileu Sud, Beverly Keene.

¹²⁶ Veure annex 6: Jubileu 2000. 1998a. *Op. cit.*

¹²⁷ Veure annex 8: Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileu 2000. *Op. cit.*

19 – 21 maig 99. Lusaka (Zàmbia)

Lusaka va acollir el Consens Africà, la trobada de campanyes del continent per tal de debatre solucions sostenibles a la crisi del deute. Les conclusions van quedar recollides a la *Declaració de Lusaka i Àrees d'Acció*.

19 juny 99. Colònia (Alemanya)

El comitè convocant va aprofitar les mobilitzacions a Colònia contra la cimera del G8 per tal de dinamitzar el procés de constitució de Jubileu Sud. L'elevat nombre de campanyes Jubileu de països del Sud assistents a les protestes va permetre augmentar el contacte i l'intercanvi. El comitè va organitzar un Fòrum Tot Sud, a Bad Honnef, de campanyes de deute, just abans de les activitats oficials. Aquest fòrum va confirmar els plans per tal de convocar una cimera Sud – Sud, el novembre de 1999 a Gauteng, Sud Àfrica. En el marc de les protestes els col·lectius del Sud van organitzar una mobilització pròpia el primer dia de la cimera del G8 i una "secció sud" a la cadena humana que es va realitzar, al marge de Jubileu 2000.

20 – 22 setembre 99. Buenos Aires (Argentina)

Es va realitzar a Buenos Aires una trobada de les campanyes llatinoamericanes i caribenyes. Els debats van quedar reflectits a la Declaració de Buenos Aires: *Cap a un mil·leni sense deutes*.

Setembre 99. Washington D.C. (EUA)

El comitè convocant es va reunir aprofitant la participació en les activitats en motiu de la trobada anual del BM i el FMI. La reunió va servir per iniciar l'organització de la cimera Sud – Sud.

18 – 21 novembre 99. Gauteng (Sud Àfrica)

Moviments socials, organitzacions populars, religioses i coalicions contra el deute de 35 països d'Àfrica, Àsia, el Pacífic, Amèrica Llatina i el Carib van trobar-se a la primera cimera Sud – Sud, constitutiva del moviment Jubileu Sud. L'encontre va servir per avançar en l'anàlisi i l'estratègia de lluita contra el procés d'endeutament.

21 – 22 juny 00. Managua (Nicaragua)

Es va celebrar la Trobada Jubileu Centramèrica i el Carib, amb la participació de diverses organitzacions de la regió.

21 – 23 juliol 00. Okinawa (Japó)

Membres de Jubileu Sud van participar a les trobades i activitats organitzades en motiu de la reunió del G8 a Okinawa, i a les mobilitzacions a d'altres parts del Japó.

2 – 7 setembre 00. A diferents punts de Brasil

Es va celebrar el Plebiscit del Deute Extern a Brasil amb l'objectiu de consultar a la ciutadania brasilera sobre la situació del deute extern i intern del Brasil. En total van participar 130 mil voluntaris i es van recollir uns sis milions de vots, el 90% dels quals va votar contra la política actual d'endeutament i contra els acords establerts entre Brasil i el FMI.¹²⁸

16 – 21 setembre 00. Buenos Aires (Argentina)

Diálogo 2000 va organitzar un Tribunal Popular i Ètic del Deute Extern a Buenos Aires. El Tribunal va ser concebut com una iniciativa social per jutjar públicament l'endeutament extern d'Argentina i les polítiques d'ajustament neoliberal. Les conclusions del Tribunal van ser recopilades en la Sentència del Tribunal Ètic sobre el Deute Extern i les Polítiques d'Ajustament Neoliberal.

23 - 26 setembre 00. Praga (Rep. Txeca)

Jubileu Sud va participar a les activitats de protesta en motiu de la reunió de primavera del FMI i del BM a Praga. Jubileu Sud va conduir els tallers sobre deute ecològic, en el marc del fòrum dels moviments socials.

11 – 16 desembre 00. Dakar (Senegal)

Jubileu Sud va organitzar la Cimera Panafricana *Àfrica de les resistències a les alternatives*, que volia servir de punt de trobada a les organitzacions africanes per tal d'analitzar les causes i les conseqüències de la crisi del deute a l'Àfrica. Posteriorment es va celebrar la trobada *Consulta Sud – Nord* amb representants de moviments internacionals per l'abolició del deute, amb l'objectiu d'establir i intensificar vincles i discutir sobre el futur del moviment internacional.

25 – 30 gener 01. Porto Alegre (Brasil).

Jubileu Sud va participar en el 1r Fòrum Social Mundial a Porto Alegre. En el marc del fòrum es van realitzar reunions entre diferents organitzacions i xarxes.

2 – 4 abril 01. Buenos Aires (Argentina)

Jubileu Sud Amèriques va celebrar la primera reunió de coordinació continental a Buenos Aires amb la participació de representants de campanyes i coalicions d'acció contra el deute d'Argentina, Brasil, Haití, Nicaragua, Paraguai, Perú, República Dominicana, Veneçuela i Xile. A partir d'aquesta reunió es va establir el nom de Jubileu Sud Amèriques i el pla d'acció fins el gener del 2002.

¹²⁸ Pàgina web de la Campanha do Plebiscito da Dívida Externa: www.jubileu2000.hpg.ig.com.br

16 – 22 abril 2001. Quebec (Canadà)

Membres de Jubileu Sud van participar a les mobilitzacions i a la 2a Cimera dels Pobles celebrada a Quebec en protesta per la Cimera de les Amèriques, que va reunir 34 presidents del continent i on es va discutir la creació de l'ALCA. Jubileu Sud és una de les organitzacions participants en la campanya contra l'ALCA, en coordinació amb l'Alianza Social Continental i la Coordinadora Sindical del Cono Sur.

15-21 juliol 01. Arreu del món

Jubileu Sud va convocar una Setmana Mundial d'Acció contra el Deute, just abans de la cimera del G8 a Gènova, amb accions descentralitzades arreu del món per tal de denunciar la situació d'endeutament.

19 – 21 juliol 01. Gènova (Itàlia)

Jubileu Sud va sumar-se a les protestes en motiu de la cimera del G8 a Gènova. Jubileu Sud va participar a les accions directes no violentes de setge a la zona vermella, on es reunien els líders dels països més rics, a les manifestacions convocades i va organitzar una sèrie de conferències sobre la problemàtica de l'endeutament en el marc de les activitats unitàries.

6.7. Pressió política institucional

Jubileu Sud entén la pressió política com la suma de les activitats de *cabildeo* i de les mobilitzacions per part de col·lectius del Sud, especialment coincidint amb fòrums i events internacionals, amb l'objectiu de fer palès el desacord i pressionar per un canvi en les polítiques aplicades per part d'institucions financeres internacionals, governs del nord i institucions regionals i internacionals. A la *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*¹²⁹ es ratifica l'estratègia: "Els esforços estaran basats en una estratègia de campanya centrada en desenvolupar els moviments al Sud, vincular-nos amb els aliats al Nord i finalment canviar l'equilibri de forces, per forçar als governs del Sud a implementar les nostres demandes i crides sobre el deute i temes relacionats, de cara aconseguir canvis bàsics en les nostres societats. D'aquesta manera possibilitar canvis en les polítiques i estructures dels creditors internacionals del Nord i en el sistema econòmic global. Els nostres esforços neixeran de les lluites dels pobles del Sud i contribuiran a la transformació nacional i global".

¹²⁹ Veure annex 9: Jubileu Sur. 1999. *Op. cit.*

La pressió política institucional es porta a terme en l'àmbit estatal a partir de les agendes nacionals sobre deute, les quals estableixen l'estratègia i les demandes en funció de les característiques del país. A partir de l'àmbit estatal, i a través de la constitució de plataformes, es traslladen les demandes als fòrums regionals i globals establint una coordinació entre els diferents espais de treball.

7. CONCLUSIONS

Malgrat que les resistències a la supeditació, explotació i colonització que suposa el pagament del deute extern dels països del Sud respecte al Nord es remunten molt enrera en el temps, podem afirmar que en el transcurs dels anys 90 una nova onada de protesta i crítica al deute extern s'ha fet sentir amb força amb una capacitat de mobilització i d'incidència política a nivell internacional com fins mai abans s'havia observat. Jubileu 2000 i Jubileu Sud, com a coalicions integrades per col·lectius de diferents països, han dinamitzat amb contundència mobilitzacions i demandes a favor de la total o parcial cancel·lació dels deutes dels països més empobrits. A l'Estat espanyol, la Campanya Deute Extern, Deute Etern? (Campanya DEDE), Intermón Oxfam i la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE) han treballat des de mitjats dels 90 en la denúncia, la sensibilització i la recerca de solucions entorn la problemàtica de l'endeutament amb una important capacitat de generar crítica al discurs oficial, protesta ciutadana i alternativa política i econòmica.

7.1. El moviment del deute a l'Estat espanyol

7.1.1. Orígens

L'any 1998 es va constituir oficialment a l'Estat la Campanya DEDE, promoguda per organitzacions de caràcter catòlic (Mans Unides, Càrites, Justícia i Pau i CONFER) i que prenen l'any jubilar, any 2000, com l'horitzó per aconseguir la condonació dels deutes impagables dels països més pobres. Amb aquesta fita temporal, la Campanya DEDE va posar punt i final a la seva trajectòria a mitjats de l'any 2001. Malgrat que la Campanya DEDE va arribar a aglutinar fins a 400 organitzacions cristianes i laïques, l'església sempre hi va tenir un paper molt important. La campanya estatal es vinculava a nivell internacional a la campanya Jubileu 2000, la qual va néixer a Gran Bretanya l'any 1996 de la mà de les agències britàniques d'ajuda cristianes més importants. L'any 1997, amb la declaració del Papa Joan Pau II exigint la cancel·lació del deute, coincidint amb l'arribada del nou mil·lenni, va ser un factor determinant per l'aparició de noves campanyes estatals arreu del món inspirades en el moviment de Jubileu 2000, entre elles la Campanya a l'Estat espanyol.

A partir de 1999, Intermón Oxfam va aprovar com a línia de treball el deute extern. A banda, d'adherir-se a la Campanya DEDE i col·laborar-hi en l'àmbit de pressió política institucional al Govern espanyol, Intermón va promoure un treball propi d'investigació i de pressió a institucions internacionals. Alhora, en el marc de la campanya d'Oxfam Internacional *Educació ara. Trenquem*

el cercle de la pobresa, Intermón va treballar-hi com a temes secundaris el deute extern. En un primer moment, Oxfam Interancional volia promoure una campanya específica entorn el tema del deute, però l'abril de 1999, quan era el moment d'endegar la campanya, ja n'existia una que tractava aquesta temàtica, la campanya de Jubileu 2000. En conseqüència, es va optar per una campanya que tingués com a tema central el dret a l'educació però, incidint també en l'anàlisi del deute extern i la reforma de les institucions internacionals. Intermón a partir de 1997 es va incorporar a la coalició Oxfam Internacional, integrada per 11 organitzacions d'Holanda, EUA, Austràlia, Bèlgica, Canadà, Gran Bretanya, Hong Kong, Irlanda, Nova Zelanda, Quebec i l'Estat espanyol.

La XCADE va néixer a partir de la voluntat d'organitzar la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, el 12 de març de 2000, coincidint amb les eleccions generals. Una acció que anava més enllà de la problemàtica del deute i qüestionava el sistema polític imperant. La XCADE va sorgir a Catalunya, impulsada per un conjunt de persones vinculades a la Plataforma per l'Abolició del Deute Extern Usurer (ADEU) i per la Comissió 0,7 de Lleida, les quals provenien del treball en l'àmbit de la cooperació i la solidaritat internacional i estaven en contacte amb els promotors de la Campanya DEDE. Des de la Plataforma ADEU i de la Comissió 0,7 es considerava que la Campanya DEDE perseguia unes demandes molt limitades i es va considerar important endegar una proposta de mobilització que anés més enllà. Un gran nombre i diversitat d'individus i col·lectius van integrar la XCADE i es van sumar a la iniciativa d'organitzar la Consulta Social. A l'Estat espanyol, la Plataforma 0,7 va tenir un paper determinant en l'extensió de la proposta a la resta de l'Estat i va integrar-se completament a la XCADE, fins el punt que l'any 2000, després de la celebració de la Consulta, era pràcticament un fet que la Plataforma 0,7 s'havia dissolt en el si de la Xarxa i que l'activitat com a 0,7 era quasi inexistent.

7.1.2. Organització

Tant la Campanya DEDE, com Intermón i la XCADE responien a tres models organitzatius diferents. La Campanya DEDE, en el transcurs de la seva existència, treballava seguint un model de campanya, liderada per quatre organitzacions catòliques; Intermón era una de les Organitzacions No Governamentals (ONG) de referència a l'Estat; la XCADE es basava en formes de treball assemblearies, descentralitzades i es va caracteritzar per una constant innovació en les formes d'organització i presa de decisions.

La Campanya DEDE comptava amb un model organitzatiu i de presa de decisions de dalt a baix. La coordinació estatal, integrada per representants de les quatre organitzacions promotores, establia

els objectius i l'estratègia de la Campanya, i era assessorada per un equip tècnic d'alliberats. Aquests últims comunicaven a través de circulars les decisions preses, en les reunions de coordinació, a les delegacions de les entitats promotores i a la resta d'organitzacions adherides a la Campanya.

A Intermón Oxfam l'organització es donava de forma vertical. El Patronat era el màxim òrgan de govern, el qual tenia la funció de vetllar pel compliment dels objectius de l'organització, i estava integrat per 15 persones, 5 de les quals proposades per la Companyia de Jesús, fundadora de l'ONG. La direcció tècnica era executada pel Consell de Direcció, integrat pels directors dels diferents departaments, i respectant les línies establertes pel Patronat. El treball entorn el deute, s'executava al Departament d'Estudis i Relacions Institucionals, el director del qual era membre del Consell de Direcció, a partir d'aquest Departament es difonia el material elaborat a les seus i els comitès locals de l'organització, els quals s'encarregaven de realitzar xerrades, participar en fires i executar activitats per tal d'acostar les problemàtiques dels països del Sud a la societat civil. A l'Estat espanyol, Intermón Oxfam comptava amb una oficina central a Barcelona, 9 seus territorials i 26 comitès locals, un total de 154.000 de socis i sòcies i persones col·laboradores¹³⁰ un pressupost anual de 6.706 milions de pessetes¹³¹.

La XCADE, en contraoposició amb la Campanya DEDE i Intermón, plantejava un model d'organització de baix a dalt, assembleari i descentralitzat, amb un sistema de presa de decisions que prioritzava l'àmbit local, per sobre del regional i en última instància l'estatal. Periòdicament es celebraven assemblees locals, les quals es coordinaven en les assemblees regionals i dos cops l'any es portaven a terme les assemblees estatals, anomenades Encontres. A banda, la Xarxa comptava amb comissions de treball de pressió política institucional, extensió de la consulta, comunicació, accions, legal, internacional, democràcia participativa, educació que elaboraven propostes de treball en aquests àmbits. La Xarxa però, no comptava amb tècnics alliberats, sinó que partia del treball voluntari i activista dels seus membres. Mesos després de la celebració de la Consulta, la Xarxa va posar en funcionament una oficina i va alliberar una persona per treballar-hi, juntament amb un equip de voluntaris que li donaven recolzament. A nivell d'organització interna, la descentralització de la Xarxa i l'escassetat de recursos econòmics va fer imprescindible l'ús de les noves tecnologies (pàgina web i llistes de distribució) per coordinar accions, difondre la informació i prendre decisions. A diferència de la Campanya DEDE i d'Intermón que treballaven amb formats tradicionals (revistes i publicacions) per difondre el material didàctic i partien d'una organització centralitzada.

¹³⁰ Dades corresponents a finals de l'any 2000. Intermón. 2001b. *Op. cit.*

7.1.3. Objectius

La Campanya DEDE, Intermón i la XCADE tenien com a objectius fonamentals la sensibilització, la mobilització i la pressió política però, prioritzaven i entenien de diferent manera cada un d'aquests àmbits de treball i partien d'estratègies d'acció i de demandes concretes diferents.

Tant la Campanya DEDE com la XCADE consideraven la tasca de sensibilització com el pas previ a la mobilització social i aquesta com a legitimadora de la tasca de pressió política institucional. La diferència entre tots dos col·lectius radicava en la tipologia de mobilització, en l'estratègia de pressió política i en les demandes de cancel·lació realitzades.

Per Intermón Oxfam, en canvi, l'objectiu primordial era la pressió política institucional, malgrat considerar important la sensibilització i elaborar documents i publicacions en l'àmbit del deute. El treball d'anàlisi i investigació, en el marc del Departament d'Estudis i Relacions Institucionals, es dirigia principalment a la incidència governamental, tant en l'àmbit estatal com internacional (BM, FMI, G8, OMC...) En darrer terme, Intermón considerava la mobilització social, entesa principalment com a instrument de sensibilització.

7.1.4. Demandes

Tant la Campanya DEDE com Intermón i la XCADE partien de l'anàlisi del sistema econòmic internacional i com aquest afectava a les poblacions més desafavorides, però plantejaven alternatives diferents al model polític i econòmic. En conseqüència, la lectura que feien de la problemàtica de l'endeutament i les solucions que proposaven no eren les mateixes.

La Campanya DEDE exigia la condonació dels deutes impagables que els països més pobres, els vinculats a la Iniciativa Països Pobres Altament Endeutats (PPAE) i uns pocs més, tenien contret amb el Govern espanyol, però no plantejava la condonació dels deutes considerats com assumibles, ni la d'aquells països que, malgrat estar allunyats de la definició de PPAE, tenien importants bosses de població empobrida, la qual patia les conseqüències directes de l'endeutament. La Campanya malgrat criticar la Iniciativa PPAE no posava en qüestió els organismes internacionals ni estatals que l'aplicaven ni el sistema polític que en permetia l'execució. Encara que des de la Campanya

¹³¹ Pressupost corresponent a l'exercici 2000 – 2001. Intermón 2001b. *Op. cit.*

s'instava a una lectura política de la problemàtica de l'endeutament i es criticava l'enfocament exclusivament econòmic que des d'instàncies internacionals es feia del tema¹³².

Intermón Oxfam no plantejava la cancel·lació del deute, sinó la seva sostenibilitat i l'optimització dels Instruments que en permetessin l'alleugeriment. En aquest sentit, proposava la reforma de la Iniciativa PPAE i la vinculació d'aquesta estratègia a la lluita contra la pobresa, malgrat que puntualment identificava elements positius en la Iniciativa¹³³. Intermón, en cap cas, mantenia una crítica política al sistema.

La XCADE proposava una demanda de màxims i exigia l'anul·lació del deute de tots els països empobrits dels quals era creditor el Govern espanyol i del deute contret amb les entitats financeres privades i les institucions financeres multilaterals. Per la XCADE, el deute no era una falla del sistema sinó un producte del mateix, i per tant solucionar el problema del deute implicava un canvi d'estructures. Per la XCADE, el deute era un problema polític i no econòmic. La mateixa organització de la Consulta anava més enllà del deute i implicava un qüestionament del sistema i del model de democràcia actual.

7.1.5. Mobilització

En el marc de les mobilitzacions, la Campanya DEDE va apostar per la realització d'activitats de mobilització-sensibilització com recollida de signatures, realització de cadenes humanes –seguint la tradició de la campanya Jubileu 2000–, enviament de postals. L'activitat més emblemàtica de la Campanya va ser la recollida de signatures demanant la condonació al Govern i al Parlament espanyol del deute públic dels països més empobrits. Malgrat que la legislació espanyola no permetia endegar una Iniciativa Legislativa Popular en matèria de deute extern, a partir d'una recollida de firmes, es va tirar endavant amb la proposta al considerar que complia amb els objectius de sensibilitzar, mobilitzar i pressionar políticament. En total, la Campanya va recollir quasi un milió de signatures que van ser lliurades al president del Congrés dels Diputats, Federico Trillo, esdevenint la primera iniciativa de recollida de signatures que, en el marc de la democràcia espanyola, aconseguia reunir una quantitat tan elevada.

Per Intermón Oxfam, la mobilització al carrer va tenir sempre un caràcter secundari. Intermón considerava la mobilització com l'organització de jornades, l'enviament de postals, les festes de solidaritat i en conseqüència tenia més un caràcter de sensibilització que no pas de pressió política

¹³² Atienza, J. *Op. cit.*

institucional. Aquesta última era responsabilitat dels tècnics alliberats. En l'àmbit del deute extern, les activitats de sensibilització es van realitzar en el marc de la campanya *Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa*, en la qual el deute era un tema de treball secundari. En aquest sentit, es va promoure un enviament de postals al president i vicepresident del Govern exigint l'adopció d'un pla a favor de l'educació universal que indugués l'alleugeriment del deute com a via per tal de destinar més recursos a aquest sector.

Per la XCADE, la mobilització era una via d'emancipació social, d'empoderament col·lectiu i de visualització de la lluita. La Xarxa es va constituir amb l'objectiu de realitzar una important acció de mobilització: la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern, a través de la qual exigir a les institucions públiques l'abolició del deute i un sistema de democràcia participativa real. La Consulta, que es va organitzar el mateix dia de les eleccions generals¹³⁴, va recollir un total de 1.087.792 vots, entre el 97 i el 98% dels quals a favor de la cancel·lació del deute, i va mobilitzar a més de 25 mil persones a 458 municipis de tot l'Estat. La Xarxa va organitzar, prèviament a la celebració de la Consulta, accions espectaculars com penjades d'individus en edificis emblemàtics o el desplegament d'una pancarta gegant a pl. Catalunya per tal d'obtenir atenció mediàtica. L'estratègia de desobediència civil va ser una constant en la seva trajectòria. La mateixa Consulta Social va ser un acte de desobediència civil massiu, al ser prohibida per la Junta Electoral Central i malgrat tot realitzar-se en quasi 500 municipis de tot l'Estat. La Xarxa va portar a terme d'altres accions directes no violentes com l'assentada davant el Congrés dels Diputats, novembre del 2000, la qual va ser durament reprimida per les forces policials i es va saldar amb vuit detinguts i desenes de ferits.

L'organització de la Consulta al ser una acció que anava més enllà del deute, i qüestionava el sistema, tant en el fons com en la forma, va posar de relleu les diferències en la manera d'entendre la mobilització, la pressió política institucional, les formes d'organització i l'anàlisi de la problemàtica del deute per part dels tres actors que treballaven el tema a l'Estat. Enfront la Consulta Social, Intermón va optar per ignorar-la i algunes organitzacions de la Campanya DEDE per rebutjar-la. Intermón, sense posicionar-se en contra, mai va instar als seus socis i col·laboradors a participar activament en el procés i es va mantenir al marge de l'esdeveniment. Mentre que les organitzacions més conservadores de la Campanya DEDE i al seu capdavant la Conferència Episcopal es van posicionar en contra i fins van elaborar comunicats públics instant als feligresos a no participar en la Consulta, al considerar que aquesta interferia en la celebració de les Eleccions Generals. Justícia i

¹³³ Intermón. 2001c. *Op. cit.*

¹³⁴ Com a conseqüència de la prohibició, els municipis que no van poder organitzar la Consulta el dia 12 de març, a causa de la intervenció policial, ho van fer el 19 de març.

Pau, malgrat les pressions de la Conferència Episcopal, sempre va recolzar activament la iniciativa. Un cop celebrada la Consulta, i després de l'èxit de mobilització, les organitzacions, que inicialment s'havien pronunciat en contra, ara es felicitaven dels resultats, en donaven difusió i fins en determinats comunicats presentaven el nombre de signatures recollides per la Campanya al costat del milió de vots aconseguits per la Consulta, com si la Campanya DEDE hagués promogut per igual ambdues iniciatives.

A posteriori, i un cop el clímax de mobilització i la tensió entre les organitzacions va disminuir, el grup de pressió política institucional de la XCADE en l'estratègia per tal d'aconseguir més informació de la política governamental en relació al deute i rentabilitzar els resultats de la Consulta va intensificar els contactes amb els tècnics de la Campanya DEDE i Intermón. La col·laboració va permetre millorar el coneixement d'uns respecte els altres i va fer possible la complementarietat en les estratègies i les formes d'acció i de treball. En aquest sentit, el lobby i les negociacions polítiques que realitzava la Campanya DEDE, que integrava els tècnics d'Intermón, es van veure reforçades per les accions de carrer de la XCADE. Alhora en certs moments, les demandes de màxims de la XCADE van ampliar els mínims plantejats inicialment per la Campanya DEDE i Intermón. Un exemple va ser, el gener del 2001, quan en motiu de la reunió del Grup Consultiu per Centramèrica a Madrid, reunió finalment posposada, la XCADE va endegar una campanya de crítica a l'orientació comercial de la política del Govern espanyol en la reconstrucció de Centramèrica després del Mitch. Intermón va donar suport a la iniciativa i aquest fet va suposar que l'ONG rebés pressions governamentals per tal desvincular-se dels plantejaments de la Xarxa.

Un altre dels àmbits de col·laboració entre els tres actors va ser l'Observatori del Deute en la Globalització¹³⁵, una iniciativa impulsada des del grup de pressió política de la XCADE, en el transcurs del 2000, i que es va definir amb el temps com un centre d'investigació, de lobby i de control ciutadà del deute extern que posava en contacte universitats, organitzacions i moviments socials, en un format de web de webs i centre de recursos. Els tècnics d'Intermón i els que havien treballat en la Campanya DEDE van donar recolzament i van col·laborar en el projecte.

7.1.6. Pressió política institucional

En el marc de la Campanya DEDE es va constituir el Departament d'Estudis de la Campanya integrat per representants de les organitzacions membres, del qual formava part Intermón, amb l'objectiu de sumar esforços i treballar en profunditat l'estratègia de pressió política institucional. La

¹³⁵ Pàgina web de l'Observatori del Deute en la Globalització: www.debtwatch.org

Campanya DEDE i Intermón van col·laborar molt estretament en la tasca de lobby dirigida al Ministeri d'Economia, Ministeri d'Exteriors i Congrés dels Diputats. L'estratègia partia de l'elaboració de propostes factibles i fàcilment assumibles pels partits, les quals permetessin un marge de negociació.

Però amb un context polític 2000–2004 amb un Partit Popular amb majoria absoluta, l'obtenció de resultats a partir de la pressió política institucional va resultar més que complicat. Malgrat l'interès dels partits de l'oposició en elaborar propostes parlamentàries, aconseguir la seva aprovació i en darrer terme implementar-les era quasi impossible. En aquest sentit, l'intent per crear una Subcomissió Parlamentària al Congrés sobre Deute, malgrat ser recolzada pel Grup Parlamentari Mixt, Convergència i Unió i el PSOE, va fracassar a l'obtenir els vots en contra de la majoria absoluta del PP. La Proposició de Llei (PL) que va elaborar la Campanya DEDE amb el nom *Per una llei que reguli el tractament del deute extern a Espanya* va obtenir també el boicot del Partit Popular. Quan la Campanya preparava les bases de la PL, el PP va presentar de manera inesperada al Congrés una Proposició No de Llei (PNL) sobre deute extern, per ser debatuda i votada en tan sols 11 dies. La presentació de la PNL, finalment aprovada, va ser qualificada per la Campanya com d'estratègia per allunyar del Congrés el debat sobre el deute. En l'àmbit local i regional la Campanya, a partir dels comitès locals, va aconseguir que diferents municipis i parlaments autonòmics (Extremadura, Illes Balears, País Basc, Madrid i Catalunya) donessin suport als seus principis.

La XCADE optava per una estratègia de pressió política amb demandes de màxims, sense pretendre una negociació amb partits ni institucions, i prioritzava el treball de pressió política institucional a l'àmbit local i l'empoderament de les bases. Just després de la celebració de la Consulta Social, els diferents grups locals van iniciar la presentació de mocions als respectius Plens Municipals exigint-los el posicionament entorn les preguntes formulades el dia de la Consulta, la promoció d'espais de democràcia participativa i fer extensives aquestes propostes al Govern central. Amb aquesta estratègia de pressió política, es pretenia l'obertura de canals de participació directa de la ciutadania en els espais de decisió pública. En l'àmbit autonòmic, els resultats i les demandes de la Consulta va fer-se públics en compareixences en els parlaments de Catalunya, Andalusia i Extremadura. En darrer terme, es van focalitzar les energies en la pressió política al Govern central, primerament es va lliurar, a tall informatiu, un document detallat de la Consulta als diputats i diputades al Congrés però, amb el temps, quan l'estratègia de pressió política institucional va arribar a un punt d'interlocució directa amb els diputats i diputades, la XCADE va mostrar una clara reticència a entrar en diàleg amb els partits al Congrés i va aturar l'estratègia. L'escepticisme en la classe política i al treball amb els partits, la por a la cooptació i el record del *Pacto por la*

*Solidaridad*¹³⁶ en el qual va participar la Plataforma 0,7 van ser factors claus a l'hora de prendre aquesta decisió.

7.2. El moviment del deute a nivell internacional

7.2.1. Les coalicions internacionals

En el transcurs dels anys 90, el moviment de crítica a l'endeutament extern va prendre força en el panorama internacional gràcies a la constitució arreu del món de centenars de campanyes estatals que treballaven, sensibilitzaven i denunciaven aquesta problemàtica, i les quals es coordinaven a través de dues grans coalicions: Jubileu 2000 i Jubileu Sud¹³⁷.

Jubileu 2000 va ser la primera coalició internacional que va aglutinar a centenars d'organitzacions d'arreu en la lluita contra el deute extern. Inicialment, l'any 1996, Jubileu 2000 va sorgir com una campanya estatal que treballava el tema del deute a la Gran Bretanya, i en tan sols un any va aglutinar a més de 150 organitzacions. El pronunciament del Papa Joan Pau II, l'any 1997, a través de l'encíclica *Tertio Millennio Adveniente* exigint la cancel·lació del deute extern va ser un element determinant per la internacionalització del moviment.

L'any 1998 es van constituir oficialment les campanyes europea i africana i el 1999 les campanyes llatinoamericana i asiàtica. A partir d'aquesta expansió van sorgir les primeres discrepàncies en el si del moviment internacional, fruit de les divergències en l'anàlisi de la problemàtica de l'endeutament i les demandes plantejades, les quals van donar lloc a la creació del moviment internacional Jubileu Sud, el qual es va constituir oficialment en la Cimera Sud-Sud a Gauteng (Sud Àfrica) el novembre de 1999. Jubileu Sud va sorgir com una veu unitària dels països del Sud, integrat per organitzacions africanes, americanes i asiàtiques, amb demandes i propostes pròpies en relació l'endeutament i el concepte del jubileu.

Jubileu Sud considerava que en el moviment internacional Jubileu 2000 les campanyes occidentals hi tenien un pes massa rellevant, especialment la campanya britànica, i d'aquí la necessitat de constituir un moviment integrat únicament per organitzacions del Sud. Alhora que existien diferències importants en les demandes. Mentre que Jubileu 2000 exigia la reducció dels endarreriments dels deutes impagables dels països més pobres sota un procés just i transparent,

¹³⁶ Fanjul, G. (coord.). 1999. *Op. cit.*

¹³⁷ Si bé, en el panorama internacional s'identifiquen d'altres xarxes internacionals que treballen específicament el tema del deute com pot ser CADTM, Jubileu 2000 i Jubileu Sud són les més significatives.

Jubileu Sud reivindicava l'anul·lació total del deute, definint-lo com a il·legítim i immoral i considerant que havia estat pagat en escreix, per contra reivindicava als països del Sud com a creditors d'un deute històric, social i ecològic. Per Jubileu Sud s'havia de posar fi als programes d'ajustament estructural i tancar el FMI, el BM, l'OMC i les institucions multilaterals que promouien polítiques econòmiques neoliberals. Jubileu 2000 apostava per la reforma de les iniciatives d'al·leugeriment del deute i de les institucions internacionals.

Jubileu 2000, com a campanya, tenia l'any 2000, any jubilar, com a data de clausura, donant lloc a posteriori a noves organitzacions en l'àmbit internacional com el Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social, constituït a Bamako l'abril del 2001, i a la Gran Bretanya a les organitzacions Drop the Debt, Jubilee Debt Campaign i Jubilee Plus. Jubileu Sud es va crear amb voluntat de permanència amb el temps. Les relacions entre Jubileu 2000 i Jubileu Sud no van estar exemptes de tensions, les discrepàncies en els plantejaments, la manera d'entendre la pressió política institucional i la voluntat d'expansió per part de les dues coalicions va generar tensions entre els col·lectius. La constitució, a Bamako, del Moviment Internacional per la Justícia Econòmica i Social, en una reunió a la qual no es van convidar organitzacions membres de Jubileu Sud, va ser interpretat per aquesta coalició com una estratègia per tal de crear un nou moviment internacional del deute al marge de Jubileu Sud, generant possibles divisions internes en el si del moviment. La reunió va ser durament criticada per els col·lectius membres de Jubileu Sud i per d'altres organitzacions al Nord com CADTM¹³⁸.

La mobilització social i l'estratègia de lobby promoguda per Jubileu 2000 tenia en el punt de mira l'acció en el marc de les cimeres del G8. Jubileu 2000 va ser la predecessora de les grans mobilitzacions contra els líders dels països més rics, amb l'organització a Birmingham, el maig de 1998, de la manifestació contra els caps d'estat del G8 amb la participació de 70 mil persones. La mobilització va superar les expectatives dels organitzadors que van considerar aquest data com a definitiva per tal de posar el tema del deute en el mapa polític. A Colònia, el juny de 1999, Jubileu 2000 va convocar activitats de protesta i va lliurar als caps d'estat del G8 els 17 milions de signatures recollides per les diferents campanyes Jubileu arreu del món exigint la condonació dels deutes impagables dels països més pobres. A Praga, el setembre del 2000, en motiu de l'assemblea del BM i el FMI, Jubileu 2000 va convocar activitats de protesta, però el panorama de mobilització internacional havia canviat respecte a Colònia.

¹³⁸ Carta del Comitè de Coordinació Internacional de Jubileu Sud, 10 d'abril de 2001.

El novembre de 1999, en motiu de la conferència de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) a Seattle, un nou moviment de protesta havia sortit a la llum pública. Un moviment que ràpidament s'estendria a nivell internacional, que visualitzaria amb força la seva lluita en motiu de les cimeres dels artífexs de la globalització neoliberal (G8, BM, FMI, OMC...) i que innovaria en les formes de protesta i en l'organització. Enfront aquest nou panorama, a Praga, Jubileu 2000 va mantenir les distàncies respecte les mobilitzacions programades pels col·lectius antiglobalització, el 26 de setembre com a Dia d'Acció Global, i va convocar una manifestació pròpia a favor de la condonació del deute dies abans de les seves protestes. Coincidint amb les mobilitzacions, representants de Jubileu 2000 van reunir-se a la capital txeca amb líders del FMI i del BM.

Jubileu 2000 centrava exclusivament el seu treball en la problemàtica del deute i es desmarcava dels moviments de protesta que rebutjaven el sistema polític i econòmic imperant, malgrat incloure entre les seves demandes la cancel·lació del deute extern. A Gènova, el juliol del 2001, en motiu de les protestes contra el G8, les campanyes successores de Jubileu 2000, tot i formar part de la campanya unitària del Genova Social Forum (integrada per sindicats, ONG, partits polítics, col·lectius d'església i una gran diversitat d'organitzacions), van negar-se a participar i fins va rebutjar les accions de desobediència civil i d'acció directa no violenta organitzades per la campanya unitària.

Per Jubileu Sud, el deute no es limitava a ser un problema econòmic, sinó que es tractava d'un problema ètic, polític, social, històric i ecològic. En conseqüència, implicava responsabilitats a diferents nivells i exigia d'una solució permanent i definitiva de canvi del sistema capitalista global cap a estructures socioeconòmiques i polítiques alternatives centrades en els interessos del poble. En aquesta línia vinculava l'acció internacional a la dels moviments en lluita contra l'actual model de globalització i es sumava a les campanyes contra la globalització neoliberal, integrant les demandes per la cancel·lació del deute extern en un àmbit de reivindicacions molt més ampli. Per Jubileu Sud la mobilització al carrer com a eina de pressió política institucional era una prioritat, per sobre de l'estratègia estrictament de lobby, a diferència de Jubileu 2000.

La mobilització internacional i l'estratègia de pressió política als caps d'estat del G8 van aconseguir resultats poc significatius. Malgrat els anuncis de condonació i de revisió de la Iniciativa PPAE realitzades pels caps d'estat dels països rics, les accions reals de cancel·lació van tenir poc impacte en els pagaments del deute. Els pronunciaments a favor de la condonació dels líders del G8 van resultar més una neteja pública de la seva imatge que accions reals per alleugerir la situació dels països empobrits.

En canvi, la visualització i internacionalització de la problemàtica de l'endeutament va transcendir les campanyes que treballaven específicament aquest tema. Organitzacions centrades en la lluita per la reforma agrària, la defensa dels drets indígenes, la regulació del comerç internacional, la taxació dels fluxos especulatius de capital, les reivindicacions de gènere, els drets dels treballadors van assumir entre les seves demandes la d'exigir l'anul·lació del deute com a instrument d'opressió dels pobles del Sud.¹³⁹

7.2.2. Vinculacions entre les campanyes estatals i les internacionals

La Campanya DEDE, que va néixer inspirada per la campanya Jubileu 2000 a la Gran Bretanya, es vinculava a nivell internacional a la coalició Jubileu 2000 i compartia amb la resta d'organitzacions integrants de la coalició una mateixa estratègia a nivell internacional. La Campanya DEDE, que participava en les mobilitzacions internacionals a través dels seus tècnics i/o responsables, va sumar-se a les mobilitzacions contra el G8 a Colònia, juny de 1999, i contra el BM i el FMI a Praga, setembre del 2000. Coincidint amb les cimeres internacionals, l'equip tècnic de la Campanya redactava comunicats de premsa informant de les polítiques del G8, el FMI i el BM i dels avenços produïts en la matèria. En motiu de la reunió del G8 a Gènova, juliol del 2001, va elaborar un comunicat de premsa que, a banda de criticar la política del G8 en matèria de deute extern, es posicionava entorn els conflictes produïts en el marc de la cimera i en concret considerava que els moviments antiglobalització, a Gènova, havien estat "víctimes, d'una banda, de l'acció organitzada d'una minoria de grups violents i, de l'altra, de la repressió indiscriminada de les forces d'ordre públic"¹⁴⁰. En relació als països del Sud, Mans Unides, una de les organitzacions promotores de la Campanya DEDE, va donar suport econòmic a campanyes d'Amèrica Llatina i d'Àsia. En concret es va finançar el Tribunal del Deute a Brasil, la reunió constitutiva de la Plataforma Jubileu 2000 Llatinoamericana a Hondures i projectes a Perú, Filipines i Bolívia.

Intermón com a organització integrant del grup Oxfam Internacional vinculava el treball en l'àmbit internacional al de la resta d'organitzacions membres. En primer lloc, es prioritzaven tasques de lobby i d'elaboració d'informes en el marc d'Oxfam Internacional i, en segon terme, treballava amb xarxes internacionals especialitzades en deute com la Xarxa Europea pel Deute i el Desenvolupament (Eurodad¹⁴¹). La participació en mobilitzacions internacionals va ser quasi inexistent i va prevaler l'interès a assistir a reunions oficials de l'OMC, el BM i el FMI, entre d'altres.

¹³⁹ Toussaint, E.; Zacharie, A. *La campaña de la deuda*. Brusel·les. CADTM. 2002.

¹⁴⁰ Campanya DEDE. "La campaña de la deuda califica como 'pura retórica' las promesas de condonación lanzadas por el G8 desde Génova". 23 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.

¹⁴¹ EURODAD és una xarxa d'ONG europees de 16 països que treballen temes de deute, ajustament estructural i seguiment de les institucions de Bretton Woods. Pàgina web d'EURODAD: www.eurodad.org

En motiu de la conferència de l'OMC, a Seattle, novembre de 1999, un representant d'Intermón va formar part de la delegació d'Oxfam Internacional a la conferència oficial, per l'ONG la participació a reunions d'aquestes característiques aportava reconeixement a l'hora d'establir negociacions amb el Govern espanyol¹⁴². A Praga, setembre del 2000, Intermón va participar conjuntament amb d'altres membres d'Oxfam Internacional a les mobilitzacions convocades per Jubileu 2000. Coincidint amb les protestes, representants d'Oxfam es van reunir amb la ministre de desenvolupament de Canadà i amb el vicepresident de desenvolupament del Banc Mundial per tractar temes vinculats a la campanya educativa. En un comunicat fet públic a posteriori, Intermón va criticar les accions violentes d'alguns dels manifestants en el marc de les accions convocades a Praga pels col·lectius antiglobalització.

La XCADE va definir la seva estratègia internacional a partir del 3r Encontre i va prioritzar els contactes amb les organitzacions del Sud, i en especial amb aquelles que treballaven la problemàtica del deute. En relació a Jubileu 2000 i Jubileu Sud, la XCADE mai es va posicionar a favor d'una o altra coalició, malgrat rebre pressions perquè així ho fes. La XCADE va participar tant a les reunions de treball convocades per Jubileu Sud, a Dakar el desembre del 2000, com per Jubileu 2000, a Bamako l'abril del 2001, amb una voluntat d'independència respecte aquests moviments internacionals. Coincidint amb les mobilitzacions a Praga, en protesta contra l'assemblea del BM i del FMI, la XCADE va participar activament en l'organització d'autocars des de Barcelona a la capital txeca. La Xarxa va resultar ser una de les impulsores, juntament amb d'altres col·lectius, del Moviment de Resistència Global (MRG) convocant a Catalunya de les mobilitzacions a Praga. A la capital txeca, la XCADE va sumar-se a les accions de desobediència civil i acció directa no violenta organitzades en motiu del Dia d'Acció Global pels col·lectius antiglobalització. Alguns dels membres de la Xarxa van ser detinguts en el transcurs de les accions.

La Xarxa, que va néixer amb l'esperit de l'organització de la Consulta pel Reconeixement dels Drets Indígenes i Contra la Guerra d'Extermini de l'EZLN, sempre es va mantenir sota els principis de ruptura i canvi del sistema. La XCADE apostava per noves estructures polítiques, econòmiques, socials i culturals i participava del moviment antiglobalització en la lluita contra la injustícia i l'exclusió.

¹⁴² Intermón. 2000. *Op. cit.*

8. BIBLIOGRAFIA

- Atienza, J. *La deuda externa y los pueblos del Sur*. Madrid, Campaña DEDE, 1998.
- Campaña DEDE. *Documento Base*. Madrid, Campaña DEDE, 1998a.
- Campaña DEDE. *Manual de campaña*. Barcelona, Campaña DEDE, 1998b.
- Campaña DEDE. *Documento Base II*. Madrid, Campaña DEDE, 1999a.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 1, 1999b.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 2, 1999c.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 3, 1999d.
- Campaña DEDE. *Un tratamiento estratégico para la deuda externa en España*. Madrid, Campaña DEDE, 1999e.
- Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 1, 1999f.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 5, 1999g.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 4, 1999h.
- Campaña DEDE. "El Gobierno español obstaculiza iniciativas que pretenden abrir un debate en el Parlamento sobre la deuda externa". 10 de juny de 1999. Comunicat de premsa.
- Campaña DEDE. *Jornades internacionals sobre el deute extern. Barcelona*. Campaña DEDE. 2000a.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 6, 2000b.
- Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 2, 2000c.
- Campaña DEDE. *Butlletí de la campanya per la condonació*, núm. 3, 2000d.
- Campaña DEDE. *Boletín de la campaña por la condonación*, núm. 7, 2000e.
- Campaña DEDE. "La Campaña Deuda Externa, ¿Deuda Eterna? pone fin a sus actividades después de tres años de intensa andadura". 25 d'abril de 2001. Comunicat de premsa.
- Campaña DEDE. "La campaña de la deuda pide que el debate sobre el Estado de la Nación aborde el problema de la deuda externa". 20 de juny de 2001. Comunicat de premsa.
- Campaña DEDE. "La campaña de la deuda califica como 'pura retórica' las promesas de condonación lanzadas por el G8 desde Génova". 23 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.
- Campaña DEDE. *Por una ley que regule el tratamiento de la deuda externa en España*. Madrid, Campaña DEDE, 2001.
- CIDSE; Atienza, J. *Se paga, se paga y nunca se acaba*. Madrid, Manos Unidas, 1998.
- Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000. *Declaración de Tegucigalpa*. Tegucigalpa. Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000. 1998.

- Fanjul, G. (coord.). *La Realidad de la Ayuda 1998/1999*. Barcelona, Intermón, 1998.
- Fanjul, G. (coord.). *La Realidad de la Ayuda 1999/2000*. Barcelona, Intermón, 1999.
- George, S. *El bumerang de la deuda*. Barcelona, Deriva Editorial, 1993.
- George, S. *La religión del crédito*. 2a edició. Barcelona, Intermón. 2001.
- Intermón. *Intermón Fundació per al Tercer Món. Especial Oxfam Internacional*, núm. 444, 2000.
- Intermón. "Las ONG se manifiestan en Praga contra la deuda externa y por la educación". 24 de setembre de 2000. Comunicat de premsa.
- Intermón. "Intermón denuncia el inmovilismo de las políticas del Banco Mundial y el FMI en materia de deuda externa y educación básica". 29 de setembre de 2000. Comunicat de premsa.
- Intermón. *Dossier de presentación. Cada días más cerca de los pobres*. Barcelona, Intermón, 2001a.
- Intermón. *Memòria 2001*. Barcelona, Intermón, 2001b.
- Intermón. *L'alleugeriment del deute segueix fallant als pobres*. Madrid, Intermón, 2001c.
- Jubilee Debt Campaign. *Jubilee Debt Campaign (UK) Founding Document*. Gran Bretanya. Jubilee Debt Campaign. 2001.
- Jubileo Sur. *Declaración de la Cumbre Sur – Sur*. Gauteng, Jubileo Sur, 1999.
- Jubileo Sur. *Aporte a la discusión. Documento 1. Hacia un Nuevo Convenio de Jubileo: Una contribución desde los movimientos y campañas que conforman Jubileo Sur*. Jubileo Sur, 2000a.
- Jubileo Sur. *Jubilee South. An Overview. Background Paper 1: Dakar South-North Consultation*. Jubileo Sur, 2000b.
- Jubileo 2000. *Llamamiento del Jubileo para la cancelación de la deuda y para la justicia económica*. Roma, Jubileo 2000, 1998a.
- Jubileo 2000. *Declaración de Accra*. Accra. Jubileo 2000. 1998b.
- Jubileo 2000. *Desengancharse del hábito*. Londres. Jubileo 2000. 2000a.
- Jubileo 2000. *Twenty countries to gain some debt relief in 2000, but cancellation must go deeper. A briefing note on third world debt*. Jubileo 2000. 2000b.
- Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. *Declaració del Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social*. Bamako. Moviment Internacional Jubileu per la Justícia Econòmica i Social. 2001.
- Movimiento Internacional Jubileo para la Justicia Económica y Social. "Declaración sobre el comunicado final del G7". 21 de juliol de 2001. Comunicat de premsa.
- Pettifor, A. *The Squandered Summit*. Londres. Jubileo 2000 UK. 2000.
- Plataforma 0,7. *Acta de la asamblea estatal de comisiones de la Plataforma 0,7. Pasos de futuro*. Getafe, Plataforma 0,7, 1998.

- Plataforma 0,7. *Campaña Contra la deuda externa, por un desarrollo humano*, Plataforma 0,7, 1999.
- Plataforma 0,7. *Acta de la asamblea de la Plataforma 0,7*. Getafe. 2000.
- Tamarit, I. *Conversión de Deuda por Proyectos de Desarrollo*. Barcelona, Intermón, 2000.
- Toussaint, E. *La bolsa o la vida*. Donostia, Gakoa Liburuak, 2002.
- Toussaint, E.; Zacharie, A. *La campaña de la deuda*. Brusel.les. CADTM. 2002.
- XCADE. *El dret a somniar*. Barcelona, XCADE, 1999.
- XCADE. *Presentación internacional de la RCADE*. Barcelona, XCADE, 2000a.
- XCADE. *Document Tècnic de Pressió Política Institucional*. Barcelona, XCADE, 2000b.
- XCADE. *Declaración del Tercer Encuentro Estatal de la Red Ciudadana para la Abolición de la Deuda Externa*. Barcelona, XCADE, 2000c.
- XCADE. *Guía de Presión Política*. Barcelona, XCADE, 2000d.
- XCADE. *Campaña de sensibilización ante el "II Foro para la reconstrucción de Centroamérica"*. Madrid, XCADE, 2001a.
- XCADE. *La Consulta Social del Deute Extern a Catalunya*. Barcelona, Editorial Mediterrània, 2001b.
- XCADE. "Consulta social para la abolición de la deuda externa". A: *Anuario de movimientos sociales. Participando en la Red*. Barcelona, Icaria Editorial, 2001c.
- XCADE. *Informe resumit i avaluació a la feina de pressió política institucional*. Barcelona, XCADE, 2001d.

9. ANNEXOS

9.1. ANNEX 1

UN TRATAMIENTO ESTRATÉGICO PARA LA DEUDA EXTERNA EN ESPAÑA

Transcurrido un año desde que se lanzase a la opinión pública la campaña "Deuda externa ¿Deuda eterna?", se ha logrado transmitir a la sociedad española la dimensión del problema así como la importancia de atajarlo para "quitar el freno de mano" al desarrollo de los países más pobres. La Comunidad Internacional ha recorrido también importantes pasos y se han alcanzado las primeras decisiones en los últimos meses. En el caso de España ha ocurrido lo mismo, y por ello queremos ahora participar en la discusión de cómo se pueden hacer operativas las buenas intenciones y los compromisos expresados ofreciendo una propuesta concreta.

El pasado 15 de julio, con motivo del seminario organizado por el Banco Mundial en Madrid, el Ministro de Economía y Vicepresidente del Gobierno, D. Rodrigo Rato, expuso, por vez primera en nombre del Gobierno español, un decantado de premisas sobre las que basar una futura política de tratamiento de la deuda externa de los países pobres:

(1) El tratamiento de la deuda formará parte de una estrategia amplia y coherente, y no será un ejercicio aislado, (2) se analizará caso por caso la situación de los países endeudados, (3) la reducción de la deuda no significará la supresión de otra financiación para países PPAE, (4) se buscará la colaboración con las ONG, y, (5) se impulsará la puesta en marcha de fondos de contravalor para la ejecución de acciones de conversión de deuda por inversiones en desarrollo.

En las reuniones anuales del FMI y el BM, celebradas el pasado mes de septiembre en Washington, también el Sr. Rato expuso que España, dentro del esquema de la iniciativa PPAE, condonaría la totalidad de la deuda AOD elegible de hasta 33 países incluidos en la misma (por un valor que podría alcanzar los 600 millones de US\$, o 90.000 millones de pesetas) y realizaría aportaciones por determinar al fondo para la reducción de la deuda multilateral del conjunto de las IFIs (FMI, BM y bancos de desarrollo).

Es el momento de trasladar estos compromisos iniciales a un plan de acción a medio plazo. El presente documento pretende dar un primer paso en la aludida colaboración entre la Administración y las ONGs, y ofrecer, para su discusión pública, una propuesta operativa que

permita poner en marcha esa nueva política estratégica. Es el momento de poner los medios y seleccionar aquellos mecanismos e instrumentos oportunos para este fin. La próxima discusión del plan director de la cooperación ofrece una inmejorable oportunidad para tratar esta cuestión y la subcomisión del senado supone un foro cualificado para dictaminar sobre esta tarea. La inclusión del tratamiento de la deuda en los programas electorales de las distintas formaciones políticas será un paso decisivo para alcanzar un debate público y cerrar propuestas concretas.

PARTE PRIMERA

UN NUEVO MARCO INTERNACIONAL PARA LA DEUDA EXTERNA

En la cumbre del FMI y el BM celebrada en Washington el pasado mes de septiembre, la deuda externa de los países del Sur ocupó, por vez primera, el papel que le corresponde por su trascendencia para millones de pobres en todo el planeta. Se convirtió en el tema central de la reunión y en torno a él giraron las principales discusiones. Pueden hacerse diferentes interpretaciones respecto a lo que allí se acordó; por una parte, se aprobó el mejor tratamiento hasta ahora puesto sobre la mesa por los acreedores (algo que no resultó complicado a la vista de la historia pasada) y por otra, las incertidumbres acerca del alcance de dicha iniciativa son numerosas; una formulación excesivamente vaga de la misma, la ausencia de fechas cerradas de ejecución, la limitación a tan solo 33 países y la severa condicionalidad sin los que la iniciativa, nacida meses antes en la cumbre del G8 de Colonia, podría convertirse en otro acuerdo bienintencionado. A pesar de ello, el balance invita a un moderado optimismo: lo alcanzado ha de entenderse como un primer paso que debe consolidarse para dar los siguientes.

En Colonia se formularon propuestas para una acción inmediata dirigidas a los acreedores bilaterales a las que el Gobierno español ha dado una primera respuesta, en boca del Sr. Rato en la asamblea de Washington:

(a) A la propuesta de condonación inmediata de toda la deuda AOD a los países PPAE – ya aceptada por los EEUU y Canadá, España ha respondido con el compromiso de condonar, a medida que la iniciativa para la reducción de la deuda de esos países avance, con un horizonte temporal de 5 años) la deuda AOD elegible (un 41% de su deuda total con España), por un valor que podría alcanzar los 90.000 millones de pesetas (600 millones de US\$). Esta medida afectaría a 26 países, en el caso de España.

(b) A la propuesta de contribuir a la financiación de la reducción de la deuda multilateral (de las instituciones financieras multilaterales), España ha respondido con un compromiso impreciso de contribución con la parte que le corresponda, además de comprometer el uso del remanente del Fondo Europeo de Desarrollo a tal fin.

Todos estos cambios son producto de la iniciativa ciudadana en más de 55 países del mundo para pedir la eliminación de esta deuda injusta, acompañada del trabajo de miles de ONG y numerosos expertos y centros de investigación.

1. El tratamiento de la deuda como política estratégica y planificada

Justificación: Desde todas las instancias competentes en la materia – los propios ministros de finanzas del G8, la OCDE, el Banco Mundial, las Naciones Unidas, etc.- se señala a una excesiva deuda externa como freno al desarrollo de los países más pobres. Sin despreciar otras variables, existe un amplio consenso que señala que, de no condonarse una parte sustancial de la deuda, no cabe esperar mejoras en el crecimiento económico y en el desarrollo a largo plazo de los países endeudados. Esta realidad pone en manos de los acreedores la posibilidad de impulsar o frenar el desarrollo y la mejora en las condiciones de vida de muchos millones de personas. Un paso adelante será un avance sin precedentes en la cooperación internacional, pero un paso en falso o demasiado tímido significaría una responsabilidad ineludible de los países ricos en la perpetuación de la pobreza de cientos de millones de personas en el Tercer Mundo. España ha pasado al primer plano en la escena internacional y atraviesa un período de incuestionable buena salud económica; esto debe dejarse sentir en las decisiones en materia de solidaridad internacional, de acuerdo con la sensibilidad expresada por sus ciudadanos.

Muchos de los países más pobres tienen cerrado el acceso a los circuitos de crédito privado. Una condonación es, en este sentido, una operación de saneamiento financiero, y permitirá incentivar la inversión en estos países así como convertirlos, a medio plazo, en sujetos fiables de crédito, una vez superado el presente exceso de endeudamiento. La totalidad de los países PPAE apenas recibe financiación privada, por lo que el argumento que señala que podrían perderla de condonarse su deuda resulta sencillamente falso. Antes bien, una reducción significativa y un saneamiento profundo de sus deudas tendría el efecto contrario, potenciaría su posición como sujeto de crédito a medio plazo en el mercado mundial y posibilitaría mejoras en términos de desarrollo.

Es preciso, por todo ello, poner en marcha una política sólida, sostenida y debidamente planificada de tratamiento de la deuda dentro de la AOD que sea coherente con la acción exterior española hacia los países más pobres y con la idea central de contribuir a la mejora de la vida de sus pueblos

a través de la lucha contra la pobreza. Es preciso marcar los límites del terreno de juego para que no se actúe sin dirección definida en lo sucesivo y pueda seguirse la tendencia internacional hacia mayores cotas de reducción y conversión de la deuda externa.

Conviene recordar que el coste de oportunidad de no condonar la deuda externa puede medirse no en millones de dólares, sino en millones de niños que no saldrán del analfabetismo, en millones de muertes por falta de atención de salud o en la subalimentación de millones de personas.

Antecedentes: La deuda a favor del Estado español (1,65 billones de pesetas) tiene su origen en el fomento desde la Administración pública de las exportaciones llevadas a cabo por empresas españolas. La Administración española ha venido gestionando la deuda externa con criterios esencialmente financieros, y la toma de decisiones está exclusivamente en manos del Ministerio de Economía. El tratamiento de la deuda ha venido siendo una política de mínimos, basada en los acuerdos multilaterales del Club de París. La ausencia de un tratamiento bilateral ha dificultado la puesta en marcha de una política firme de condonación y conversión de deuda, articulada y coherente con el conjunto de la AOD española. Se han realizado escasas condonaciones de deuda más allá de esos acuerdos de mínimos del Club de París, y se está comenzando a poner en marcha esporádicas operaciones de conversión por desarrollo, vertiente de trabajo en fase experimental que ha comenzado en España un lustro más tarde que en otros muchos Estados donantes y que debería ser en los próximos meses la manifestación de un avance sólido en la materia (sí se han ejecutado, en cambio, operaciones de conversión de deuda por inversiones privadas como la ejecutada con Marruecos).

PARTE SEGUNDA

PROGRAMA 2.000 DE DESENDEUDAMIENTO PARA EL DESARROLLO

1. 10 principios básicos para el programa 2.000 de desendeudamiento para el desarrollo

I. Una política planificada, coherente y plenamente integrada en la AOD. Para lo que es preciso que se integre esta política en la normativa de la ley de cooperación, así como en las directrices en discusión en el plan director. Cualquier toma de posición en materia de deuda debe ser realizada en coherencia con el resto de la política de cooperación para el desarrollo. Esta política debe ser el marco en el cual se efectúe, en adelante, cualquier acción de reducción o conversión de la deuda, evitando que las decisiones relativas a la cuestión se tomen solamente desde el Ministerio de

Economía, buscando una responsabilidad compartida entre éste y las autoridades competentes en materia de cooperación internacional.

II. Acciones bilaterales de condonación de la deuda externa. Atendiendo al nivel de endeudamiento, desarrollo y población por debajo del umbral de la pobreza, se deberá poner en marcha una política bilateral explícita, generosa y sostenida.

III. Debe llevarse a cabo un programa amplio y estable de conversión de deuda por desarrollo humano, vinculando los recursos liberados por la reducción de la deuda a la inversión en programas de lucha contra la pobreza. Quiere esto decir que cualquier acción de esta índole no debe llevarse a cabo por condicionantes coyunturales, sino en el marco de un programa amplio y debidamente planificado.

IV. Debe perseguirse la participación del Parlamento español en la dirección, seguimiento y fiscalización de esta política.

V. Es preciso que la gestión de la deuda externa sea un ejemplo de transparencia, tanto en la ejecución de las acciones, la información pública de las mismas – en el ámbito parlamentario y en el público en general – como en la información estadística disponible sobre la posición acreedora de España con los diferentes países en desarrollo, información considerada a día de hoy confidencial.

VI. Debe contarse con la participación de la sociedad civil (en España y en los países endeudados) en el diseño y puesta en marcha de las acciones de reducción y conversión de la deuda.

VII. Es preciso dotar a la política de tratamiento de la deuda de autonomía financiera, para tener capacidad de decisión sobre las acciones a ejecutar, las aportaciones a fondos multilaterales de reducción de la deuda (del FMI u otras instituciones) siempre dentro de una estrategia a medio plazo.

VIII. Se debe dotar a las instancias responsables de la gestión de la deuda de los recursos humanos y materiales necesarios para llevar a cabo esta tarea. Es ésta un área de la Administración infradotada, algo que repercute directamente en su capacidad de actuación. Es preciso también que el perfil profesional de los responsables se amplíe a una especialización no sólo en finanzas, sino especialmente en cooperación y desarrollo.

IX. En adelante debe evitarse una política de créditos a la exportación no centrada en las necesidades del receptor, para que no suponga una carga suplementaria en forma de deuda externa a países de por sí muy pobres. Tanto los países acreedores, como España, como los deudores, deben realizar un ejercicio de responsabilidad y optar por la donación y no por créditos cuando la situación de pobreza y endeudamiento de los países así lo aconseje.

X. España ha de jugar un papel activo y presentar propuestas en las instituciones internacionales (FMI, BM, BID,...) de acuerdo con su posición internacional, propiciando avances en el ámbito multilateral – principalmente en la ejecución de la iniciativa PPAE – de forma simultánea a una actuación decidida en el ámbito bilateral. Deben promoverse mecanismos de prevención a largo plazo del sobreendeudamiento externo, tales como los mecanismos de insolvencia y arbitraje internacional o el establecimiento de límites de pago sobre el presupuesto de los países endeudados.

2. Líneas de acción del programa 2.000 de desendeudamiento para el desarrollo

1) Condonación inmediata de toda la deuda de los países pobres y endeudados, más allá del anuncio de condonación de la parte correspondiente a la deuda AOD elegible ahora comprometida. El primer paso debe ser la condonación de toda la deuda AOD, sin limitaciones de manera inmediata. Aunque para condonar la deuda CESCE hay acuerdos informales que establecen limitaciones, dichas limitaciones deben superarse para alcanzar ese 100% de condonación para los países más pobres del planeta. Es preciso, en segundo término, incluir en dicho grupo de países no sólo a aquellos contenidos en la iniciativa PPAE (casi todos africanos, más Nicaragua, Honduras, Bolivia y Vietnam), pues sus criterios dejan fuera a muchos países endeudados y con enormes bolsas de pobreza. Algunos que deben incorporarse son Haití, Ecuador, India o Malawi. Serían, para España, un total de 35 países afectados con una deuda que supera los 300.000 millones de pesetas. En tercer lugar, se propone una condonación parcial de la deuda de otros países con graves problemas de endeudamiento pero mayores promedios de ingreso, vinculando esa reducción a la puesta en marcha de amplias operaciones de conversión de deuda por desarrollo (contemplando siempre un componente de condonación en la operación de conversión de deuda con este grupo de países del 50%). En este grupo estarían países como Perú, Guatemala, El Salvador, Filipinas, Marruecos, Cuba, Jordania o Costa Rica (la deuda total de este segundo grupo de países supera los 500.000 millones de pesetas).

2) Conversión de deuda por inversiones en "desarrollo humano", haciendo especial incidencia en aquellos programas de conversión de deuda por educación básica, sanidad primaria, agua potable y

saneamiento. Estas acciones son complementarias a las del punto inmediatamente anterior (1)); para su ejecución en países muy pobres, el componente de desembolso a efectuar por ellos no debe superar el 25% (condonación implícita del 75%). Debe promoverse la creación de fondos de depósito, de contravalor, u otras modalidades que sean depositarios de los recursos comprometidos en estas operaciones. Si el país al que se convierte la deuda tiene instrumentos creíbles destinados a los mencionados fines, la conversión podrá realizarse trasladando los recursos directamente a esos fondos (como en el caso de Uganda). Estas operaciones deben contar con la colaboración de la sociedad civil española y local (ONG). Su uso no debe limitarse a pequeños importes marginales de la deuda de algún país, sino pasar a ser un instrumento de creciente peso en la política de tratamiento de la deuda externa en España y requiere de una programación y un diseño propios.

3) Aportaciones a fondos para la reducción de la deuda de los PVD con las instituciones financieras multilaterales (principalmente el Banco Mundial), para garantizar una reducción integral de la misma. Estas aportaciones podrán planificarse con una base plurianual, y no como hasta ahora, de manera esporádica y discrecional. Se propone una aportación anual para este fin de 50 millones de US\$ (7.500 millones de pesetas anuales).

4) Elaboración, para su difusión pública y su aprobación parlamentaria, de un informe anual dando cuenta de la situación de endeudamiento de los países en desarrollo con España, e incluyendo una memoria de actividades llevadas a cabo en esta área.

5) Coordinar la reducción y conversión de la deuda externa con la provisión de nuevos fondos de AOD para los países que los necesiten, constituyéndose unas políticas de cooperación para el desarrollo y tratamiento de la deuda exterior plenamente integradas.

6) Participación en la financiación de estudios internacionales que profundicen en la búsqueda de alternativas y mecanismos para evitar en el medio y largo plazo la reproducción de crisis de sobreendeudamiento, así como para estudiar los mecanismos que garanticen una transferencia de los recursos liberados por la reducción en el servicio de la deuda a los mencionados sectores sociales prioritarios.

7) Participación en operaciones de recompra de deuda del sector privado con altas tasas de descuento para su posterior condonación o conversión. En particular, deuda proveniente de los "sobrantes" (o "tail ends") de deuda generada por vía CESCE que quedan en manos del sector privado.

3. Un instrumento para gestionar el programa: el Fondo 2.000 de desendeudamiento para el desarrollo

Para que los principios y líneas de acción propuestas puedan llevarse adelante con garantías de eficacia y con el mayor impacto positivo posible sobre el desarrollo de los países más pobres, es preciso que se ponga en marcha un instrumento capaz de garantizar su funcionamiento, con financiación propia que impida una parálisis continuada de las acciones debida a procesos de consulta o a la necesidad de dotar nuevos recursos, y tenga el personal adecuado al nuevo rango de tareas, muy distantes de la gestión esencialmente financiera. El estudio que ha servido de punto de partida para la elaboración del Plan Director de la cooperación española, actualmente en discusión, "Estrategia para la Cooperación española", dirigido por el catedrático de economía José Antonio Alonso y recientemente publicado por el Ministerio de Asuntos Exteriores, contiene un abanico de propuestas para el tratamiento de la deuda externa en el marco de la AOD (ver páginas 369 y siguientes del mismo). Recogiendo la idea de la creación de un fondo plurianual autónomo para la política de tratamiento de la deuda externa presentada en el estudio, a continuación exponemos nuestra propuesta:

Creación del "Fondo 2.000 de desendeudamiento para el desarrollo", un fondo plurianual, dotado de una partida presupuestaria propia (de entre 40.000 y 50.000 millones de pesetas anuales), para ser empleado en una política activa de gestión de la deuda dentro de la AOD española. Los recursos podrían detraerse de la partida presupuestaria del Fondo de Ayuda al Desarrollo para canalizarse hacia este fondo, de nueva creación. Su objetivo central sería llevar a cabo la política de tratamiento de la deuda exterior de la Administración española, contando con los recursos suficientes para financiar acciones relacionadas con las políticas de gestión de la misma. Debería contar con un funcionamiento financiero autónomo, a partir de una dotación inicial de carácter plurianual que permita un trabajo lo más eficiente e inmediato posible. Este Fondo, que constituiría una instancia de nueva creación en la Administración española, establecería una política propia, y de su dotación de recursos se obtendría la financiación de cualquier acción relacionada con la deuda externa: desde la cobertura de una condonación, por ejemplo, de deuda CESCE, pasando por las aportaciones a las instituciones internacionales, la puesta en marcha de un programa español de conversión de deuda, etc.

La pertinencia de la puesta en marcha de un fondo autónomo y con financiación plurianual, tal y como se propone, se fundamenta en algunas exigencias necesarias para conseguir una política sólida y sostenida en el tiempo de tratamiento de la deuda externa dentro de la AOD:

i. Evitar los problemas derivados de la ausencia de una partida presupuestaria propia para este fin, que ha supuesto hasta ahora un freno a la puesta en marcha, por una parte, de propuestas más ambiciosas, y por otra parte al desarrollo de nuevos instrumentos. La disposición de recursos supone un margen de libertad muy superior y multiplica las posibilidades de acción.

ii. Este fondo, cuyo objetivo sería la puesta en marcha de este sólido programa de desendeudamiento, debe ser una nueva instancia situada a mitad de camino entre el Ministerio de Economía y Hacienda y la SECIPI. Debe incorporar un perfil profesional mixto, con personal experto en la gestión financiera de la deuda y también en programas y políticas de cooperación y desarrollo. Parece razonable que si se da un giro profundo a las misiones de cualquier instancia de la Administración, sea preciso también modificar su composición y su perfil profesional. El Parlamento debe tener un papel central en la puesta en marcha y seguimiento de este fondo, a través, por ejemplo de la Comisión de Cooperación Internacional del Congreso de los Diputados.

iii. La puesta en marcha de una política con una multiplicidad de instrumentos, dejando atrás la estrecha concepción de que la deuda externa "simplemente" se paga o se condona, precisa una instancia nueva que funcione con una dinámica propia. Son muchas las operaciones relacionadas con la deuda en las que España puede tener algo que decir: conversión, aportaciones a la reducción de la deuda de las instituciones multilaterales, operaciones de recompra,...

iv. A la vista de la experiencia internacional, el país que ha conseguido realizar un tratamiento eficiente a la vez que generoso, creativo, inserto en su política de AOD y con una multiplicidad de instrumentos ha sido Suiza. Es, por tanto, el ejemplo internacional para este tipo de política. Está trabajando con un fondo como el que ahora se propone para España desde hace más de cinco años. No se trata, por tanto, de una propuesta experimental, sino de una opción bien asentada, con años de experiencia y resultados positivos y contrastables. España debe ser ambiciosa y seguir ese mismo camino, que supone instalarse entre los países donantes con una mejor política de tratamiento de la deuda, y evitar que ésta quede sujeta a los vaivenes presupuestarios habituales. En definitiva, es la mejor opción para convertir el tratamiento de la deuda en una opción estratégica y planificada en el marco de la cooperación para el desarrollo.

PARTE TERCERA

CONCLUSIONES: UN NUEVO ESCENARIO, NUEVAS OPORTUNIDADES

Como ya se ha señalado, el escenario del tratamiento internacional de la deuda externa ha cambiado en los últimos tiempos. Existen modelos exitosos que deben servir de referencia para el Estado español en una nueva política y, en particular, para introducir el tema en la agenda de desarrollo y cooperación internacional española. Todas las instituciones internacionales de relevancia en dichos ámbitos, Fondo Monetario Internacional, Banco Mundial, OCDE (en particular, su Comité de Ayuda al Desarrollo), y las Naciones Unidas en los respectivos informes del PNUD y de la UNCTAD están presentando el tema desde ese ámbito. No es posible que España deje de escuchar a tantas voces autorizadas, a las que se une el clamor popular de las más de 600.000 firmas recogidas en España para la condonación de la deuda externa y en torno a 17 millones recogidas en todo el mundo.

Es pues, el momento de un cambio en el tratamiento y en el enfoque dado hasta ahora a una cuestión con impacto en la vida de miles de millones de personas en los países en desarrollo. Para que la nueva política esbozada por el vicepresidente Rato funcione, es preciso establecer los mecanismos que lo hagan posible, así como garantizar un diseño estratégico y a medio plazo de las acciones en la materia. No cabe duda que la oportunidad de destinar abundantes recursos al desarrollo en lugar de al pago al Norte de viejos créditos es una magnífica forma de cooperación.

El primer plan director para la cooperación española, que debería debatirse en el Parlamento español y aprobarse antes del final de la presente legislatura, puede ser un momento adecuado para discutir este asunto. La actual propuesta de la Administración en materia de tratamiento de la deuda tan solo aporta matices: ni recoge la corriente internacional – más gráficamente plasmada en los acuerdos del G8 de Colonia – de un nuevo tratamiento de la deuda, ni incorpora propuestas que permitan intuir mejoras. Es el momento de que el trabajo parlamentario se dirija a promover los cambios pertinentes en dicho plan, para que España no se quede por detrás de la corriente internacional y, sobre todo, para que el sentimiento de la sociedad española, que dice que la deuda externa es injusta e inmoral, y que proclama que le produce vergüenza exigir dinero a países que viven en la extrema pobreza, sea por fin escuchado.

Los mecanismos existen, los referentes internacionales también y el momento es propicio para poner en marcha un tratamiento estratégico para la deuda externa en el marco de la AOD, que incluya una nueva política, generosa, creativa, participativa y vinculada a la lucha contra la pobreza. No es deseable ni coherente aplazar estos cambios ni desaprovechar las oportunidades que se presentan para generar cambios sustanciales que mejoren las condiciones de vida de las poblaciones del Sur. La próxima discusión del primer plan director de la cooperación de la

cooperación española parece un momento idóneo para llevar adelante propuestas de mejora como la que aquí se presenta para su discusión.

Campaña Deuda Externa, ¿Deuda Eterna?

9.2. ANNEX 2

INTRODUCCION: ¿PORQUE UNA LEY DE TRATAMIENTO DE LA DEUDA EXTERNA EN ESPAÑA?

Transcurridos más de dos años desde que se lanzase a la opinión pública la Campaña "Deuda externa ¿deuda eterna? Año 2000. Libertad para mil millones de personas" se ha logrado transmitir a la sociedad española la dimensión del problema, así como la importancia de atajarlo para hacer desaparecer el freno que la misma supone, para los países en vías de desarrollo.

La Comunidad Internacional ha dado algunos pasos y se han tomado decisiones en los últimos meses que han supuesto un avance notable, no obstante lo cual persiste la fundada opinión de que las acciones que se han acometido están todavía por detrás de lo que reclama la estabilidad y el desarrollo de los países afectados.

Una vez constatado el avance, ello no impide reconocer una necesidad de intensificar medios y resultados, así como de concentrar todos los esfuerzos de tratamiento de la deuda externa en una estrategia a medio/largo plazo en la que se dejen traslucir entre otros los principios de transparencia, participación de la sociedad civil y rendición de cuentas.

El 15 de julio de 1999 el entonces Ministro de Economía y Hacienda y Vicepresidente 1º del Gobierno, Rodrigo Rato, expuso, por vez primera en nombre del Gobierno español, un decantado de premisas sobre las que basar una futura política de tratamiento de la deuda externa de los países pobres. Las cinco premisas sobre las que articular dicha política eran, según manifestó, el Vicepresidente las siguientes:

- El tratamiento de la deuda formará parte de una estrategia amplia y coherente y no será un ejercicio asilado.
- Se procederá a un análisis individualizado de cada uno de los países endeudados.
- La reducción de la deuda no significará la supresión de otra financiación para los Países Pobres Altamente Endeudados.
- Se impulsará la puesta en marcha de fondos de contravalor para la ejecución de acciones de conversión de deuda por inversiones en desarrollo humano.

Recogiendo las declaraciones del Ministro de Economía y Hacienda, la Campaña y como primer paso de colaboración entre la Administración y las ONGs, ofreció a principios del año 2000, para su discusión pública una propuesta operativa que permitiese poner en marcha esa nueva política estratégica. En el citado documento¹⁴³ se decía literalmente lo siguiente:

..." es preciso, por todo ello, poner en marcha una política sólida, contenida y debidamente planificada de tratamiento de la deuda externa dentro de la AOD que sea coherente con la acción exterior española hacia los países más pobres y con la idea central de contribuir a la mejora de la vida de sus pueblos a través de la lucha contra la pobreza. Es preciso marcar los límites del terreno de juego para que no se actúe sin dirección definida en lo sucesivo y pueda seguirse la tendencia internacional hacia mayores cuotas de reducción y conversión de la deuda externa".

Transcurrido el mítico año 2000 y su jubileo y estando próxima a concluir la Campaña en su nivel institucional, nos parece que es el momento de poner los medios para que las bases y premisas de esa nueva política estratégica se recojan en una Ley de tratamiento de la deuda externa, que como un instrumento normativo dotado de la necesaria solidez y vocación de permanencia, permita desarrollar cualquiera que sea el partido político gobernante, una política de tratamiento de la deuda externa, planificada, coherente y plenamente integrada en la AOD.

Intentamos con ello ofrecer nuestra colaboración como sociedad civil aportando la filosofía, la experiencia y las iniciativas, que se han recogido durante más dos años, en una Campaña, denominada "Jubileo 2000", que se ha desarrollado simultáneamente en más de 50 países.

Por otra parte el alto grado de sensibilización que la sociedad española ha adquirido sobre el problema de la deuda externa, que se ha traducido entre otras manifestaciones en el ejercicio del derecho de petición colectiva por un millón de españoles, y en la masiva participación en el referendun para la abolición de la deuda externa convocado por la RCADE¹⁴⁴ nos obliga a dar una respuesta que esté a la altura de esa movilización.

Es cierto que el Gobierno español se ha comportado como un "socio correcto" en el ámbito internacional, asumiendo su parte en los compromisos que sobre la deuda externa se ha concludido. Consideramos sin embargo que esto no es suficiente y ejemplos como el de Ecuador así lo ponen de manifiesto, siendo necesario que se profundice en la búsqueda de soluciones definitivas al

¹⁴³ "Un tratamiento estratégico para la deuda externa en España". Enero-febrero de 2000.

problema del endeudamiento externo. Consideramos por ello que una Ley sobre el tratamiento de la deuda externa será sin duda un valioso instrumento para avanzar en el sentido expresado.

Por último, y dada la actual correlación de fuerzas en el Parlamento, entendemos que una ley sobre la deuda externa exige un consenso unánime de todas las fuerzas políticas con representación parlamentaria, por lo que abogamos por que su presentación como Proposición de Ley se efectúe por la totalidad de los grupos actualmente existentes en la Cámara.

JUSTIFICACION JURIDICA Y PROPUESTAS

2.1. Justificación jurídica

Un tratamiento legal como el que estamos proponiendo necesita de instrumentos y mecanismos jurídicos dotados de la necesaria solidez y vocación de permanencia, de forma que el marco general y la regulación específica que se recogen en el presente documento puedan ser útiles, cualquiera que sea el partido que asuma la responsabilidad de gobernar, y permitan un tratamiento de la deuda externa a medio/largo plazo.

Por otra parte y como ya se expuso en la introducción, la actual coyuntura política y también, porque no decirlo, la trascendencia del problema de la deuda externa, exigiría desde nuestro punto de vista que la Proposición de Ley fuese presentada por la totalidad de los grupos parlamentarios, lo que dejaría traslucir una imagen de unidad y lo que es más importante, de sensibilidad del Parlamento español hacia los problemas del Tercer Mundo.

Las tres propuestas que se recogen son las siguientes:

- a) Proposición de Ley reguladora del tratamiento de la deuda externa en España.
- b) Real Decreto por el que se modifica el Real Decreto 23/2000, de 14 de enero, sobre competencias, funciones, composición y organización de la Comisión Interministerial de Cooperación Internacional
- c) Real Decreto por el que se regula el Fondo Español de tratamiento de la deuda externa.

¹⁴⁴ Red Ciudadana para la Abolición de la Deuda Externa

La Proposición de Ley pretende erigirse en el marco general regulador del tratamiento de la deuda externa en nuestro país. En íntima conexión con la filosofía de la Ley de Cooperación Internacional al Desarrollo, se recogen no solo los principios generales, sino los instrumentos que consideramos deben conformar una política planificada y coherente con la AOD, que no solo contemple la condonación como horizonte, sino otra serie de medidas que contribuyan a conseguir un tratamiento integral de la deuda externa.

Contamos para ello con un precedente importante en nuestro entorno como es la Ley Italiana de medidas para la reducción de la deuda de los países con menor renta y más endeudados de 29 de junio de 2000. Dicha norma, que se ha tomado como ejemplo en muchos aspectos de la propuesta, nos ha permitido asimismo decantarnos por la Ley - como forma jurídica más adecuada - e igualmente nos ha hecho reafirmarnos en asumir ese tratamiento integral que supere la reducción o condonación como únicas medidas a adoptar.

Caso que la Ley española sea aprobada, contaremos con dos normas dentro de la Unión Europea referidas a la deuda externa, lo que puede albergar esperanzas sobre futuros criterios de actuación comunes en torno a la deuda externa, que reafirmen el papel de la Unión Europea en esta materia y que asuman como objetivos primordiales del tratamiento de la misma, la lucha contra la pobreza y la contribución al desarrollo de los países endeudados.

Por lo demás se acompañan a la Proposición de Ley, dos normas de desarrollo; la primera pretende reforzar el papel de la Comisión Interministerial de Cooperación Internacional, como órgano de coordinación administrativa en materia de cooperación internacional, y por ende también en el tema de la deuda externa como principal instrumento de la cooperación financiera dentro de los Planes anuales y del Plan Director. Se proponen una serie de modificaciones al Real Decreto 23/2000, de 14 de enero, sobre competencias, funciones, composición y organización de la Comisión Interministerial de Cooperación Internacional, evitando con ello la creación de un nuevo órgano de coordinación administrativa, con el aumento de gasto público que ello supondría.

La segunda norma de desarrollo de la Proposición de Ley, tiene por objeto regular el Fondo Español de Tratamiento de la deuda externa, verdadera pieza angular de financiación de las actuaciones en materia de deuda, que dotaran a la futura política española de tratamiento de la deuda de la necesaria autonomía financiera y continuidad en el tiempo. Se ha tomado como modelo para ello, introduciendo las necesarias adaptaciones la regulación que hace el Real Decreto 24/2000, de 14 de enero, sobre el Fondo para la Concesión de Microcréditos para Proyectos de desarrollo social

básico en el exterior así como algunas experiencias internacionales en esta materia, en especial la de Suiza.

Por último, quedan sin desarrollo dos aspectos que a nuestro juicio merecen una especial importancia, como son la transparencia y el control parlamentario, no sólo de la información sino de las actuaciones a llevar a cabo por el Gobierno en materia de deuda externa, y el asegurar la participación efectiva de la sociedad civil, especialmente en los países endeudados, en cuantas actuaciones se lleven a cabo en esta materia.

En el primer caso, consideramos que la normativa existente garantiza dicho control parlamentario y por lo que se refiere a la participación de la sociedad civil, pensamos que ha de contarse con el consenso de los gobiernos de los países endeudados y de las propias organizaciones sociales para articular en cada caso la mejor forma de hacer participe a la sociedad civil.

2.2. Propuestas

2.2.1. Propuesta de texto de Proposición de Ley

PROPOSICION DE LEY REGULADORA DEL TRATAMIENTO DE LA DEUDA EXTERNA PRESENTADA POR LOS GRUPOS PARLAMENTARIOS

A la mesa del Congreso de los Diputados

En nombre de los grupos parlamentarios , tenemos el honor de dirigirnos a esa Mesa para, al amparo de lo establecido en los artículos 124 y siguientes del vigente reglamento de la Cámara, presentar la siguiente Proposición de Ley Reguladora del Tratamiento de la Deuda Externa.

EXPOSICION DE MOTIVOS

La deuda externa es para un buen número de los llamados países en vías de desarrollo, uno de los principales lastres para la puesta en marcha de un proceso eficaz de desarrollo.

Tras más de diecisiete años de convivencia con el problema, parece claro que no se ha llegado a soluciones efectivas, y ello aumenta su magnitud, haciendo inviable en muchos países cualquier estrategia eficaz de desarrollo.

Es por ello que la demanda de una salida efectiva al endeudamiento de dichos países ha constituido el centro de una de las más amplias movilizaciones de la sociedad civil de los últimos años, concitando a un amplio espectro de organizaciones tanto del Norte como del Sur. En respuesta a esa demanda el G-8 en Colonia en junio de 1999, acordó poner en marcha una política más ambiciosa para el alivio de la deuda de los países pobres altamente endeudados (HIPC en sus siglas inglesas) adoptada en 1996, que es lo que hoy se denomina HIPC II. No obstante lo anterior, persiste la fundada opinión de que las opciones ofrecidas están todavía por detrás de lo que reclama la estabilidad y el desarrollo de los países afectados. El propio número de países elegido es a todas luces insuficiente, las medidas no afectarán por igual a todos, y se han excluido otros cuya situación puede ser calificada, sin paliativos, como grave.

Por otra parte y aún cuando se logre ofrecer soluciones al endeudamiento acumulado, todavía no se han previsto, hasta el momento mecanismos de prevención de nuevas crisis o la constitución de instancias de arbitraje, que traten situaciones de impago previsibles, garantizando un reparto equitativo de los costes del ajuste.

En el caso de nuestro país, el tratamiento de la deuda externa y más específicamente la condonación de la misma en el marco de la AOD española es un hecho reciente, con presencia desde 1993. La evolución posterior ha supuesto un aumento tanto en el monto total de la deuda, como en el porcentaje condonado, si bien ha dejado traslucir también notables debilidades. Conscientes de la necesidad de solventar esas debilidades y de la importancia del problema, nuestro país tiene la posibilidad, por tratarse de una cuestión de implantación reciente, de hacer uso del amplio abanico de opciones disponibles y de la enorme potencialidad de las mismas para integrar instrumentos y enfoques sobre el tratamiento de la deuda externa.

En suma, resulta obligado que el Estado español ponga en marcha una política propia de tratamiento de la deuda externa, planificada, coherente y plenamente integrada en la AOD, en la que se incluyan:

- Acciones bilaterales de condonación de la deuda externa.
- Un programa amplio y estable de conversión de deuda por desarrollo humano, vinculando los recursos liberados por la condonación a la inversión en programas de lucha contra la pobreza.
- La participación en el diseño de las políticas para tratar la deuda en las instituciones multilaterales y una posición explícita ante las iniciativas internacionales.

Medidas que en todo caso deberán estar inspiradas en los principios de transparencia en la gestión, coordinación administrativa, control parlamentario en la dirección, seguimiento y fiscalización de la actuación gubernamental en esta materia y, de forma especial, en la participación de la Sociedad Civil.

Teniendo en cuenta que el aspecto más importante para la puesta en marcha de la política señalada es la disposición regular de fondos para su gestión y financiación, se pretende la creación el Fondo Español para el tratamiento de la Deuda Externa, tendrá una dotación inicial de carácter plurianual que se incrementará con recursos del Fondo de Ayuda al Desarrollo. Ello permitirá el necesario grado de autonomía financiera para garantizar la eficacia de su funcionamiento.

Por otra parte y para garantizar la coordinación en la actuación administrativa se pretende mediante la presente Proposición de Ley la modificación de la Comisión Interministerial de Cooperación Internacional, que tiene como objetivo fundamental la coordinación y armonización de las distintas políticas sectoriales en materia de deuda externa.

Por último han de constituir también elementos decisivos en el tratamiento de la deuda externa la creación de los instrumentos necesarios que garanticen el efectivo control parlamentario de la política adoptada por el gobierno en esta materia asegurando no solo su coincidencia con los objetivos de la cooperación internacional sino también la transparencia de los datos y cifras sobre la misma.

Al mismo tiempo el importante grado de sensibilización de la sociedad española en torno al problema de la deuda externa, manifestado entre otras por el ejercicio del derecho de petición por un millón de españoles, reclama que se arbitren los mecanismos necesarios para asegurar la participación de la sociedad civil en esta materia, en especial la de los países endeudados.

PROPOSICION DE LEY

Objeto de la proposición de Ley

Artículo 1.

Constituye el objeto de la presente Ley la determinación de los principios y la regulación de los instrumentos en que ha de fundarse y desarrollarse el tratamiento de la deuda externa en el Estado Español.

Concepto de deuda externa.

Artículo 2.

A los efectos de la presente Ley tendrá la consideración de deuda externa la contraída por los países en vías de desarrollo que tenga su origen en operaciones de crédito a la exportación en condiciones de Ayuda Oficial al Desarrollo o de seguro de crédito a la exportación con garantía pública.

Principios básicos de la política de tratamiento de la deuda externa.

Artículo 3.

Sin perjuicio de los principios establecidos en la Ley de Cooperación Internacional al Desarrollo, se considerarán como principios fundamentales que habrán de inspirar la política de tratamiento de la deuda externa en España los siguientes:

- El tratamiento de la deuda externa se considerará como uno de los instrumentos preferentes de cooperación financiera dentro de los Planes Directores de la Cooperación Española.
- Las actuaciones que se lleven a cabo en relación con la deuda externa deberán dirigirse de forma preferente a los países en vías de desarrollo con menor renta y mayor nivel de endeudamiento. A estos efectos se considerarán países de especial tratamiento los que tengan menos de 1500 dólares de renta per capita anual y un nivel de endeudamiento superior al 150% de la ratio deuda/exportación, y de forma específica los que hayan sido incluidos en la iniciativa HIPC o cualquiera otra que en el futuro la pudiese sustituir.
- El objetivo preferente de cualquier medida de tratamiento de la deuda externa ha de ser la promoción de medidas reales y efectivas de reducción de la pobreza en los países destinatarios de las mismas.
- Los países incluidos en política de tratamiento de la deuda externa deberán comprometerse de forma expresa a respetar los derechos humanos, a perseguir el bienestar y el pleno desarrollo social y humano de sus pueblos y a la conservación del medio ambiente
- Todas las actuaciones en materia de deuda externa deberán respetar los principios de transparencia, coordinación administrativa y fomento de la participación de la sociedad civil.

Artículo 4.

Sin perjuicio del respeto a los compromisos asumidos por el Gobierno Español en las Instituciones Financieras multilaterales o en cualquier otro foro de decisión, se considerarán como instrumentos de la política de tratamiento de la deuda externa los siguientes:

- Las acciones bilaterales o multilaterales de condonación total o parcial de la deuda externa.
- Las operaciones de conversión de deuda externa por desarrollo humano, promoviendo entre otras medidas la constitución de fondos de contravalor que vinculen los recursos liberados a la inversión en programas de lucha contra la pobreza.
- Las aportaciones a fondos para la reducción de la deuda de los países en vías de desarrollo con las Instituciones Financieras Multilaterales.
- Cualesquiera otra que contribuyan a la consecución de los objetivos que se pretenden con la presente Ley.

Las condiciones, modalidades y términos de las acciones anteriores, se definirán en los correspondientes tratados internacionales suscritos con los países deudores o mediante la utilización de cuantos instrumentos y mecanismos estén contemplados o se prevean en el futuro en el ámbito de las Instituciones Financieras Multilaterales o en otros espacios de decisión aceptados de común acuerdo por países acreedores y deudores.

Acciones específicas de condonación

Artículo 5.

1. Los créditos bilaterales concedidos o que se puedan conceder en el futuro en términos concesionales por el Estado español dentro del ámbito de la presente Ley, que estén vigentes y que hayan sido formalizados con países en vías de desarrollo con menos de 1500 dólares de renta per capita anual y un nivel de endeudamiento superior al 150% de la ratio deuda/exportación, serán cancelados en su totalidad en cuanto al capital e intereses pendientes.
2. Para el resto de los créditos o de los países deudores se arbitrarán los mecanismos necesarios para reducir su deuda en función de su nivel de pobreza y endeudamiento.
3. En cualquier caso los países beneficiarios deberán comprometerse con anterioridad a que se haga efectiva la condonación a destinar las cantidades condonadas a fines sociales de desarrollo y reducción de la pobreza.

Asimismo cualesquiera que sean los mecanismos de seguimiento que se prevean en los correspondientes tratados en los que se articule la condonación, deberán contemplar en todo caso la participación efectiva de las organizaciones sociales del país deudor.

Fondo Español de Tratamiento de la Deuda Externa

Artículo 6.

Se crea el Fondo Español de Tratamiento de la deuda externa, como un fondo plurianual dotado de una partida presupuestaria propia, para garantizar la continuidad, sostenibilidad y autonomía financiera de las acciones de tratamiento de la deuda externa que se prevean en los Planes Directores y anuales de Cooperación.

Reglamentariamente se determinará su estructura y dotación presupuestaria, que con independencia de otras asignaciones se integrará con partidas que provengan de devoluciones y/o cesiones de préstamos y créditos a que se refiere el apartado 4 del artículo 118 de la Ley 66/1997, de 30 de diciembre de medidas fiscales, administrativas y de orden social.

Criterios para la determinación de las actuaciones de tratamiento de la deuda externa.

Artículo 7.

Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo 5, el Gobierno, previa propuesta de la Comisión Interministerial de Cooperación Internacional fijará en cada Plan Anual de Cooperación los objetivos de la política española de tratamiento de la deuda externa de acuerdo con los principios e instrumentos establecidos en la presente Ley y en la Ley de Cooperación Internacional para el Desarrollo.

Asimismo fijará en cada Plan Anual las acciones previstas de tratamiento de la deuda externa, los países beneficiarios de las mismas y el montante total a detraer del Fondo Español de Tratamiento de la deuda externa para financiar las mismas, cuando ello fuere necesario

Deberá tenerse especialmente en cuenta a la hora de determinar las actuaciones anuales, la producción de catástrofes naturales o graves crisis humanitarias en los países deudores así como las variaciones que se hayan producido en el tipo de cambio de la moneda de pago de la deuda externa.

Artículo 8.

El Gobierno, dentro de los treinta días siguientes al inicio de cada ejercicio presupuestario remitirá a la Comisión de Exteriores y/o a la Comisión de Economía del Congreso de los Diputados cuantos datos sean necesarios para determinar con exactitud la cifra total de la deuda externa española, su naturaleza, composición y los países que resulten ser deudores del Estado español.

Coordinación administrativa

Artículo 9

La Comisión Interministerial de Cooperación Internacional será el órgano de coordinación entre los distintos Departamentos competentes en la materia, con el objetivo de armonizar las distintas prácticas sectoriales relativas al tratamiento de la deuda externa, dándoles una coherencia de conjunto dentro de los objetivos de la cooperación al desarrollo española y posibilitando la centralización de toda la información disponible.

Participación de la sociedad civil

Artículo 10.

Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo 5 de la presente Ley, el Gobierno arbitrará los mecanismos necesarios para garantizar de forma efectiva la participación tanto de la sociedad civil española como de los países deudores en el tratamiento de la deuda externa.

Compromisos internacionales sobre la deuda externa.

Artículo 11.

El Gobierno se compromete a intensificar su participación en el diseño de las políticas para el tratamiento de la deuda en las instituciones multilaterales o en cualesquiera otros foros de decisión.

Asimismo adoptará una posición explícita y comprometida ante las iniciativas internacionales relativas a la deuda externa, especialmente en lo que se refiera a la creación de mecanismos de prevención de nuevas crisis de sobreendeudamiento o a la constitución de instancias de arbitraje, que traten las posibles situaciones de impago, garantizando al mismo tiempo un reparto equitativo de los costes del ajuste para acreedores y deudores.

Disposición Adicional Unica

Las condonación de los créditos vigentes a que se refiere el artículo 5.1 de la presente Ley, deberán efectuarse dentro del plazo de tres años contados a partir de la entrada en vigor de la presente Ley.

Disposición derogatoria única.

Quedan derogadas cuantas disposiciones de igual o inferior rango se opongan a lo dispuesto en la presente Ley.

Disposición final única.

La presente Ley entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el "Boletín Oficial del Estado".

Campaña Deuda Externa, ¿Deuda Eterna?

9.3. ANNEX 3

EL ALIVIO DE LA DEUDA SIGUE FALLANDO A LOS POBRES

Tres cuartas partes de los veintidós países que están recibiendo un alivio de la deuda gastarán más de un diez por ciento de los ingresos del gobierno en deuda este año. Dieciséis países gastarán más en el pago de la deuda que en la salud de sus ciudadanos y diez destinarán al pago de la deuda más de lo que gastan conjuntamente en educación primaria y salud. Intermón Oxfam exige un alivio de la deuda más profundo y amplio y una cancelación del 100 % de la deuda del FMI y del Banco Mundial.

Abril de 2001

Sumario

Al final de 2000, 22 países de los 41 elegibles bajo la iniciativa PPME (Países Pobres Muy Endeudados) estaban recibiendo algún alivio de la deuda. A principios de este año, el FMI y el Banco Mundial informaron que los países que habían entrado a formar parte de la iniciativa tendrían importantes ganancias financieras, pronosticando un alivio del servicio de la deuda de alrededor de 34.000 millones de dólares y una reducción total de la deuda externa en unas dos terceras partes.

El análisis que Intermón Oxfam hace de los detalles ocultos tras estas cifras de portada, ofrece una imagen completamente diferente. Muchos países gastarán todavía más en deuda que en educación básica o salud *después* de haber recibido un alivio de la deuda dentro del marco de la iniciativa PPME. Que los países más pobres del mundo tengan que pagarles a ricos acreedores con aquellos recursos que les resultan vitalmente necesarios para invertir en la salud o la educación de sus ciudadanos, es no sólo inmoral, sino también económicamente irracional.

Como término medio, en los países que integran la iniciativa PPME, más de la mitad de la población vive bajo el umbral de pobreza establecido para los que ganan menos de un dólar por día. Uno de cada seis niños mueren antes de cumplir cinco años. Casi 50 millones de niños no van a la escuela. Si el propósito de la iniciativa PPME, como el señor Wolfensohn afirmó en diciembre de 2000 es *"...eliminar la deuda como un obstáculo para la reducción de la pobreza"*, algo está fallando claramente cuando comprobamos que los países más pobres del mundo están gastando más en deuda que en atención sanitaria o educación elemental.

De los veintidós países que están recibiendo un alivio de la deuda dentro del marco de la iniciativa, unas tres cuartas partes estarán destinando insostenibles niveles de financiación para pagar el servicio de la deuda – entre un 10 y un 27% de los ingresos del gobierno este año- restando recursos vitales de los esfuerzos para reducir la pobreza. Dieciséis países gastarán más en el pago de la deuda que en atención sanitaria. Diez países gastarán más en el pago de la deuda que lo que gastan conjuntamente en educación primaria y salud.

. Níger destinará más de una cuarta parte de sus ingresos al pago de la deuda. Se trata de un país considerado como el segundo más pobre del mundo por el Índice de Desarrollo Humano del PNUD, con un 86 % de su población incapacitada para leer o escribir y donde una cuarta parte de los niños no vive para celebrar su quinto cumpleaños.

. Zambia gastará una cuarta parte de su presupuesto nacional de este año en el pago de la deuda, más del gasto total del país en salud. Este es un país donde uno de cada cinco niños no vivirá para celebrar su quinto cumpleaños y donde el impacto de la crisis del SIDA ha reducido la expectativa de vida a 40 años.

Aunque puede parecer descarnada, esta visión realmente subestima el problema, porque el Banco Mundial ha utilizado en sus informes cálculos tremendamente optimistas sobre el crecimiento de las economías de los 22 países que forman parte de la iniciativa PPME. Teniendo en cuenta que las proyecciones de los ingresos están vinculadas al crecimiento económico, dichas proyecciones han sido sobre-calculadas y es probable que la deuda absorba una parte de los ingresos del gobierno mucho mayor que la que establece el Banco Mundial en su pronóstico.

Intermón Oxfam cree que es inaceptable para cualquiera de los países que integran la iniciativa PPME tener que gastar más del 10 % de sus ingresos para pagar la deuda. Pero incluso si la iniciativa PPME proporcionara un adecuado nivel de alivio de la deuda, los recursos generados de esta manera no serían suficientes para permitir a estos países alcanzar los objetivos internacionales de desarrollo establecidos para 2015 tales como reducir la pobreza a la mitad de sus niveles

actuales, garantizar a cada niño una educación elemental gratuita y de buena calidad y reducir la mortalidad infantil en unas dos terceras partes.

. El futuro servicio de la deuda para los 22 países de la iniciativa PPME, de unos dos mil millones de dólares cada año, casi iguala los gastos que tendrán que realizar estos países para alcanzar los objetivos de educación y salud, de alrededor de unos 2.700 millones anuales.

Muchos de estos países están haciendo grandes esfuerzos para mejorar su entorno político y la gestión de sus recursos, incluyendo una mayor transparencia y la participación de la sociedad civil. Un reciente documento conjunto del Banco Mundial y el FMI¹⁴⁵ destaca los progresos hechos en la gestión del gasto público que podrían garantizar que el aumento de recursos se utiliza de una manera apropiada para combatir la pobreza. En Uganda, el gobierno ha utilizado el alivio de la deuda para ayudar a financiar la educación primaria gratuita y los niveles de asistencia a clase han saltado de 2.5 millones a 6.5 millones en 2000. El reciente alivio de la deuda dentro del marco de la iniciativa PPME ha permitido a Tanzania proporcionar la educación primaria gratuita. Pero mientras se avanza en este sentido, muchos retos siguen aguardando. Es hora ya de que la comunidad internacional haga su parte para generar un movimiento hacia una cancelación más profunda de la deuda y hacia un aumento de la ayuda.

De la misma forma en que el señor Wolfensohn y el señor Kohler exigen justamente un aumento de la ayuda y una eliminación de las barreras comerciales que el Norte impone para permitir a los países pobres alcanzar los objetivos propuestos para 2015, sus propias instituciones podrían contribuir más aún a través de una reforma de la iniciativa PPME.

Intermón Oxfam reclama que, en los Encuentros de Primavera, tanto el Banco como el Fondo:

. Refrenden el principio de que a ningún país integrante de la iniciativa PPME cuyo gobierno tenga una actitud seria acerca de los objetivos propuestos para 2015 se le deberían negar los recursos necesarios para alcanzar estos objetivos.

. Acuerden una nueva iniciativa PPME-3 y garanticen que los futuros criterios de sostenibilidad de la deuda estén vinculados a la financiación que requieren los objetivos propuestos para 2015 en los países endeudados.

. Realicen un análisis urgente sobre la sostenibilidad de la deuda en todos aquellos países de ingreso bajo y amplíen la iniciativa PPME a más países tales como Haití, Nigeria, Georgia o Bangladesh.

. Acuerden una cancelación del 100% de la deuda del FMI y del Banco Mundial para aquellos países integrantes de la iniciativa PPME que hayan demostrado que pueden utilizar los recursos para avanzar en la reducción de la pobreza y en los que el umbral del 10 por ciento de los ingresos destinado al servicio de la deuda es insuficiente para liberar suficientes recursos.

La Iniciativa PPME reforzada: marcada por los temores económicos del G7

En su cumbre de Colonia durante 1999 el G7 anunció su apoyo a un marco reforzado de la iniciativa PPME, que fue acordado durante el encuentro anual del FMI y el Banco Mundial más tarde ese mismo año. Se esperaba que este nuevo esquema mejoraría la iniciativa PPME anterior, a través de la reducción de la deuda a niveles sostenibles para los países pobres. Desgraciadamente, el desarrollo de los nuevos criterios de sostenibilidad de la deuda partió más del deseo del G7 de reducir los costes que la reforma de la iniciativa PPME tendría para ellos que de una valoración de cuánto alivio de la deuda sería necesario para ayudar a los países pobres a alcanzar una posición sostenible. Al final, el G7 sólo hizo la mitad de lo que se esperaba para garantizar una sostenibilidad de la deuda en los países pobres, fracasando particularmente a la hora de vincular el alivio de la deuda a la cantidad de ingresos gubernamentales que se traga el servicio de la deuda.

Después de una presión permanente, varios gobiernos del G7 emprendieron acciones bilaterales para incrementar la cantidad de alivio de la deuda que proporcionarían por separado. Particularmente, el Reino Unido, Estados Unidos y Canadá se decidieron por un 100% de cancelación de la deuda para los países integrantes de la iniciativa PPME. Los demás países miembros del G7 adoptaron posiciones más débiles al respecto. A fines de 2000, el Reino Unido dio un paso más en esa dirección y anunció que retendría en un fondo de fideicomiso cualquier servicio de la deuda de aquellos países integrantes de la iniciativa PPME que estuviesen afectados por conflictos o que no hubieran desarrollado aún estrategias para la reducción de la pobreza y esas

¹⁴⁵ *"Tracking of Poverty-Reducing Public Spending in Heavily Indebted Poor Countries"* (Seguimiento de los Gastos Públicos para Reducir la Pobreza en los Países Pobres Muy Endeudados), FMI / Banco Mundial, 2001

partidas serían liberadas cuando esos países alcanzaran el Punto de Decisión que establece la iniciativa PPME.

Claramente, la iniciativa PPME propicia algunos cambios positivos. En Uganda, el gobierno ha utilizado el alivio de la deuda para financiar la educación primaria gratuita y los índices de asistencia a clase en las escuelas primarias han saltado de 2.5 millones en 1997 a unos 6.5 millones en 2000. El reciente alivio de la deuda ha permitido a Tanzania aprobar la educación primaria gratuita. Los países integrantes de la iniciativa PPME están haciendo grandes esfuerzos para mejorar su entorno político y la gestión de sus recursos, incluyendo una mayor transparencia y participación de la sociedad civil. Un reciente documento conjunto del FMI y del Banco Mundial¹⁴⁶ destaca ciertos progresos en la gestión del gasto público que podrían garantizar que el aumento de recursos se utiliza de una manera correcta en los esfuerzos para combatir la pobreza. Pero mientras se avanza en este sentido, muchos grandes retos siguen aguardando para que la iniciativa PPME consiga proporcionar la sostenibilidad de la deuda y libere los recursos que estos países necesitan para combatir la pobreza.

Fallando a la hora de liberar suficientes recursos para combatir la pobreza

La iniciativa PPME ha ignorado el impacto que el servicio de la deuda tiene en la capacidad de los gobiernos para invertir recursos en la lucha contra la pobreza. Intermón Oxfam considera que es inaceptable para cualquiera de los países integrantes de la iniciativa PPME gastar más de un 10% de sus ingresos en el pago de la deuda. En su resumen de marzo de 2001 sobre el impacto de la iniciativa PPME¹⁴⁷, el Banco Mundial apunta que el servicio medio de la deuda se reducirá de un 27% a un 12% de los ingresos en los próximos años. Pero detrás de esas cifras agregadas subyace la realidad preocupante de los 16 países que gastan más en el pago de la deuda que en atención sanitaria.

. 4 países gastarán más de una quinta parte de los ingresos del gobierno en el pago de la deuda este año. En Mauritania, Zambia y Guinea estos gastos serán incluso mayores que los gastos totales en educación primaria y salud y en Níger el servicio de la deuda excederá los gastos totales

¹⁴⁶ "Tracking of Poverty-Reducing Public Spending in Heavily Indebted Poor Countries" (Seguimiento de los Gastos Públicos para Reducir la Pobreza en los Países Pobres Muy Endeudados), FMI / Banco Mundial, 2001

¹⁴⁷ Repercusiones Financieras de la Iniciativa para los PPME: Los 22 primeros casos de Países, febrero 2001, Banco Mundial.

en salud. En todos estos países alrededor de una quinta parte de los niños mueren a causa de enfermedades que se pueden prevenir fácilmente.

. 5 países, Gambia, Guyana, Nicaragua, Santo Tomé y Príncipe y Senegal gastarán entre un 15 y un 20% de los ingresos del gobierno en el pago de la deuda.

. 7 países, Camerún, Guinea Bissau, Honduras, Madagascar, Malawi, Malí y Tanzania gastarán entre un 10 y un 15% de los ingresos del gobierno en el pago de la deuda. Camerún gastará más en el pago de la deuda que lo que gasta conjuntamente en salud y educación primaria.

. En 2002 para tres países, Guinea, Honduras y Nicaragua, la proporción de ganancias del gobierno gastadas en el pago de la deuda realmente se incrementará, en vez de reducirse¹⁴⁸. En Nicaragua, el servicio de la deuda saltará de un 16 a un 26% de los ingresos del gobierno. En muchos de los países integrantes de la iniciativa PPME esto ocurre debido a las crecientes obligaciones que estos contraen con el FMI.

El futuro de la mayoría de los países integrantes de la iniciativa PPME tiene un aspecto sombrío. Mientras que el servicio de la deuda en Malawi cae por debajo de un 10% de los ingresos en el año 2002, aún tendremos a 15 países gastando entre un 10 y un 26 de sus ganancias en el servicio de la deuda en ese mismo año. En 2003, Guinea, Nicaragua y Zambia gastarán un 20% o más de los ingresos del gobierno en el servicio de la deuda y otros 12 países estarán en la insostenible situación de tener que gastar entre un 10 y un 20% de sus ganancias en el servicio de la deuda.

Aunque puede parecer descarnada, esta visión realmente hace una evaluación subestimada del problema que enfrentan los países integrantes de la iniciativa PPME a causa de tres razones fundamentales. En primer lugar, porque el Banco Mundial ha utilizado en sus informes cálculos tremendamente optimistas sobre el crecimiento económico de los 22 países que integran la iniciativa PPME. Teniendo en cuenta que la proyección de sus ingresos está vinculada al crecimiento económico, en este caso los ingresos han sido sobre-calculados y de hecho la deuda puede absorber una parte de los ingresos del gobierno mucho mayor que la que muestran los informes del Banco Mundial. En segundo lugar, situaciones que ya son insostenibles están empeorando a causa de la vulnerabilidad de estos países a diferentes desastres. Los países integrantes de la iniciativa PPME están expuestos a una amplia variedad de desastres. Algunos de ellos son bien conocidos

¹⁴⁸ Esto se debe a altibajos en la distribución en el tiempo de algunas obligaciones del servicio de la deuda – 18 países integrantes de la iniciativa PPME experimentan incrementos de este tipo, muchos de ellos durante el período intermedio entre el Punto de Decisión y el de Cumplimiento.

como el huracán Mitch en América Central, o las inundaciones en Mozambique. Sin embargo, a los desastres climáticos hay que sumar el fuerte impacto que tienen en estos países las violentas fluctuaciones que tienen lugar en los flujos de ayuda, de exportaciones, de importaciones y de ganancias presupuestarias. Muchos de los países que integran la iniciativa PPME están afectados por el SIDA y se encuentran ante una crisis económica y social que reduce el crecimiento e incrementa los gastos en salud y otros sectores sociales.

Índices de crecimiento económico e ingresos: ¿Cuánto tendrán que gastar los gobiernos en la reducción de la pobreza?

El problema es que los cálculos de índices de crecimiento utilizados por el FMI y el Banco Mundial no reflejan adecuadamente las perspectivas económicas. El resultado final es que sus proyecciones sobre la sostenibilidad de la deuda resultan favorables, pero poco realistas. La mayoría de los índices de crecimiento del PIB han sido establecidos entre un 5 y un 6% para el período 2000-2005, aún cuando los últimos índices de crecimiento en muchos países han estado bastante por debajo de esas cifras. El crecimiento real en el África sub-sahariana durante el período 1990-1997 fue de un 0,4%, de acuerdo con el Banco Mundial. En Zambia, durante el período 1998-99, el crecimiento fue de un 0,2 por ciento y en Camerún de un 0,5 por ciento.

Lo que esto muestra es que las proyecciones de crecimiento e ingresos hechas por el Banco Mundial no guardan relación con la realidad. Si el crecimiento es más bajo, el nivel de ingresos también lo será. Y si los ingresos son más bajos entonces los países integrantes de la iniciativa PPME continuarán destinando gran parte de los ingresos de sus gobierno al servicio de la deuda.

. El Banco Mundial calcula un crecimiento de los ingresos para los 22 países que va desde los 12.000 millones de dólares en 1999 hasta los 22.000 millones en 2005, prácticamente una duplicación de los ingresos.

La realidad final serán menores ingresos, proporciones más altas de los ingresos del gobierno destinadas al pago de la deuda que las que muestran las cifras del Banco Mundial y países mucho más atrapados por la insostenibilidad de la deuda.

La sostenibilidad de la deuda y las situaciones de emergencia

El crecimiento económico y los ingresos en los países integrantes de la iniciativa PPME son enormemente vulnerables a diversas situaciones de crisis y desastres naturales dado el hecho de que son países altamente dependientes de la ayuda externa, exportan una reducida gama de mercancías, son vulnerables a las fluctuaciones de valores de sus importaciones y sus reservas tienen una cobertura limitada.

Un reciente trabajo de Debt Relief International (Alivio de la Deuda, Internacional)¹⁴⁹, una organización financiada por donantes que proporciona apoyo en el desarrollo de capacidades a los países integrantes de la iniciativa PPME, apunta lo siguiente:

. 23 países integrantes de la iniciativa PPME padecieron desastres climáticos en los últimos 10 años, 17 de ellos originados por la sequía y 8 por inundaciones y huracanes.

. 34 de los 38 países integrantes de la iniciativa PPME sufrieron la volatilidad¹⁵⁰ de la ayuda, siendo 28 de ellos muy vulnerables a las fluctuaciones de la ayuda.

. 16 países dependen de una sola mercancía para más del 50 por ciento de sus ganancias por exportaciones y 28 de ellos han sufrido la volatilidad de las exportaciones. Países integrantes de la iniciativa tales como Etiopía y Uganda basan sus ganancias por concepto de exportaciones en el café en un 65% y un 50%, respectivamente. Los precios del café han bajado más de dos terceras partes desde 1997.

El impacto del SIDA

El SIDA constituye una gran preocupación en todos los países integrantes de la iniciativa PPME, especialmente en África, donde viven 25 de los 36 millones de personas que padecen la enfermedad en el mundo. El SIDA resulta una catástrofe tanto social como económica. El Banco Mundial calcula que en el África sub-sahariana el crecimiento per cápita durante el período 1990-97 se vio reducido en un 0,7% a causa del SIDA¹⁵¹. En países tales como Zambia, donde los índices de contagio del SIDA se incrementan en un 20% o más, el crecimiento se reduce cada año más de un

¹⁴⁹ Mathew Martín con Randa Alami, Sostenibilidad a largo plazo de la deuda para los países integrantes de la iniciativa PPME: cómo reaccionar ante las situaciones de emergencia, Debt Relief International (Alivio de la Deuda Internacional), enero 2001

¹⁵⁰ Nota: Toda volatilidad ha sido calculada como una desviación estándar por encima del 20% en los últimos 10 años. La dependencia de la ayuda ha sido calculada por encima del 10 por ciento ayuda/PIB.

¹⁵¹ Bonnel, R., SIDA: *Does it increase or decrease growth in Africa?* (¿Crece o disminuye el crecimiento en África?) ACTAfrica / Banco Mundial, 2000

2 por ciento, de acuerdo con UNAIDS¹⁵². UNAIDS calcula que sólo en el África sub-sahariana la prevención, los cuidados básicos y el apoyo a los huérfanos podrían costar unos 3.000 millones de dólares cada año.

A la larga, el SIDA crea un círculo vicioso, reduciendo el crecimiento económico, que a su vez incrementa la pobreza, lo cual termina acelerando la expansión de la enfermedad.

. En ningún caso ni el FMI ni el Banco Mundial han intentado seriamente vincular el impacto del SIDA con el futuro crecimiento de las economías de los países integrantes de la iniciativa PPME y por ello sus proyecciones pueden verse reducidas entre un 1 y un 2 por ciento.

. Si el efecto de una bajada en el crecimiento de un 1-2% es vinculado al impacto del SIDA y si las proyecciones de crecimiento son reducidas en un 1 por ciento al cuantificar el efecto económico que tienen los desastres y emergencias, el crecimiento promedio podría verse reducido entre un 3 y un 4 por ciento. En muchos países con índices de crecimiento poblacional de un 2,5 – 3%, esto implica casi un estancamiento del crecimiento per cápita.

La deuda y los Objetivos Internacionales de Desarrollo para el año 2015

La comunidad internacional se ha comprometido en la consecución de los objetivos internacionales de desarrollo propuestos para el año 2015. Estos objetivos incluyen reducir la pobreza mundial, alcanzar una educación primaria universal gratuita y de buena calidad y reducir la mortalidad infantil en unas dos terceras partes.

Con las tendencias actuales, la mayoría de los países integrantes de la iniciativa PPME no alcanzarán estos objetivos. Cualquier avance hacia el objetivo de reducir la pobreza a la mitad se basa en el índice de crecimiento y en la distribución de los beneficios del mismo. Dado el hecho de que las proyecciones de reducción de pobreza para los países integrantes de la iniciativa PPME no están disponibles, las proyecciones para el África subsahariana pueden proporcionarnos una idea bastante aproximada. De acuerdo con el Overseas Development Institute (Instituto para el Desarrollo Exterior)¹⁵³, el África subsahariana sólo conseguirá reducir su pobreza en una quinta

¹⁵² Actualización Epidemiológica del SIDA: diciembre, 2000, UNAIDS / WHO

¹⁵³ Lucia Hanmer, John Healy, Felix Naschold, *Will growth halve global poverty by 2015?* (¿Reducirá la pobreza el crecimiento en el año 2015?), ODI Poverty Briefing, 2000

parte hacia el año 2015¹⁵⁴. En lo que respecta a la educación, Intermón Oxfam calcula que de seguir las tendencias actuales, 50 millones de niños permanecerán fuera de las escuelas en el año 2015 en los países integrantes de la iniciativa PPME. Los cálculos de UNICEF muestran que mientras que el índice de mortalidad infantil propuesto como objetivo para los países integrantes de la iniciativa PPME es de unas 52 muertes por cada 1000 nacidos vivos, el índice proyectado es de unas 134 muertes. La diferencia existente entre el objetivo y las tendencias representa alrededor de 2 millones de muertes adicionales cada año.

. Reducción de la pobreza a la mitad: Los países integrantes de la iniciativa PPME sólo reducirán la pobreza en una quinta parte en el año 2015.

. Educación Primaria Universal: Los países integrantes de la iniciativa PPME tendrán a unos 50 millones de niños fuera de las escuelas en el año 2015.

. Reducción de la mortalidad infantil en dos tercios: En los países integrantes de la iniciativa PPME, el vacío entre este objetivo y las tendencias actuales representa 2 millones de niños muertos cada año.

¿Cuánto costará alcanzar los objetivos propuestos para 2015 en los 22 países que están recibiendo un alivio de la deuda en el marco de la iniciativa PPME? A estas alturas, ni el FMI ni el Banco Mundial han elaborado tales cifras, aún cuando se han comprometido en apoyar la consecución de estos objetivos. Sus cálculos presentan una notoria dificultad, pero la investigación de Intermón Oxfam¹⁵⁵, utilizando la información del Banco Mundial, indica lo siguiente:

<u>Coste que tendrá para los 22 países integrantes de la iniciativa PPME la consecución de algunos de los objetivos propuestos para el año 2015</u>	
Alcanzar la Educación Primaria Universal: Cumplir el objetivo de asignar un 4% del PIB a los gastos en la educación primaria ¹⁵⁶ .	\$1.5 mil millones / año
Mejorar la salud: Cumplir con el objetivo del Banco Mundial de alcanzar \$12 per	\$1.2 mil millones / año

¹⁵⁴ Esto supone un crecimiento per cápita de un 1,4 por ciento (con un crecimiento general de alrededor de un 4%).

¹⁵⁵ Ver cuadros 1 y 2 para cálculos.

¹⁵⁶ UNICEF calcula el coste de la Educación Primaria Universal en el África subsahariana en unos 2.900 millones de dólares (comparable con nuestros cálculos) y a nivel global en unos 9.100 millones / año. Ver Enrique Delamonica, Santosh Mehrotra, Jan Vandermoortele, Educación para Todos es viable: un cálculo mínimo de los costes globales, Documento del Equipo de Trabajo de UNICEF, enero, 2001

cápita de gastos en sanidad cada año.	
Total	\$2.7 mil millones / año
Futuro servicio de la deuda: Promedio en 2005 para los 22 países.	\$2 mil millones / año

Si la comunidad internacional va a emprender alguna acción seria para ayudar a los países en desarrollo a alcanzar los objetivos propuestos para el año 2015, entonces son necesarias dos cosas. En primer lugar, que los países en desarrollo lleven a cabo las mejoras en sus políticas y las asignaciones de recursos que son necesarias para combatir adecuadamente la pobreza. En segundo lugar, que los compromisos de los países en desarrollo sean recompensados con la ayuda adecuada por parte de los países ricos. A ningún país en desarrollo cuyo gobierno tenga una actitud seria acerca de los objetivos propuestos para el año 2015 se le deberían negar los recursos necesarios para alcanzar dichos objetivos.

El primer paso para enfrentar este objetivo debería darse en los países más pobres del mundo y parte de ese paso debe incluir llegar más lejos en el alivio de la deuda, así como incrementar la ayuda y cesar en la política proteccionista del Norte que les impide a los países pobres incrementar su comercio y su crecimiento.

. En los países integrantes de la iniciativa PPME que ahora reciben un alivio de la deuda, el futuro servicio de la deuda en 2005 será de alrededor de \$2 mil millones al año. Esto equivale a unas tres cuartas partes de la financiación requerida en estos países para alcanzar los objetivos de educación y sanidad propuestos.

¿Cómo se les puede proporcionar a estos países un alivio de la deuda más intenso? El G7 ha establecido un ejemplo poderoso al acordar la cancelación en un 100 por ciento de las deudas bilaterales. Es necesario que este ejemplo sea seguido por el Club de París e incluso por aquellos países que no son miembros del Club de París. Como quiera que sea, si los países más ricos pueden asumir una cancelación del 100 por ciento, el FMI y el Banco Mundial también pueden hacerlo.

Muchos discuten aún sobre cuanto alivio adicional de la deuda por parte del FMI y el Banco Mundial podría ser financiado. Un principio fundamental es que ese alivio extra de la deuda debería ser financiado a partir de nuevos recursos y que en ningún caso se debería penalizar a los países que están fuera de la iniciativa PPME, muchos de los cuales han evitado una crisis de la deuda a través de una gestión cuidadosa de sus economías. Sin embargo, no son tantos los recursos que se

requieren. Financiar este alivio podría requerir contribuciones adicionales por parte de los donantes al Fondo Fiduciario de la iniciativa PPME, pero estos recursos también podrían ser aportados a partir de los fondos propios del FMI y el Banco Mundial. De acuerdo con Drop the Debt -sucesora por un reducido espacio de tiempo de la Campaña Jubileo 2000-, cancelar las deudas que estos 22 países tienen con el FMI y el Banco Mundial podría costar alrededor de \$502 millones al año, \$215 millones al Banco Mundial y \$287 millones al FMI. Para todos los países integrantes de la iniciativa PPME el total sería de unos \$721 millones. Esto es sumamente viable y podría hacerse a partir de una amplia gama de recursos.

En lo que respecta al Banco Mundial, se espera que los retornos de la AIF (Asociación Internacional de Fomento) se incrementen en 2.500 millones de dólares al año en un futuro próximo. Estos retornos deben servir a las necesidades de todos los países pertenecientes a la AIF (unos 70), pero aún así una parte de los mismos podría utilizarse para cancelar la deuda que los países integrantes de la iniciativa PPME tienen con el Banco Mundial. Al mismo tiempo se le podría dar un mayor uso a los ingresos provenientes del BIRF (Banco Internacional de Reconstrucción y Fomento). El año pasado, por ejemplo, fueron transferidos \$200 millones al Fondo Fiduciario de la iniciativa PPME de un ingreso neto de 1.300 millones. Otras áreas podrían incluir suministro de créditos a fondo perdido y potencialmente el uso de una parte de los 25.000 millones de capital provenientes del BIRF. Tales medidas no tendrían ningún impacto en la calificación "AAA" del Banco Mundial¹⁵⁷.

El FMI ha probado ya un mecanismo para contribuir al alivio de la deuda dentro del marco de la iniciativa PPME, recurriendo a la venta de oro proveniente de sus 21.500 millones de dólares en reservas de oro -actualmente valoradas por el FMI por debajo de los índices de mercado, en \$8 mil millones-. Otras posibilidades incluyen el uso de finanzas provenientes del Fondo de Reserva, que está creciendo rápidamente y que ahora posee unos 3.000 millones de dólares. Se supone que este fondo llegará a ser auto-sostenible para poder financiar los créditos al Servicio para el Crecimiento y la Reducción de la Pobreza (PRGF), pero este objetivo podría retrasarse y el incremento financiero utilizarse para el alivio de la deuda de los países PPME. Si existiera voluntad de hacerlo, podrían obtenerse alrededor de 287 millones de dólares combinando estos recursos.

Otros acreedores o donantes multilaterales tienen una capacidad variable para proporcionar la misma cantidad de alivio de la deuda. Claramente, el Banco Interamericano de Desarrollo,

¹⁵⁷ "AAA" es la valoración más alta de las emitidas por las agencias de calificación de solvencia financiera sobre instituciones de todo tipo.

respaldado por algunos de los países más ricos del mundo, como Estados Unidos (con más del 30 por ciento de las acciones) y países de un ingreso entre medio y alto, como Brasil y México, tiene los recursos necesarios para actuar de la misma manera que el FMI y el Banco Mundial. Otros bancos, como el Banco Africano para el Desarrollo, necesitarán ayuda de los donantes para actuar de la misma manera.

Mientras que la iniciativa PPME está enfrentando inadecuadamente las necesidades de los países que integran su esquema, quedan aún muchos países fuera de dicha iniciativa. Algunos de ellos reúnen los requisitos exigidos bajo los actuales criterios por los cuales se rige la iniciativa PPME, pero están envueltos en conflictos o situaciones de post-conflicto, lo cual retrasa su entrada en el marco de la iniciativa. Entre estos países están Liberia y Sudan. La propuesta del Reino Unido de colocar el servicio de la deuda de estos países en un fondo fiduciario para cuando alcancen un entorno político en el cual estas finanzas puedan contribuir adecuadamente a la reducción de la pobreza constituye un modelo útil para todo el servicio de la deuda de estos países.

Muchos países de bajos ingresos con grandes cargas debidas al pago de la deuda, como Nigeria (el mayor deudor africano), Camboya y Bangladesh, no reúnen los requisitos exigidos para acceder a la ayuda que ofrece la iniciativa PPME. De manera preocupante, la situación ha empeorado también en algunos países de la antigua Unión Soviética. Georgia ha destinado al pago de su deuda casi la mitad de sus ganancias y Moldavia más del 80 por ciento en 1999. Estos son países donde los niveles de pobreza explotaron durante la transición de una economía centralmente planificada a un modelo económico orientado hacia el mercado. En Armenia, por ejemplo, más de la mitad de la población vive bajo el nivel mínimo de pobreza.

El FMI y el Banco Mundial deberían emprender urgentemente un análisis de la sostenibilidad de la deuda en todos los países con bajos ingresos. Este análisis, acompañado del desarrollo de estrategias para la reducción de la pobreza y marcos presupuestarios a medio plazo, puede empezar a proporcionar una base para costear y financiar la agenda 2015 y para identificar las reformas políticas a favor de los pobres que son necesarias para alcanzar estos objetivos.

Recomendaciones: Aliviar la deuda para alcanzar los objetivos del año 2015

El Director Ejecutivo del FMI y el Presidente del Banco Mundial abogan porque el debate pase del alivio de la deuda a otros temas, como una mayor ayuda o una reducción de las barreras comerciales de los países del Norte. El FMI y el Banco Mundial pueden hacer mucho más a la hora de presionar y encontrar financiación para una iniciativa PPME que sea decisiva para alcanzar los objetivos propuestos para el año 2015.

Intermón Oxfam pide al Banco y al Fondo que en los Encuentros de Primavera:

- . Refrenden el principio de que a ningún país integrante de la iniciativa PPME cuyo gobierno tenga una actitud seria acerca de la consecución de los objetivos propuestos para el año 2015 se le nieguen los recursos necesarios para alcanzar dichos objetivos.

- . Acuerde una nueva iniciativa PPME – 3 durante los encuentros anuales y garantice que los futuros criterios de sostenibilidad de la deuda estén vinculados a la financiación necesaria para la consecución de los objetivos propuestos para el año 2015 en los países endeudados.

- . Emprendan un análisis urgente de la sostenibilidad de la deuda en todos los países de bajos ingresos y amplíen la iniciativa PPME a más países, como Haití, Nigeria, Georgia o Bangladesh.

- . Acuerden una cancelación al 100% de la deuda con el FMI y el Banco Mundial que tienen aquellos países integrantes de la iniciativa PPME que han demostrado que pueden hacer uso de los recursos liberados para afrontar una reducción de la pobreza y en los cuales el umbral del 10 por ciento de los ingresos destinados al servicio de la deuda es insuficiente para liberar los recursos necesarios.

Fig. 1. Costes del cumplimiento del objetivo del Banco Mundial de un gasto en salud de \$12 per cápita.

	Gasto Público en salud per cápita (US\$)	Costes del Cumplimiento del objetivo \$12 per cápita (US\$ millones)
Benin	5.5	38.1
Bolivia	37.3	0
Burkina Faso	3.1	94.9
Camerún	6.1	84.2
Gambia	7.1	5.8
Guinea	10.1	13.2
Guinea-Bissau	7.4	5.5
Guyana	34.2	0
Honduras	23.4	0
Madagascar	2.9	132.8
Malawi	5.5	68.0
Malí	4.9	75.4
Mauritania	6.7	13.2
Mozambique	9.5	41.8
Nicaragua	17.8	0
Níger	3.3	87.8
Rwanda	5.4	53.6
Santo Tomé y Príncipe	8.7	0.47
Senegal	13	0
Tanzania	1.9	323
Uganda	4.7	153
Zambia	7.8	40.8
Total		1232

Basado en cifras de la Organización Mundial para la Salud, 1997

Costes que tendrá el cumplimiento del objetivo del Banco Mundial de un gasto en salud pública de \$12 per cápita = \$1 mil 200 millones

Fig. 2. Costes que tendrá el cumplimiento de los objetivos de educación establecidos para el año 2015 para los 22 países que integran la iniciativa PPME

	PIB, 1998 (US\$ millones)	Gasto Público en Educación, % PNB, 1997	Costes que tendrá el cumplimiento del objetivo de gastar un 6% (US\$ millones)
Benin	2306	3.2	65
Bolivia	8586	4.9	94
Burkina Faso	2581	1.5	116
Camerún	8701	2.5*	305
Gambia	416	4.9	5
Guinea	3598	1.9	148
Guinea-Bissau	206	1.5*	9
Guyana	600	5	6
Honduras	5371	3.6	129
Madagascar	3749	1.9	154
Malawi	1688	5.4	10
Malí	2695	2.2	102
Mauritania	989	5.1	9
Mozambique	3893	2.9*	121
Nicaragua	2007	3.9	42
Níger	2048	2.3	76
Rwanda	2024	2.0*	81
Santo Tomé y Príncipe	No disponible	No disponible	No disponible
Senegal	4682	3.7	108
Tanzania	8016	2.2*	305
Uganda	6775	2.6	230
Zambia	3352	2.2	127
Total	74283		2241 (*2/3 = 1494)

Basado en los Indicadores de Desarrollo Mundial, Banco Mundial, 2000. Las cifras con * son cálculos que proceden de los documentos del Punto de Decisión y otras fuentes. Dado el hecho de que estos son cálculos generales y de que la información sobre gastos en educación es

proporcionada en términos de PNB, mientras que la información económica del país en PIB, hemos supuesto que el PIB es de un orden similar al PNB. Hemos supuesto también que el gasto en Educación Primaria necesario para alcanzar la Educación Primaria Universal es de unas dos terceras partes de los gastos totales en educación, en relación con el objetivo de invertir un 6% del PNB.

$$2/3 * 2241 = 1494$$

Costes que tendrá el cumplimiento del objetivo de educación primaria universal en los 22 países integrantes de la iniciativa PPME = \$1.500 millones

Fig. 3. Comparación entre el servicio de la deuda y el gasto en educación primaria y salud.

	Gasto Público En Educación Primaria \$ millones	Gasto Público en Salud \$ millones	Servicio de la Deuda durante 2001 después del alivio de la deuda conseguido a través de la iniciativa PPME reforzada \$ millones	El servicio de la Deuda es mayor que los gastos en salud en los países indicados
Benin	56	50	46	
Bolivia	298	223	185	
Burkina Faso	55	54	30	
Camerún	95	64	226	+
Gambia	1	1	16	+
Guinea	60**	12	78	+
Guinea-Bissau	3	2	6	+
Guyana	14	11	48	+
Honduras	94	89	134	+
Madagascar	33	45	64	+
Malawi	82	82	59	
Malí	34	25	64	+
Mauritania	22	20	80	+
Mozambique	119**	73	48	
Nicaragua	25	32	117	+
Nigeria	64**	48	49	+
Rwanda	6	8	16	+
Santo Tomé y Príncipe	3**	4	2	
Senegal	64	148	159	+
Tanzania	229**	88	142	+
Uganda	37	16	51	+
Zambia	33**	24	158	+

La información ha sido calculada a partir de los documentos del Punto de Decisión, I – PRSPs, Indicadores de Desarrollo Mundial (2000) y de los Indicadores Mundiales de Educación de la

UNESCO. El Banco Mundial aún no ha publicado las cifras sobre los gastos en salud y educación primaria en los países integrantes de la iniciativa PPME.

** En el caso de estos países se han usado las cifras de los gastos totales en educación porque no ha sido posible calcular los gastos en educación primaria.

16 países gastarán más en el pago de la deuda que en la salud de sus ciudadanos en el año 2001.

Intermón Oxfam

9.4. ANNEX 4

DECLARACIÓN DEL TERCER ENCUENTRO

Presentación

Finalizado el proceso de la Consulta Social por la abolición de la deuda externa, los y las componentes de la Red Ciudadana, consideramos que corresponde una valoración del camino recorrido, incorporando todos los elementos y aportaciones recogidos de tan enriquecedora experiencia. Del análisis realizado, surge la necesidad de que este Tercer Encuentro profundice su identidad social y política para consolidar su perfil de movimiento independiente. Es por ello que acuerda por consenso en este Tercer Encuentro, las siguientes conclusiones:

La Red es democrática, horizontal, plural, abierta, apartidista y aconfesional. También vemos la necesidad de que la Red se posicione a nivel social, político y económico en los temas que se traten en cada momento, campañas, etc.

La Red es un movimiento social, una corriente ciudadana. Por esto es fundamental el tejido social de la misma. También es fundamental el preocuparse por mantener y aumentar ese tejido social, es decir, cuidar la Red.

En este sentido, la Red es una red política. Pero no política referente a los partidos, ya que es apartidista, sino política desde el punto de vista de las ciudadanas y de los ciudadanos: la gente se preocupa por los problemas, se posiciona sobre ellos y actúa para remediarlos o exigir que se remedien.

Hemos tratado profundamente si la Red debe limitarse a la deuda externa o tiene más trascendencia. Hubo consenso en que la Red trasciende el problema de la deuda externa. Es decir, a la vez que se trabaja por la abolición de la deuda, se debe trabajar en más aspectos. De hecho, el problema de la deuda no es un fallo del sistema, sino un producto del mismo, por lo que para atajar el problema de la deuda se ve completamente necesario promover un cambio de estructuras. Si la deuda es abolida pero no se cambian las estructuras políticas, económicas, sociales y culturales, el problema se volverá a reproducir. Así, la abolición de la deuda lleva implícito un cambio de estructuras. El cambio de estructuras incluye el cambio personal, el cambio de nuestra vida, de nuestras motivaciones. Ser coherentes con nosotros mismos y con nosotras mismas. "Vivir como pensamos, si no, acabaremos pensando como vivimos."

La Red lucha contra la pobreza e injusticia en sus orígenes, es decir, las estructuras, y no detenerse en sus efectos. Todo esto incluye que nuestra lucha está también aquí, en los países ricos, cosa que olvidamos a menudo, y en concreto, en el nuestro. Está claro que hay interdependencia entre las causas que generan la pobreza en los países empobrecidos y las que la generan aquí. La Red en sí misma es una crítica del funcionamiento de las instituciones y organizaciones actuales y la búsqueda de un sistema alternativo para un mundo justo y solidario.

Somos parte de los movimientos sociales internacionales en la lucha contra la exclusión.

La Red es algo nuevo y es fruto de un cúmulo de experiencias anteriores. La Red es dinámica y reconfigurable por sus miembros.

El problema grave y de fondo del sistema actual es que pone por delante a la economía antes que a la persona. Este es uno de los puntos por los que la Red lucha hasta que cambie el mismo, siendo la propia Red una práctica alternativa en este sentido.

La Red se mantiene independiente del sistema político de partidos. Si estamos criticando las democracias actuales, no podemos caer en su juego. Debemos evitar que nos manipulen o nos utilicen para fines partidistas.

La acción de la Red por la democracia participativa es parte de su esencia y es una de las formas de lucha por el cambio de estructuras.

La Red, vista la experiencia vivida en la Consulta Social del 12 de Marzo en cuanto a prohibiciones y acciones represivas, expresa que su referencia es la justicia, no la legalidad. De hecho, hay leyes actuales que son manifiestamente injustas. Por ello, reconoce la validez de las formas de desobediencia civil, objeción de conciencia u otras que oportunamente se consideren como medios para poner de manifiesto las injusticias.

La Red es un movimiento que fomenta la participación activa de las personas. De hecho, es un movimiento horizontal, sin jerarquías, y en el que las bases son la parte fundamental. La Consulta Social ha sido una demostración práctica de la metodología organizativa, participativa y de acción que define la identidad de la Red.

Reconocemos que forman la Red todas las personas que de una manera u otra trabajan y participan en la Red y en sus acciones. Es una Red de PERSONAS, territorial y socialmente enraizadas.

La formación es fundamental para una verdadera democracia. También el derecho a estar informados. Por ello, promueve todas las formas de comunicación alternativas que no dependan de los grandes intereses económicos o de sus grupos afines. Cuanta más y mejor formación e información tengamos, mas difícil será que nos manipulen y mas capacitados estaremos para denunciar y hacer propuestas alternativas.

El origen y razón de ser de la Red es la lucha contra la exclusión política, económica y social. Por esto, la Red incorpora todas las cuestiones que nacen de la aplicación de políticas económicas y sociales que provocan constantemente la injusticia y la desigualdad entre las personas y los pueblos.

Este Tercer Encuentro Estatal acordó definir y denominar la Red en concordancia con este texto de identidad.

(En tal sentido, se abre un proceso ampliamente participativo en toda la Red, contando con sus nodos, para proponer, fundamentar y debatir en el Cuarto Encuentro, diversas denominaciones en función de la identidad consensuada.)

Reconocemos que la fuerza del cambio que intentamos está en cada una de nosotras y de nosotros, en nuestra pasión, nuestra voluntad, nuestro compromiso y nuestra coherencia.

"Por un mundo donde quepan todos los mundos".

TERCER ENCUENTRO ESTATAL DE LA RCADE
Barcelona, 30 de Abril de 2000.

Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa

9.5. ANNEX 5

DOCUMENT TÈCNIC DE PRESSIÓ POLÍTICA INSTITUCIONAL

Conscients de la desigualtat entre els països enriquits del Nord i els empobrits del Sud, de les injustes relacions comercials i financeres que ens uneixen amb aquests pobles i del mecanisme d'opressió que suposa el pagament del servei del deute extern per part d'aquests països als governs del Nord i a les Institucions Financeres Multilaterals (IFM), la Xarxa Ciudadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE) pretén aconseguir l'anul·lació del deute extern que els països empobrits tenen contret tant amb el Govern espanyol com amb les entitats financeres privades, així com amb les IFM.

Davant la mutilada actual jurisdicció internacional, sense caràcter d'obligat compliment i sense competències per decidir sobre la responsabilitat dels estats i els seus governants per les violacions dels drets fonamentals dels seus ciutadans, situació que ha permès l'actual estat de pobresa i endeutament extern, des de la XCADE jutgem que els països empobrits ja han pagat aquest deute de forma sobrada, amb interessos abusius per part dels creditors: a 1986 el deute total era de 1,15 bilions¹⁵⁸ de dòlars EUA¹⁵⁹, i entre 1986 i 1995 el Nord ha cobrat dels països empobrits 1,4 vegades aquesta quantitat. Tanmateix, els tipus d'interès imposats han estat tan elevats que un 40% de les quantitats anuals pagades¹⁵⁹ no han contribuït a reduir el deute acumulat, sinó a cobrir únicament els interessos. A 1998 el Nord segueix reclamant als països empobrits 2,05 bilions de dòlars EUA¹⁶⁰. Davant aquesta realitat, la nostra reivindicació a favor de l'anul·lació del deute extern es basa en fer efectiva la justícia social internacional.

Hem d'actuar amb consciència clara que les injustícies en les relacions econòmiques i especulatives internacionals engloben molt més que el problema del deute en sí. L'existència d'unes relacions comercials injustes és una causa fonamental de la pobresa en aquests països. La relació causa-efecte entre l'actual economia de mercat i la pobresa és reconeguda fins i tot pels països del Nord, ja que intenten corregir els desequilibris en el nivell intern mitjançant mecanismes d'ajust, com poden ser els fons FEDER o els fons d'equilibri regionals, sota la supervisió dels parlaments estatals o el Parlament Europeu. Tanmateix, els països rics no assumeixen responsabilitats per la pobresa

¹⁵⁸ Bilió europeu (10¹²)

¹⁵⁹ Font: OCDE

¹⁶⁰ Font: Banc Mundial

generada en l'àmbit internacional: l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) és de petita magnitud i, en part, està lligada amb crèdits.

Conscients de la gran responsabilitat que la XCADE té en aquests moments, després de la confiança donada perquè la nostra xarxa condueixi de manera adequada el més de milió de vots afirmatius en cadascuna de les tres preguntes plantejades a la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern del passat mes de març, i també conscients de l'enormitat d'aquesta tasca, creiem que és el moment per realitzar una adequada pressió política institucional, la qual queda definida sobre la base dels següents principis generals i les següents demandes.

DECLARACIÓ DE PRINCIPIS:

- La nostra lluita se situa en el marc del dret al desenvolupament humà i sostenible, per la vida dels pobles, per la democratització a tots els nivells, contra la pobresa i les seves causes, contra l'actual procés de globalització econòmica, contra l'actual sistema econòmic neoliberal o qualsevol sistema que atempti els drets universals humans.
- Estem a favor de la reforma i democratització de les institucions i organismes internacionals; és a dir, d'una Organització de Nacions Unides (ONU), una Organització Mundial del Comerç (OMC), un Fons Monetari Internacional (FMI), un Banc Mundial (BM), una Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i un Club de París, entre d'altres, on existeixi una relació real d'igualtat en la presa de decisions entre els països del Nord i del Sud, que desemboqui en actuacions de justícia i eficàcia que afavoreixin el desenvolupament social.
- L'abolició del deute extern ha de tenir un doble objectiu: assegurar inversió en desenvolupament social dels recursos alliberats del pagament del deute i retornar el control del seu propi desenvolupament a la societat civil dels pobles empobrits.
- Aquest procés s'ha de caracteritzar per una transparència absoluta i per la participació activa a tots els nivells del Nord i del Sud (governos, poblacions, parlaments i organismes internacionals), tenint un paper decisor els moviments i organitzacions socials dels pobles del Sud.
- En coherència a allò anteriorment exposat ens oposem a qualsevol imposició dels objectius, condicions o mecanismes d'anul·lació del deute que no hagin estat consensuats amb les

poblacions del Sud. De la mateixa manera ens oposem a qualsevol imposició de les institucions i organismes internacionals poc democràtics (FMI, BM, OMC, OCDE, G-7, Club de París, ONU...).

- L'establiment de mecanismes per la cancel·lació del deute ha de reflectir una relació justa entre deutors i creditors. Ha d'haver-hi, per tant, transparència i arbitratge independent en el procés.

En conseqüència, proposem a la societat de l'Estat espanyol i a les institucions les següents demandes, amb el fi d'aconseguir l'abolició del deute extern que pateixen els països més pobres amb l'Estat espanyol.

DEMANDES:

I. Transparència absoluta en les qüestions relatives al desenvolupament dels pobles del Sud

Investigació del deute contret pels governants dels països empobrits mitjançant el flux de capitals a l'exterior. Investigació també de les responsabilitats de governants, institucions, entitats financeres i particulars en l'enriquiment il·legítim a compte del deute, tant en el nostre país com en el Sud. Recerca de mecanismes de restitució d'aquest deute.

Transparència absoluta a tots els nivells (locals, estatals i internacionals) sobre tots els aspectes relacionats amb el deute.

Concreció dels objectius, condicions i mecanismes d'anul·lació mitjançant un diàleg a tots els nivells: governs, poblacions, parlaments i organismes internacionals, prioritzant les demandes exposades per les poblacions del Sud. No acceptarem condicions de polítiques d'ajust estructural ni de qualsevol altra política econòmica imposada per les parts creditors sense un diàleg i acord previ entre totes les parts implicades en el procés de negociació.

Establiment d'una comissió parlamentària que garanteixi la participació del Congrés dels Diputats en el seguiment i fiscalització d'una política coherent per l'abolició del deute extern que tenen contret amb l'Estat espanyol els països empobrits; així com del compliment dels acords de negociació que assoleixi qualsevol dels països deutors sobre el seu deute amb el Govern central. Que els seus informes i sessions siguin públics.

Garantir la participació de la societat civil espanyola en el disseny, seguiment i control de les polítiques relacionades amb el deute (respecte la seva abolició i la concessió de nous crèdits a aquests països) mitjançant la creació d'un òrgan específic (Consell del Deute) o donant competències al Consell de Cooperació sobre aquestes funcions.

Elaboració, per la seva difusió pública i la seva aprovació parlamentària, d'una política coherent en matèria de deute, així com d'un pla de cancel·lació. A més, realització per part del Govern central d'un informe anual donant comptes de la situació d'endeutament dels països empobrits amb l'Estat espanyol i amb les institucions financeres en les que l'Estat participa, incloent-hi una memòria d'activitats dutes a terme en aquesta àrea, i una avaluació del grau de compliment del pla anterior.

II. Cancel·lació total del deute dels països empobrits

Tots els països empobrits tenen dret a l'anul·lació immediata del deute del que és creditors l'Estat espanyol en forma dels crèdits del Fons d'Ajuda al Desenvolupament (FAD). El còmput global d'aquests crèdits concedits per l'Institut de Crèdit Oficial (ICO) representa el 45% del deute públic, és a dir, una quantitat aproximada de 751.000 milions de pessetes. Aquesta anul·lació es produirà, en una primera fase, en aquells països que no tinguin capacitat d'invertir en necessitats bàsiques i en infraestructures mínimes pel seu desenvolupament, sempre i quan la seva societat civil participi en el procés de gestió del diner alliberat.

No acceptem les normes autoimposades del Club de París. En consonància, demanem que el Govern central negociï davant el Club de París per arribar a cancel·lar la resta de deute públic, és a dir, el pagament de les Assegurances de Crèdit a l'Exportació (CESCE). La suma d'aquesta part de deute suposa el restant 55% de deute públic, quantitat que és aproximadament de 918.000 milions de pessetes.

Qualsevol dels governs i pobles dels 76 països empobrits¹⁶¹ que actualment tenen deute amb l'Estat espanyol tindrà dret a sol·licitar que s'obrin les vies de negociació per decidir la concreció

¹⁶¹ Llista dels 76 països empobrits i endeutats amb l'Estat espanyol (Criteri: renda per càpita inferior a 9.360\$ el 1998): Argèlia, Angola, Argentina, Belice, Bolívia, Bòsnia-Herzegovina, Brasil, Bulgària, Burkina Faso, Cap Verd, Camerun, Colòmbia, Congo, Costa d'Ivori, Costa Rica, Croàcia, Cuba, Djibouti, Equador, Egipte, El Salvador, Etiòpia, Filipines, Gabon, Ghana, Guatemala, Guinea, Guinea Equatorial, Guinea-Bissau, Haití, Hondures, Índia, Indonèsia, Iran, Iraq, Iugoslàvia, Jordània, Kènia, Lesotho, Líbia, Macedònia, Madagascar, Malawi, Marroc, Mauritània, Mèxic, Moçambic, Nicaragua, Níger, Nigèria, Pakistan, Panamà, Paraguai, Perú, Polònia, República Democràtica del Congo, República Dominicana, Rússia, Rwanda, Sant Tomé i Príncep,

d'objectius, les condicions i els mecanismes de l'anul·lació total del deute del seu país. Els països deutors podran participar en la negociació de manera conjunta.

Les institucions (Govern central i Congrés de Diputats) cercaran que les entitats financeres privades espanyoles anul·lin el deute que amb elles han contret els països empobrits. Es realitzarà un estudi d'allò cobrat per la banca privada i s'exigirà la restitució d'allò cobrat en excés.

Reconeixement del deute històric que té l'Estat espanyol amb els països empobrits i avaluació dins el possible de la mateixa. A l'avaluar aquest deute es tindran en compte, a més dels criteris purament econòmics, qüestions com l'impacte sobre les vides humanes i la destrucció d'ecosistemes. Es cercarà un apropament de posicions que dugui a una restitució d'aquest deute.

III. Inversió en desenvolupament del diner alliberat del pagament del deute

Els diners alliberats del deute han d'utilitzar-se en inversions que promoguin el desenvolupament dels països del Sud, en cobrir les seves necessitats bàsiques i fomentar el desenvolupament humà i sostenible dels seus pobles. Aquestes necessitats seran definides per les organitzacions i moviments socials del país afectat.

IV. El Sud necessita recursos externs no reemborsables per contribuir a la sortida d'un estat de pobresa

L'anul·lació del deute no ha de suposar una reducció dels fluxos d'ajuda integrats a l'AOD.

Demanem que en el futur l'AOD no generi nou deute, és a dir, que sigui no reemborsable en la seva totalitat, de manera que no pugui formar part d'ella cap crèdit o ajuda lligada, com els crèdits FAD. No es destinarà AOD de manera incondicional a països amb governs dictatorials o corruptes.

Davant futures concessions i negociacions de préstecs a qualsevol país, s'haurà de considerar si aquest tipus de finançament pot ser assumit i no generarà nou endeutament insuportable pel

Senegal, Síria, Somàlia, Sudan, Tanzània, Togo, Tunísia, Turquia, Txad, Uganda, Uruguai, Veneçuela, Vietnam, Xile, Xina i Zimbabue.

país. Per això, es demana limitar el servei del deute a un percentatge no superior al 3% del seu pressupost anual. De totes maneres, el Govern central optarà per l'ajuda no reemborsable i no per crèdits quan la situació de pobresa i endeutament així ho aconselli.

El Congrés de Diputats i els òrgans relacionats amb la Cooperació al Desenvolupament (Comissió Interministerial, Comissió Interterritorial, Consell de Cooperació al Desenvolupament) vetllaran pel correcte compliment dels anteriors punts.

S'hauran de fomentar mecanismes de redistribució internacional que siguin justos, equitatius i estables.

V. L'Estat espanyol ha de lluitar per l'abolició del deute en les institucions internacionals i europees

L'Estat espanyol ha de jugar un paper actiu i presentar propostes concretes de cancel·lació de deute a les reunions de les Institucions Financeres Multilaterals (FMI, BM, BID, CAD,...) perquè des d'aquests organismes s'executin programes globals d'abolició de deute.

Demanam que l'Estat espanyol promogui la creació d'una instància internacional, les decisions de la qual siguin d'obligat compliment per totes les parts, en la que es desenvolupi un diàleg d'igual a igual entre deutors i creditors, i que vetlli realment pels interessos dels països empobrits. Aquesta instància fixarà uns criteris per determinar si un país té ingressos suficients per cobrir les seves necessitats bàsiques i invertir en infraestructures mínimes pel seu desenvolupament. Aquesta instància comptarà amb àmbit i poder d'actuació per realitzar una auditoria a fons del deute públic pendent de pagament, i del deute ja pagat, per vetllar i donar seguiment als acords, així com per proposar sancions pels incompliments. A més, tindrà poder de fiscalització per garantir que els fons alliberats pels deutes no pagats siguin dirigits directament a aquells projectes que la població del Sud defineixi com a necessaris per pal·liar la seva situació de pobresa econòmica. Seguint la línia de democratització de les institucions que propugnem, aquesta instància tindrà separació de poders.

L'Estat espanyol ha de lluitar perquè les institucions competents de la Unió Europea, així com els seus membres es declarin a favor de la cancel·lació total del deute extern dels països empobrits, en el seu paper d'estat membre, en el seu torn de presidència, i mitjançant els seus ciutadans a través dels representants en el Parlament Europeu.

VI. Més enllà del deute

Demanem que el Govern central promogui un control internacional i democràtic sobre les relacions financeres internacionals. Així mateix, que promogui el comerç just dins les relacions comercials, a l'àmbit nacional i internacional, i es comprometi a abandonar el comerç d'armes.

Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern

9.6. ANNEX 6

LLAMAMIENTO DEL JUBILEO PARA LA CANCELACIÓN DE LA DEUDA Y PARA LA JUSTICIA ECONÓMICA

A las puertas del Tercer Milenio, los pueblos del mundo entero oyen el llamamiento del Jubileo para un nuevo comienzo, conscientes del hecho de que las dos terceras partes de la población mundial han sido empobrecidas por el sistema político y económico global vigente. Sin embargo los pueblos han demostrado ser capaces de cambiar el mundo y ha llegado el momento de hacerlo nuevamente.

Promoviendo la esperanza nos mantenemos firmes en nuestra determinación de superar la injusticia mundial y a establecer relaciones equitativas entre todos y todas que compartimos este planeta. Un paso indispensable toma la forma de nuestro compromiso con la justicia para resolver la crisis de la deuda.

Queremos insistir que las iniciativas actuales para aliviar el peso de la deuda no son ni justas, ni integrales ni efectivas para enfrentar el problema de la crisis de la deuda y del desarrollo.

Nos congregamos en Roma 38 campañas nacionales de Jubileo 2000 precedentes de todos los continentes y de 12 organismos Internacionales. Procedemos de diversos contextos y experiencias para combinar nuestros esfuerzos para participar en un movimiento común: Jubileo 2000 para la cancelación de la deuda. Nuestra diversidad es base de nuestra fuerza en esta campaña.

Nos hemos unidos en un llamamiento para la condonación de la deuda para el año 2000 abarcando:

- La deuda impagable, aquella que no puede ser pagada sin imponer sacrificios sobre pueblos empobrecidos
- Deuda que en términos reales ya ha sido pagada
- Deuda Incurrida como producto de programas y proyectos mal diseñados
- Deuda "detestable" y deuda incurrida por regímenes represivos

Los gobiernos acreedores, las instituciones financieras internacionales y la banca comercial -sobre las cuales recae la mayor parte de la responsabilidad por la crisis de la deuda- no pueden ser quienes fijen las condiciones para la cancelación de las deudas. La sociedad civil en los países del Sur debe jugar un papel significativo y de influencia para lograr un proceso transparente y participativo en el que se defina y luego se vigile el uso de los recursos liberados en beneficio de los empobrecidos.

Los futuros procedimientos de prestamos y renegociación de deuda deben responder a una relación justa entre deudores y acreedores. Para la cancelación de la deuda también debe existir procesos de arbitraje independientes y transparentes.

Hacemos este llamado urgente a la acción. Las pérdidas de vidas humanas y la destrucción se mantienen. En vísperas del nuevo milenio, ha llegado el momento del nuevo comienzo.

Roma, 17 de noviembre, 1998.

Jubileo 2000

9.7. ANNEX 7

DECLARACIÓN DE ACCRA

NOSOTROS los participantes provenientes de África, Asia, Europa, América Latina y América del Norte asistiendo al Lanzamiento de la Jornada Jubileo 2000 África en Accra, Ghana, del 16 al 19 de abril del año 1998;

HABIENDO reflexionado y discutido sobre la crisis de la deuda en África y sus efectos en el pueblo del Continente,

TOMANDO EN CONSIDERACION:

Que las raíces-causas de estas deudas radican en la historia de esclavitud y colonialismo

Que la crisis de la deuda representa un dolor moral del sistema injusto del comercio internacional y la inversión, así como de Gobiernos con falta de responsabilidad social,

Que las condiciones y políticas que constituyen el marco de referencia para el reembolso de estas deudas representan instrumentos injustificables de control del destino del pueblo africano,

Que África ha pagado por medio del servicio de la deuda mucho más que los préstamos originales contraídos y que actualmente de cada \$1 concesionario para África, ese mundo desarrollado saca \$1.31 de África;

DESTACANDO:

El fracaso general de las políticas del FMI. y del Banco Mundial y sus recetas en África

Que las instituciones financieras internacionales son ineficientes, antidemocráticas, no transparentes e irresponsables en sus negociaciones con África y socavan nuestra soberanía,

Que estas deudas son simplemente no reembolsables y que África seguirá siendo objeto de un cautiverio económico, bloqueando su capacidad para desarrollarse, a menos que se elimine la carga de la deuda;

PREOCUPADOS EN TORNO A:

La incapacidad de los gobiernos africanos para aliviar, menos aún eliminar la pobreza masiva;

CONVENCIDOS QUE:

Cancelar esas deudas, como era el caso con Gran Bretaña y Alemania después de la segunda guerra mundial, tendrían un impacto insignificante sobre las instituciones financieras internacionales y los mercados,

POR LA PRESENTE DEMANDAMOS:

- (1) La cancelación inmediata e incondicional de las deudas externas de África:
- (2) Que todas las ganancias de la cancelación de deuda se vuelvan a canalizar en servicios sociales, especialmente, Educación, Salud y Vivienda;
- (3) Que la buena gobernación, rendición de cuentas y responsabilidad en los estados africanos formen parte del paquete de condiciones antes de contraer cualquier nuevo préstamo;
- (4) Que la responsabilidad social, transparencia y democracia se establezcan en las estructuras y funcionamientos de las instituciones de préstamos internacionales;
- (5) Que el sistema actual del comercio internacional y la inversión sean reestructurados a fin de que África pueda quedar libre para desarrollar sus recursos en pro del beneficio de su pueblo;
- (6) Que los organismos de la sociedad civil de forma activa sean consultados e involucrados tanto con instituciones de crédito como con gobiernos africanos en transacciones de préstamo;

PARA ESTE FIN, HACEMOS UN LLAMADO:

Para la formación de coaliciones nacionales del Jubileo del año 2000 a través del Continente acogiendo a todo el espectro de la sociedad civil y sus organizaciones en África, para encabezar la movilización activa del pueblo africano en la jornada para eliminar la carga de la deuda;

En cuanto a cuerpos o entidades religiosas para estar de pie ante su obligación moral y cumplir su misión profética de defender a los que no tienen voz;

Respecto a otras coaliciones del Jubileo 2000 para mantener y profundizar su solidaridad con la Jornada del Jubileo 2000 África;

FINALMENTE:

Estamos comprometidos con la Jornada del Jubileo 2000 África para la eliminación de la carga de la deuda de manera que África tendrá la oportunidad de aprovechar sus recursos humanos y naturales para el desarrollo y la transformación de cara al siglo XXI.

GHANA, ACCRA 19 de ABRIL de 1998.

Jubileo 2000

9.8. ANNEX 8

DECLARACIÓN DE TEGUCIGALPA

Plataforma Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000 Sí a la Vida, no a la Deuda

La deuda externa del llamado Tercer Mundo, por su exorbitante monto y velocidad de crecimiento, por el empeoramiento de sus condiciones, excluye del desarrollo económico y social a cuatro quintas partes de la población mundial. Esta deuda es expresión directa del injusto orden económico internacional, resultado de la larga historia de esclavitud y explotación a la que han sido sometidos nuestros pueblos.

La deuda externa de América Latina a mediados de la década del 70 ascendía a unos 60 mil millones de dólares, en 1980 a 204 mil millones, en 1990 era de 443 mil millones de dólares y se calcula alcance en 1999 alrededor de 706 mil millones de dólares, que requerirán de unos 123 mil millones para el pago de su servicio. Sólo por el concepto del servicio de su deuda externa, la región pagó entre 1982 y 1996 la cantidad de 739 mil millones de dólares, es decir, una cifra superior que la deuda total acumulada.

En estas circunstancias, la deuda externa ha sido y es impagable, ilegítima e inmoral.

Es imposible de pagar, matemáticamente no hay fórmula para hacerlo. Dos décadas completas de refinanciamientos imposibles de cumplirse por parte de los países en desarrollo lo demuestran fehacientemente.

Es ilegítima porque se originó en buena medida por la decisión de gobiernos dictatoriales, no elegidos por el pueblo, y también de gobiernos formalmente democráticos pero corruptos. La mayor parte de ella no se usó en beneficio del pueblo al que hoy se pretende obligar a pagar.

La deuda es también ilegítima porque creció al amparo de tasas de interés y condiciones de negociación impuestas por los gobiernos y bancos acreedores, que negaron reiterada y abusivamente el derecho de asociación de los gobiernos deudores, mientras que ellos lo hacían a través de verdaderos sindicatos de acreedores (Club de París, Comité de Gestión) y respaldados por

la coerción económica del Fondo Monetario Internacional y del Banco Mundial. La consigna era clara y determinante: ustedes negocian solos, nosotros negociamos en masa.

Es inmoral pagar la deuda externa, además porque para hacerlo los gobiernos de nuestros países tienen que destinar un altísimo porcentaje del presupuesto del estado, afectando principalmente los programas sociales, los salarios de los trabajadores y trabajadoras, generando desempleo y afectando gravemente el funcionamiento de la economía. Existe una enorme deuda social en la salud, educación y nutrición del pueblo. Los Estados gastan hoy 60% menos por habitante que en 1970. Por otra parte, el tratar de aumentar las exportaciones conduce a sobreexplotar nuestros recursos naturales en forma tal que se afecta más y más el equilibrio ecológico de nuestros territorios y se pone en peligro la vida misma de las futuras generaciones.

La deuda es justificación además, para mantener las políticas neoliberales que constituyen un sostenido mecanismo de dependencia mediante los conocidos ajustes estructurales.

Las operaciones de rescate efectuadas por los acreedores, con el concurso del Fondo Monetario Internacional y del Banco Mundial, hasta la iniciativa para los Países Pobres Altamente Endeudados (HIPC), sólo han servido para garantizar la continuidad de los mecanismos de endeudamiento.

Desde el punto de vista jurídico, insistimos que la legislación internacional y nacional sobre la deuda en gran parte no cumple su función principal de garantizar la convivencia pacífica. Normas jurídicas que atentan contra ese objetivo supremo de la ley, obran en contra del interés general, ponen en peligro la paz social y carecen por ende de una legítima razón de ser. Usura y anatocismo (cobro de intereses sobre intereses) deben ser prohibidos. Prácticas monopólicas de los bancos, de las instituciones internacionales y de gobiernos del primer mundo son ilegales, tanto como la negación de la libre asociación de los países endeudados. Corrupción sistemática y casi legalizada, la fuga de capital y los "paraísos fiscales" forman parte integral de los problemas jurídicos en cuanto a la deuda externa.

El Jubileo en la Biblia (Lev. 25) busca restablecer la justicia entre acreedores y deudores, así como la paz y la armonía en la sociedad humana, la naturaleza y el universo; y eliminar la servidumbre que causaron las deudas.

A las puertas del tercer milenio, tomando en cuenta la situación insoportable en que viven nuestros pueblos e inspirados en la enseñanza bíblica del Jubileo, ponemos en marcha la Campaña

Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000, que se inserta en el movimiento internacional que promueve la anulación de las deudas de los países empobrecidos del mundo para el año 2000.

Jubileo 2000 Latinoamérica y el Caribe propone:

Anular, en el año 2000, la deuda inmoral e ilegítima de los países del tercer mundo bajo los siguientes principios:

Transparencia en el proceso e inclusión de todas las partes.

Para futuras negociaciones: limitación del servicio de la deuda externa a un porcentaje no mayor del 3% del presupuesto anual de cada país, tomando en cuenta el precedente del Perú en 1946 y de Alemania en 1953.

Integralidad y coordinación de todas las partes involucradas, tomando en cuenta el Derecho de Insolvencia de países como Estados Unidos que regula el procedimiento de insolvencia de las corporaciones comunales.

Derecho de solicitud por cualquiera de los países deudores. Los acreedores y deudores nombrarán un mismo número de jueces para un Jurado o Tribunal de Arbitraje. En el caso de los deudores se hará con amplia participación de todos los sectores de la sociedad.

En casos particulares, cuando el Tribunal de Arbitraje así lo considere, podrá crearse un mecanismo que permita estudiar posibles anulaciones parciales de la deuda, considerando los distintos niveles de endeudamiento, el origen de la deuda y las condiciones de pobreza de la población.

Tomar en cuenta en el proceso de anulación de la deuda, la imperiosa necesidad de asegurar el derecho al desarrollo de América Latina y el Caribe, África y Asia en conjunción con el cumplimiento de todos nuestros derechos humanos como personas y como pueblos y el fin de la impunidad ahora reinante.

Realizar una amplia auditoría del proceso de endeudamiento de cada país a través de tribunales locales; con participación de los organismos de la sociedad civil, que garantice la transparencia y la información para todos los ciudadanos y ciudadanas.

Asegurar que los recursos liberados de la deuda externa sean usados para rescatar la deuda social y ecológica con nuestros pueblos en planes y programas de desarrollo humano, principalmente de generación de trabajo digno; de fortalecimiento de políticas sociales de educación, salud y seguridad social; y de protección del medio ambiente; teniendo en cuenta su impacto en los grupos vulnerables particularmente los niños y niñas, los ancianos y ancianas, las mujeres en general, y los y las indígenas; y garantizando la activa participación de la sociedad civil, desde el diseño, ejercicio, seguimiento y evaluación de todo el proceso.

Transformar el actual sistema económico y financiero mundial de tal manera que esté al servicio de los seres humanos y se base en relaciones internacionales de justicia, equidad y solidaridad entre los países y pueblos. En este contexto hay que fortalecer a los organismos políticos de Naciones Unidas restituyéndoles las funciones de definir las políticas que les han sido usurpadas por los organismos ejecutivos.

Rechazar totalmente el Acuerdo Multilateral de Inversiones, por la subordinación absoluta que implica de los hombres y mujeres, pueblos y naciones ante la lógica del mercado y del capital.

Llamamos a las campañas de los países acreedores a que apoyen nuestras demandas establecidas en nuestra propuesta. Especialmente, llamamos a las campañas del Norte para que nunca propongan resoluciones o leyes sobre la deuda que incluyan cifras específicas ni que sean menores a las que estamos demandando.

Llamamos a los pueblos de América Latina, el Caribe y del mundo a generar nuevas relaciones de poder en todos los niveles de la sociedad, que garanticen la lucha permanente contra cualquier forma de injusticia, violencia y discriminación.

Optamos decididamente por la Paz con Dignidad y Justicia.

No a la deuda, Sí a la Vida.

Tegucigalpa, 27 de enero de 1999.

Coalición Latinoamericana y Caribeña Jubileo 2000

Miembros: Argentina, Bolivia, Brasil, Costa Rica, Cuba, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Jamaica, México, Nicaragua, Panamá, Perú, Venezuela

9.9. ANNEX 9

DECLARACIÓN DE LA CUMBRE SUR-SUR

Hacia un milenio libre de deudas (18 al 21 de noviembre de 1999)

Líderes y representantes de diversos movimientos sociales, organizaciones populares, religiosas, profesionales y políticas y coaliciones contra la deuda provenientes de 35 países de África, Asia, el Pacífico, América Latina y el Caribe, nos encontramos en Gauteng, Sudáfrica, del 18 al 21 de noviembre de 1999, en la primera Cumbre Sur-Sur de Jubileo.

Nos reunimos para avanzar en un análisis, visión y estrategia común, para tratar de superar los efectos y consecuencias de la dominación sustentada en función de la deuda, en las vidas y futuros de nuestros pueblos, nuestros países y el medio ambiente.

Como Jubileo Sur, proyectamos como nuestra misión confrontar las raíces históricas de la Deuda y sus causas estructurales y promover alternativas duraderas de justicia económica, social y ecológica.

Para eso nos inspiramos en las numerosas formas de resistencia por las cuales la mayoría de la población mundial ahora intenta conseguir y defender sus derechos humanos fundamentales y colectivos a una Vida digna. Nos guiamos, además, por una amplia comprensión religiosa y secular de la tradición del Jubileo, expresada en las nociones de equidad y armonía entre toda la Creación y la posibilidad de un 'Comienzo Nuevo'.

Como Jubileo Sur, valoramos mucho la oportunidad de juntarnos por iniciativa propia, como movimientos, organizaciones y coaliciones con base en los países del Sur. A la vez expresamos un entendimiento común del concepto 'Sur,' que refleja criterios políticos e ideológicos además de geográficos y abarca a los oprimidos y excluidos en todo el mundo, reconociendo la existencia de sectores del 'Norte' en medio del 'Sur' así como el inverso.

Sobre la base de nuestro compartir y debatir, acordamos lo siguiente con respecto al marco conceptual y nuestra perspectiva sobre el 'problema de la Deuda', nuestro análisis y posición sobre las iniciativas de 'alivio de la Deuda' y una Plataforma y Plan de acción para Jubileo Sur:

Marco Conceptual y Perspectiva sobre el 'Problema de la Deuda'

La Deuda Externa de los países del Sur es ilegítima e inmoral. Ha sido pagada con creces. De hecho, un examen cuidadoso de los orígenes, desarrollo, efectos y consecuencias de esta Deuda no puede llevarnos a conclusión alguna distinta. Por ende rechazamos el saqueo continuo del Sur perpetrado por medio del servicio de una supuesta Deuda.

Los pueblos y los países del Sur somos en realidad acreedores de una enorme deuda histórica, social y ecológica. Esta deuda tiene que ser pagada para hacer posible un "Nuevo Comienzo". En el espíritu de Jubileo, exigimos la restitución de lo que nos ha sido quitado injustamente y la reparación del daño perpetrado.

Denunciamos enérgicamente la concentración creciente de riqueza, poder y recursos en la economía mundial, como causa esencial del incremento en la violencia, la pobreza y el 'endeudamiento' del Sur. No puede eliminarse la extrema pobreza sin que se elimine la riqueza extrema. Por lo tanto exigimos la erradicación de la riqueza extrema y del sistema vicioso que genera tales desigualdades. En este contexto, rechazamos la cobranza y el pago perpetuo de la Deuda Externa por ser una cuestión de Vida o Muerte para los millones de personas que son explotadas o excluidas en nuestras sociedades.

La Deuda Externa es un problema ético, político, social, histórico y ecológico. Abarca responsabilidades a distintos niveles y exige una acción imperativa y comprensiva con el fin de darle una solución permanente y definitiva. No puede haber soluciones parciales al 'problema de la Deuda'. Por lo tanto damos la bienvenida al ímpetu que las iniciativas de Jubileo 2000 en todo el mundo han generado en torno a esta problemática y hacemos un llamado a ellas para que amplíen y profundicen su comprensión, sus esfuerzos educativos y su movilización más allá del año 2000, a fin de poder lograr nuestro objetivo global que es un nuevo Milenio libre de deudas, incluyendo el pago de la Deuda que el Norte debe al Sur.

La Deuda es esencialmente un instrumento ideológico y político para la explotación y el control de nuestros pueblos, recursos y países por parte de aquellas corporaciones, países e instituciones que concentran la riqueza y el poder en el sistema capitalista global. La acumulación de Deuda Externa en los países del Sur es producto de la crisis de ese mismo sistema y es utilizada para perpetuar el saqueo y dominación de nuestras naciones, muchas veces con la aquiescencia, sino la colaboración activa, de nuestras elites locales.

El sistema económico global neoliberal es destructivo y genocida en su funcionamiento y efectos. Las mujeres sufren desproporcionadamente sus consecuencias, como así también los niños, las niñas, las personas mayores y el ambiente. Una solución duradera al 'problema de la Deuda' no puede ser encontrada por las mismas instituciones y sistema responsables por su creación. Ese sistema debe ser cambiado y puede ser cambiado.

En el proceso de enfrentar al 'problema de la Deuda' y cambiar el sistema económico global neoliberal, debemos continuar desarrollando una comprensión cada vez mayor de los vínculos entre la Deuda y otras problemáticas conexas tales como el comercio, las finanzas, la inversión, patrones de consumo, la seguridad alimentaria, la depredación ambiental y diversas formas de intervención y represión militar, antidemocrática y neocolonialista.

Muchos grupos y movimientos de la clase trabajadora y de pueblos empobrecidos y excluidos, así como también organizaciones, instituciones y formaciones políticas, en el Sur tanto como en el Norte, están comprometidos de diferentes maneras en la lucha para confrontar y transformar este sistema de dominación y debemos juntarnos con ellos. Como Jubileo Sur, sumaremos nuestra voz y apoyo para fortalecer y formar alianzas y coaliciones enraizadas en las luchas históricas contra toda forma de opresión, en el marco y tradición de las luchas antiimperialistas.

La resistencia a la dominación sustentada en función de la Deuda nos une como organizaciones y movimientos sociales en todo el Sur y nos provee una oportunidad histórica para organizarnos como parte de un movimiento más amplio. Como Jubileo Sur, nacimos y estamos enraizados en África, Asia, el Pacífico, Latinoamérica y el Caribe, pero nos extendemos a todos los que forman parte de este Sur histórico, político y ético.

Respetuosos de nuestras identidades y tradiciones diferentes, así como de nuestras diversas formas de lucha, debemos unirnos en una determinación común para lograr Justicia para todos: un Comienzo Nuevo en el Nuevo Milenio. De esta manera puede fortalecerse la solidaridad Sur-Sur y Sur-Norte, mientras ejercemos nuestro derecho humano colectivo a determinar nuestro propio futuro e involucramos en la lucha por construir y defender alternativas incluyentes y abarcativas al sistema global actual. Alternativas que:

- Crecen desde abajo,
- Reflejan las necesidades sectoriales diferentes,
- Son respetuosas de la diversidad cultural y biológica, y
- Conducen a nuevos modos de democracia y desarrollo que son respetuosos de los derechos humanos, la justicia y el bienestar para tod@s.

Análisis y Posición sobre Iniciativas para el 'Alivio' de la Deuda

Jubileo Sur rechaza enérgicamente toda forma de supuesto alivio de la Deuda - desde Los Bonos Brady, esquemas para la recompra de deuda, la Iniciativa para los Países Pobres Muy Endeudados (PPME/HIPC) hasta la Iniciativa de Colonia del G7 con su llamado énfasis sobre la reducción de pobreza - iniciada por los gobiernos del Norte y sus Instituciones financieras internacionales.

Rechazamos estas iniciativas porque:

Presuponen la legitimidad de las deudas del Sur hacia el Norte.

- Su objetivo fundamental es 'aliviar' a los Acreedores, al reciclar los préstamos incobrables de un número limitado de países del Sur y perpetuar el endeudamiento al asegurar que los países endeudados puedan pagar el servicio de sus deudas por medio del acceso renovado al crédito internacional.
- Están todas atadas a programas de ajuste estructural, criterios y programas de reducción de pobreza y otras condicionalidades externas que imponen políticas macroeconómicas tales como la liberalización, privatización y desregulación, que entranpan a los países del Sur en un ciclo perpetuo de dependencia sobre la deuda y subdesarrollo.

Estas iniciativas son engañosas y están siendo utilizadas por el Norte para confundir, captar y desmovilizar a personas y organizaciones en todo el mundo, quienes están preocupadas por este problema y expresan correctamente su indignación y compromiso con lograr una anulación genuina de la Deuda y la reparación histórica de la Deuda Social y Ecológica que se debe a los pueblos del Sur.

Nos oponemos a la creación de la "Facilidad para la Reducción de la Pobreza y el Crecimiento" (Poverty Reduction Growth Facility), como intento del FMI de ampliar su campo de trabajo y proveerse de más motivos para intervenir en las economías de los países del Sur. Esta institución es incapaz de lograr la reducción de la pobreza. El FMI es un vehículo fundamental de promoción de las políticas económicas neoliberales, y los programas y políticas del FMI son una de las causas fundamentales de la perpetuación de la pobreza y la explotación de nuestras economías.

Rechazamos todas las iniciativas del Norte que dividen a los pueblos del Sur. Nos negamos a ser categorizados como "países pobres muy endeudados" o "países moderadamente endeudados", etc., ya que no reflejan la verdadera situación de empobrecimiento y de personas excluidas y explotadas

en TODOS los países del Sur. Las deudas externas del Sur son ilegítimas y han sido pagadas una y otra vez a costa de los pueblos.

Estos esquemas buscan legitimar las políticas corruptas y genocidas del Norte y la sumisión y corrupción de los gobiernos y elites del Sur, al ser utilizados para la difusión y propaganda. Las campañas de Jubileo Sur en países que ya han ingresado al HIPC deberían continuar enfatizando y promoviendo las problemáticas sociopolíticas y económicas más amplias y fundamentales.

Los pueblos del Sur NO exigimos un alivio de parte del Norte sino la RESTITUCION y la REPARACION de los profundos daños económicos, sociales, políticos, culturales y ambientales cometidos contra nuestros países y pueblos a través de siglos de colonización y neocolonización.

Nuestras demandas de anulación y repudio de la Deuda y su reparación, dependen y TIENEN que producir cambios fundamentales en el sistema capitalista global dominante que crean sistemas socioeconómicos y políticos alternativos y centrados en los intereses del pueblo.

Nuestra estrategia

Jubileo Sur emprenderá un esfuerzo deliberado y coordinado para promover estos acuerdos en torno al marco conceptual y nuestra perspectiva sobre el problema de la Deuda y nuestro análisis y posición sobre las iniciativas para su 'alivio'.

Los esfuerzos estarán basados en una estrategia de campaña centrada en desarrollar los movimientos en el Sur, vincularnos con los aliados en el Norte y finalmente cambiar el equilibrio de fuerzas, para forzar a los gobiernos del Sur a implementar nuestras demandas y llamados sobre la Deuda y temas relacionados, ara lograr cambios básicos en nuestras sociedades. Y de esta forma posibilitar cambios en las políticas y estructuras de los acreedores internacionales y del Norte y en el sistema económico global.

Nuestros esfuerzos nacerán de las luchas de los pueblos del Sur y contribuirán a la transformación nacional y global.

Nuestra Plataforma y Agenda

I. OBJETIVOS Y DIRECCIÓN ESTRATÉGICA

Las iniciativas de la campaña Jubileo Sur, emprendidas en el marco de las luchas de los pueblos del Sur por la transformación social nacional y global, servirán a los siguientes objetivos y dirección estratégica:

- **REPUDIO COLECTIVO** desde los gobiernos del Sur de todas las deudas ilegítimas, odiosas, onerosas, criminales y fraudulentas. La **FORMACIÓN** de una **ALIANZA ESTRATEGICA** para lograr la anulación de la Deuda Externa y el reconocimiento de los pueblos y países del Sur como **ACREEDORES LEGÍTIMOS** de una **DEUDA HISTÓRICA, SOCIAL Y ECOLÓGICA**.
- **REDIRECCIONAMIENTO DE LOS FONDOS PÚBLICOS** hacia otros destinos distintos del pago del servicio de Deuda con la garantía que los mismos sean utilizados principalmente para el bienestar del pueblo, los servicios básicos y el desarrollo equitativo y sustentable.
- **ANULACIÓN TOTAL DE LA DEUDA SIN CONDICIONAMIENTOS** por parte de los acreedores (gobiernos del Norte, Instituciones financieras internacionales y otros) a fin de reparar las injusticias y confrontar directamente la problemática de deudas odiosas, ilegítimas y onerosas, ante la urgente necesidad de dar prioridad al bienestar humano y al desarrollo equitativo y sustentable, frente a la crisis, la iniquidad, la pobreza y el "subdesarrollo" de los países del Sur.
- **PLENA RESTITUCION Y REPARACIONES** por parte de los acreedores de los daños humanos, sociales y ambientales provocados por sus políticas de Deuda, programas de ajuste estructural y otras políticas económicas, y la explotación de los pueblos del Sur y de sus recursos.
- **FIN DE LOS PROGRAMAS DE AJUSTE ESTRUCTURAL** y el **CIERRE** del FMI y del BM y de otras instituciones multilaterales similares que promueven políticas económicas neoliberales como la organización Mundial de Comercio (OMC).
- **ELIMINACION DE LA CONCENTRACIÓN DE RIQUEZA Y LA DESIGUALDAD DE INGRESOS** como pasos necesarios hacia la erradicación de la pobreza, la violencia, la exclusión y la destrucción ecológica.
- **CAMBIOS SISTÉMICOS, ESTRUCTURALES Y POLÍTICAS** y programas que liberarán a los países del Sur de la trampa de la Deuda, evitando la repetición de estos problemas y promoviendo la democracia, la equidad política y económica, el poder popular y el desarrollo sustentable.
- **TRANSFORMACIÓN DEL SISTEMA ECONÓMICO CAPITALISTA GLOBAL** y la **CONSTRUCCIÓN DE UN NUEVO ORDEN ECONÓMICO MUNDIAL** que esté centrado en el pueblo, equitativo, justo en materia de género, sustentable y democrático.

Estos llamados, que expresan los objetivos y la dirección estratégica de Jubileo Sur, son traducidos en Plataformas para las campañas nacionales, regionales y globales.

Estas Plataformas contienen metas y demandas concretas y específicas, que van desde lo inmediato al mediano y largo plazo, y son coherentes y avanzan con los objetivos y dirección estratégica de Jubileo Sur.

Estas plataformas sirven de base para luego desarrollar estrategias y programas de acción para las campañas nacionales, regionales y globales.

II. DESARROLLANDO PLATAFORMAS Y AGENDAS NACIONALES

Jubileo Sur alentará y apoyará el desarrollo de Plataformas y Agendas nacionales que, en forma prioritaria, desafíen y busquen cambiar las políticas económicas sobre deuda de los gobiernos del Sur, transformando los sistemas sociales, económicos y políticos nacionales.

Las Plataformas y Agendas Nacionales necesitan ser, responder a la situación social, económica y política, concreta y particular, así como al desarrollo histórico de los movimientos populares y las campañas de Deuda en cada país. Por ende, las Plataformas y Agendas Nacionales no pueden ser las mismas para todos los países.

A continuación se identifican algunos aspectos del problema de la Deuda y temas relacionados, alrededor de los cuales puedan desarrollarse las plataformas y agendas nacionales. Se incluyen demandas posibles, no con la idea de que sean adoptadas como tal por las campañas nacionales sino para que sirvan como un menú de temas y preocupaciones que puedan ser estudiados.

Desafiando y Cambiando las Políticas económicas y de Deuda de los Gobiernos del Sur; Luchando por la transformación social nacional

- Transparencia y Responsabilidad gubernamentales.

Los gobiernos del Sur tienen que ser responsabilizados plenamente por sus políticas de endeudamiento y otras políticas económicas relacionadas. Un requisito mínimo de esta responsabilidad es la transparencia y la disponibilidad de información. En este respecto, lo siguientes son demandas importantes para avanzar:

- Disponibilidad plena información y transparencia en los procesos y políticas con respecto a la contratación de deuda, el servicio de la deuda, la asignación y utilización de los fondos públicos.
- Disponibilidad información completa sobre acuerdos y transacciones con las instituciones financieras internacionales, los bancos, gobiernos-acreedores del Norte y otras instituciones relacionadas.
- Institucionalización de la política de disponibilidad de información pública y los mecanismos para asegurar el cumplimiento de esta política.

Además, debe haber mecanismos claros para asegurar la responsabilidad de los gobiernos actuales y anteriores, y de sus funcionarios, por su complicidad en la trampa de la Deuda y decisiones relativas, políticas y acciones que perpetuaron la explotación y el empobrecimiento.

Por ende es vital que se reclame:

- Investigación de los casos de deuda odiosa, onerosa, por mandato, criminal o fraudulenta; identificación y prosecución de funcionarios gubernamentales, individuos del sector privado y corporaciones que fueron copartícipes de deudas odiosas, onerosas, por, criminales o fraudulentas. Incluir el papel de los acreedores e instituciones financieras internacionales en la investigación; asegurar la restitución de la riqueza y los fondos públicos robados por estas entidades.
- Examen y publicación de las prácticas gubernamentales, de los mecanismos y fallas institucionales, legales y estructurales que han legitimado y preparado el camino para la Deuda y 'endeudamiento' inmorales del Sur.
- Servicio de la Deuda

Como parte de la exigencia de responsabilidad gubernamental, asentar las bases para políticas de corto y mediano plazo con respecto al servicio de la deuda, promover una conciencia pública y construir movilizaciones sociales a favor del repudio total e incondicional de la Deuda, es importante reclamar:

- Publicación, investigación, examen y clasificación de toda deuda existente; exposición pública de las deudas odiosas, onerosas, fraudulentas, criminales e ilegítimas y los préstamos por mandato.

Las demandas siguientes pueden ser promovidas junto con la demanda de publicación, investigación, examen y clasificación de deudas existentes:

- Moratoria inmediata y unilateral sobre el servicio de la deuda; redireccionamiento inmediato de fondos hacia necesidades urgentes. (Este llamado puede ser promovido como una demanda urgente e inmediata en condiciones tales como emergencias por desastres nacionales, situaciones de crisis política y económica, o situaciones de intensificación de protestas masivas o movilizaciones sociales contra las políticas económicas, etc.)
- Imposición de techo o límites sobre el servicio de la deuda sobre la base de algún porcentaje del presupuesto, como porcentaje de los ingresos internos, o como porcentaje de exportaciones (puede usarse como una demanda de mínima), o
- Repudio o no-pago de las deudas odiosas, onerosas, fraudulentas, por mandato, criminales e ilegítimas (Esto es un acto económico como así también político, basándose en el reconocimiento de la ilegitimidad de la deuda.).

La necesidad de acción colectiva entre el Sur debe ser enfatizada y proyectada. Por ende, es importante llamar a los gobiernos del Sur para que:

- Se relacionen con otros países del Sur para formar una Alianza Estratégica.
- Asignación de Fondos liberados por el no-servicio de la Deuda, y la repriorización presupuestaria.

Es vital acompañar las demandas por un límite al servicio de la Deuda, una moratoria o el repudio, con reclamos para la aplicación correcta de los fondos que así se liberan, para asegurar que los pueblos del Sur sean quienes se beneficien de la moratoria, el repudio y/o anulación, y no los funcionarios corruptos y la agenda de la elite:

Redireccionamiento de los fondos públicos desde el servicio de la Deuda hacia los servicios básicos tales como la salud, la educación y la vivienda, así como también para programas económicos que promueven la equidad y el desarrollo sustentable (p. ej. la reforma agraria y el desarrollo rural, etc.)

- Préstamos y endeudamiento. Hace falta dirigirse a las políticas gubernamentales de endeudamiento por ser parte del ciclo vicioso de la Deuda. A continuación se refiere a diversas demandas en torno a este aspecto.
- Imposición de regulaciones y topes al nuevo endeudamiento. (Topes al endeudamiento son relevantes en situaciones de uso irrazonable, indiscriminado e irresponsable del crédito disponible, así como una fuerte dependencia sobre los préstamos y el crédito para financiar los gastos gubernamentales).
- Asegurar que los términos de pago y acuerdos sobre las tasas de interés no son perjudiciales para los sectores, clases y comunidades marginalizados, así como tampoco para las mujeres, y los objetivos de un desarrollo equitativo y sustentable.

- Rechazo de préstamos que vienen con ajuste estructural y otros condicionamientos similares, incluyendo aquellos que vienen disfrazados de reducción de la pobreza y alivio. Rechazo de propuestas de alivio de la deuda que estén acompañadas por condicionamientos similares.
- Terminar con toda forma de garantías públicas o gubernamentales hacia el endeudamiento del sector privado; las garantías emitidas con anterioridad deben ser revocadas o rescindidas.
- Reglamentación estricta de la emisión de bonos y deuda interna, para evitar la acumulación de enormes deudas públicas internas, y evitar que los bonos oficiales induzcan a una alza en las tasas de interés.
- Participación democrática y gobierno democrático.

Planteamos como demanda inmediata la plena y significativa participación popular y su intervención en la toma de decisiones respecto a las políticas económicas. Debe haber legislación y mecanismos claros para asegurarlo.

Sobre todo, nos posicionamos a favor del gobierno democrático y nos interrelacionaremos con otros grupos, fuerzas y movimientos en la lucha por establecer gobiernos verdaderamente democráticos en el Sur.

- Instituciones financieras internacionales y la condicionalidad

Como una demanda inmediata o mínima, para aumentar la conciencia pública y exponer aún más los efectos negativos de los programas de ajuste estructurales y de otras políticas similares impuestas por las IFIs y cumplidas por los gobiernos del Sur, debemos desafiar a estas instituciones y gobiernos para que:

- Conduzcan una auditoría/investigación nacional y participativa, del impacto de los programas de ajuste estructural y de las políticas neoliberales.

A la vez, hay que promover el siguiente llamado:

- Poner fin a la implementación de los Programas de Ajuste Estructural del Banco Mundial /FMI y de otros programas y políticas similares de las instituciones financieras internacionales regionales.
- Restitución y Reparaciones

La demanda de restitución y reparaciones debe ser popularizada, promovida y proyectada:

- Restitución y reparaciones para las víctimas de la Deuda, incluyendo en particular de la Deuda Ecológica, y de los programas de ajuste estructural, sobre todo los trabajadores, los pobres urbanos y rurales, campesinos, las comunidades indígenas y las mujeres de estos sectores y grupos.
- Identificación y cuantificación de las deudas históricas, sociales y ecológicas que se deben a los pueblos y países del Sur, no sólo en términos crematísticos o de dinero sino también en cuanto a las poblaciones afectadas y la contaminación y destrucción de las fuentes de vida y sostén de sus comunidades.

III. DESARROLLANDO UNA PLATAFORMA INTERNACIONAL Y PLATAFORMAS REGIONALES

Apoyando Campañas y Plataformas nacionales; Desafiando y comprometiendo a los Acreedores del Norte, Instituciones financieras internacionales y otras organizaciones multilaterales internacionales

La comunidad global de Jubileo Sur apoyará y promoverá plataformas, agendas e iniciativas de campaña nacionales entre los movimientos nacionales y campañas sobre Deuda. A la vez, Jubileo Sur se une en torno a las siguientes demandas inmediatas y de mediano y largo plazo, para llevarlas a los varios foros globales y regionales, desafiando y comprometiendo a las diversas instituciones globales y regionales:

A los gobiernos y acreedores del Norte:

1. Anular las deudas bilaterales de todos los países del Sur.
2. Poner fin a los préstamos y ayuda oficial al desarrollo a los regímenes autoritarios, dictatoriales, opresivos y militares.
3. Poner fin a los intentos de fortalecer y extender el mandato del Banco Mundial y FMI (AMI, etc.)

Al Banco Mundial, FMI e IFIs regionales:

1. Anular la deuda multilateral de todos los países del Sur.
2. Poner a disposición pública información completa y hacer transparente sus transacciones y acuerdos con los gobiernos del Sur.
3. Poner fin a la imposición de programas de ajuste estructural y de otras políticas similares como condicionamientos de los subsidios y préstamos; poner fin a la imposición de programas de estabilización en países que están pasando por una crisis económica y financiera.
4. Retirar el nuevo Facilidad para la Reducción de la Pobreza y el Crecimiento (Poverty Reduction

and Growth Facility) del FMI y que el FMI deje de lado sus pretensiones de implementar objetivos de reducción de la pobreza.

5. Abandonar los intentos para enmendar los artículos de Acuerdo del FMI para exigir que los países miembros liberalicen sus cuentas capitales;

A las Naciones Unidas:

1. Formar una comisión global con más del 50% de sus miembros en representación de la sociedad civil (y el restante de gobiernos y las NN.UU), la que debería ser convocada de inmediata para revisar la operación del FMI y otras IFIs, determinar si deberán continuar de existir y en caso positivo, que rol deberían de jugar. En caso de no, examinar las maneras y medios para quitarle el mandato o dismantelar al FMI.

2. Aprobar un Convenio Internacional con respecto a la riqueza robada.

3. Realizar una investigación e indagación internacional sobre las responsabilidades de gobiernos y de Instituciones financieras internacionales en relación a préstamos ilegítimos, odiosos, onerosos, fraudulentos y criminales y otros asuntos económicos similares.

4. Establecer un instrumento internacional para monitorear y regular el flujo internacional de capital. especulativo.

5. Adoptar una Declaración y/o Convención Internacional para criminalizar políticas gubernamentales que llevan al genocidio y/o el empobrecimiento masivo de poblaciones enteras, sea directamente por parte del gobierno local o a través de la acción de cómplices tales como los gobiernos e instituciones acreedores .

6. Asegurar el cumplimiento de los Estados miembros y las Insituciones internacionales de las normas y mecanismos existentes de Derechos Humanos, incluyendo la supervisión del modo en el cual la Deuda Externa lleva a la violación masiva y sistemática de los Derechos Humanos civiles, culturales, económicos, políticos y sociales, incluyendo los derechos a la autodeterminación y el desarrollo.

A los países del Sur:

Articularse y formar una Alianza estratégica para unirse en torno a políticas y acciones comunes acerca de:

- Repudio de la Deuda Externa
- Restitución, reparación y pago de la Deuda social, histórica y ecológica.
- Rechazo de los Programas de Ajuste Estructural y otras condicionalidades; Resistencia a las políticas económicas globales neoliberales

- Erradicación de la concentración de riqueza y la desigualdad de ingresos
- Desmantelamiento de las Instituciones financieras internacionales
- Regulación de los flujos internacionales de capitales especulativos
- Y otros ejes más.

Programa General de Acción

I. Desarrollar y fortalecer las campañas nacionales contra la Deuda e iniciativas que involucran a los movimientos sociales y de masas, organizaciones de base, ONGs e instituciones y líderes influyentes.

- a) Investigar y estudiar la Deuda y problemáticas relacionadas, incluyendo la identificación y cuantificación de la Deuda social, histórica y ecológica que se debe al pueblo local.
- b) Educación popular sobre la Deuda y el contexto más amplio de políticas neoliberales y globalización
- c) Realización de Consultas populares (plebiscitos, etc.) sobre la Deuda Externa y Deudas Sociales y Ecológicas.
- d) Formación de militantes de las campañas contra la Deuda y fortalecimiento de las organizaciones principales de las campañas
- e) Desarrollar y construir consenso sobre una Plataforma y Agenda nacional, vinculada a la Plataforma de Jubileo Sur, sobre cuya base se puede desafiar y comprometer a los gobiernos nacionales.
- f) Construir coaliciones/ redes/alianzas alrededor de la campaña contra la Deuda, alcanzando a una amplia sección de la sociedad desde las bases populares y sectores populares a movimientos sociales, movimientos políticos, sindicatos, comunidades académicas, organizaciones y comunidades religiosas, aliados en los medios, aliados dentro de los gobiernos, etc.
- g) Realizar acciones de cabildeo, actividades públicas de presión y movilizaciones masivas frente a los gobiernos nacionales, las Embajadas de los acreedores del Norte y las oficinas de las IFIs.
- h) Exponer y ventilar problemáticas a través de los medios masivos nacionales
- i) Vincular los esfuerzos nacionales en la campaña contra la Deuda, a las luchas y campañas sobre otros temas relacionados (p.e. OMC, flujos internacionales de capitales, crisis económicas, Programas de ajuste estructurales)

II. Desarrollar Campañas Regionales y Global de Jubileo Sur

- a) Extender y ampliar la participación en Jubileo Sur y seguir profundizando y fortaleciendo los Acuerdos de Unidad.

- b) Facilitar y promover intercambios de experiencias internacionales y interregionales, así como otros programas para fortalecer la capacidad.
- c) Difundir amplia y públicamente, a través de los medios, las posiciones, llamados y demandas de Jubileo Sur, sobre todo a través de los medios internacionales
- d) Lograr y movilizar apoyo para los llamados y reclamos de la campaña de Jubileo Sur , en el Sur como en el Norte y formular iniciativas para la campaña global sobre Deuda en torno a estos llamados y demandas.
- e) Movilizar apoyo para iniciativas de campaña nacionales
- f) Coordinar actividades de cabildeo, presión pública y movilización en foros internacionales y durante eventos internacionales (p.e. Cumbres de los G7, Asambleas del FMI/BM, etc.), desafiando las instituciones internacionales, gobiernos del Norte e instituciones regionales.
- g) Articulamos con Campañas y Luchas alrededor de ejes relacionados tales como campañas contra los programas de Ajuste estructural, IFIs, OMC, etc.

Arreglos organizativos

1. Comité Internacional de Coordinación - compuesto por tres representantes de cada región (con el tercer alterno), que tendrá las siguientes funciones:

- Servir de enlace con las redes regionales y campañas nacionales
- Asegurar el logro de consenso alrededor de posiciones y planes
- Planificar de modo más detallado, las actividades globales
- Asegurar implementación de las actividades globales
- Asumir tareas en la medida que los planes lo requieren
- Formar grupos de trabajo para tareas específicas o áreas de trabajo

2. Secretariado Internacional - A funcionar desde organizaciones participantes y realizar las siguientes funciones:

- Centro de comunicaciones, asegura las comunicaciones y el intercambio de información entre todos los grupos de Jubileo Sur
- Ayuda al Comité Internacional de Coordinación en sus reuniones y actividades
- Asegura la difusión de las posiciones y llamados de Jubileo Sur hacia las redes y los medios internacionales

Algunas propuestas iniciales para actividades inmediatas y específicas

1. Enviar una delegación a la reunión de la OMC en Seattle, para establecer vínculos con grupos y campañas sobre la OMC - noviembre 1999
2. Extender la participación en Jubileo Sur, inmediatamente entre los grupos invitados que no pudieron asistir a la Cumbre y grupos de países que no estaban representados.
3. Difusión de la posición de Jubileo Sur sobre las iniciativas actuales de 'alivio' de Deuda, sobre todo entre campañas en el Norte.
4. Diálogo Norte-Sur entre campañas de Deuda - primer trimestre 2000
5. Reunión global de todas las campañas de deuda para unificar Plataformas y estrategias - primer trimestre 2000
6. Actividades alrededor de la Cumbre del G7 en Okinawa - julio 2000
7. Actividades en torno a las Asambleas del BM y FMI - septiembre 2000
8. Tribunales internacionales, regionales y nacional sobre Deuda
9. Presentación en la Corte Internacional de Justicia, de una denuncia internacional de acción colectiva, contra las IFIs, por complicidad en el uso criminal de préstamos / deudas.
10. Encuentro Sur sobre Deuda Ecológica, en Ecuador - 1er. Semestre 2000-01-29
11. Promoción de una Jornada Internacional de movilización contra la Deuda Externa.

Jubileo Sur

9.10. ANNEX 10

	MOBILITZACIÓ SOCIAL	PRESSIÓ POLÍTICA INSTITUCIONAL	ACCIONS INTERNACIONALS
Setembre 98 ¹⁶²¹⁶³	Presentació Campanya ¹⁶⁴ a Madrid		
Octubre 98			
Novembre 98	Presentació Campanya a Barcelona A 400 dies per l'any 2000, la Campanya organitza accions recordatori arreu de l'Estat A causa del pas de l'huracà Mitch. La Campanya promou un enviament massiu de cartes al Govern exigint la condonació del deute dels països afectats	La Campanya demanda la cancel·lació total del deute que els països afectats pel Mitch mantenen amb el Govern El Govern elabora un programa d'ajudes que representa un total de 40.780 milions de pessetes	La Campanya participa en la trobada de Jubileu 2000 a Roma Representants de 38 campanyes estatals i 12 internacionals de Jubileu 2000 es troben a Roma per establir les polítiques i estratègies de la coalició Aprofitant la trobada de campanyes de Jubileu 2000 a Roma, organitzacions del Sud es reuneixen i creen un comitè organitzador d'una futura cimera constituent del moviment internacional Jubileu Sud
Desembre 98	Trobada Madrid de les organitzacions participants a la Campanya Intermón s'adhereix a la Campanya		
Gener 99			Es constitueix formalment la campanya Jubileu 2000 Amèrica Llatina i el Carib en la trobada regional realitzada a Tegucigalpa A la trobada, a Tegucigalpa, de campanyes d'Amèrica Llatina i el Carib apareixen diferències en l'anàlisi de la problemàtica del deute i en les demandes respecte les realitzades per la

¹⁶² Identificació dels actors: ■ Campanya Deute Extern, Deute Etern? ■ Intermón ■ XCADE ■ Jubileu 2000 ■ Jubileu Sud ■ Govern, partits i institucions

¹⁶³ Malgrat que els antecedents de Jubileu 2000 es remunten a un període previ a setembre de 1998, el quadre inclou tan sols les activitats realitzades a partir d'aquesta data. A l'interior del treball hi ha la informació completa des dels orígens de la coalició.

¹⁶⁴ Al parlar de Campanya, ens referim a la Campanya Deute Extern, Deute Etern?

			campanya mare, Jubileu 2000. A partir d'aquest discurs d'il·legimitat del deute es constitueix Jubileu Sud
Febrer 99			
Març 99	A 300 dies per l'any 2000, la Campanya realitza actes i manifestacions arreu de l'Estat La Campanya organitza el seminari internacional: <i>Deute Extern: realitat i alternatives</i>	El parlamentari de CIU, Carles Campuzano, proposa la creació d'una Subcomissió sobre Deute Extern dins de la Comissió de Cooperació del Congrés.	Es realitza a Gauteng, Sud Àfrica, una reunió per tal de constituir el comitè convocant de Jubileu Sud
Abril 99	La plataforma de la Campanya a Bilbao convoca accions a favor de la condonació cada últim dijous de mes fins l'arribada del 2000 Intermón celebra la 5a edició d' <i>Un dia per l'esperança</i> , entre les activitats programades s'inclou el tema del deute extern	La Campanya presenta al Ministeri d'Economia un conjunt de criteris de condonació de deute i inversió en desenvolupament humà per determinats països	Activistes de la campanya filipina formen una cadena humana al voltant del Banc Asiàtic de Desenvolupament a Manila Es celebra a Rio de Janeiro el Tribunal del Deute Extern amb la participació de 1.200 persones
Maig 99	La Campanya convoca a Barcelona juntament amb la Plataforma ADEU i altres organitzacions la Marxa per l'Abolició del Deute, que va reunir tres mil persones	Intermón i Càrites presenten l'informe <i>Espanya y el desarrollo social</i> i proposen al Govern l'aprovació d'un pla estratègic per l'alleugeriment del deute	Representants de la Campanya acompanyen a la delegació oficial espanyola a la reunió d'Estocolm del Grup Consultiu de països donants i receptors d'ajuda en motiu de l'huracà Mitch Es celebra la trobada regional de Jubileu Àsia i Filipines Es celebra la trobada regional de Jubileu Àsia i Filipines Es realitza el Consens Africà, la trobada de campanyes africanes a Lusaka Es realitza el Consens Africà, la trobada de campanyes africanes a Lusaka
Juny 99	A 200 dies per l'any 2000, i coincidint amb les mobilitzacions prèvies a la reunió del G8 a Colònia, la Campanya convoca una setmana de protestes i actes arreu de l'Estat	El parlamentari de CIU, Carles Campuzano, promou la creació d'una Comissió en el Senat per tractar la problemàtica del deute extern En el debat sobre l'Estat de la Nació, José M. Aznar assegura que Espanya seguirà les mesures	Una delegació de la Campanya participa a les mobilitzacions contra la cimera del G8 a Colònia. En un dels actes més importants, el lliurement de 17 milions de signatures a favor de la condonació del deute als líders del G8, hi va participar la coordinadora de la Campanya, Eva San Martín

		acordades pel G8 a Colònia	A Londres unes 50.000 persones organitzen una cadena humana al voltant del riu Thames per demanar a Tony Blair la condonació del deute Jubileu 2000 promou la constitució d'una cadena humana a Colònia amb 50.000 persones per exigir la condonació del deute als líders del G8 reunits a la ciutat. Representants de Jubileu 2000 van lliurar-los 17 milions de signatures reivindicant que fessin efectiva aquesta demanda El comitè convocant de Jubileu Sud aprofita les mobilitzacions a Colònia per organitzar una trobada de col·lectius del Sud i un seguit d'activitats pròpies
Juliol 99		El Parlament de Catalunya aprova per unanimitat una Proposició No de Llei que dona ple suport a la Campanya El ministre d'economia i vice-president, Rodrigo Rato, exposa per primera vegada en nom del Govern una sèrie de premisses sobre les quals basar una futura política de tractament del deute i anuncia la disponibilitat del Govern per condonar 80 mil milions de pessetes	
Agost 99			
Setembre 99		L'AECl convoca organitzacions de la Campanya DEDE, conjuntament amb d'altres grups, per informar-los sobre els objectius del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica, després de la reunió d'Estocolm En el marc de l'Assemblea del FMI i del BM, el ministre d'economia i vice-president, Rodrigo Rato, anuncia la condonació de 150 mil milions de pessetes	A 100 dies per concloure el mil·lenni, el Papa Joan Pau II rep una delegació de Jubileu 2000 i fa una crida als països més rics a prendre solucions en la crisi del deute Es realitza a Buenos Aires una trobada de les campanyes llatinoamericanes i caribenyes El comitè convocant de Jubileu Sud es va reunir a Washington aprofitant les activitats organitzades en motiu de l'assemblea del BM i del FMI

		La Campanya felicita l'anunci de condonació realitzat pel Govern Intermon, juntament amb d'altres ONG, és convocada per l'AECI per rebre informació sobre els objectius del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica, aprovats a la reunió d'Estocolm, maig 99	
Octubre 99	La Campanya organitza una trobada d'avaluació a Madrid	El Parlament Basc s'adhereix a la Campanya i n'assumeix els principis i els objectius La Campanya va enviar una carta a José M. Aznar, coincidint amb la cimera de caps d'estat d'Iberoamèrica a l'Havana, perquè liderés una iniciativa d'alleugeriment del deute dels països més pobres de la zona L'informe d'Intermon La realidad de la ayuda 1999-2000 dedica un capítol específic sobre les reformes a aplicar en cooperació internacional	
Novembre 99	A 50 dies per l'any 2000, es realitzen accions i cadenes humanes a diferents punts de l'Estat. A Madrid la cadena humana congrega a quatre mil persones La Campanya organitza les <i>Jornades Internacionals sobre el Deute Extern</i> a Barcelona Es celebra a Madrid l'assemblea constitutòria de la XCADE, el 1r Encontre, i es llança la convocatòria de Consulta		Un representant d'Intermon va participar a la Conferència Ministerial de l'OMC a Seattle Moviments, organitzacions i coalicions de 35 països del Sud es troben a la cimera Sud-Sud a Gauteng, Sud Àfrica, constitutiva del moviment Jubileu Sud
Desembre 99	Finalitza el termini de recollida de signatures, en el marc de la Campanya, per exigir al Govern la condonació del deute	La Campanya exigeix al ministre d'economia i vice-president, Rodrigo Rato, passar dels compromisos als fets i executar la reducció de deute promesa a l'Assemblea del BM i el FMI del setembre	

		La Conferència Episcopal Espanyola fa una declaració pública recolzant les demandes de la Campanya La Campanya fa arribar al Govern i altres dirigents polítics el document de propostes <i>Programa 2000 de desendeudamiento para el desarrollo: Un tratamiento estratégico de la deuda externa en Espanya</i> En els darrers mesos diversos ajuntaments catalans aproven resolucions d'adhesió a la Campanya La Campanya promou la incorporació d'estratègies de reducció del deute en els programes electorals cara les eleccions generals de març. Partits com PSOE, CIU i IU incorporen les demandes Es constitueix en el Senat la Subcomissió per l'anàlisi del deute extern, resultat del rebuig del PP per crear una subcomissió d'aquestes característiques al Congrés	
Gener 00	S'organitza a Madrid el 2n Encontre de la XCADE. El projecte de Consulta pel 12 de març és imparable		
Febrer 00	La XCADE organitza accions descentralitzades i en paral·lel en els municipis on es celebrarà la Consulta La XCADE participa en la manifestació contra les accions racistes a El Ejido, reivindica l'abolició del deute i dona a conèixer la Consulta	La Campanya envia una carta al Govern exigint la condonació del deute de Venezuela, a causa de les inundacions que ha patit el país El president de Justícia i Pau, Joan Gomis, envia una carta als partits polítics demanant el recolzament als objectius de la Campanya cara les eleccions de març del 2000	

	<i>La Junta Electoral Central prohibeix la Consulta "en les immediacions dels col·legis electorals". El pronunciament no es comunica a la XCADE fins el 13 de març de 2000</i> Expansió massiva de la Consulta, acreditació automàtica, jornades de formació i recerca c'observadors legals en el procés	Representants de la Campanya lliuren al president en funcions dels Congrés, Federico Trillo, les caixes que contenen prop d'un milió de signatures recolzant les demandes de la Campanya Intermón demana que el govern escollit a les eleccions de març del 2000 doni més pes a l'ajuda al desenvolupament i creï un nou Ministeri d'Assumptes Exteriors i Cooperació	
Març 00	Grups locals de la Campanya participen a la Consulta Social Sorgeixen algunes divergències entre la Campanya i la XCADE en el marc de la Consulta Social Activistes de la XCADE es pengen d'Arc de Triomf per donar a conèixer la Consulta Membres de la XCADE cobreixen pl. Catalunya amb una pancarta gegant denunciant l'endeutament i convocant a la Consulta Aprofitant la celebració del Carnestoltes s'organitzen comparses evidenciant la problemàtica del deute A causa del pronunciament de la Junta Electoral Central, la XCADE celebra una reunió d'urgència ratificant la celebració de la Consulta Dos membres de la XCADE escalen les torres Kio de Madrid per donar visibilitat a la Consulta Un membre de la XCADE es penja durant 24h a la Sagrada Família convocant a la Consulta El 12 de març es celebra la Consulta Social arreu	El Govern aprova en el Consell de Ministres un programa d'ajudes a Moçambic de sis mil milions de pessetes per pal·liar els efectes de les inundacions La Campanya exigeix al Govern més generositat amb Moçambic Arran de les inundacions viscudes a Moçambic, Intermón planteja la condonació del gruix de deute que Moçambic manté amb l'Estat espanyol	

	de l'estat. La Consulta és reprimida en algunes localitats per les forces de seguretat Protesta a pl. Catalunya per la prohibició de la Consulta en algunes localitats El 19 de març, els municipis que no van poder organitzar la Consulta el dia 12 la tornen a portar a terme		
Abril 00	La Campanya promou un enviament massiu de postals a l'ambaixador del Japó i al Govern en motiu de la propera cimera del G8 a Okinawa Es celebra a Barcelona el 3r Encontre de la XCADE on s'aposta per la continuïtat del moviment Intermón organitza una nova edició d'<i>Un dia per l'esperança</i> a 30 ciutats de l'Estat.	José M. Aznar anuncia la condonació del 100% del deute de Moçambic, en el marc de la I Cimera Unió Europea i Àfrica, al Caire Intermón presenta <i>El Banco Mundial y la política española de cooperación al desarrollo</i>, en la qual analitza la participació de l'Estat en aquesta institució	Intermón participa en el Fòrum Mundial de l'Educació, en el marc de la campanya d'Oxfam Internacional, <i>Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa</i> Jubileu 2000 als EUA convoca una jornada nacional de mobilització pel deute amb la realització d'activitats de protesta
Maig 00	La Campanya organitza el seminari <i>Conversió de deute extern: una inversió en desenvolupament humà</i>		La XCADE elabora un informe de la Consulta per ser llegit a l'Assemblea General de les Nacions Unides a Ginebra La campanya a Bolívia fa una crida perquè la població s'involucri en l'estratègia de reducció de la pobresa impulsada pel Govern
Juny 00	La Campanya convoca a una concentració davant l'Ambaixada japonesa a Madrid en motiu de la propera reunió del G8		La XCADE organitza un autocar per participar a la Cimera Social Alternativa a Ginebra, coincidint amb l'Assemblea Especial de les Nacions Unides sobre Desenvolupament Social (Copenhaguen +5) Jubileu 2000 promou, amb d'altres organitzacions, la Cimera Social Alternativa a Ginebra, en la qual participen representants de col·lectius de 60 països Es celebra a Managua la trobada de campanyes Jubileu de Centramèrica i el Carib
Juliol 00			La Campanya insta als líders del G8 reunits a

			Okinawa a assumir els compromisos i condonar el 100% del deute dels 52 països més pobres Jubileu 2000 pressiona els líders del G8 perquè es reunixin a Tokio amb el president nigerià Obasanjo (president del G77), el president sud-africà Mbeki (president de la Conferència de les Nacions No Alineades) i el president algerià Bouteflika (president de l'Organització de la Unitat Africana) per discutir sobre la problemàtica del deute Jubileu 2000 promou mobilitzacions en motiu de la cimera del G8 a Okinawa Membres de Jubileu Sud van participar a les trobades organitzades en motiu de la reunió del G8 a Okinawa
Agost 00			Es celebra a Lima la conferència sobre <i>Deute Extern i el procés d'arbitratge internacional</i> La capital de Nigèria, Abuja, s'omple de cartells exigint la cancel·lació del deute fruit de la visita de Bill Clinton
Setembre 00	Intermón llança oficialment la campanya <i>Educació ara. Trenquem el cercle de la pobresa</i>, que té com a tema de treball secundari el deute La XCADE organitza activitats per donar suport a les mobilitzacions a Praga, en el marc del Moviment de Resistència Global (MRG). S'organitzen autocar per participar a les protestes a la capital txeca		Un representant de la Campanya participa a les mobilitzacions en motiu de l'assemblea del BM i del FMI a Praga. La Campanya assisteix a la manifestació convocada el 24 de setembre per Jubileu 2000 Voluntaris d'Intermón participen a la manifestació organitzada per Jubileu 2000, el 24 de setembre, en motiu de l'assemblea del BM i del FMI a Praga, i critiquen la violència d'alguns manifestants en les protestes del 26 de setembre. Després de les mobilitzacions, representants d'Oxfam es van reunir amb la ministre de desenvolupament de Canadà i amb el vicepresident de

			desenvolupament del BM La XCADE promou la creació del MRG i participa a les mobilitzacions a Praga, especialment en la manifestació del 26 de setembre. Varis membres de la XCADE són detinguts en les accions d'acció directa no violenta Jubileu 2000 lliura més de 24 milions de signatures a favor de la condonació del deute al president de l'ONU, Kofi Annan, en el marc de la Cimera del Mil·leni de les Nacions Unides a Nova York Jubileu 2000 organitza a Praga una manifestació contra el BM i el FMI exigint la condonació del deute, al marge de la mobilització convocada el 26 de setembre per col·lectius antiglobalització. Representants de Jubileu 2000 van reunir-se amb líders del FMI i del BM Es celebra a Brasil, el Plebiscit del Deute Extern, en el qual hi van participar 130 mil voluntaris i es van recollir sis milions de vots, el 90% dels quals en contra la política d'endeutament Diàlogo 2000 va organitzar a Buenos Aires un Tribunal Popular y Ètic del Deute Extern Jubileu Sud va participar a les activitats de protesta en motiu de la reunió del BM i el FMI a Praga
Octubre 00			
Novembre 00	La XCADE lliura al registre del Congrés els resultats de la Consulta, s'organitza una manifestació a Madrid denunciant l'endeutament i es realitza una acció directa no violenta davant del Congrés que es salda amb diferents detinguts i	El president de Justícia i Pau, Joan Gomis, com a representant de la Campanya compareix davant la Comissió per la Unió Europea, Afers Estrangers, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya per presentar els resultats de les	

	ferits	respectives mobilitzacions. A l'acte membres de la XCADE també presenten els seus resultats El Consell de Ministres aprova el Pla Director, que evidencia un clar retrocés en la política de cooperació del Govern i que en matèria de deute tan sols preveu una cancel·lació de l'1% anual en els propers quatre anys Dos representant de la XCADE compareixen davant la Comissió per la Unió Europea, Afers Estrangers, Cooperació i Solidaritat del Parlament de Catalunya per presentar els resultats de la Consulta. A l'acte la Campanya DEDE també presenta els seus resultats La XCADE lliura al registre del Congrés a Madrid l'informe on es demana als parlamentaris el posicionament en relació les tres preguntes de la Consulta	
Desembre 00		Nou intent per crear una Subcomissió Parlamentària en el Congrés sobre Deute a Iniciativa del Grup Parlamentari Mixt, de CIU i PSOE. El PP fent ús de la majoria absoluta va votar en contra la proposta	Un representant de la Campanya participa a la Consulta Sud-Nord convocada per Jubileu Sud a Dakar i on assisteixen representants de les campanyes de deute d'arreu del món La XCADE organitza a Barcelona una trobada de campanyes de deute del sud d'Europa, en el marc dels processos de diàleg sud – nord de Jubileu Sud Una representant de la XCADE participa a la Cimera Panafricana i a la Consulta Sud – Nord a Dakar convocats per Jubileu Sud Jubileu 2000 celebra la fi de la campanya a la pl. Trafalgar de Londres, amb la participació de cinc mil persones. El ministre d'economia britànic, Gordon Brown, va participar a l'acte.

			Representants de les campanyes de Jubileu 2000 participen, a Dakar, a la Cimera Panafricana i a la trobada Internacional Consulta Sud - Nord organitzat per Jubileu Sud Jubileu Sud va organitzar a Dakar la cimera panafricana <i>Àfrica de les resistències a les alternatives</i> i la trobada entre campanyes del Nord i del Sud Consulta Sud-Nord
Gener 01	La CONGDE¹⁶⁵ organitza el seminari <i>Centramèrica dos anys després de l'huracà Mitch</i>, en el qual van participar la Campanya, Intermón i la XCADE Intermón s'adhereix al manifest de la XCADE denunciant la política del Govern. Aquest fet, va suposar que Intermón rebés pressions governamentals per distanciar-se d'aquests plantejaments En motiu de la reunió del grup Consultiu, la XCADE realitza una campanya de denúncia de l'orientació comercial de la política del Govern en la reconstrucció de Centramèrica	La reunió del Grup Consultiu per Centramèrica a Madrid va ser posposada, segons fonts oficials, a causa dels terratrèmols a El Salvador	Membres de la XCADE participen a la reunió de les campanyes europees per l'abolició del deute i a la reunió dels col·lectius antiglobalització europeus Membres de la XCADE participen al 1r Fòrum Social Mundial a Porto Alegre Representants de les campanyes de Jubileu 2000 participen al 1r Fòrum Social Mundial a Porto Alegre Jubileu Sud va participar en el 1r Fòrum Social Mundial a Porto Alegre
Febrer 01	Es celebra a Granada el 4t Encontre de la XCADE	La XCADE a Andalusia manté una entrevista amb el president del Parlament i amb el secretari general del PSOE per analitzar vies que permetin portar a terme una compareixença en el ple del Parlament Andalus	
Març 01	La XCADE rep el Premi a la Iniciativa Solidària de <i>El Periódico</i> En motiu de la reunió del Grup Consultiu per la Reconstrucció de Centramèrica, la XCADE organitza accions de protesta	La Campanya inicia contactes amb grups parlamentaris per presentar-los una proposta de Proposició de Llei (PL) per un tractament integral del deute extern a Espanya A un any de la Consulta, 203 ajuntaments a l'Estat i 70 a Catalunya aproven mocions	

¹⁶⁵ CONGDE, Coordinadora d'ONGD del Estado espanyol

	Grups locals de la XCADE organitzen activitats descentralitzades per commemorar el 1r aniversari de la Consulta A Barcelona, es celebra el 1r aniversari de la Consulta amb un acte festiu a la pl. Sant Jaume i amb la recollida de centenars de postals exigint al Govern la cancel·lació del deute	presentades per grups locals de la XCADE a favor de la cancel·lació del deute Intermón envia una carta a Rodrigo Rato, en motiu de l'assemblea del BM i del FMI, instant-lo a la reorientació de les polítiques d'aquestes institucions	
Abril 01	La XCADE organitza la jornada <i>El futur dels pobles contra el neoliberalisme</i> a Madrid, on participen membres del moviment antiglobalització	El PP presenta al Congrés una Proposició No de Llei (PNL) sobre deute extern per ser debatuda i votada en tan sols 11 dies. La PNL és presentada mediàticament com un avenç Des dels col·lectius que treballen entorn el deute, es considera que la PNL és una reacció del Govern a la PL presentada per la Campanya, amb l'objectiu d'apartar del Congrés el debat sobre el deute S'aprova la PNL presentada pel PP. En el debat al Congrés tots els partits demanen la creació d'una Subcomissió de Deute Extern La XCADE critica públicament la PNL del PP perquè no suposa cap avenç respecte els acords firmats a Colònia	Un membre de la XCADE, a tall d'observador, va participar a la Conferència Internacional de Jubileu 2000 a Bamako Es convoca a Bamako la Conferència Internacional de Jubileu 2000 amb l'objectiu de crear un nou moviment internacional. A la reunió no es convoquen les organitzacions més representatives integrants de Jubileu Sud Jubileu Sud Amèriques va celebrar, sota aquest nom, la primera reunió de coordinació continental a Buenos Aires Membres de Jubileu Sud van participar a les mobilitzacions contra la Cimera de les Amèriques i la creació de l'ALCA a Quebec
Maig 01	La XCADE porta a terme la campanya enREDate a diferents comunitats autònomes amb la celebració de marxes i activitats a favor de la cancel·lació del deute Intermón celebra la 7a edició d'<i>Un dia per l'esperança</i> a 40 ciutats de l'Estat amb informació sobre cooperació al desenvolupament, projectes i campanyes executades.		Membres de la XCADE participen a la reunió de treball convocada a Brussel·les pel CADTM coincidint amb la Cimera de les Nacions dels Països Menys Avançats
Juny 01	La Campanya organitza el 3r seminari internacional <i>Deute Extern. Balanç i perspectives d'acció per la societat civil</i>. El seminari va ser una	La Campanya proposa la creació d'un Tribunal d'Arbitratge per la negociació del deute	

	de les activitats de clausura de la Campanya, al qual van participar membres d'Intermón i XCADE, entre altres organitzacions La Campanya proposa un enviament massiu de correus electrònics al Ministeri d'Assumptes Exteriors, d'Economia i als portaveus dels partits perquè en el debat de l'Estat de la Nació s'abordin els temes de l'endeutament extern i la cooperació La XCADE s'adhereix a la campanya contra el BM i alguns dels seus membres participen a títol individual en l'organització de les activitats de protesta	La Campanya demana que en el debat sobre l'Estat de la Nació s'abordi la problemàtica de l'endeutament Membres de la XCADE compareixen a la Comissió de Política i Societat de l'Assemblea d'Extremadura per exposar els objectius del moviment	
Juliol 01	Intermón lliura 30.000 postals al ministre d'afers estrangers, Josep Piqué en un acte simbòlic final de la campanya educativa		La Campanya elabora un comunicat on qualifica de pura retòrica les promeses de condonació dels líders del G8 reunits a Gènova, alhora que considera que la cimera suposa una derrota dels moviments antiglobalització al ser víctimes de l'acció d'una minoria de grups violents i de la repressió indiscriminada de les forces de l'ordre Membres de la XCADE participen, a títol individual, en les mobilitzacions contra la reunió del G8 a Gènova i en les accions de desobediència civil no violenta Drop the Debt, Jubilee Debt Campaign UK i Jubilee Plus, successores de Jubileu 2000, es sumen a les mobilitzacions contra el G8 a Gènova, prenent posicions moderades i fins posant en dubte la legitimitat de les accions directes no violentes convocades per la campanya unitària Jubileu Sud va convocar una Setmana d'Acció Global contra el Deute, les setmanes prèvies a la cimera del G8 a Gènova Jubileu Sud va sumar-se a les mobilitzacions

			contra la cimera del G8 a Gènova i va participar en les accions directes no violentes, alhora que va organitzar una sèrie de conferències en el marc dels actes de protesta
--	--	--	--